

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA

**KÜRTCE-TÜRKÇE
SÖZLÜK**

yeniden düzenleyen
MEHMET EMIN BOZARSLAN

www.arsivakurdji.org

ÇIRA YAYINLARI

KÜRTÇE - TÜRKÇE SÖZLÜK

ÇIRA YAYINLARI : 1

Kültür dizisi : 1

Orijinal adı :

EL-HEDİYYE EL-HAMİDİYYE FİL-LUGAT EL-KURDİYYE

İlk basımı :

Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 1310 (1894) - İSTANBUL

Yeni basımı :

Çira Yayınları, Kasım 1978 - İSTANBUL

Dizgi - Baskı - Cilt :

ZAFER MATBAASI

Kapak filmi :

EBRU GRAFİK

Kapak basımı :

BASIM SANAYİİ MERKEZİ

Yönetim yeri :

Nuruosmaniye Cad.

Ata İşhanı, No : 34/104

Cağaloğlu - İstanbul

Yazışma adresi :

P.K. 497

Sirkeci - İstanbul

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA

**KÜRTÇE - TÜRKÇE
SÖZLÜK**

Yeniden düzenleyen

ve

Türkçeye çeviren :

Mehmet Emin BOZARSLAN

ÇIRA YAYINLARI

ÖNSÖZ

Bu sözlük, Osmanlılar döneminde II. Abdülhamit zamanında Bitlis'in Mutki ilçesinde kaymakamlık yapmış olan Yusuf Ziyaeddin Paşa tarafından hazırlanmış ve Osmanlı Maarif Nezareti'nin (Eğitim Bakanlığının) izniyle 1310 (1894) yılında İstanbul'da «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda basılmıştır. Sözlüğü Kürtçe - Arapça olarak hazırlayan Yusuf Ziyaeddin Paşa, adını da zamanın padişahı Abdülhamid'e ithaf ederek «El-Hediyye El-Hamidiyye fi'l-Lügat El-Kurdîyye» (Kürt Dilinde Hamidiye Hediyesi) koymuştur.

Sözlük, bu alanda atılmış ilk adım olması bakımından ilginç olduğu kadar, o dönemden günümüze kalmış bir belge niteliği taşıması yönünden de önemlidir. Bu nedenle biz de sözlüğü ülkemizin okuyucularına kazandırmak amacıyla yenibaştan düzenledik ve Arapçasını Türkçeye çevirerek «Kürtçe — Türkçe Sözlük» adıyla yayınlamayı uygun bulduk.

Yenibaştan düzenleme içinde karşımıza çıkan ilk sorun, sözlükteki Kürtçe sözcüklerin sıralaması konusu oldu. Yusuf Ziyaeddin Paşa, sözcükleri Arap

Alfabesine göre sıralamıştır. Aynı sıralamayı koruduğumuz takdirde sözcüklerin aranıp bulunması çok güç, hattâ olanaksız duruma gelecekti. Bu sakıncayı ortadan kaldırmak için sıralamayı yeni Alfabeye göre yaptı ve bu sıralamada, Urfa eski Milletvekili merhum Avukat Kemal Badilli'nin «Kürtçe Grameri» (1) adlı eserinde kabul ettiği sıralamayı esas aldı. Zaten bu sıralama, daha önce hazırlayıp yayınladığımız Kürtçe «Alfabe»de (2) de esas almıştı. Bu sıralama şöyledir :

A B C Ç D E Ê F V G H X I İ J Q K L M N
O P R S Ş T U Ü W Y Z

Öte yandan kalın ve ince harflerin yazılış biçimini de önemli bir sorun oldu. Aslında bu sorun, yalnız bu sözlükte değil, tüm yazınlarda önemini göstermektedir. Kürtçede, Türkçedeki gibi ses uyumu bulunmadığı için sessiz harflerin yanlarındaki sesli harflere göre ince ya da kalın okunmaları gibi bir kural yoktur. Örneğin «yağmur» anlamına gelen «baran» sözcüğü ile «yükler» anlamına gelen «baran» sözcüğündeki harfler aynı olduğu halde ilkinde «r» harfi kalın, ikincisinde ince okunur. Aynı fark, «çok» anlamındaki «pir» ile «köprü» anlamındaki «pir» sözcüklerinde de vardır. Bu farkı yazda belirtmek için galiba en pratik çözüm yolu, kalın okunması gereken sessiz harfi çift yazmak olacaktır. Örneğin «çok» anlamındaki «pir» sözcüğünü «pirr» biçiminde yazmak gibi. Ne var ki bu konu henüz tam ve kesin biçimde bir kurala bağlanmadığı için böyle bir uygulamaya gitmeyi şimdilik doğru bulmadık; kalın okunması gereken sessiz harfleri, bulundukları maddelerin sonunda tek tek belirtmeyi tercih ettim.

Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki; Yusuf

Ziyaeddin Paşa'nın hazırladığı bu sözlüğün yeterli olduğu iddia edilemez. Bir kez, sözlük, Kürtçede kullanılan tüm sözcükleri kapsamamaktadır. İkincisi, Yusuf Ziyaeddin Paşa, daha çok, görev yaptığı Muttki ve dolaylarında, bir de Bohtan yöresinde kullanılan sözcüklerin bir bölümünü toplayabilmiştir. Ne varki o günde ağır koşullar ve kit olanaklar dikkate alınacak ve Yazar'ın Kürt olmadığı, Kürtçeyi iyi bilmediği düşünülecek olursa, sözlüğün hiç de küçümsememeyecek bir çalışma ürünü olduğu anlaşılacaktır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi sözlük, aynı zamanda o dönemden günümüze kalmış bir belge niteliğindedir. Bu nedenle, yeni Alfabeye göre sıralama yapılması dışında herhangi bir değişikliğe gidilmesi, orijinalliğinin bozulmasına yolaçabilir. Bu nedenle biz de böyle bir değişiklik yapmaya gitmedik. Ancak bazı sözcüklerin değişik anımlarını parantez içinde verdik. Bununla birlikte bazı ufak-tefek eklemeler de yapmayı zorunlu gördük. Örneğin yazarın sadece geçisizini kullandığı bazı fiillerin geçişlilerini ya da çok yaygın olan kimi sözcükleri ekledik.

Yapılan değişikliklerden biri de fiillerin tanımamasında oldu. Yazar, Arapça dilbilgisi kurallarına uygun şekilde tüm fiilleri «masdar» olarak tanımlamıştır. Örneğin «gelmek» anlamına gelen «hatın», «gitmek» anlamına gelen «çûyin», «yemek» anlamına gelen «xwarin» gibi fiiller hep «masdar» diye nitelendirilmiştir. Yazar, aynı tanımlama şeklini bileşik fiillerde de uygulamış; örneğin «yatmak» anlamına gelen «raketin», «doldurmak» anlamına gelen «dagirtin», «iyileştirmek» anlamına gelen «başkirin» gibi fiilleri de yine «masdar» olarak tanımlamıştır. Oysa fiillerin, «köken» demek olan «masdar»dan türeme-

si, Arapçaya özgü bir kuraldır; hatta kimi Arap dilbilimcileri bile bu kuralı benimsememişler ve tam tersine, «masdar»ın fiilden türediğini, asıl kökenin fiil olduğunu savunmuşlardır. Kürtçede ise fiillerin türediği bir «masdar» yoktur. Bu nedenle biz de, Yazار tarafından «masdar» olarak tanımlanan sözcükleri «fiil» ya da niteliklerine göre «bileşik fiil» olarak tanımladık.

Öte yandan sözlükte, Kürtçeye geçmiş olan az sayıda Arapça, Farsça ve Türkçe sözcükler de yer almıştır. Bu sözcüklerden Arapça, Farsça ve Türkçe sözcükler de yer almıştır. Bu sözcüklerden Arapça olanların sonlarına «A», Farsça olanların sonlarına «F», Türkçe olanların sonlarına da «T» harflerini yazdık ve böylece belirlemelerini sağladık.

Yusuf Ziyaeddin Paşa sözlükten başka bir de Kürtçe grameri hazırlamış ve onu da sözlüğün başında yayınlamıştır. Ancak tüm açıklamaları Arapça gramerinin kurallarına göre yazılmış olan bu grameri biz çevirip yayılmayı gereksiz ve yararsız bulduk. Çünkü bundan, ancak Arap gramerini bilen kimseler yararlanabilirler.

18 Temmuz 1978

Mehmet Emin Bozarslan

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA VE «KÜRTÇE-TÜRKÇE SÖZLÜK»

Aslen Kudüs'lü olan ve Halit bin Veli'd'in soyundan gelen Yusuf Ziyaeddin Paşa, II. Abdülhamit döneminde Bitlis'in Mutki ilçesinde kaymakamlık yapmıştır. Aydın ve geniş kültürlü bir kişi olduğu anlaşılan Yazar, bu görevi sırasında Kürtçeye ilgi göstermiş ve bu sözlüğünü bölgedeki din adamlarının yardımıyla hazırlanmıştır. 1310 (1894) yılında İstanbul'da «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda basılan sözlüğe yazdığı önsözde Yazar, bu çalışmasının gerekçesini özetle şöyle belirtmiştir :

«İnkâr edilemeyecek ve akılların, sağlıklı görüşlerin çelişkiye düşmeyecekleri konulardan biri şudur ki; değişik dilleri bilmek ve çeşitli dillerin kurallarını bilim alanında sıralamak; kültür sahibi olmanın temeli, nüktelerdeki işığa ulaşmanın bir kılavuzu, kapalı kapıların anahtarı sayılmaya değer. Nasıl olmasın ki, bununla cümle kuruluşlarının incelikleri öğrenilebilir; değişik terimleri öğrenme olanağı doğabılır; ilginç örnekler elde edilebilir; tartışma sırasında

kanıt getirmenin yolları genişleyebilir; her topluluğu diğerlerinden ayıran özellikler kavranabilir; uluslar arasında tanışma ve sevgiyi sağlayacak yollar kolaylaşabilir ve irfan sahibi olanların yanında ticaretin, sanayinin ve çeşitli mesleklerin geliştirilmesi üzerine dayanışma artırılabilir. Kaldı ki insana özgü olan konuşma cevheri, ancak, her kavim arasında, kendi dillerini paylaşan kimselerle ortaya çıkıp varlığını gösterebilir. Kısacası değişik dilleri bilmenin yararları sayılamayacak ve sınır tanımayacak kadar çoktur».

Yazar, bundan sonra zamanın Padişahı II. Abdülhamit dönemindeki duruma sözü getirerek, o dönemde bilim ve kültür alanında büyük atılımlara girişidğini, Osmanlı sınırları içinde «bilim ve kültür pınarları fişkirdiği»nı öne sürmüş; Abdülhamit için gerek nesir ve gerekse nazım olmak üzere çeşitli övgüler yazmış; daha sonra sözlük konusundaki çalışmalarını söyle anlatmıştır :

«Kürtlerin memleketinde bulduğum ve Bitlis vilayetine bağlı Mutki ilçesinde kaymakamlık yaptığım sırada, Kürt dilinin çok geniş bir kitle tarafından konuşulduğu ve birçok kuşakların dili olduğu halde, kurallarının o zamana kadar saptanıp yazılmış olduğunu gördüm. Bu dilin öğrenilmesini sağlamak için bu güne kadar hiç bir kitap yazılmamıştır. Hatta bu dili çevirmek ya da toplayıp düzene koymak için çaba harcmış birisine bile rastlamadım. Bu nedenle Kürt dili, sadece onu konuşanlara özgü kalmış ve yararları kendilerinden başkaları için gizli kalmıştır. Bu dili konuşanlar da, onde gelen bilginleri dışında, diğer dilleri öğrenmelerini ve yararlarını elde etmelerini sağlayacak çevirilerden yoksun kaldıkları için kendi dillerinin çerçevesi içinde mahsur

kalmışlardır. İşte bu nedenle, insanlığa hizmet etmek amacıyla ve himmetin dürtüsüyle, irfan elde etmek isteyen kimselere hazırlık yapmak ve unutulmuş Kürt kardeşlerimizi yalnızlıktan ve onun verdiği azaptan kurtarmak ve onların da uygarlığın kapısından içeri girmelerini ve diğer uygar uluslar gibi uygarlık alanında başarı elde etmelerini sağlamak için çaba harcamaya karar verdim ve yüce Allah'a güvenerek ve amaca ulaşmak için bilginlerinden kılavuzluk isteyerek işe giriştim. Ne var ki sözüme kulak asan ya da düşünceme iltifat eden bir kimseye rastlayamadım. Bunun üzerine bu işi nasıl başaracağım konusunda şaştım kaldım. Sonra yüce Tanrı bana yardımcı oldu ve onlardan birini, hattâ gerçekte onların en onde gelenini ve en kararlı olanını bana gönderdi. Bu da Siirtli Molla Halil'in oğlu Molla Hâmid'di. Bu zat, bana yolu kolaylaştırdı ve Kürt dilinin birçok sözcüklerini ve bazı dilbilgisi kurallarını topladı. Ve sonunda, amaca uygun bir kitap ortaya çıktı.»

Öte yandan sözlüğün ve onunla birlikte basılan Kürtçe Gramerinin yaylanması, gerek İstanbul'da ve gerekse Kürtler arasında geniş bir yankı yapmış; hakkında Kürtçe ve Arapça birçok beğenmiş yazları ve şiirler yazılmıştır.

Mehmet Emin Bozarslan

هذا كتاب

في المدرية الحميدة * * في اللغة الكردية

اجهـد بـحـمـمـهـ العـدـ الشـفـيفـ الشـيـخـ يـوسـفـ ضـيـاءـ الدـينـ باـشـاـ الـخـالـدـيـ
الـقـدـسـىـ عـلـىـ عـنـهـ

مـقـرـنـ طـبـعـ رـتـبـهـ مـؤـلـفـهـ عـلـىـ

مـارـفـ نـظـارـتـ جـيلـهـسـنـ وـخـصـيـلـهـ طـبـعـ اوـلـتـنـدـرـ

در صعادات شركت جريمه مطبعى - باپ عالی جاده سند خوره ۵۶

۱۲۱۰

Kitabın 1894'te İstanbul «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda
basılan nüshasının iç kapağı. (İstanbul Üniversitesi
Kütüphanesi, kayıt No : 77551)

میرالاے سلیمان نازیف
لیکن میرالاے سلیمان
سلیمان نازیف
میرالاے سلیمان
میرالاے سلیمان

Kitabın bir nüshasını Süleyman Nazif'e armağan eden Miralay
(Albay) Emin Feyzî'nin sunuş yazısı ve imzası :

«İlim ve edebin misal-i muhteşemi, fazl ve kemalin timsal-i
mücessemi Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerinin huzur-u
samilerine takdim ve ihda olunmuştur. 12 Şubat Sene 41 (1925)

Miralay
Süleymaniyyeli
Emin Feyzî»

A

Abûri : Geçim (ekonomi, iktisat anlamına da gelir).

Adar : Rumi aylardan Mart ayı. Süryanice.

Adîyan : Berwari (Pervari) ilçesi halkından bir kabile.

Afir : Hayvan yemliği.

Av : İçme suyu (yalnız içme suyu değil, genel olarak su).

Ava : Bayındır, «harab» in karşıtı.

Avabûn : Bayındır olmak anlamına bileşik

fiil. Simdiki zaman fiili «ava dibe».

Avakırın : İmar etmek, bir yeri bayındır hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ava dike».

Avayı : Mamur, bayındır yer.

Avdan : Sulamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «av dide».

Avêtin : Atmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «davêje».

Avgız : Yağmur sularının uzun süre kaldığı ve çabucak kurumaladığı toprak, sulak arazi.

Avis : Gebe. Özellikle kadınlar için kullanılır (yalnız kadınlar için değil, hayvanlar için de kullanılır).

Avisbün : Gebe olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «avis dibe».

Aviskırın : Gebe bırakmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «avis dike».

Avî : 1 — Küçük ırmakların (ya da büyük ırmakların ve çeşmelelerin) akan suları ile sulanan toprak (sulu toprak). 2 — sulanan ekin (her türlü tarım ürünleri). 3 — İlkbaharda ekinlere (ve diğer bitkilere) düşen çayı.

Avrêj : Helâ, abdest bozulan yer. (sözcükteki «r» kalın okunur.).

Avşile : Ekşi olsun diye, olgunlaşmamış üzüm-suyundan yapılan pekmez. Suya karıştırılıp içilir.

Avzêm : İlkbaharda akan ve ilkbahar bitince kuruyan pınar (ayrıca sulak arazi).

Agah : Bir şeyi bilme, bir şeyden haberdar olma işi. F.

Agahdar : Bir şeyi bilen, haberdar olan kimse.

Agır : Ateş.

Agırkırin : Ateş yakmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ağır dike».

Ah : Hayıflama ve soluklanma sözcüğü.

Ax : 1 — Toprak. 2 — Hayıflanma sözcüğü.

Axa : Aşiret başkanı ya da yörenin başı.

Axaftın : 1 — Konuşmak anlamına fiil (doğrusu, «yorumlayarak konuşmak» anlamına gelen fiil). 2 — Yaranın kapandıktan sonra yeniden iltihaplanması.

(bazı yörelerde «axiftin» şeklinde söylenir). Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dixafe».

Açık : Hristiyan genç kızları için kullanılan cins ismi. Ermenice.

Axkis : Hizan'da bir bucak.

Axur : Hayvan ahırı.

Ajotin : 1 — Sürmek anlamına fiil. 2 — Toprağın ekilmek için sürülmesi (çift sürmek).

Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dajo», nesne ismi de «ajoti».

Aqar : Toprak ve akar. Arapça «akar»dan gelmiştir.

Aql : Akıl, us.

Aqid : Koyu ve iyi pekmez.

Aqubet : Arapça «akibet»ten gelmiştir ve aynı anlamadır.

Alal : Güzel kokulu kırmızı çiçekli bir bitki.

Alif : Kışlık hayvan yiyeceği. Arapça «alef»

sözcüğünden gelmiş tir.

Alikan : Bohtan aşiretlerinden biri. Bitlis ilindeki Hizan ilçesinde çadırlarda yaşarlar.

Alistin : Yalamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dalése»

Alusti : Yalanmış olan kap ve benzeri şeyler.

Alisor : Bazı yerleri kırmızı olan bir armut türü.

Alûçe : Meyvelerden erik.

Alûle : Evler, binalar arasındaki sokak.

Amanc : Vurmak için dikilmiş olan hedef.

Amin : Arapça «amin» den gelmiştir ve aynı anlamadır.

Anfn : Bir şeyi getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «tine».

Ap : Babanın kardeşi, amca.

Ar : Hububattan elde edilen un.

Arehan : Acımak, acı

duymak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diarhe».

Arvan : Genel olarak un.

Arvas : Müküs ilçesinde bir köy (günümüzde Hizan'a bağlı bucak).

Asas : Binaların üzerinde kurulduğu temel.

A.

Asê : Motkan (mutki) ilçesinde bir köy.

Asê : Kendisinden isteneni yapmayan, emredilene uymayan kimse, asi.

Asêbûn : Emirlere uy-mamak, boyun eğmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «asê dibe».

Asêkırım : 1 — Bir şeyi, belirtilen istege ve verilen emre uymayacak şekilde sokmak anlamına bileşik fiil. 2 — Bir şeyi sıkıştırmak, sağlamlaştırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «asê dike».

Asımın : 1 — Yasemin.

2 — Tütün içmekte kullanılan ve «qelün» diye adlandırılan pipolara takılmak üzere hazırlanan çubuk.

Asiman : Gök, sema.

Aş : Değirmen.

Aşbûn : Nefret ve kızgınlıktan sonra dönüş yaparak barışmak, uzlaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «aş dibe» (bu fiilin kökü olan «aş» sözcüğü çoğu yerlerde «aşt» biçiminde, bileşik fiili de «astbûn» biçiminde kullanılır. Siyasal bir terim olarak kullanılan ve «barış» anlamına gelen «aştı» sözcüğü de «aşt» kökünden gelmiştir).

Aşef : Toprağı çapalama işi.

Aşefkırım : Toprağı çapalamak ve daha iyi gelişsin diye ürünün çevresinde toplamak (ayırica ekindeki yabancı bitkileri ve otları ayık-

lamak) anlamına kul-
lanılan bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«aşef dike».

Aşiq : Arapça «âşık»tan
gelmiş ve aynı anla-
madır.

Aşvan : Değirmenci.

Aşkırun : Nefret ve kız-
gınlıktan sonra barış-
tırmak, uzlaştırmak
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«aş dike».

Aşujin : Dolu çuvalların
ağzını dikmekte kul-
lanılmak üzere hazırla-
nan ip (bu ipe bazı
yörelerde «derz» de-
denir).

Atün : Kireç ya da kire-
mit elde etmek için
taşların yakıldığı o-
cak.

Awa : Tarz, biçim, yön-
tem.

Awal : Bohtan'da bir
köy.

Awars : Bohtan'da bir
köy.

Awar : Pekmez ve un-
dan, çok koyu biçim-

de yapılan ve kaplar-
da kurutularak el ge-
nişliğinde ya da daha
az genişlikte parçalar
halinde kesilip kiş için
saklanan helva. Kürt-
lerin nefis yiyecekle-
rindendir.

Awaz : Müzik makam-
larından biri.

Ay : Açı duyarken söy-
lenen söz.

Aza : Özgür, serbest (ço-
ğu yörelerde «azad»
şeklinde söylenir).

Azakırı : Köleyi (ya da
tutsağı, özgür olma-
yan kişi ya da kişileri)
özgürlüğe kavuştur-
mak, serbest bırakmak
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«aza dike» (çoğu yö-
relerde fiil «azadkı-
rin», şimdiki zaman
fiili de «azad dike»
şeklinde söylenir).

Azakırı : Özgürlüğüne
kavuşturulmuş, ser-
best bırakılmış köle
ve benzeri.

B

Ba : 1 — Rüzgâr. 2 — «Nezd» anlamına kullanılır; bu durumda tamlamayı gerektirir (Örneğin «benim nezdim» demek olan «bamın» ve «senin nezdim» demek olan «bate» gibi).

Bab : Baba. Coğu kez «bab» şeklinde söylenir.

Babılısk : Kasırga (bazı yörelerde «babırûsk» şeklinde söylenir).

Bac : Verilmesi gelenek

haline gelmiş olan bahşış. Örneğin çingenelerin uğradıkları kişilerden aldıkları bahşış gibi.

Bacan : Patlıcan (bazı yörelerde «balcan», bazı yerlerde de «balican» şeklinde söylenir).

Baci : Bir müzik makamı.

Baçık : Sigara.

Badak : Ağaçlara sarılan bir bitki (sarmasık).

Badan : Burmak, eğirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ba dide», nesne ismi ise «badayı».

Badayı : Burulmuş, eğrilmiş şey.

Bade : Şirvan'da bir köy.

Badihewa : Yararı olmayan iş.

Bagēr : Karla birlikte esen şiddetli rüzgâr.

Bahızrik : Beşiri'de bir köy.

Bahoz : 1 — Yaptığı her işte sürekli tereddüt eden ve evde duramayan kişi. 2 — Sert rüzgâr, fırtına.

Baxıms : Beşiri'de bir köy.

Baqıl : Genellikle ekinler arasında biten bakla. A.

Baqın : Garzan ilçesinde bir köy.

Bakırın : Yellendirmek, rüzgâra savurmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ba dike».

Bal : Dikkat.

Balak : Bohtan'da bir köy.

Bale : Ahmak, aptal kimse.

Balgiv : Yastık «Balgeh» ve «balgog» şeklinde de söylenir.

Baltüz : Baldız. T. (çoğu yörelerde «diş» denir).

Balür : Ellerde ve ayaklarda çıkan nasır.

Bamered : Rıdvân ilçesinde (?) bir bucak.

Ban : Dam.

Bane : Koyunların ilkbahar otlağı.

Bane Aziza : Bohtanlı bir aşiretin ilkbaharda kaldığı yer.

Bang : Namaz için okunan ezan.

Bangdan : Namaz için ezan okumak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «bang dide».

Banger : Kürtlerin, topaktan yapılmış evlerinin damları üzerinde, damın pekişmesi ve akmaması için kışın yuvarladıkları bir

taş (bazı yörelerde «bangeran» da denir).

Bangle : Siirt yakınlarının da bir köy.

Bapêç : Kişi karla karışık olarak esen rüzgâr.

Bapir : Dede, babanın babası ya da ananın babası.

Bar : 1 — Yük. 2 — Vekar, saygınlık.

Baran : Yağmur (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Bareşa : Bohtan'da bir köy.

Bargıl : Soylu olmayan atın kısırlaştırılmıştı (beygir).

Barxane : Yolcunun eşyasını taşıyan hayvanların tümü.

Barkırın : Yükü hayvana (ya da herhangi bir araca) yüklemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «bar dike».

Barsıl : Beşiri'de bir köy.

Barût : Bilinen barut.

Basan : Bohtan'da bir köy.

Bask : Kuşun kanadı.

Baslês : Ezırgan (Erzincan) taraflarında, birçok tuzlası bulunan bir köy.

Basret : Bohtan'da bir köy.

Baş : İyi, kaliteli şey. Hersey için kullanılır.

Başbûn : İyi olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «baş dibe».

Başkırın : İyileştirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «baş dike».

Batas : Garzan'da akrepleri çok olan bir köy.

Batof : Kürtlerin, öküzlerinin sırtlarını tozdan temizlemekte kullandıkları bir bitki.

Batman : Beşiri'de bir köy. Yakınında büyük ve çok güzel bir köprü vardır. Bu köprü de onun adıyla anılır.

- (Şimdiki Batman kenti).
- Batran** : Garzan ilçesinde bir köy.
- Batuwan** : Bohtan'da göğebe hayatı yaşayan bir aşiret.
- Bawer** : İnanç, inanma.
- Bawerkirin** : İnanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «bawer dike».
- Bawerneker** : Bohtan'da bir köy.
- Bawesir** : Basur.
- Bawesiri** : Basura yakalanan kimse, basurlu.
- Baz** : Doğan kuşu.
- Bazar** : Pazarlık.
- Bazbend** : Kola bağlanan muska.
- Bazbürin** : Nusaybin'de bir köy.
- Bazdan** : Koşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «baz dide».
- Bazın** : Bilezik.
- Bazırgan** : Tüccar.
- Bed** : Çirkin, kötü gö-
- rünümlü. Her şey için kullanılır.
- Bedel** : Bir şeyin karşılığı, bedel. A.
- Beden** : Vücut, beden.
- Bedel** : Nöbet.
- Bedelvan** : Çiftçilikte, çift süren kimseye arasında yardım eden ve onun yemek yediği ya da dirlendiği sırada çift sürme işini üstlenen nöbetçi.
- Bedl** : Dolunay.
- Bedrane** : Spayert bucağında (?) bir köy.
- Beecandin** : Kızdırmak, öfkelenirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dibeecine».
- Beecin** : Kızmak, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dibeece».
- Befir** : Kar anlamına gelen «berf» sözcüğünün bir talaffuz şekli.
- Beg** : Bey. T.
- Begiti** : Beylik, bey olma hali.
- Behdîna** : Kürt topraklarında büyük bir ke-

sim (Irak Kurdistan'ının kuzey kesimindedir).

Behiv : Badem.

Behivter : Bademin olgunlaşmamışı, çığla. Ekşi ve lezzetli olduğu için yenir.

Behr : 1 — Deniz. A. 2 — Pay, hisse (bazı yörelerde «par» şeklinde söylenir). 3 — Şirvan'da bir köy.

Behrhencê : Bohtan'da bir köy.

Behrkirin : Paylaşmak anlamına bileşik fiil (bazı yörelerde «par-kırın» şeklinde söylenir). Simdiki zaman fiili «behr dike» (bazı yörelerde «par dike» şeklinde söylenir).

Behs : Haber, anlatma.

Behskirin : Bir şeyden haber vermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «behs dike».

Bexil : Cimri. A.

Bexşîş : Büyüklerin, iyi-

lik için verdikleri mal ve paralar.

Bext : 1 — Talih, ikbal, şans, mutluluk. 2 — Güvenilirlik, güven verici olma durumu. «kalleşlik»in karşıtı.

Bextûr : Kötü talihli, talihi ters giden kimse (böylelerine «kara talihi» anlamına gelen «bextreş» de denir).

Bej : Kara, Yerküre'nin kara bölümü. «Deniz» in karşıtı.

Bejî : 1 — Sulanması için kendi kaynağı olmayan ve yağmur suyu ile yetinen arazi. 2 — Yağmur suyundan başka bir su ile sulanmayan her çeşit ürün.

Bejn : Boy. Hem insan, hem de hayvanlar için kullanılır.

Beq : Kurbağa.

Beqal : Yiyecek maddeleri satan satıcı. A.

Beqâlı : Bakkallık işi.

Beqbeqok : Su yüzünde beliren kabarcıklar.

(bazı yörelerde «Pe-qık» denir).

Beqem : Çabuk solan bir boyal ile boyanmış şey.

Beqlewa : Un, bal ve yağıdan yapılan ve içine ceviz gibi şeyler konulan bir yiyecek.

Bel : Kulakları dik olan hayvan.

Bela : Belâ, musibet. A.

Belav : Parçaları ya da bölümleri dağılmış şey. «Belâ» ve «belava» diye de söylenir.

Belavbûn : Dağılmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «belav dibe». Sözcük, «belabûn» şeklinde de söylenir. Bunun da simdiki zaman fiili «bela dibe».

Belavkırin : Dağıtmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «belav dike» sözcük «belakırın» şeklinde de söylenir. Bunun da simdiki zaman fiili «bela dike».

Belakır : Belalı, bela arayan kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Belalük : Meyvesi sedir ağacının meyvesine benzeyen bir ağaç.

Belaş : Herhangi bir karşılık almadan verilen şey. A. (çoğu yörelerde «mift» denir).

Belbelitanık : Kelebek (bazı yörelerde «fir-firok» da denir).

Belek : Benekli hayvan ya da dağ.

Belekan : Siirt iline bağlı Sason dağlarında yaşayan ve halkı ilkel olan bir aşiret.

Belekanık : Belekan dağlarında yaşayan bir kuş türü.

Belekbûn : Benekli duruma gelmek anlamına bileşik fiil, Simdiki zaman fiili «belek dibe».

Belekbirdin : Değişik renkleri olan güzel elbise kuş ya da hayvan.

Belekkirin : Bir şeyi be-

nekli hale getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «belek dile».

Belekmer : Bamered bu çağında (?) bir köy.

Belê : Onaylama sözcüğü. «Evet» anlamına gelir.

Belk : Ağaç yaprakları (bazı yörelerde «pelik» ve «pel» şeklinde de söylenir).

Belki : İhtimal anlamına kullanılan ve kendisinden sonra gelen sözün belirttiği anlamın muhtemel olduğunu ifade eden sözcük. «Belku» şeklinde de söylenir. T.

Ben : Bilinen bitim ağacı (ayrıca «ip» anlamına da gelir).

Benav : Bir ağaç. Bu ağaçtan yapılan bastonlar sağlam olur.

Bend : Arazinin çevresine dizilen sınır taşları (ayrıca «tarafatarlar» ve «grup» anlamına da kullanılır).

Bendeqe : Değirmenin dönmesini sağlamak için ayakları altına konulan oynak demir.

Bendik : Peynire karıştırılan bir bitki.

Benik : Pamuk olmayan şeylerden, örneğin kıl ve benzerlerinden yapılan iplik (bazı yörelerde «ben» şeklinde söylenir).

Beni : İpliğe dizilerek helvaya (daha doğrusu üzüm sırasından yapılan bulamacası) batırılan ve kiş için kuru tutulan bademiçi gibi yiyecekler (bazı yörelerde «meşlür» ve «meşlül» şeklinde de söylenir).

Benir : Ekin ekme sırasında öküzün boynuna geçirilen boyundurğun çubuklarının bağlandığı ip.

Benişt : Sakız.

Ber : 1 — Elbise. 2 — Taş. 3 — Altı yönden biri olan ön taraf. 4 — meyve, ürün.

Beran : Koç: (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Beraz : Domuz.

Berazan : Rojkan ve Aşitan aşiretlerinden iki ayrı kabile.

Beraze : Değirmen taşıının dönmesini sağlamak için alt taşın altına konulan tahta pervaneler.

Berba : Harmanın savurulması sırasında uçuşarak buğday yığınının çevresine düşen zayıf buğday taneleri.

Berber : Başları tıraş eden kimse, berber T.

Berbir : Taş kesen kimse (ikinci «r» harfi kalın okunur).

Berbüdi : Gelini babasının evinden alıp koçasının evine getirmeye giden insanlardan oluşan topluluk (bu sözcük de, bazı yörülerde kullanılan «berbürü» ve «berbük» sözcükleri de, gelini almaya giden kadınlar

icin kullanılır; gelin alayına katılan erkekler ise, «davetli» anlamına gelen «xundi» denir).

Berbükî : Aynen «berbüdi» anlamına gelir.

Bercüm : Erün (Eruh olabilir) bucagında bir köy.

Berdan : Salivermek, bırakmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ber dide».

Berî : 1 — Önce. 2 — Çöl (doğrusu dümdüz ve engebesiz ova).

Berf : Kar.

Bergirtin : Kadınlardan başka bütün dişilerin gebe kalması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ber digure».

Berhûdîk : Siirt yakınlarında bir köy.

Berx : Koyun yavrusu, kuzu.

Berk : Su havuzu.

Berik : Ufak taş, çakıl.

Berkanı : Taş atmakta

kullanılan araç, sapan.

Berkaz : Binaların duvarında açılan pencere.

Berkes : Bakırdan yapılmış ve yemek sırasında üzerine kaplar konulan büyük tabak (sini).

Berkeşok : Üzerine kaplar konulan küçük tabak, tepsı.

Berkos : Kadınların, üçlerini bellerine bağlayıp önlerine saldıkları bir giysi (önlük, peştemal). Bazı zanaatçılar da, elbiselerini kırılmekten korumak için aynı giysiyi kullanırlar.

Beroj : Güneşe karşı olan yer (sözcükteki «r» kalın okunur).

Beroş : Bakırdan yapılmış ve içinde yemek pişirilen küçük kap, tencere.

Bertil : Rüşvet (sözcükteki «r» kalın okunur).

Berü : Palamut (meşe ve palamut) ağacının meyvesi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Berwal : 1 — Dağlara tırmanan ve doğru gitmeyip sağa - sola zikzak yapan yol. 2 — Dik olmayan dağ (dogrusu, dik olmayan dağın yamacı). Bazı yülerde bu sözcük «berwar» şeklinde kullanılır).

Berwari : Bohtan'da bir köy. Eskiden bucaktı (şimdiki Pervari ilçesi).

Berwec : Bir çeşit tüfek demiri.

Bes : Yeter anlamına fiilimsi.

Beser : Bazılarinca göz anlamına kullanılır. A. (Çoğu yülerde «çav» denir).

Beskırın : Yetinmek, bir şeyden vazgeçmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «bes dike».

Besti : Irmaklara yakın,

çok taşlı olan topraklar.

Beş : Alnının bir kısmı beyaz olan hayvan (böyle hayvanlara bazı yörelerde «habes» de denir).

Beşan : Bohtan'da bir köy.

Bet : Kuş türlerinden toy (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Betal : 1 — Bâtil, geçersiz şey. 2 — İşsiz, aylak kimse. A.

Betalbûn : Bir şeyin bâtil, geçersiz olması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «betal dibe».

Betalî : İşsizlik.

Betalkırın : İptal etmek ya da işi paydos etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «betal dike».

Betan : Elbise astarı (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Betlî : İri cüsseli ve cesur kimse. A.

Betırpêr : İçinde bulun-

düğün günden iki gün önceki gün (doğrusu dört gün önceki gün. İki gün önceki güne «pêr», üç gün önceki güne «tirpêr», dört gün önceki güne ise «betırpêr» denir. Bu sözcük bazı yörelerde «bertırpêr» şeklinde söylenir).

Betırpêrar : İçinde bulunduğun yıldan iki yıl önceki yıl (doğrusu dört yıl önceki yıl. İki yıl önceki yıla «pêrar», üç yıl önceki yıla «tirpêrar», dört yıl önceki yıla da «betırpêrar» denir. Bazı yörelerde ise bu sözcük «bertırpêrar» şeklinde söylenir).

Betlane : Tatil, işe ara verme.

Beybûn : 1 — Bir çiçek (papatya). 2 — Yenilen bir bitki.

Beytar : Hayvanları tedavi eden hekim (veteriner). A.

Bez : Hayvanların içyağı

- (insanlarındakine de «bez» denir).
- Bē :** Siz anlamına olumsuzluk edati. Örneğin «bē cil» yani «elbisesiz» gibi.
- Bēdar :** Pervari'de bir köy.
- Bēvil :** Burun (bazı yörelerde «bebil» şeklinde söylenir).
- Bēg :** En küçük satranç taşı, piyon (bazı yörelerde «peyak» denir).
- Bēhn :** 1 — Güzel ya da fena koku. 2 — Soluk.
- Bēhnijandın :** Aksırtmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibēhnijine».
- Bēhnijîn :** Aksırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibēhnije».
- Bēhkırın :** Koklamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «bēhn dike».
- Bējing :** Kalbur.
- Bējingker :** Kalburcu, kalbur yapımı.
- Bējn :** Bir şeyin hareketinden çıkan ses.
- Bēlête :** Türkü söylenenerek oynanan bir çeşit halay. Oynayanlara da «bēlêtevan» denir.
- Bēmēr :** Apikan'da (?) bir köy.
- Bēnahî :** Görme gücü, görme yeteneği.
- Bēnarîn :** Rıdvân bucağında (?) bir köy.
- Bēnat :** Bohtan'da, güzel incirlerinin çokluğuyla tanınmış bir köy.
- Bēnatî :** Güzel bir incir türü.
- Bēnder :** Harman. (Bazı yörelerde «bēder» şeklinde söylenir).
- Bēr :** Kürek.
- Bēreq :** Bayrak T.
- Bēreqdar :** Bayrak taşıyan kimse.
- Bēri :** Koyunların kırda sağıldıkları yer (aynı zamanda, bu yere gidip koyunları sağma işine de «bēri» denir).
- Bērīvan :** Kira gidip koyun sağıan kadın ya da genç kız (genellikle toplu halde giderler).

Bêşûke : Bohtan'da bir köy.

Bêşîre : 1 — Koruk üzüm. 2 — Bohtan'da bir köy.

Bêş : Sultanın (ya da hükümetin) her yıl halktan topladığı para (salma).

Bêşe : Zanaat meslek.

Bêşér : Bamered bucağında (?) bir köy.

Bêtam : Garzan'da bir köy.

Bewehs : Garzan'da bir köy.

Biçrik : Yağda kızartılmış ekmek.

Biçük : Her şeyin küçüğü.

Biçük'bûn : Küçülmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «biçük dibe».

Biçuki : Küçüklük, küçük olma durumu.

Biçük'kîrin : Küçültmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «biçük dike».

Bivê-nevê : İster - iste-

mez, mutlaka, zorunlu olarak.

Bivir : Kesici aletlerden balta.

Bihîst : Cennet. Allah bize nasip etsin.

Bihîstin : İşitmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibihîze».

Bixêri : Evlerde ateş yakılan yer, şömine (doğrusu baca).

Bixûr : Güzel kokulu amber ve benzeri madde (doğrusu buhur). A.

Bixûrdan : Buhurun konulduğu kap.

Bijang : 1 — Kirpik. 2 — Giysi ve yaygılardaki tüyler.

Bijartin : Ayıklamak ve bir şeyin iyisini kötüsünden ayırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibijêre».

Bijink : Kırılan taştan uçusan parçacıklar ve tazyik sırasında sudan uçusan damlacıklar.

Bijires : Başak kılıçıkları

siyah olan buğday türü.

Bijüjin : Yatak dikişinde kullanılan büyük iğne, çuvaldızın büyüğü.

Bikat : Bohtan'da bir bucak.

Bikrik : Kuyunun dibi.

Bila : Emir sözcüğü. Olumlu fiilin başına geldiğinde olumlu emir anlamına gelir; «**bila bixwe**» (yesin) gibi. Olumsuz fiilin başına geldiğinde ise olumsuz emir anlamına gelir; «**bila nexwe**» (yemesin) gibi (ayrıca söylenen söze ya da verilen emre uyulacağını belirtir ve «peki», «tamam» anlamına gelir).

Bilbal : Yenilen bir bitki.

Bilbil : Bir kuş. Bülbül.

A.

Bılçune : Bohtan'da bir köy.

Bılınd : Yüksek.

Bılındbün : Yukselmek anlamına bileşik fiil-

Şimdiki zaman fiili «**bılınd dibe**».

Bılındı : Yükseliş, yükselme.

Bılındkırin : Yukseltmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bılınd dike**».

Bılıs : Bitlis kentinin adı. «Bedlis»in bozulmuş şeklidir.

Bılür : Kaval.

Bılürvan : Kaval çalan, kavalcı.

Bılüris : Bohtan'da ırmağa yakın bir köy.

Bin : Altı yönden biri olan alt.

Binbat : Erün'da (Eruh olabilir) bir köy.

Bindeq : Fındık.

Binefş : Siyaha çalan kırmızı rengi olan bir çiçek (Menekşe).

Binefşî : Binefş çiçeğinin renginde olan giysi.

Bin'erd : Bilinen bir bitki olan şalgam.

Bınırve : Bohtan'da bir köy.

Binta : Kalitesiz, kötü tütün.

Bıntatı : Bir üzüm türü.

Bıok : Çirkin görünüşlü, iğrenç kimse (böylelerine «zişt» da denir).

Bıra : Kardeş.

Bıratı : Kardeşlik.

Bırazava : Düğün işlerini yöneten ve gerekken harcamaları yapan kimse, sağdıç.

Bırazı : Kardeş oğlu (kardeş kızına da «bırazı» denir ve ikisi tamlamada birbirinden ayrılır; örneğin «bıraziyə mın» ve «bıraziya mın» gibi. Birincisi «kardeşimin oğlu», ikincisi «kardeşimin kızı» demektir).

Bırçı : Açı kimse. «Bırsı» diye de söylenir.

Bırçıl'bún : Acıkmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «bırçı dibe». Sözcük «bırsıbún» şeklinde de söylenir. Onun da simdiki zaman fiili «bırsı dibe».

Bırçıkırın : Açıkırmak aç hale getirmek an-

lamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «bırçı dike».

Birdi : Hasır yapımında kullanılan bir kamış türü.

Bırek : Tahtaları biçimde kullanılan bıçkı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Bıreş : Çaresizlik içinde bulunan yoksul (ayrıca, yaprak açmak üzere olan ağaç dallarına da denir).

Bırh : 1 — Kaş (bazı yörelerde «bırû» da denir). 2 — kuvvet.

Bırın : Bir şeyi götürmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibe».

Bırıncı : Pirinç. T.

Bırın : 1 — Yara. 2 — Kesmek, biçimek anlamına fiil (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). Simdiki zaman fiili «dibire».

Bırındar : Yaralı.

Bırusk : Yıldırm.

Bisk : Kadınların yanak-

ları üzerine sarkıttıkları zülük.

Bismil : Beşiri'de bir köy (şimdiki Bismil ilçesi).

Bismila : Besmele.

Bismilakırın : Besmele çekmek, «bismillâhir-rahmanirrahim» demek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «bîsmîla dîke».

Bist : Üzerinde et kavrulan (ayrıca ateş karıştırmakta da kullanılan) demir álet.

Bışeri : Diyarbekir'de bir bucak (şimdiki Beşiri ilçesi).

Bışkaftın : Elbiselerin diğini sökmek (doğrusu genel olarak herhangi bir şeyi, örneğin bir makineyi ya da bir saat sökmek) anlamına geçişli fiil. Şimdiki zaman fiili «dibışkefe».

Bışkifin : Elbiselerin diğinin sökülmlesi (doğrusu herhangi bir şeyin sökülmesi) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dibışkife».

Bışkoj : Düğme (ayırica açılmamış gül, gonca gül anlamına da gelir; bazı yörelerde ise «pişkoj», şeklinde söylenir).

Bitir : Benzerlerine göre çok gelişmiş hayvan ya da bitki (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Biturbün : Benzerlerine göre çok gelişmiş olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «bitir dibe».

Bitim : Kabuklu olan bir yemiş (sözcükteki «t» kalın okunur.).

Bitma : Garzan'da bir köy.

Bızdan : Korkmak anlamına bileşik fiil (aslında kopmak, örneğin zincirin kopması anlamına gelir ve mecazi olarak «korkmak ödü kopmak» anlamında kullanılır.). Şimdiki zaman fiili «dibizde», öznesi ise «bızdayı».

Bızdandin : Korkutmak

anlamına fiil (aslında koparmak, örneğin zinciri koparmak anlamına gelir ve mecazi olarak «korkutmak, ödünü koparmak» anlamında kullanılır.) Simdiki zaman fiili «dibizdine».

Bızın : Keçi.

Bızır : Özellikle yağını çıkarmak için ekilen bir bitkinin tohumu, yani keten tohumu.

Bızırkırin : Bızır yağı ile yağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «bızır dikе».

Bızizi : Garzan'da bir köy.

Bızmar : Çivi.

Bızmık : Koyun ve keçi yavrularının süttен kesilmelerini sağlamak için ağızlarına takılan tahta çubuk (bu sözcük, «gem» anlamına gelen «bizm» sözcüğünden türetilmiştir ve «küçük gem, gemcik» demektir).

Bızrik : Vücutta beliren sivilce «Bızrok» şeklinde de söylenir.

Bızú : Söğüt ağacına benzer bir ağaç.

Bi : Söğüt ağacı.

Biber : Biber.

Bîçe : Kadınların yüzlerine örtükleri örtü, peçe.

Bih : Meyvelerden ayva (bazı yörelerde «bî-yok» da denir).

Bir : Kuyu. A.

Bist : Yirmi sayısı.

Bişî : Çok ağaçlı ve çok dikenli yer.

Bizikan : Hizan'da bir köy.

Bohtan : Siirt ilinde bir ilçe. Buradan olan kimseye de «Bohti» denir.

Bohto : Bohtan bölgesinde büyük bir dağ.

Boxe : Kısırlaştırılmamış öküz.

Boq : Soğanın içinde yersen ve tohumu taşıyan bölüm (soğan cüccüğü).

Boqlı : Bacağın diz kapa-

ğı ile ayak topuğu arasındaki bölümü.

Boş : Bol, çok, kalabalık. Her şey için kullanılan bir sözcüktür.

Boşbün : Bollaşmak, çoğalmak, kalabalıklaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «boş dibe».

Boşkırın : Bollaştırmak, çoğaltmak, kalabalıklaştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «boş dike».

Bot : Oluk biçiminde oyulmuş uzun ağaç.

Boz : Maviye çalan beyaz. T.

Buha : Değer, fiyat.

Buhakırın : Fiyat artırmak, pahalilaştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «buha dike».

Buhar : Dört mevsimden biri olan bahar.

Buhare : Kaliteli ve temiz bir buğday türü.

Bük : Gelin.

Bükük : Göz kapaklarının

da çıkan sivilce, (arpacık).

Bün : Olmak, oluşmak anlamına gelen ve bileşik fiillerin son bölmünü oluşturan fiil (aslında tek başına olduğunda «büyün»dir; bileşik fiilin sonuna geldiğinde aradaki «y» ve «ı» harfleri düşerek «bün» şeklini alır. Örneğin «var olmak» anlamına gelen «hebün» gibi). Simdiki zaman fiili «dibe».

Bür : Irmaktaki (ya da herhangi bir akarsudaki) geçit (aslında bu sözcüğün aslı «buhur»dur; bazı yörelerde «bür» biçiminde söylenir).

Bûra : Kayınbirader, erkeğin karısının erkek kardeşi.

Bürandın : Geçirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibûrine». (bazı yörelerde fiil «buhartın», simdiki zaman fiili «dibuhere» şeklinde söylenir).

Bûrîn : Geçmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dibûre».

Bûse : Çift surmek sırasında öküzlerin boy nuna geçirilen boyundurğun bağlanmasında kullanılan ve ağaçtan yapılan bir halka.

C

Cacır : Ceviziçinin dövündükten sonra balda kaynatılmasıyla elde edilen yiyecek. Kürtlerin lezzetli yemeklerindendir.

Cahşık : Sipa (çoğu yorerlerde «cahş» şeklinde söylenir).

Cax : Tahta korkuluk (demir korkuluğa da «cax» denir).

Camêr : Onurlu, mert adam. «Cıwamêr» de denir.

Cami : Cami. A. (Çoğu

yerlerde «Mızgeft» denir).

Can : Ruh. Vücut için de kullanılır.

Canbaz : Alım - satımda hile ve sahtekârlık yapan kimse.

Canfes : Halis ipekten dokunan elbise.

Canfida : Kendini feda eden fedakâr.

Canî : Tay.

Cankûş : Hıristiyanları kiliseye gitmelerini sağlamak için kapılalarını çalarak ya da ses-

lenerek uyandıran kimse.

Car : 1 — Mayhoş. 2 — kere, defa, kez.

Carcım : Yorganların üstüne serilen ince örtü.

Cariye : Satın alınan kadın, cariye.

Carna : Bazen, zaman zaman, kimi zaman.

Caw : Bez.

Cawker : Bez dokumacısı.

Cazû : Cadı.

Cebar : Kırık kemiklerin yeniden kaynaşmasını sağlayabilen uzman hekim (kırıkçıkkı hekimi).

Cebbar : Allah'ın isimlerinden. A.

Cebeş : Karpuz (bazi yörelerde «jebes» ve «şebes» biçiminde de söylenen bu sözcük çoğu yörelerde «zebeş» biçiminde söylenir).

Cebilxane : Top ve tüfek mermileri, barut. Türkçe «cephane» söz-

cüğünden bozulmuştur.

Cebirandın : Kırık bir şeyi yeniden yapıştmak ya da kaynaştırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dicebirine».

Cebirin : Kırık bir şeyin yeniden yapışması ya da kaynaşması anlamına geçisiz fiil. Simdiki zaman fiili «dicebire».

Cembrane : Birisini bir işi yapmaya zorlamak. «Cebir» de denir.

Cebt : Kürtlerin hayvan derilerini boyamakta kullandıkları bir ağaç kökü:

Ce'de : Yürümesi kolay olan yol. Arapça «cadde»den bozulmuştur.

Cedel : Bilginler arasında yapılan tartışma, münezara. A.

Cedew : Hayvanların omuzbaşlarında meydana gelen ve çok zor iyileşebilen bir yara (bu yara özellikle

eşek, katır, at gibi tek-tırnaklı hayvanlarda olur).

Cedewbün : Cedew yarasına yakalanmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «cedew dibe».

Cedewi : Cedew yarasına yakallanmış hayvan.

Cefa : Güçlük. A.

Cefabün : Bir işin güçleşmesi, güç görülebilmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «cefa dibe».

Cefakês : Cefa çeken kimse.

Cefakırın : Bir işi güçlestirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «cefa dike».

Cefani : Bamered bucağında bir köy.

Ceger : Ciğer.

Ceh : Hububattan arpa.

Cehd : Bir şeyi elde etmek için harcanan çaba. A.

Cehdasi : Aynen arpa biçiminde olan, fakat

taneleri daha ince ve zayıf olan bir bitki.

Cehferi : Bir kılıç çeşidi.

Cehxurek : Küçük su birikintilerinde bulunan ve hayvanlar su içerken ağızlarına geçen, sülükten ayrı ve kırmızı renkte olan kurtçuk.

Cehnem : Cehennem. Allah bizi ateşinden korusun.

Cehrî : Zehir. Bazıları tarafından böyle kullanılır (çoğu yörelerde «jehri» denir).

Cehter : Kekik. Bazıları tarafından böyle kullanılır (çoğu yörelerde «zahter» denir).

Cehwer : «Cevher»in bozulmuş biçimi.

Cehzera : Arpaların sararma zamanı. Kürtleerin belli başlı vakitlerindendir. İşlerinde bunu bir vakit olarak gösterirler.

Ceqin : Bir günlük yürüyüle alınan mesafe.

Celad : Cellâd. A.

Celaqi : İyice koyulaşınca, kadar kaynatılan pekmez.

Celali : Bayezid yakınlarında, çadırlarda yaşayan bir Kürt aşireti.

Celdekan : Garzan buçağında bir köy.

Celeb : 1 — Biçim, tarz.
2 — Kesime götürülen koyun sürüsü.

Celebdar : Koyun ticaretyle uğraşan kimse.

Celew : At ve diğer bazı hayvanların başına takılan yular.

Cellab : Etrafında kuşların toplanıp yanında kurulmuş olan faka düşmeleri için, yüksek bir yere bırakılan kuş.

Cem : 1 — Büyük sepet.
2 — Yükün bir tarafı, iki denkten biri. 3 — Bir kimsenin ya da bir şeyin yanı, nezdî.

Cemciqandın : Siviları karıştırmak, çalkalamak anlamına fiil.

Şimdiki zaman fiili «dicemciqine».

Cemciqin : Siviların karışması, çalkalanması anlamına geçisiz fiil. Şimdiki zaman fiili «dicemciqe».

Cemed : Buz. don. A.

Cemedanî : Başa sarılan naklılı bir mendil.

Cemidandin : Dondurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dicemidine».

Cemidin : Donmak anlamına geçisiz fiil. Şimdiki zaman fiili «dice-mide».

Cenb : Yükün yarısı, iki denkten her biri.

Cenbeli : Sert içimli bir tütün çeşidi.

Cendek : Hayvan cesedi, leş (ayrıca öldürümüş insanların ceseidi için de kullanılır).

Cendere : Dokumaları parlatmakta kullanılan bir alet.

Cendirme : Hükümet zabtiyeleri (jandarma).

Cenesker : Beşiri'de bir köy.

Ceng : Savaş, vuruşma.

Cengene : Her türlü kötülükleri yapmaktan kaçınmayan kimse.

Cennet : Cennet. A.

Cercer : Harman dövmekte kullanılan çırçır. Onu kullanana da «cercervan» denir.

Cerd : Küçük baskın, küçük akın.

Cerg : İnsan ve hayvan ciğeri.

Cergebez : Üzerine içyağı sarılarak şişe takılan ve ateşte kızartılan ciğer.

Cesed : Ceset. A.

Cesur : Yürekli, cesur.

Ce'ter : Kekik. Bazı yörenlerde böyle söylenir.

Cew : Koyun kırkmakta kullanılan özel bir makas (bazı yörenlerde buna «hevrinq» denir).

Cewahir : Yakut, inci gibi değerli taşlar.

Cewrik : Enik. köpek yavrusu.

Cewseq : Yolculardan boş kalmayan yol.

Cewtik : Tabaklanmış deriden yapılan kese.

Cefa : İyi ya da kötü bir fiilin karşılığı. A.

Cezbe : Müritlerin coşukları zaman, ellerinde olmadan sağa - sola sallanarak yaptıkları hareket. A.

Ceznik : Garzan'da bir köy.

Cezni : Garzan'da bir köy.

Ceb : Cep. A. (Çoğu yererde «berik» denir).

Cêma : Cudi dağı yakınlarında bir köy. Kürtlere göre Nuh tufanından sonra yer yüzünde kurulan ilk köy budur.

Cenik : Şakak, favori.

Cêr : Su testisi.

Cêwîk : İkiz.

Cibe : Çuhadan yapılan belli bir giysi, cübbe.

Cibo : Kürtlerde bir erkek adı.

Cibran : Rojkan aşiretlerrinden biri.

Cıvandın : Toplamak, biraraya getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıcıvine».

Cıvat : Toplantı, topluluk, meclis.

Cıvin : Toplanmak, biraraya gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıcıive».

Cığur : Kürtlerin belli bir mesire günü.

Cih : Yer, mekân.

Cihêz : Gelin çeyizi.

Cihümîn : Ölmek anlamına fiil. Özel olarak kötü kimselerin ve hayvanların ölümü için kullanılır. Şimdiki zaman fiili «dıcıühme».

Cihû : Yahudi. Kürtlerin memleketinde Yahudiler çok nadir bulunurlar.

Cıxare : Tütünün kâğıda konulup parmak biçiminde sarılmış (sigara anlamına gelen bu sözcük, bazı yörülerde «çixare» biçiminde de söylenir).

Cıxarekêş : Sigara içen kimse, tiryaki.

Cıldok : Güzel kokulu bir bitki. Kürtler, elbiselerini güveden korumak için katları arasına bu bitkiyi kollar.

Cıl : Giysi.

Cıld : 1 — Kitap cildi. A 2 — Parçalara bölünenerek kurutulan bir helva çeşidi.

Cılışo : Çamaşır yıkayıcısı, bu işi uğraş edinen kimse.

Cılışustin : Çamaşır yıkamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «cıl dışo».

Cımxar : Hristiyanları, kiliseye gitmeleri için uyandıran kimse.

Cımsarîb : Garzan bucağında bir köy.

Cin : Cin, «insan» hayatı.

Cınabe : Hamamcı olan, yıkanması gereken kimse (bazı yörülerde «cınabet», bazı yör-

lerde de «cınubet» şeklinde söylenir.

Cinawir : Yırtıcı hayvan.
F. (çoğu yörelerde «lawir» denir).

Cincili : 1 — Duru su.
2 — Yabancı madde-lerden arı olan buğday ve benzeri hububat.

Cindar : Cinleri gördüğünü ve onların kendisine boyun eğdiklelerini iddia eden kimse (cinci).

Cindi : Her şeyin iyi, güzel ve alımlısı (bazi yörelerde özellikle «yakışıklı» anlamına kullanılır).

Cineh : Ucu kalın sopa.
Cinékirin : Pamuk top-lamak anlamına gelen ve sadece bu anlamda kullanılan bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «cine dike».

Cinén : Küçük bahçe.

Cınıqandın : Hayvanları, anı bir dürtü ya da benzeri bir davranışla ürküterek harekete itmek anlamına fiil.

Simdiki zaman fiili «diciniqine».

Cır : Sohbet, insanlar arası ilişkiler, görgü (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Cird : Büyük baskın, bü-yük saldırı.

Cire-cır : Herhangi bir şey üzerine anlaş-mazlık, sürtüşme (sözcükteki her iki «r» de kalın okunur).

Cırıd : At yarışı.

Cısn : Arapça «cins»in bozulmuş biçimi.

Cıs : Alçı. (Sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Cısame : Alçının bulun-duğu yer, alçı ocağı.

Cıwan : Genç. Her şey için kullanılır.

Cıwanika : Siirt yakınınlarda bir köy.

Cıwanı : 1 — Erkek ya da dişi tay. 2 — Gençlik, genç olma hali.

Ciyebün : Ayrılmak anlamına bileşik fiil (ço-gu yörelerde «cihe-bün» şeklinde söyle-

nir; doğrusu odur). Şimdiki zaman fiili «*cıyē dibe*».

Cızır : Bohtan'da Cudi dağı yakınlarında bir kasaba (Cizre ilçesi).

Cızme : Uzun boyunlu ayakkabı (bazı yörelerde de «*gizme*» denir). T.

Cızū : Kur'an'ın her cüzü (30 bölümünden her biri).

Cı : Yer, mekân. Coğu yörelerde böyle kullanılır (bazı yörelerde de «*cih*» şeklinde söylenir).

Ciran : Komşu. A.

Cimzerq : Beşiri'de bir köy.

Col : Koyunlardan bir sürü.

Comerd : Cömert, bonkör, tok gözlü.

Conga : Dana.

Conî : İçi oyulmuş ve içinde bulgur gibi şeyleler dövülen taş (dibek).

Cot : 1 — Çift; «*tek*»in karşıtı. 2 — Toprağın

ekilmesinde kullanılan çift.

Cotkırın : Çift sürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*cot dike*».

Cotyari : Çift süren kimse, çiftçi (çoğu yörelerde «*cotkar*» şeklinde söylenir; doğrusu da budur).

Cozan : Ustura (bazı yerlerde «*duzan*» şeklinde söylenir).

Cuda : Ayrılan, ayrı olan. Her şey için kullanılır.

Cudabün : Ayrılmak, ayrı olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*cuda dibe*».

Cudakırın : Ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*cuda dike*».

Cuher : İçinde yem bulunmayan torba, boş yem torbası.

Cusse : Cüsse. A.

Cuwab : Arapça «*cevab*»ın bozulmuş şek-

Cuwar

li (çoğu yörelerde «bersiv» denir).

Cuwar : Hayvan yem torbası.

Cû : Su arkı (çoğu yörelerde «cuh» şeklinde söylenir).

Cübirk : Toprak altında yaşayan ve bitki köklerini keserek yiyan bir hayvan (bazı yö-

Cütin

relerde «cûbir» şeklinde de söylenir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Cümik : Şirvan'da bir köy.

Cûn : Maviye çalan beyaz renkte olan.

Cütin : Ciğnemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dicû».

Ç

Çadır : Çadır. T.

Çav : Göz. Hem insan, hem hayvan gözü için kullanılır.

Çavık : Gözlük (çoğu yörelerde «berçavk» denir).

Çavınok : Kem göz sahibi, nazar sahibi. Kimisi de bunlara «çavker» der.

Çax : Vakit, zaman.

Çaq : Bacak. Hem insan, hem de hayvan bacakı için kullanılır.

Çaqmaq : Tüfek horozu.

Çak : İyi, kaliteli. Her şey için kullanılır.

Çakuç : Çekiç.

Çal : Büyük çukur.

Çalav : 1 — Kadınların yıkandığı yer. 2 — Evlerde suyun döküldüğü yer.

Çalık : Küçük çukur.

Çam : Erzurum dağlarında yetişen, çok uzun bir ağaç. T.

Çamur : Çamur. T.

Çandın : Ekin ekmek, anlamına fiil, Şimdiki zaman fiili «dıcıne».

Çandını : Ekilmiş, ekin (bazı yörelerde «çandı» denir)

Çankıs : Hizan'da bir köy.

Çankoç : Hıristiyanların çanı.

Çap : Bir hububat ölçüüsü (yaklaşık olarak 10 kiloluktur).

Çar : Dört sayısı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Çarçek : Tepeden tırnağa silâhlı kimse.

Çarçıq : Çok çamurlu yer.

Çardar : Ölünün mezar taşınması sırasında üzerine konulduğu tahta.

Çardeh : Ondört sayısı.

Çarder : Kapı çerçevesi, kapının takıldığı kasa (ilk «r» kalın okunur).

Care : Çözüm yolu, çare.

Cargoşe : Dört köşeli.

Cariçi : Köylerden azar azar koyun satın alıp kente götürüren ve ora-

da kesip etlerini satan kimse.

Çarık : Dörtte bir. Her şey için kullanılır.

Çarox : Deriden ve yünden yapılan ve yaya yürüyenler tarafından giyilen hafif bir ayakkabı (çarık).

Çarpê : Dört ayaklı hayvanlar (bazı yörelerde özellikle eşekler için kullanılır).

Çarşeb : Kadın çarşafı (bazı yörelerde «çarşev» denir).

Çarşem : Haftanın çarşamba günü.

Çartaq : Yüksek eyvan.

Çarwe : Rakşedenlerin parmaklarına taktikleri madeni parçalar.

Çat : 1 — Çaput. 2 — Bohtan'da bir köy.

Çatkêş : Tüfeklerin temizlenmesi sırasında çaputun namludan çekilmesinde kullanılan çubuk (harbi).

Çaw : Bükülerek bir şe-

yin etrafına sarılan yaş ağaç çubuk.

Çawa : «Nasıl» anlamına soru edatı.

Çawırme : Mezarlığın çevresinde yapılan duvar. T.

Çayır : Hayvan otlağı.

Cevrebi : Sögüde benzenen bir ağaç.

Çehre : İnsan yüzünün biçimimi, sima.

Çexer : Yolda herhangi bir şeyin bıraktığı iz.

Çeqçeqok : Değirmenin hububat doldurulan teknesine bağlanarak ucu değirmentaşının üzerine bırakılan ve taşın dönmesiyle inip kalkarak tanelerin tekneden dökülmesini sağlayan tahta parçası (çakıldak).

Çeqene : Sedirağacının yemişine benzer yemişi olan bir ağaç türü. Rojkan'da yetişir.

Çeqilmast : Su karıştırılan yoğurt (bazı yerlerde «çelqemast» denir).

Çek : 1 — Silâh, 2 — Kadın süs eşyası.

Çekbend : Üste giyilen kolsuz bir giysi (Yelek).

Çelak : Ceviz gibi yemiş ve meyvelerin ağaçlardan dökülmesinde kullanılan uzun sırik (bazı yörelerde «rewt» denir).

Çeleng : Güçlü ve hızlı yürüyen kimse.

Çelitîn : Bir şeyin kabığının soyulması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîçelîte».

Çelp : El çırpmayanın, avuçları birbirine vurmanın çıkardığı ses (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Çeltik : Küçük çuval.

Çelûz : Çok soru soran ve sorusunda ısrar eden kimse.

Çem : Irmak.

Çeman : Modkan (Mutki) yöresinde bir köy.

Çembil : Kaplara ve diğer şeylere takılan kulp.

Çembilkırın : Bir şeye kulp takmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «çembıl dike».

Çemçik : Ayran ve benzeli içecekleri içmekte kullanılan derin (ve geniş) kaşık.

Çemçir : Küçük taneli siyah renkli bir üzüm türü.

Çemçür : Üzüm ağaçlarının (ve asmaların) dallarını ısırarak bozulmalarına yolaçan iri bir böcek, filokstera.

Çem'ê Zeytûn : Bohtan'da bir yer.

Çemik : Şirvan bucağında bir köy.

Çemihani : Dutların çok olduğu yer, dutluk.

Çemkûrik : Reşan bucağında (?) bir köy.

Çempal : Normal yükten fazla olarak hayvanın yükü üzerine konulan ek-yük (bazı yörelerde buna «mizodık» denir).

Çempil : Parmak uçlarından koltuk altına kadar el ve kolun tümü (bazı yörelerde «çepil» şeklinde söylenebilir).

Çempir : Bohtan'da bir köy.

Çen : Çene.

Çençüz : Cimri, eli sıkı olan kimse.

Çend : «Kaç, kaç tane?» anlamına soru edati.

Çendan : «Geric» anlamına kullanılan sözcük.

Çeng : 1 — Kuş kanadı.
2 — İnsan avucunun doldurulmaya hazır duruma getirilmiş şekilli (ayrıca «dirsek» anlamına da kullanılır).

Çengal : Ucu kıvrılmış demir (kanca).

Çentik : Küçük torba.

Çepel : Pis, pislikten kendini sakınmayan kimse (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Çeper : Savaşta tüfek atışından korunmak için taştan, ağaçtan ve

benzerlerinden oluşan korunak (siper).

Çepil : Kolun dirsekle omuz arasındaki bölüm (pazu).

Çeşid : Tarz, çeşit. T.

Çesme : Abdest bozulan yer, helâ (bazı yörülerde buna «çol» ve «daşır» denir).

Çeste : Çeşit. Bazıları da «Çesnet» şeklinde söylerler.

Çerçi : Kentlerden eşya alıp köylerde satan kimse.

Çerez : Lezzetli yemekler.

Çerx : Çakı ve benzerlerinin keskinleştirilmesinde kullanılan ve bir tahta tekerlein dönmesiyle dönen bir alet (çark).

Çerxeçi : Bir yerde duramayan ve sürekli dolaşan kimse.

Çerxetûn : Bakırdan yapılmış, uzun saplı bir kap (tava).

Çerxi : Beş kuruştan ibaret bir para birimi.

Çerxkırın : Çakı ve benzeri şeyleri çarkla keskinleştirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «çerx dike».

Çerm : Hayvan derisi; ister dabaklanmış olsun, ister olmasın.

Çermiqandın : Elbise ve benzerlerini buruşturmak, büzmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diçermiqanine».

Çermiqin : Elbise ve benzerlerinin buruşması, büzülmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diçermiqe».

Çetare : İpekli elbise.

Çeterî : Diyarbekir yakınılarında bir köy.

Çetin : Güç iş, çetin. T.

Çetinbûn : Güçleşmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «çetin dibe».

Çetinkırın : Güçlestirmek anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman fiili «çetin dike».

Ceto : Kürtlerde erkek ismi.

Çê : İyi, düzgün, kaliteli şey. Her şey için kulanılır.

Çebûn : Bir şeyin düzelmesi ve istenen duruma gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «çê dibe».

Çekirin : Bir şeyi yapmak ya da düzelterek istenen duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «çê dike».

Çel : Büyük, iri taş; kaya.

Çele : Yavru.

Çelek : İnek.

Çelê : İneğe seslenmek için kullanılan sözcük.

Çeni : 1 — Parça (özelikle et parçası). 2 — Tavuk yemi.

Çer : Sövgü, küfür (sözükteki «r» harfi kalın okunur).

Çerandin : Olatmak an-

lamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diçerîne».

Çere : Otlak.

Çerin : Hayvanların otlaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diçere».

Çerkirin : Sövmek, küfretmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «çér dike».

Çert : Kuş dışkısı (bazı yörelerde «zirc» denir).

Çıçık : Meme. Yalnız insanların için kullanılır.

Çiçip : Suyun damlasından çıkan sesi anlatan sözcük.

Çiftexas : Kâğıda benzer, has ve sağlam bez (patiska).

Çivik : Serçe kuşu (bazı yörelerde «çük» ve «çuçık» da denir).

Çixe-çix : Bazı kuşların seslerini anlatan sözcük.

Çixor : Rojkan'da bir bucak.

Çıq : Ağaç dalı (doğru-

su-dalın uçlarındaki budak).

Çıqas : Bir şeyin miktarını sormakta kullanılan sözcük, «ne kadar?» anlamına gelir.

Çıqe-çıp : Bir şeyin hareketinden çıkan sesi belirten sözcük.

Çikan : Bir çesmenin ya da kuyunun suyunun kuruması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıcıke».

Çıkandın : Bir şeyi yere dikmek ya da bir başka şeye saplamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıcıkine».

Çıkrım : Yere çakılan ya da dikilen ve dik duran herhangi bir şey. (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Çıkū : Neden belirtmek için kullanılan sözcük; «su nedenle ki» anlamına gelir.

Çıl : Kırk sayısı.

Çilek : Yemeğe çok düşkün olan kimse, obur.

Çili-çili : Yarasa.

Çilkanı : Elajgır (Eleşkirt) bucağında bir köy.

Çilm : Sümük ve burundan akan diğer sıvılar (bazı yörelerde «lik» de denir).

Çilmære : Açılmaması diye kapıların arkasına sıkıştırılan kalın direk.

Çilmkırin : Sümkürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «çilm dike».

Çilo : Yaprakları dökülmemiş ağaç dalları. Kürtler, yapraklarıyla birlikte istif edip kış için sakladıkları bu dalları, yapraklarını hayvanlarına yedirdikten sonra yakıt olarak kullanırlar.

Çilobır : «Çilo» diye adlandırılan ağaç dallarını kesen kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Çilobırın : «Çilo» diye adlandırılan dalları kesmek anlamına bileşik fiil. Simdiki za-

man fiili «çilo dibire». **Çiloçemk** : Bohtan buca-
ğında bir köy.

Çiltük : Kabuğundan so-
yulmamış pirinç (çel-
tik).

Cıma : «Niçin?» anlamına
gelen soru edatı.

Çiman : Bir şeyin bir
parçasının kesilmesi
anlamına fiil. Simdiki
zaman fiili «dıcıme».

Çimçir : Çocukların eğ-
lenmesi için yapılan
salıncak.

Cınar : Irmak kıyılarında
yetişen, meyvesiz ve çok büyük bir ağaç.

Cinîn : Meyve ve benze-
ri şeyleri koparmak
anlamına fiil. Simdiki
zaman fiili «dıcıne».

Cır : Yapışkan, yumuşak
ve esnek şeýler.

Cıra : 1 — Kandil, cıra.
2 — «Niçin?» anlamına
gelen soru edatı.

Cıravî : Bohtan'da karla-
rı yaza kadar kalan
bir yer.

Cırax : Öğretilip eğitilen
öğrenci (çırak).

Çirê : Garzan ilçesinde
bir köy.

Çırxatkırın : Özel olarak
yapılmış bir direkle
değirmeni durdur-
mak anlamına bileşik
fiil. Simdiki zaman fiili
«çırxat dike».

Çırık : 1 — Pamuçun
atıldığı yer, hallacha-
ne. 2 — Bir kuş türü
(tavukgillerden olan
bu kuş aptallığıyla ta-
nınmıştır).

Çırıkdın : Pamuk at-
mak, hallac yapmak
anlamına fiil. Simdiki
zaman fiili «dıcırikî-
ne».

Çırıkvân : Pamuk atan
kimse.

Çırısın : Gözün parlak
bir şey karşısında ka-
maşması (doğrusu yıldız,
atesböceği, cam
parçası gibi şeýlerin
parıldaması) anlamına
fiil. Simdiki zaman
fiili «dıcırisse».

Çırıtandin : Elbise ve
benzeri şeýleri yırtmak
anlamına fiil. Simdiki

zaman fiili «dıcıriti-ne».

Çırıtın : Elbise ve benzeri şeylerin yırtılması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıcıriti».

Çırı : Ekim ve Kasım aylarının adı (Ekim ayına «Birinci Çırı» anlamına gelen «Çırı ya Pêşin», Kasım ayına da «İkinci Çırı» anlamına gelen «Çırı ya Paşın» denir).

Çironek : Damlaların saçaklarına takılan suoluğu (bazı yörelerde «çiranek» biçiminde söylenir; her iki söyleyişte de «r» kalın okunur).

Çırpı : Yere dikilerek üzerine üzüm ağacının dalları bırakılan çubuk (bu çubuklara bazı yörelerde «serben» denir).

Çırtıl : Suyun dejirmen çarkına çarptıktan sonra dışarı çıktıığı yer.

Çırük : Çürük. Her şey için kullanılır. T.

Çiste : Yaptığı işte uyanık ve çabuk davranıştan kimse.

Çıçık : Tavuk yavrusu, civciv (bazı yörelerde «çüçük» denir).

Çičirik : Gece bağırın bir böcek.

Çiq : Hayvan bacağı.

Çiqal : Zayıf ve ciliz hayvan.

Çik : Gözde sonradan beliren beyaz leke.

Çil : Hayvan semerlerine doldurulan bitki.

Çilan : Elbisenin uzun kolu, yen (bazı yörelerde «huçük» denir)

Çilecep : Dağlardaki zik-zaklı ve dolambaçlı yol.

Çim : Başka bir yere ekmek için yerden sökülen ve yüzü otlarla kaplı olduğundan içindeki bitki kökleri sayesinde dağılmayan toprak parçası (ayrıca, bacağın diz kapa-

Çimen

ğindan topuğa kadar-
ki bölümü).

Çimen : Yeşil otlarla
kaplı yer, çimlik.

Çinik : Kadınların alın-
larına sarkıttıkları
saçlar, perçem.

Cip : Bohtan'da bir köy.

Cire-çir : Yazı yazar-
ken kalemin çıkardığı
sesi, ve benzeri sesleri
anlatmak için kullanı-
lan sözcük (sözcükte-
ki «r»ler kalmı okunur).

Çirkik : Parçalara bölüne-
rek kış için kurutulan
armut, elma, kayısı gi-
bi meyvelerin kurutu-
lmuşu (bazı yöre-
lerde «qax» denir).

Çirok : Hikâye ve ve ma-
sal (buradaki «r» ka-
lin okunur).

Çirokvan : Hikâyeci, hi-
kâye ya da masal an-
latan kimse «burada
da «r» kalın okunur»).

Çit : 1 — Kışın çadırların
çevresine dikilen cu-
buklar. 2 — Kalıp ba-
sılarak renklendirilen

Çokanı

elbiseler (özellikle
genç kızların başları-
na örtükleri yazma).

Cit : Henüz bir yaşıni
doldurmamış horoz
(buradaki «t» kalın
okunur).

Çitik : Kamıştan ya da
içi boş demir çubuktan
yapılan küçük oluk.

Çiya : Dağ.

Ciz : At sineği (burada-
ki «z» kalın okunur).

Ço : Eşek ve katıra hızlı
yürümeleri için sesle-
nirken kullanılan söz-
cük.

Çocık : Ayran gibi içe-
cek şeyleri içmekte
kullanılan derin kaşık.

Çov : Sopa, değnek. İs-
ter büyük, ister küçük
olsun.

Çogan : 1 — Asa. 2 —
Baston (buna «gopal»
da denir).

Çoqlı : Ayak. Hem in-
san, hem de hayvan
ayağı için kullanılır.

Çokanı : Dizlerden biri-
ni bükerek, öbürünü

dikerek oturma durumu.

Çokdan : Her iki dizi bir den çökerek oturmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «çok dide».

Çol : 1 — Kır, kırsal yer.
2 — Sahra, çöl.

Çolax : Sepet yapmakla uğraşan bir Kürt boyu.

Çolbir : Yoldan saparak yürüme, yol olmayan kestirmeden yürüme hali (sözcükteki «r» kalın okunur).

Çolik : Abdest bozulan yer, helâ.

Çolistan : 1 — Kır. 2 — Sahra, çöl.

Çomanı : Garzan'da bir köy.

Çop : Bir şeyi zorla alma işi.

Çopılma : Hayvanların göğsünde beliren bir hastalık.

Çopık : Dünya işlerinden bir şey anlamayan, ahmak, aptal kimse.

Çortan : Çökelein kuru-

tulmuşu (kışın suda eritilerek ayran haline getirilir).

Çuçî : «Otur» anlamına gelen ve yalnız küçük çocuklar için kullanılan sözcük (bazı yerlerde «çıçı» şeklinde söylenir).

Çûx : Yünden ya da pamuktan yapılan çuha.

Çûk : Serçe kuşu (bazı yerlerde «çüçük» ve «çivik» denir).

Çûle : Mizah ve oyunlarıyla halkı güldüren (komedyen).

Çûn : Gitmek anlamına fiil (doğrusu yalnız halde «çûyin»dir; ancak «yol yürümek» anlamına gelen «rêçûn» gibi bileşik fiillerde «yı» hecesi düşerek «çûn» şeklini alır).

Çûr : 1 — Kumral. 2 — Bir koyun türü. (Her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Çûwik : Serçe kuşu (bazı yerlerde «çûk», «çivik» ve «çüçük» da denir).

D

Da : Ana.

Dab : At kuyruğu killarından yapılan tuzak (çoğu yörelerde «dav» şeklinde söylenir ve genel olarak tuzak anlamında kullanılır).

Dabaş : Bir şeyi arama, araştırma işi.

Dabelandin : Yutmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dadıbeli-ne».

Daberizîn : Savaşta saldırya geçmek ve hamle yapmak anlamına

fiil. Simdiki zaman fiili «dadıberize».

Dadan : Kapı ve benzeri şeyleri kilitlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «da dide».

Dagırtın : Doldurmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «da dire».

Dagırtî : Doldurulmuş olan şey.

Dahelandin : Sarkıtmak, aşağıya doğru salmak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili
«da dîhelîne».

Dax : Ateşle dağlama.

Daqoq : Çadır kazıklarının yere çakılmasında kullanılan tokmak.

Daketin : Aşağıya inmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili
«da dîkeve».

Dakırın : Sokmak, hapsetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «da dîke».

Daleqandin : Bir şeyi bir başka şeye asmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili
«da dileqîne».

Dame : Satrancın bir çeşidi olan dama oyunu.
F.

Dan : Vermek anlamına fiil (doğrusu «dayîn») dir ve yalın halde böyle kullanılır; ancak başka bir sözcükle bileşik fiil oluşturuğunda, örneğin «terlemek» anlamına gelen «xweydan» fiilinde olduğu gibi, «yi» hecesi

düşerek «dan» şeklini alır).

Danîn : Yere bırakmak, yere koymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «datîne».

Danû : Yemek için kaynatılan büğdaylar.

Dar : Ağaç. Hem yaş, hem kuru ağaçlar için kullanılır.

Darbîr : Küçük yırtıcı hayvanlardan biri.

Darçîn : Bilinen bir baharat türü (tarçın).

Darewsîl : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Darqewam : Eğrilmiş ağaç çubuklarının doğrultulmasında ve bastonların yapımında kullanılan bir demir alet.

Darlû : Aşitan'da (?) bir köy.

Das : Ekin biçmekte kullanılan orak. «Dasok» biçiminde de söylenir.

Daw : Elbiselerin etek bölmü.

Dawa : Dava. A. (Çoğu yerlerde «doz» denir).

Dawet : Düğün.

Dawud'ê dunukul : Hütt hüt kuşu (sözlük anlamı «iki gagalı Davud» dur; bu kuşa bazı yörelerde de «iki gagalı Süleyman» anlamına gelen «Silêman'ê dunukul» denir).

Dayê : Anaya seslenirken söylenen sözcük.

Dayî : Meyvelere ve ağaç yapraklarına düşerek bozulmalarına yolayan, kudret helvasına benzer bir madde.

Dayim : Daim. A.

Dayîn : 1 — Sütana.
2 — Müreibbiye.

Dayîre : İleri gelenlerin hizmetçilerinden oluşan topluluk.

Debax : Derilere sürülen dabak.

Debaxxane : Dabak yapılan yer, dabakhane.

Debaxkîrn : Dabak sürmek anlamına. bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «debax dike».

Deban : Makbul bir kılıç çeşidinin demir bölmü.

Debr : 1 — Geçim. 2 — Kazanç (çoğu yerlerde ekinlerden elde edilen ürün için kullanılır).

Debo : Asker silâhının ve elbiselerinin saklanıldığı depo. T.

Debuqan : Bir ağaçın meyvesi. Kaynatılıncaya içinden sıvı ve yapışkan bir madde çıkar. Bu madde çubuklara yapıştırılarak ağaçların üzerine bırakılır. Üzerine kuş konulunca ayakları yapışır ve avlanır.

Debûş : Bal gibi, yapışkan ve ayrılmayan maddeler.

Decal : Kiyametin alâmetlerinden biri olan ve dertlere çare bulacağını iddia eden yalancı, bozguncu. Decal.

Dedelû : Rojkan'da bir köy.

Def : Şenliklerde çalınan davul.

Defin : 1 — Burun. «Definik» diye de söylenir.
2 — Ölüyü gömme işi.
A.

Define : Yer altına gömülüen servet. Define.
A.

Defter : Defter. A.

Dev : Ağız. Hem insan, hem de hayvan ağızı için kullanılır.

Deve : Deve.

Devedeşü : Kırdı yayılmış ve toprağa karışmış olan hayvan dışkısı.

Develing : Sipan (Süphan) dağı yakınlarında bir köy.

Dever : Balta ve benzeri keskin aletlerin ağızlarında meydana gelen yara, çıkıştı, körelti.

Devgem : Atların ağızlarına takılan gemlerin ağıza gelen demir bölümü.

Dexwer : Başkalarından güçlü olma ve onlarla

mücadele etme olanağına sahip olma durumu.

Devî : Birbirlerine yakın yerlerde olan küçük ağaçlar (funda).

Devmirî : Konuşmaktan açız kimseler için kullanılan ve «ölü ağızlı» anlamına gelen bileşik sıfat.

Devnermî : Konuşması tatlı ve esprili kimse ler için kullanılan ve «yumuşak ağızlı» anlamına gelen bileşik sıfat.

Degale : Siirt yakınlarında bir köy.

Degel : Esprili konuşan, başkalarını güldüren kimse.

Degme : Kendisinden sonra gelen sözün içeriğinin gerçekleşmesi ihtimalinin uzak olduğunu belirten sözcük.

Deh : On sayısı.

Dehbe : Yırtıcı hayvanlar (bazı yörelerde de «lawır» denir).

Deh-deh : Yük hayvanlarına, hızlı yürümele-ri için seslenirken kul-lanılan sözcük.

Dehfandin : İtmek an-lamına gelen fiil. Şimdiki zaman fiili «dide-hifine».

Dehl : İçinde meyve a-ğaçları bulunan bah-çe (doğrusu ormanın belli bir kesimi).

Dehsik : Eşek sıpası.

Dehyek : Herhangi bir şeyin onda biri.

Dexes : Kışkanç, başka-larını çekemeyen kim-se.

Dexisin : Kışkanmak an-lamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dide-xise».

Dexel : Kaliteli bir şeye karışan kalitesiz şey. Örneğin buğdaya ka-rışan yabancı madde-ler gibi (ayrıca «sah-te» anlamına da gel-lir).

Dexl : Buğday ve benze-ri hububat.

Deikandın : Yumuşat-mak, katılığını gider-

mek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dideikine».

Deikin : Yumuşamak an-lamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dideike».

Deq : 1 — Ellerdeki na-sır. 2 — Yiğit, genç, güclü kimse. 3 — Ço-cukların oynadıkları aşık kemiği (ayrıca «aşı» ve kollara ya da çene ve alna yapılan yeşil renkteki «döv-me»ler için de kullanılır).

Deqaq : İyi davul çalan davulcu.

Deqdan : Dövme yap-mak (ayrıca aşla-mak) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «deq dide». (bazı yö-relerde fiil «deqan-dın», şimdiki zaman fiili de «dideqine» şek-linde söylenir).

Deqel : Sabanın işleye-meyeceği kadar sert olan toprak.

Deqlük : Bir ağacın ce-viz büyülüüğündeki

meyvesi. Dövülüp da-
bağı çıkarılır.

Deqlüs : Başı yere koyup
takla atma işi.

Deqor : Kilları orta kali-
tede olup, kalite bakı-
mindan sansarınki-
lerle kötü killar ara-
sında yer alan, orta
boylu bir keçi türü
(tiftik keçisi olabilir).

Delal : Güzel, cana ya-
kin. İyi. Her şey için
kullanılır.

Deliqin : Utanma duygusu-
sunun kalmaması an-
lamına fiil. Simdiki
zaman fiili «dideliq».

Deling : Bacağa giyilen
don (bazı yörelerde
de «derpê» denir).

Delil : Kilavuz, yol gös-
terici. A.

Dellal : Satışta aracılık
eden kimse (tallal). A.

Delme : Cübbe.

Delü : Raksetmeyi mes-
lek edinen kimse.

Dem : Vakit, zaman.

Deman : Bir mülkü icar
ederek, kiralayarak
işletme işi.

Demankırın : Bir mülkü
icar ederek işletmek
ya da köy aşşarını top-
lamayı taahhüt etmek
anlamına bileşik fiil.
Simdiki zaman fiili
«deman dike».

Demdemî : İstikrarsız,
sık sık tavır değiştiren,
renkten renge gi-
ren kimse (günada-
mı).

Demet : Tütün yaprakla-
rından (ve benzeri)
yapılan deste.

Den : Küp.

Dendik : Kavun, hıyar
gibi şeylerin çekirde-
ği.

Deng : Ses. Her şeyin se-
si için kullanılır.

Dengbêj : Ses sanatçısı
(bazı yörelerde «stran-
bêj» denir).

Dep : Yassı tahta.

Derabdan : Bir elbiseyi
(daha çok pamuklu
hırkalari ve yorganla-
rı) ortadan dikmek
anlamına bileşik fiil.
Simdiki zaman fiili
«derab dide».

Derabe : Evleri bölmele-re ayırmak için araya konulan yassı tahtalar (ayrıca dükkân ve mağaza kepenkleri).

Derav : 1 — Aile fertlerinin çamaşırlarını yı-kama işi (bazı yörelerde «berav» denir).
2 — Duvarda meyda-na gelen çatlak.

Deranın : Çıkarmak an-lamina bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «der tine».

Derb : 1 — Darp, vurma.
A. 2 — Kere, kez.

Derbat : Başkasına kar-şı direnebilen, diren-meye yeterli olan kim-se (direndiği kişiye güç ve yetenek bakı-mından denk olan kimse).

Derbazbün : Geçmek, herhangi bir şeyi geç-mek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «derbaz dibe».

Derbazkırın : Geçirmek, herhangi bir şeyi bir başka şeyden geçir-

mek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «derbaz dike».

Derben : Kapların kul-pu.

Derbik : İçi boşaltılarak barut doldurulan, par-mak biçiminde, küçük tahta parçası.

Derbûn : Su kaynağının açılarak suyunun ak-ması, ya da sivilce ve çibanın açılarak içindi-kevi cerahatın akması anlamına bileşik fiil:
Şimdiki zaman fiili «der dibe».

Dercaw : Yemekten son-ra ellerin silinmesinde kullanılan bez (bazı yörelerde «sercaw» de-nir).

Derçik : Kapı eşiği.

Derd : Belâ, dert.

Derdanık : Yeni yapılan peynirin suyunu süz-mesi için konulan bez (bazı yörelerde buna «parzüm» denir).

Derek : Belirsiz, belli ol-mayan yer.

Derence : Merdiven.

Dereng : Herhangi bir şey için belirtilen zamanдан daha sonraki zaman (geç, gecikme).

Derew : Yalan (bazı yülererde «vir» denir ve «r» kalın okunur).

Derewkîrin : Yalan söylemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «derew dûke».

Derêxistün : Çıkarmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «derê dixe». (bazı yülererde fiil «derxistün», simdiki zaman fiili de «der dixe» şeklinde söylenir).

Derve : İçinde bulunulan yere göre dış yer, dışarı.

Dergeh : Geniş kapı.

Dergevan : Kapıcı.

Dergil : Çubukların ya da dikenli ağaçların üstüste konularak yapilan ve kapı yerine kullanılan demet.

Dergûş : Çocuk beşiği (çoğu yülererde çocuk kendisine «der-

gûş», beşiğe de «çocuk yeri» anlamına gelen «dergûşan» denir).

Derxûn : Tencere kaptığı.

Derizîn : Kapların doğrusu herhangi bir katı cismin) küçük bir çatlakla çatlaması anlamına gelen fiil. Simdiki zaman fiili «diderize».

Derî : Kapı.

Derizan : Kapı önü (dergâh).

Derqîl : Hayvanlara yüklenen sap demetlerini bağlarken ipi iyice sıkmak için kullanılan değnek (bazı yülererde buna «fatûl» denir).

Derketin : Çıkmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «derdikeve».

Dermale : Süruyle birlikte kırı salınmayan ve semizlenmesi için evde beslenen koyun.

Derman : İlâç.

Dermankırın : Tedavi etmek, ilaç vermek, ilaçlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «derman dike».

Dermankırı : İlâçlanmış yara, ya da herhangi bir şey.

Derpê : Don, kilot.

Ders : Ders. A.

Dersdan : Ders okutmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ders dide».

Derşo : Bulaşık yıkamada kullanılan bez.

Derwêş : Kapı kapı doğasarak geçimini sağlayan gezgin.

Derz : Kaplarda (doğrusu herhangi bir katı cisimde) meydana gelen küçük çatlak (bazı yörelerde ayrıca çuvalların ağızının dikilmesinde kullanılmak üzere keçi kılından özel olarak yapılan ipe de «derz» denir).

Derzin : Bohtan'da bir köy.

Derzi : İgne.

Derzidanık : İgnelik, ignelerin konulduğu kutu igne kutusu.

Deskisi : Birisine yaptığı işte gizlice yapılan yardım.

Desmal : Mendil.

Desmêj : Namaz için alınan abdest.

Despêkîrın : Bir şeye başlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «des pê dike».

Dest : El.

Destav : Küçük ya da büyük abdest.

Destar : Eldeğirmeni.

Destbûri : Yaptığı davranışlarda kusuruna bakılmayan ve hakeret edici nitelikteki sözlerine gücenilmeme yelen kimse.

Destdan : Elle dokunmak, ayrıca elvermek ve mümkün olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dest dide».

Destvala : Eli boş olan, yoksul kimse (ayrıca

silâhsız kimse için de kullanılır).

Destgurti : Nişanlı kız (doğrusu hem kız, hem de erkek için kullanılır. Ayrıca bazı yörelerde «xwestî» denir).

Desthilanın : Hasma karşı direnmek ve el kaldırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dest hiltine».

Destik : Tütün, reyhan gibi bitkilerin yapraklarından oluşturulan demet.

Destî : Araçların ve silâhların elle tutulan bölümleri, kulp ya da kabzeleri.

Desticer : Küçük su testisi.

Destûr : İzin, ruhsat.

Destûrdan : İzin vermek, ruhsat vermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «destûr dide».

Deşt : Ova, düz arazi.

Deştalela : Bohtan'da bir köy.

Deştatuwa : Sirvan'da bir köy.

Deştik : Bohtan'da bir köy.

Dew : Ayran.

Dewar : Sığırlar.

Dewdew : Dudu kuşu.

Dewixandin : Bayılmak, kendinden geçirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîdewixîne».

Dewixîn : Bayılmak, kendinden geçmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîdewixe».

Dewiqandin : Yarıştırılacak yumurtanın kabuğunun sağlam olup olmadığını anlamak için ön dişlere vurarak denemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîdewiqîne». (Yumurta yarıştırma oyunu çoğunlukla çocukların arasında oynanır. Avuç içinde tutularak birbirine vurulan yumurtalardan hangisi kırılırsa karşı tarafa verilir).

Dewik : Yağ eritildiğinde üzerinde biriken kötü kokulu tortu.

Dewisandin : Bir şeyi basarak sıkıştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «didewisiñe».

Dewkis : Torbaya konup süzdürülen ayran.

Dewlemend : Çok mali olan, zengin kimse.

Dewlemendi : Zenginlik.

Dewlet : 1 — İnsanın sahip olduğu mal, zenginlik, servet. 2 — Yüce Devlet (Osmanlı devletini kastediyor),

Allah ona yardımcı olsun (doğrusu genel olarak devlet anlamına gelir).

Dewr : 1 — Zaman, dönem. 2 — Kur'an'ın Yasin süresi. 3 — Kitapta okunmakta olan dersten önceki dersler.

Dews : Hayvan yürüyüşünün bıraktığı iz (Ayrıca bir cismin işgal ettiği yer, mahal).

Deykirin : Seslenmek, konuşmak anlamına

bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «dey dike».

Deyn : Borç. Hem para, hem eşya için kullanılır.

Deyndar : Borluç.

Deynkırın : Borç almak, borçlanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «deyn dike».

Deyz : Kişiin koyunlara (doğrusu keçilere) yedirmek üzere üstüste konularak saklanan çalı destelerinden oluşan yığın.

Dezgeh : Herhangi bir zanaat için hazırlanan ve üzerinde áletlerin konulduğu yer (tezgâh).

Dezi : Elbiselerin diki minde kullanılan ince iplik.

Dê : Ana

Dêl : 1 — Köpeğin ve kurdun dişisi. 2 — Bedel, ivaz.

Dêlegur : Dişi kurt.

Dêlemar : Kertenkele.

Dêli : Üzüm ağacının,

yanında bulunan başka bir ağaca ya da yanına dikilen bir sırıga konulan dalları (ayrıca birkaç üzüm salkımının birbirlerine bağlanarak oluşturulan topluluğa da bu ad verilir).

Dêm : 1 — Yağmur suyundan başka bir suyla sulanmayan arazi.
2 — Bu arazide yetişen meyveler (ayrıca «yanak» anlamına da gelir).

Dêmari : Üvey ana. (bazı yörelerde «damarı» şeklinde söylenir).

Dér : Hıristiyanların kilisesi.

Dêran : 1 — Buğday ve benzeri hububatı ekmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîdere» (ayrıca bir işi doğru ve yerinde kabul etmek, onaylamak anlamına da gelir; örneğin «doğru ve yerinde kabul eder» demek olan «rast dîdere» gi-

bi). 2 — Çaresiz, perişan, zavallı.

Dêrindêz : Hıristiyanların 14 Şubat günü yaktıkları büyük ateş.

Dêse : Dağ koyunu, yabanıl koyun.

Dêw : Cin ve şeytanlardan ifrit (dev).

Didan : Diş (bazı yörelerde «dîran» şeklinde söylenir).

Dîdu : İki sayısı.

Dîvîl : Nalça takmak için ayakkabılarda açılan delik.

Dîgel : Beraberlik anlatan ve «ile» anlamına gelen sözcük.

Dîgme : Elbiselerin dikişinde kullanılan, telleri çok sık, ince iplik.

Dîh : Bohtan'da bir köy (simdiki Eruh ilçesi).

Dihindan : Bir şeye önem vermek ve özen göstermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dîhin dîde».

Dihok : Siirt yakınlarında bir köy.

Dihol : Müzik aletlerinden tef.

Dijmın : Düşman (düşmana «neyar» da denir).

Dijmını : Düşmanlık.

Dijmîn : Sövgü, küfür. «Dijwin» biçiminde de söylenir.

Dijmîndan : Sövmek kûfretmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dijmîn dîde».

Dijmînok : Çok söven, ağızı bozuk olan, sövücülüğüyle tanınan kimse. Küfürbaz.

Dijûn : Kirlenmiş çamaşır, elbise ve eşya (doğrusu bitlenmiş insan ve çamaşırlar).

Dijwar : Çetin, sert, güçlü. Her şey için kullanılır.

Dıqdıqandın : Birisini güldürmek için yanlarını gıdıklamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «didiqdığıne».

Dıl : Kalp, yürek, gönül.

Dılbi : Kaliteli bir incir türü.

Dılhiştin : Kalp kırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dıl dîhêle».

Dilmayın : Alınmak, kırılmak, gücenmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dıl dîmine».

Dilovan : Seven, cana yakın olan, yakınlık gösteren kimse.

Dilop : Özel olarak kışın damdan akan damla, genel olarak da su daması.

Dilopkırın : Damlamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilop dîke».

Dimax : Beyin. Arapça «dimâğ»ın bozulmuş biçimi.

Dıms : Pekmez.

Dımyan : Rojkan'da bir köy.

Dınbilan : Şirvan aşiretlерinden biri.

Dindan : Diş. Coğunlukla böyle kullanılır (ba-

zi yörelerde de «di-dan» ya da «diran» denir).

Dinya : Dünya. A.

Dirav : Para.

Diraxe : Buğday ve benzeri ekinleri biçenlerin topladıkları sap yiğinları.

Diran : Elbise ve benzeri bir şeyin yırtılması, parçalanması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «didiye» (buradaki «r» harfi kalın okunur).

Dirandin : Elbise ve benzeri bir şeyi yırtmak, parçalamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «didirine» (buradaki «r» de kalın okunur).

Dirb : Yol.

Dire : Hububat tohumu (çoğu yörelerde «tov» denir ve «t» harfi kalın okunur).

Dirêj : Uzun. Her şey için kullanılır.

Dirêjbûn : Uzamak, uzanmak anlamına bi-

leşik fiil. Simdiki zaman fiili «dirêj dibe».

Dirêjkûrin : Uzatmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dirêj dike».

Dirêşik : Ayakkabı yapımında kullanılan biz (bazı yörelerde sonundaki «ik» harfleri atılarak «dirêş» biçiminde kullanılır).

Dirî : Bögürtlen (buradaki «r» kalın okunur).

Dirne : Koyunların karına giren kurtçuk (ayrıca hayvan derilerinde meydana gelen delik).

Dirûv : İnsan yüzünün sekli, sima (bazı yörelerde «dirûb» şeklinde söylenir).

Dirûn : 1 — Ekin biçme işi (çoğu yörelerde bu işe «çinîn» denir).
2 — Dikiş dikme işi.

Dirütün : Dikiş dikmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «didirü».

Diş : Karının kızkardeşi, baldız.

Dīwazdeh : Oniki sayısı.

Diz : Hırsız.

Dizē : Hoşap ilçesinde bir köy.

Dizgīn : Gemin, binicinin elinde tuttuğu bölgümü. T.

Dizi : Hırsızlık.

Dızin : Hırsızlık yapmak çalmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «didiže».

Diq : Çocuğa sevgi göstermek için, bir ara kendisinden gizlenip sonra yeniden gözüküp söylenen sözcük (bazı yörelerde «cığ» şeklinde söylenir).

Dik : Tavuğun erkegi, horoz.

Dil : Esir, tatsak kimse.

Dilbaz : İşleri iyi bilen, tecrübeli kimse (dogrusu yakışıklı erkek «dilber»in karşıtı).

Dilok : Halayda söylenen türkü.

Dilokvan : Birbirinin elini tutarak halay çe-

kenlerin çevresinde dolandıkları türkücü. Kürtler böyle oynarlar.

Dimatî : Yaz kış yer değiştirmeyen yerleşik kimseler, «göcebe»nin karşıtı.

Din : 1 — Din. A. 2 — Deli.

Dinbûn : Delirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dīn dībe».

Dindar : Palamut ağacına benzeyen, ancak yaprakları sarı olan bir ağaç türü (ayrıca dindar, dinine bağlı kimse anlamına kullanılır).

Dinkirin : Delirtmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dīn dīke».

Disa : Yine, tekrar.

Ditîn : Görmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dībîne».

Dīwan : Halkın, ileri gelen kişilerin yanında toplandığı yer.

Diwar

- Diwar** : Duvar.
- Diyarı** : Hediye, armağan.
- Diz** : Çömlek.
- Dobe** : Dibinde tortu bulunan ve szülmlesi için bir kaba konulup bırakılan bal.
- Dodan** : Zırkan'da bir köy.
- Dohn** : Yağ (sıvı yağ) ve zeytinyağı.
- Dohndan** : Zeytinyağı ve benzeri bir yağıla yağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dohn dide».
- Doxin** : Uçkur.
- Dojeh** : Cehennem. Allah bizi ondan korusun.
- Dojezer** : Değirmen suyunun, çarkı döndürükten sonra dışarı çıktığı yer.
- Doq** : Ucunda büyük bir düğüm bulunan sopa.
- Dol** : Kova.
- Dolab** : Çark.
- Dom** : Devam.
- Domkırın** : Devam etmek, sürüp gitmek anlamına bileşik fiil.

Dotnam

- Şimdiki zaman fiili «dom dike».**
- Dor** : Sıra (sözcükteki «r» kalın okunur).
- Dormadar** : Bir şeyin çevresi, etrafı (ilk «r» kalın okunur).
- Dosazkê** : Rıdvân ilçesinde (?) bir köy.
- Dost** : Dost, arkadaş (sözcükteki «s» kalın okunur).
- Dostık** : Sevilen yabançı kadın (doğrusu evlilik dışı ilişkilerde bulunan erkek ve kadının her biri).
- Doşab** : Pekmezin suya karıştırılmasıyla oluşan şerbet.
- Doşanî** : Koyun ve diğer süt veren hayvanlardan sağılabilenleri.
- Doşek** : Yün gibi şeylerin doldurulduğu yatak, döşek. T.
- Dotin** : Sağmak, hayvan dan süt almak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «didoşe».
- Dotmam** : Amca kızı.

Dua : Allah'tan istekte bulunma, dua.

Duakırın : Dua etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dua dhke».

Dubare : Hile, aldatmaca (doğrusu ikiyüzlü, hile ve aldatmacaya başvuran kimse).

Dudēran : Bohtan aşiretlerinden göçeve bir aşiret.

Duguh : Dikenlerin kesilmesinde yardımcı araç olarak kullanılan iki uçlu ağaç.

Dugurd : İki katlı iplikten dokunan elbise (ayrıca iki katlı ipligin kendisi).

Duh : Dün. «Duhē» şeklinde de söylenir.

Dumē : Zırkan aşiretlerinden biri.

Dumohr : Alnında birbirine yakın iki benek bulunan hayvan. Böyle hayvanlar uğursuz sayılır.

Dur : Değerli mücevherlerden inci.

Durust : Doğru, dürüst.

Duta : Çalışmaya ve yürümeye çok gücü yeten güçlü hayvan.

Duwēl : Deriden kesilerek ayakkabı dikişinde kullanılan, iplik inceliğindeki parça.

Duwēt : Yazı yazmak için mürekkebin kونلuduğu kap.

Dû : Duman.

Dûde : Dumandan oluşan ve mürekkep yapımında kullanılan is.

Dûv : Hayvan kuyruğu, kuyruk.

Dûvmesas : Yakalanmak korkusuyla gece uyumamak için iki ayaıyla ağaçlara asılan ve gece boyunca öten bir kuş (sözcükteki «s»ler kalın okunur).

Dûvrepik : Kuyruğunu dik tutan, külrenginde bir kuş (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Dûvsinq : Taş gibi güç-

lü kuyruğu olan bir çekirge türü.

Dûman : Toprak ve başka şeylerden çıkan toz, duman.

Düpışk : Akrep.

Dûr : Uzak, «yakın»ın karşısındı.

Dûrbin : Uzağı görme aracı (dûrbün).

Dûrbûn : Uzaklaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dûr dibe».

Dûredest : Elin ulaşamama-

yacağı kadar uzakta bulunan şey.

Dûrketün : Uzak düşmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dûr dikeve».

Dûrkırın : Uzaklaştmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dûr dike».

Dûrmerwan : Hizan'da bir bucak.

Dûz : Doğru giden yol, doğru olan herhangi bir şey (düz).

E

Eba : Giyilen bir elbise, aba.

Ebandın : Kap gibi bir şeyi ağızına kadar doldurmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «**dıebine**».

Ecel : Ölüm vadesi, ecel. A. (bazi yörelerde «**ercel**» biçiminde söylenir).

Ecele : Bir işte hızlı çalışma, acele. A.

Ecemî : Bir helva çeşidi.

Ecêb : Acayıp, tuhaf şey.

Ecâblosik : Durumu tânnımayacak kadar, şartsız olacak kadar değişen kimse.

Ecâbman : Şaşmak anlamına gelen bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**ecâb dumîne**».

Ecâbmâyî : Şaşıp kalan.

Ecibandin : Bir şeyi begenmek, ondan memnun olmak, onu sevmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**diecibine**».

Edab : Cerahat. İster kan

karışmış olsun, ister olmasın.

Edakırın : Eda etmek, ödemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «eda dike».

Edeb : Terbiye, edep.

Edebdan : Terbiye etmek, edep vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «edep dide».

Edebxane : Abdest bozulan yer, helâ.

Edıl : Üzüm doldurulan büyük sepet.

Edılandın : Bir şeyi gerektiği duruma getirmek, düzene koymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diedili-ne».

Edılın : Bir şeyin gerektiği duruma gelmesi, düzene girmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diedile».

Edna : Değersiz, alçak seviyeli. A.

Efan : Hayvan toynağıının taşlara dekmekten ötürü zayıflaması

anlamına gelen fiil (bazı yörelerde «hefan» denir). Şimdiki zaman fiili «dife».

Efare : Meyvelerin toplanmasından sonra ağaçta kalan kalitesiz meyveler ve buğdayın (doğrusu herhangi bir tarım ürününün) kaldırılmasından sonra harmandan kalan kalitesiz buğday.

Eft : Köpek sesini taklit etmek için söylenen sözcük.

Efû : Af, bağışlama. A.

Efükirin : Affetmek, bağışlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «efû dike».

Ev : Yakındaki tekil eril ve dişil için kullanılan işaret sıfatı.

Evan : Yakındaki çoğul eril ve dişiller için kullanılan işaret sıfatı.

Evd : Kul. Arapça «Abd» in bozulmuş şekli.

Evdal : Yoksul gezgin (ayrıca çok saf, zaval-

İ kimseler için de kul-
lanılır).

Evraz : Yokuş.

Evîn : Sevgi, aşk.

Evzînd : Şirvan'da bir
köy.

Eg : Beyaza çalan renk-
te olan keçi.

Egal : Yolculukta başa
örtülen geniş, ipek
mendil.

Egit : Güçlü, cesur, yiğit.

Ehd : Aht. A.

Ehddan : Aht vermek
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«ehd dide».

Ehdkirin : Aht etmek an-
lamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«ehd dike».

Eh-eh : Keçilere seslenir-
ken kullanılan sözcük.

Exçan : Muş yakınlarının-
da bir köy.

Exte : Kısırlaştırılmış at.

Extırme : Savaşta düş-
mandan ganimet ali-
nan atlar.

Eqd : Taştan ve kireçten
yapılmış çarşı, pazar.

Eks : Savaşılan düşman

(ayrıca inat anlamına
da kullanılır).

Elaf : Buğday ve benzeri
hububat alım-satımıy-
la uğraşan kimse.

Elamet : İşaret, alâmet,
belirti. A.

Elaşkir : Rojkan'da bir
köy (bugünkü Eleş-
kirt ilçesi olabilir).

Elb : 1 — Hububat ölçü-
gi. 2 — Kova.

Elbeki : Bakırdan yapı-
lan bir tabak.

Elbik : Ağaçtan yapılan,
yemek ve içmekte kul-
lanılan bir kap.

Elem : Aci, elem. A.

Elema : Bitlis yakınıla-
rında bir köy.

Elemdar : Kendisinde
müzmin bir acı bulu-
nan kimse.

Elemoyî : Kendisinde
müzmin bir acı bulu-
nan kimse.

Elmedîna : Siirt ilinde
Beşiri'de bir köy.

Eletewş : Hiç bir yararı
olmayan iş ya da dav-
ranış.

Elmandın : Öğretmek,

alıştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dielimine».

Elmandî : Öğretilmiş, alıştırılmış olan.

Ehmin : Öğrenmek, alışmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dielime».

Elibegî : İçcekleri içmekte kullanılan bir ufak kap, kâse.

Eliborda : Değişik hububat türlerinin karışımından elde edilen undan yapılan ekmek.

Eliqurne : Kalın ve pürüzlü kağıt yaprağı.

Elil : Müzmin bir hastalığı olan kimse.

Elle : İyi, kaliteli. Her şey için kullanılır.

Elo : Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. «Ali»nin bozulmuş şeklidir.

Eloh : Şahin kuşu.

Elwan : Modkan'da (Mutki) bir köy.

Em : Birinci şahıs çoğul zamiri, biz.

Eman : Başına bir dert

gelen birinin başka birinden yardım isterken, ondan merhamet dilercesine söyledişi söz.

Embar : Hububatın konulduğu geniş yer, ambar.

Emilandın : Kullanmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diemilîne».

Emilandî : Kullanılmış olan şey.

Emîr : 1 — Ömür. 2 — Emir, buyruk.

Emirkirin : 1 — Ömür sürdürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «emir dike». 2 — Emir vermek, bıyrumak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «emir dike».

Emo : 1 — Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. «Ömer»in bozulmuş şeklidir. 2 — Yine Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. «Emin»in bozulmuş şeklidir.

Emtē : Siirt ilinde Boh-
tan bölgesinde bir köy.

End : Şirvan'da bir köy.

Enirandın : Kızdırma-
k, öfkelenirmek anla-
mina fiil. Şimdiki za-
man fiili «dienirine».

Bazları bu fiili «eri-
nandın» ve şimdiki za-
man fiilini de «dieri-
nine» şeklinde söyler-
ler.

Enurin : Kızmak, öfkelen-
mek anlamına fiil.
Şimdiki zaman fiili
«dienire». Bazları bu
fiili «erinin», şimdiki
zaman fiilini de «die-
rune» şeklinde söyler-
ler.

Enitin : Kızmak, öfkelen-
mek anlamına fiil.
Şimdiki zaman fiili
«dienite».

Eni : Alın.

Enteri : Bele sarılan ku-
şak.

Epi : Küçük çocuklar
için kullanılan ve «ye»
anlamına gelen sö-
cük.

Eprex : Üzüm yaprağı ve

benzerine et ve pirinç
doldurularak yapılan
ve üzerine ekşitilmiş
su döküldükten sonra
pişirilen yemek. Buna
Türkçe'de «sarma» de-
nir.

Eraq : Birtakım işlerde
uzmanlaşmış kimse.

Erbin : Siirt'te bir köy.

Erbo : Zırkan'da bir köy.

Erd : Yer, Yerküre. A.

Ereb : Arap. Türkçede
olduğu gibi bazen Ha-
beşler ve Zenciler için
de bu sözcük kullanı-
lır.

Erebane : Şenliklerde ca-
linan tef.

Erebe : Tekerlekler üz-
rine konulan ve eşya
taşımakta kullanılan
tekne, araba. A.

Erebî : Arapça, Arap di-
li.

Erefat : Ramazan ya da
kurban bayramından
önceki gün.

Ereq : Bilinen raki.

Erese : Çarşının meyve,
sebze gibi şeylerin sa-
tıldığı belirli yeri. «Ar-

sa»nın bozulmuş şeklidir.	Şimdiki zaman fiili «erzan dibe».
Erez : Rojkan'da bir köy.	Erzanî : Ucuzluk.
Erê : «Evet» anlamına gelen onaylama sözcüğü.	Erzankırın : Ucuzlatmak, fiyatları indirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «erzan dike».
Ervêz : Şirvan'da bir köy.	Erzen : Çene ve sakalın çene üzerindeki bölümü.
Erinandîn : Kızdırma, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dierinîne» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).	Erzêl : Kurtlerin yaptıkları bir çeşit yatak yeri. Yere çakılan dört direğin üzerine çubuklar ya da yapraklı ağaç dalları demetleri oturtularak yapılır (bazı yörelerde «en-zel» şeklinde söylenir).
Erinîn : Kızmak, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dierine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).	Eselî : Başa bağlanan bir mendil çeşidi.
Ern : Kızgınlık, öfke (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).	Esirîn : Küçük çocuğun hâlâ ağlıyor olması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diesire».
Ernok : Çabuk kızan, çabuk öfkelenen kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).	Esiid : Unun pekmezde pişirilmesiyle yapılan ve sonra da üzerine yağ dökülen bir yemek çeşidi.
Erzan : Ucuz, fiyatı az olan şey.	Esker : Asker. A.
Erzanbûn : Ucuzlamak anlamına bileşik fiil.	

Eskif : Hasankeyf'in adı.
Bilinen bir beldedir.

Eskudarı : Kürtlerin başlarına bağladıkları mendil çeşitlerinden biri. T.

Esman : Gök. Bazıları bu sözcüğü böyle söyleüler (doğru söyleme biçimi «asiman»dır).

Esmer : 1 — Rengi bugday rengini andıran insan. 2 — Mecazi olarak «sevgili» karşılığı kullanılan sözcük. A.

Esse : Ciddiyet. «Şaka»nın ve «gevezelik»in karşıtı.

Eşir : Aşiret. A.

Eşqiya : İnsanlara zarar veren, haklarına el uzatan ve hükümetin emirlerine karşı gelen kimse. A.

Eşkere : Açık. «Gizli»nin karşıtı.

Eşkerebün : Açığa çıkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman faklı «eşkere dibe».

Eşkerekirün : Açığa vurmağ anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman faklı «eşkere dike».

Etfık : Küçük üzüm salımı.

Etb : Ayıp, ar, utanç ve rici davranış (bazı yorerelerde «etif» şeklinde söylenir).

Ew : 1 — Üçüncü şahıs tekil zamiri. Hem eril ve hem de dişil için kullanılır. 2 — Üçüncü şahıs tekil işaret sıfatı. Bu da hem eril ve hem de dişil için kullanılır.

Ewan : 1 — Üçüncü şahıs çoğul zamiri. Hem eril ve hem de dişil için kullanılır. 2 — Üçüncü şahıs çoğul işaret sıfatı. Bu da hem eril ve hem de dişil için kullanılır.

Ewan : Bozguncu, karıştırıcı, fitneci, ispiyoncu kimse.

Eware : Kalitesiz, düşük seviyeli. Her şey için kullanılır.

Ewıqandın : Geriye atmak, oyalamak anlam-

- mına fiil. Şimdiki zaman fiili «diewiqîne».
- Ewîqîn** : Geç kalmak, oyalanmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diewiqe».
- Ewk** : Bir şeyin adı unuttuğu ya da hemen hatırlanamadığı zaman kullanılan sözcük. Her şey için kullanılır (Türkçedeki «şey» gibi).
- Ewlehî** : Başkasına duyuulan güven, itimat.
- Ewr** : 1 — Bulut. 2 — Gözlerde meydana gelen beyaz leke (bazı yörelerde her iki anlamda da «hewr» şeklinde söylenir).
- Ewraw** : Parçalı bulutlu hava (bazı yörelerde «hewraw» şeklinde söylenir).
- Ewte-ewt** : Köpek havlamasını taklit ederken kullanılan sözcükler.
- Ewtê** : Bamerd buağında (?) bir köy.
- Eyal** : Aile, hane halkı, ayal. A.
- Eyan** : Açık, belirgin olan. A.
- Eyar** : Koyun postu.
- Eyarşîrk** : Süt koymak için hazırlanan tulum.
- Eyb** : Ayıp. A.
- Eybdar** : Kusurlu, ayıbı olan şey ya da kişi.
- Eyd** : Bayram.
- Ey-ey** : Keçilere seslenirken kullanılan söz.
- Eynberan** : Siirt yakınlarında bir köy.
- Eyngerm** : Garzan'da bir köy. Havası sıcaktır ve bir ilacı vardır.
- Eywan** : Büyük, geniş oda, salon.
- Ez** : Birinci şahıs tekil zamiri, «ben» anlamadır.
- Ezab** : Azap, işkence.
- Ezabdan** : Azap vermek, işkence ve eziyet etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ezab dide».
- Ezeb** : Evlenmemiş erkek

Ezıl

(evlenmemiş kızlar için de söylenir).

Ezıl : Görevden ayırma, azıl.

Ezılbún : Görevden atılmak anlamına bileşik

Ezyet

fiil. Şimdiki zaman fiili «ezıl dibe».

Ezilkırın : Görevden atmak, azletmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ezıl dike».

Ezyet : Eziyet. A.

E

Ê : 1 — Birisinin konuşmaya başlamasını ya da konuşmasını sürdürmesini istemek için söylenen sözcük. 2 — Mülkiyet (ya da aidiyet) belirten sözcük (tamlamada bu anlama gelen sözcük yalnız eril tamlananlar için kullanılır; örneğin «benim amcam» anlamına gelen «apê min» gibi. Dişil tamlananlar için ise «ê» yerine «a» kullanılır.

Örneğin «benim halam» anlamına gelen «meta min» gibi).

Êvar : Akşam.

Êxnî : Kürtlerin yaptıkları bir yemek çeşidi. Bulgur, baharat, soğan ve yağın karıştırılmasisyla, kebap yapılan et parçaları (kuşbaşı) gibi yuvarlak biçimde yapılır.

Êl : Aşiret, kabile.

Êleg : Sırta giyilen kolsuz bir giyecek. Türk-

çe «yelek»in bozulmuş
şeklidir.

Êlûn : Eylül ayı.

Êm : Hayvan yiyeceği.

Êmdan : Hayvana yem
vermek anlamına bile-
şik fiil. Simdiki zaman
fiili «êm dide».

Erdek : İleri gelen kişile-
rin yolculuğa çıktıklar-
rı sırasında, bindikleri
atın yorulması halin-
de binmeleri için ye-
dek olarak birlikte gö-
türülen at. Bundan asıl
maksat, onların bü-
yüküğünü göstermek-
tir.

Êrvist : Diken yapraklı
ve yaprakları sürekli
yeşil kalan bir ağaç.
Kesilip kurutulduğun-
da çabuk yanar (bazi

yörelerde «hevirs» ve
«hevrits» şeklinde söy-
lenir).

Êrî : Bohtan'da bir köy
(ayrıca «masum, suç-
suz» anlamına da ge-
lir).

Êris : Hristiyan liderleri
için kullanılan unvan-
lardan biri.

Êriş : Saldırı, hücum.

Êrş : Bohtan'da bir köy.

Êş : Ağrı.

Êşan : Ağrımak anlamı-
na fiil. Simdiki zaman
fiili «diêşe» (bu, «dêše»
biçiminde söylenir).

Êşandin : Ağrıtma, acıt-
mak anlamına fiil.
Simdiki zaman fiili
«diêşine» (bu, «dêşine»
şeklinde söylenir).

Êzing : Odun.

Êzingvan : Oduncu.

F

Fal : 1 — Geleceği haber verme işi. 2 — Balık avlamakta kullanılan bir demir.

Falavêj : Fala bakan kimse, falçı.

Falınc : Felç.

Fanos : Kandil, fener.

Fehêt : Utanma, mahcup olma (çoğu yörelerde «fedi» biçiminde söylenir).

Fehêt'bûn : Utanmak, mahcup olmak anlamına bileşik fiil. Shim-

diki zaman fiili «fehêt dibe».

Fehëtkirin : Utanmak, mahcup olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «fehêt dike».

Fehl : Damızlık erkek hayvan.

Fehş : Terbiye sınırlarını aşan söz ya da kişi.

Fexr : Kıvanç, iftihar. A.

Feqeh : Din öğrenimi yapan öğrenci (bazı yörelerde «feqî» biçiminde söylenir).

Feqir : 1 — Yoksul, fakir kimse. A. 2 — Halim - selim, barışçı, yumuşak huylu kimse

Feqirbün : 1 — Yoksulaşmak, fakir düşmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «feqir dibe». 2 — Halim - selim, barışçı ve yumuşak huylu olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «feqir dibe».

Felek : Felek, talih.

Felitandin : Kurtarmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «difeliti-ne».

Felitin : Kurtulmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «difelite».

Felit : Çok genç yaşta olduğu için henüz akı dengesini tam olarak bulamamış, akı yön den olgunluğa ereme mis kimse (bazı yörelerde «filit» şeklinde söylenir).

Fen : Hile, oyün, katakulli, dalavere.

Fena : Yok olma (mecazi anlamda da kötü duruma düşme).

Fenabün : Yok olmak (mecazi anlamda da kötü duruma düşmek) anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «fena dibe».

Fenakırın : Yok etmek (mecazi olarak da kötü duruma düşürmek) anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «fena dike».

Fenek : Hileci, üçkâğıtçı, dalevereci kimse.

Fener : Kandil, fener.

Fer : 1 — Tek, «çift»in karşıtı. 2 — Yumurta liklardan her biri.

Feraset : Zekâ, kavrayış yeteneği. A.

Fere : Geniş. Her şey için kullanılır (sözcükteki «r» kalın okunur).

Ferebün : Genişlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «fere dibe» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Ferekirin : Genişletmek

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ferə dike» (sözcük- «teki ilk «r» kalın okunur»).

Fereşxane : Yassı, geniş taş.

Ferx : Kuş yavrusu. A.

Ferxes : Eksik şekilde kırsılaştırılmış hayvan.
Ferq : Varlıklarını birbirlerinden ayırma, fark. A.

Ferman : Padişah emri (doğrusu genel olarak emir).

Fersend : Fırsat.

Ferş : Geniş, yassı taş.

Ferzin : Satranç taşlarından biri (vezir).

Fes : Fes.

Fesad : İnsanların sözlerini birbirine götürüren, dedikodu, fitneci kimse.

Fesadı : İnsanların sözlerini birbirine getürme, dedikodu yapma, fitnecilik yapma.

Fesal : Biçim, şekil (ayrica ölçü anlamına da gelir).

Fesalker : Elbise ölçüsünü alan kimse, terzi gibi.

Fesikirin : Bir şeye fiyat biçmek, fiyatını tespit etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «fesil dike».

Fetiqin : Yarılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difetiqe».

Fetikan : Zırkan'da bir aşiret.

Fetilandın : Bir şeyi burup başka bir şeyin etrafına sarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difetiline».

Fetilin : Bir şeyin burulup başka bir şeyin etrafına sarılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difetile».

Fetisandin : Nefesini kesip boğarak öldürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difetisine» (sözcükteki «t» ve «s» kalın okunur).

Fetisin : Nefesi kesilip boğularak ölmek anlamına fiil. Şimdiki za-

man fiili «difetise» (sözcükteki «t» ve «s» kalın okunur).

Fetir : Hamuruna ekşi katılmadan pişirilen ince, yassı ekmek.

Fetqoyî : Fıtık olan kimse.

Fewikandin : Bir işi, bir şeyi elden kaçırma^k anlamına gelen fiil. Simdiki zaman fiili «difewikine».

Fewikin : Bir şeyin, bir işin elden çıkışması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «difewiske».

Fewitandin : Bir işi, bir şeyi elden kaçırma^k anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «difewitine».

Fewitîn : Bir işin, bir şeyin elden çıkışısı, kaçması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «difewîte».

Féhm : Anlama yeteneği, kavrayış. A.

Fêhmkırin : Anlamak, kavramak anlamına bileşik fiil. Simdiki za-

man fiili «fêhm dîke». **Fêris** : Yiğit, cesur, işlerin üstesinden gelebilen kimse.

Fihêl : Temize çıkma, aklanma, beraat etme.

Fihêlkûrin : Temize çikarmak, aklamak, beraat ettirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «fihêl dîke».

Fîkar : Endişe, kaygı.

Fîkarkırın : Endişelenmek, kaygılanmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «fîkar dîke».

Fîkır : Düşünce, fikir. A.

Fîkîrîn : 1 — Düşünmek anlamına bileşik fiil. 2 — Görmek anlamına bileşik fiil (bu anlamda yalnız bazı yörelerde kullanılır). Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «difîkire».

Fîlankes : Filân adam, falan kişi.

Fîleh : Hristiyan. Bu sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Filûqe : Küçük kayık.

Fincan : Fincan.

Fincık : Zıplama, sıçrama (bazı yörelerde «çındık» denir.)

Find : Etrafına balmumu sarılarak yakılan filil (mum).

Fînik : 1 — Bohtan'da bir köy. 2 — Yavru katır.

Finûnî : Dalavereci, üçkâğıtçı, hileci kimse.

Fîrandîn : Uçurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dûfirîne» sözcükteki «r» kalın okunur).

Fîravîn : Öğleden sonra, öğlen yemeği ile akşam yemeği arasında yenilen yemek (bazı yörelerde öğlen yemeğine bu ad verilir).

Fîraq : Kap-kacak.

Fîrâr : Hükümetin emrinden kaçan kimse (firari).

Fîrfat : Yırtık - pirtik elbise.

Fîrfaz : Zıplama.

Fîrikandîn : Oğusturmak anlamına fiil. Şimdiki

zaman fiili «dîfirîkîne».

Fîrin : Fırın (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fîring : Osmanlı devletinin uyruğu olan Hristiyanların dışında kalan Hristiyanlar (Frénk demek olan bu sözcükteki «r» kalın okunur).

Fîringîsîs : Kalın çizgileri bulunan bir elbise çeşidi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fîrik : Henüz olgunlaşmamış olan buğday taneleri.

Fîrin : Uçmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîfîre» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fîrj : Hayvan aksırığı.

Fîrjin : Hayvanın aksırması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîferije».

Fîrk : 1 — Sirtta (doğrusu omurgada) beliren ağrı, sızi. 2 — Seyrek.

Firkbün : 1 — Kışrağın doğurması anlamına

bileşik fiil. 2 — Seyrelmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda **şimdiki zaman fiili «firk diken».**

Firkkirin : Seyreltmek anlamına bileşik fiil. **Şimdiki zaman fiili «firk diken».**

Firnik : Burun deliği (sözcükteki «r» kalın okunur).

Firo : İneğin, doğurmasından sonra sağlanan ve katılan sütü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Firotin : Satmak anlamına fiil. **Şimdiki zaman fiili «difiroşe»** (sözcükteki «r» kalın okunur).

Firoti : Satılmış (sözcükteki «r» kalın okunur.)

Fırşık : Kuzu ve oglak midesi (bazı yörelerde buna **«şilavk»** denir).

Fırtonek : Denizin dalgalanması ve gemileri içindekilerle birlikte sarsması; ayrıca sert

ve soğuk rüzgârların esmesi durumu.

Fırızı : Küçük, ufak. Her şey için kullanılır.

Fıryar : Şirvan'da bir köy.

Fisegur : Yırtık - pırtık elbise.

Fisikin : 1 — Burulup yay haline getirilmek istenen yaşı değneğin çatlaması anlamına fiil. 2 — İnsanın yürürken ayağının kayması anlamına fiil. Her iki anlamda da **şimdiki zaman fiili «difisiķe».**

Fiskagur : Bir bitki türü.

Fisteq : Ağaçta kendiliğinden kuruyan üzüm.

Fistek : Yürüken ayağı kayan ve dengesini kaybeden kimse.

Fistoqı : 1 — Evde durmayan ve başıboş gezen kimse. 2 — Sahibinin evinde durmayan köpek.

Fış : Burundan gelen akıntı (bazı yörelerde buna **«lik»** ve **«çılm»** da denir).

Fışar : Hediye, armağan (bazı yörelerde buna «bişare» ve «bışar» da denir).

Fışe-fış : İnsanın sitmaya yakalanmış gibi hızlı soluk almasından çıkan sesi (ayrıca sığırların soluk alıp verirken çıkardıkları sesi) anlatan sözcük.

Fitar : Oruçlu olmayan kimse.

Fitirandin : Oruçlu kimselere iftar yemeği vererek iftarlarını açmalarını sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difitirine» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fitirin : İftar açmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difiture».

Fitil : Fitil.

Fitne : Fitne, kavga kışkırtıcılığı. A.

Fitre : 1 — Fitre. 2 — Sırt ve dolaylarında kullanılan bir hububat ölçüği.

Fitrık : Mantar.

Fitür : Sabah yenilen yemek, kahvaltı (çoğu yerlerde buna «xurını» denir).

Fida : Feda. A.

Fil : 1 — Bilinen hayvan; fil. 2 — Satranç oyununun iki taşı.

Filar : Tabanına çivi çakılmamış ayakkabı.

Fino : Fes.

Fiskanı : Küçük, ufak. Her şey için kullanılır.

Fış : Kötü iş, çirkin davranış.

Fizar : Yardım isteyen kimsenin bağırtı sesi.

Forin : Ateşteki herhangi bir sıvı maddenin kaynayıp taşması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «difore».

Fort : Palavra, İnsanın, cesaret gibi kendisinde olmayan iyi niteliklere sahipmiş gibi görünesi durumu.

Fortek : Palavracı kimse.

Fütik : Kadınların başlarına örtükleri beyaz bir örtü.

V

Va : Yakını gösteren ve «bu» anlamına gelen işaret sıfatı.

Vaji : Ters çevrilmiş, tersine döndürülmüş, maküs şey.

Vajibûn : Ters çevrilmek, tersine dönmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vajî dîke».

Vajıkırın : Ters çevirmek, tersine döndürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vajî dîke».

Vala : Boş olan, dolu olmayan mahall, şey (Örneğin boş kova).

Valabûn : Boşalmak, boş olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vala dîbe».

Valakırın : Boşaltmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vala dîke».

Valayı : Boşalma, boşluk.

Van : İrade etmek, dilemek anlamına fiil (bu fiil «vin» şeklinde de

kullanılır). Şimdiki zaman fiili «dívê».

Varık : dişi piliç.

Varpitêt : Keşisten bir üst derecedeki Hristiyan din adamı.

Vebiri : Kesinleştirilmiş bir pazarlık ya da sözleşme gibi şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Vebirin : Yapılan bir pazarlığı ya da sözleşme gibi bir şeyi kesinleştirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «ve dibire» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Vebün : 1 — Açılmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çözülmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «ve dibe».

Veciniqandın : Ürkütmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «vediciniqine».

Veciniqin : Ürkmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «ve dicinice».

Veçinîn : 1 — Bir şeyden sakınmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çorap gibi şeyleri tamir etmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «ve dicine».

Vedan : 1 — Toprağı, yeri kazmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çadır, tuzak gibi şeyleri kurmak anlamına bileşik fiil. 3 — Yağmurun kesilmesi anlamına bileşik fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «ve dide».

Vehatîn : Buğday gibi ürünlerin, nemli bir yerde kalmaktan ötürü yumuşaması anlamına bileşik fiil (ayrıca girişilen işten, dîrencini yitirerek çekilmek anlamına da gelir). Şimdiki zaman fiili «ve tê».

Vexwarin : İçmek anlamına bileşik fiil. Sim-

diki zaman fiili «ve dixwe».

Veqetandin : Bir şeyi bir başka şeyden ayırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ve diqetine».

Veqetin : Bir şeyin bir başka şeyden ayrılmaması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ve diqete».

Vekirün : 1 — Açmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çözmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «ve dike».

Vekuştin : Lamba, çira gibi şeyleri söndürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ve dikije».

Vekuştî : Söndürülmüş lamba, çira gibi şeyler.

Vemirandin : Ateşi (ya da lâmba, çira gibi şeyleri) söndürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ve dimirine».

Vemirin : Ateşin (ya da

lamba, çira gibi şeylerin) sönmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ve dimire».

Vereşan : Kusmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ve direşe» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Vereşandın : Kusturmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ve direşine» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Verékirün : Göndermek, yollamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «verê dike» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Veşartın : Saklamak, gizlemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ve dışere».

Veşarti : Saklanmış, gizlenmiş olan.

Veşartok : Saklambaç oyunu.

Vêxistin : Ateşi ya da lâmba, çira gibi şeyleri yakmak anlamına

bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vê dixe» (kimi yörelerde fiil «pêxistin», sindiki zaman fiili de «pê dixe» şeklinde söylenir).

Vêxistî : Yakılmış ateş ya da lâmba, çira gibi şeyler (bazı yörelerde «pêxistî» şeklinde söylenir).

Vekdan : Toplamak, bir araya getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vêk dide».

Vêketin : Ateşin, ya da lâmba, çira gibi şeylerin yanması, tutuşması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vê dikeve».

Vêkxistin : Dağınık şeyleri toplamak, bir araya getirip birleştirmek anlamın bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vêk dixe».

Vêkchetin : Toplanmak, bir araya gelmek, uzlaşmak anlamına bile-

sık fiil. Simdiki zaman fiili «vêk dikeve».

Vêl : Ağzı geniş bir kap.
Vêra : Beraberlik ifade eden, «ile» anlamına gelen sözcük (bazı yörelerde «pêra» şeklinde söylenir).

Vêrgû : Sultanın (doğrusu devletin) her yıl halktan aldığı para. T.

Vêrik : Bez ve ipten örlerek yapılan Kürt ayakkabalarının yüzünü dokumakta kullanılan iplik.

Vêrs : Müküs ilçesinde bir köy.

Vir : Eğer «r» harfi ince okunursa, «burası» anlamına gelen işaret sıfatı, «r» harfi kalın okunursa «yalan» anlamına gelen sözcük.

Virek : Yalancı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Virker : Yalancı (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

Virkirün : Yalan söylemek anlamına bileşik

fiil (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur). Simdiki zaman fiili «vır dile».

Vırnî : Koyunların (ya da herhangi bir hayvan türünün) normal yavrulama zamanından sonra doğan yavrusu (ayrıca geç ekinlen buğday gibi ekinlere de «vırnî» denir; bu sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Virtoqî : Davranışları kötü olan, düşük seviyeli kimse.

Virûvî : Pişirilmiş yağlı et.

Vizbûn : Ciddi olarak yapılması gereken bir işte yan çizmek, savsaklamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «viz dile» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Vize-viz : Balarısı ve benzerlerinin sesini anlatırken kullanılan sözcük (sözcükteki

her iki «z» de kalın okunur).

Vizek : Ciddi olarak yapılması gereken işte yan çizilen, savsaklayan kimse (sözcükteki «z» kalın okunur).

Vızık : Topaç (sözcükteki «z» harfi kalın oku-

Vızkırın : Ciddi olarak yapılması gereken bir işte yan çizdirtmek, savsaklatmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «vız dile» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Vi : Yakındaki tekil varlıklarını göstermekte kullanılan işaret sıfatı. Hem eril, hem de dişil için kullanılır.

Vijîk : Sıvı haldeki büyük abdest (bazı yülerde «vijîk» ve «virîk» denir).

Vin : İrade, etmek, dilemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dívê».

G

Ga : Öküz.

Gaçerin : Uzun kuyruğu olan, beyaz renkli bir kuş.

Gadar : Öküzlerin otlatıldığı otlak.

Gadéri : Öküz çobanı, öküzleri otlatan kimse (buna «gavan» da denir).

Gadoş : Topraktan yapılan bir kap. Taşınabilmesi için iki kulpuna ip takılır.

Gav : Adım (ayrıca en

kısa zaman parçası, an).

Gavan : Sığırımaç, sığır çobanı (buna «gadéri» de denir).

Gavdan : Adım atmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «gav dide».

Gaj : İplik yumağı (bazı yörelerde «gac» biçimde söylenir).

Gamêş : Manda.

Gamirok : Yeni doğan çocukların yakalandıkları bir hastalık.

Topuklarından kan döküllererek iyileştirilirler. Sözcük anlamı «öküz öldüren»dir.

Gandan : Emek harcamak, emek vermek.

Garan : Sığır sürüsü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Garing : Harman sırasında öküzlerin pisliklerini almak için altlarına konulan özel kap.

Garis : Darı.

Garnigan : İçinde süt gibi bir sıvı bulunan bir bitki türü. İçindeki sıvi müşhildir.

Gaz : İnsanlarda kolun dirsekten aşağı bölümü, hayvanlarda da ön bacakların dizden aşağı bölümü (ayrıca «kerpeten» anlamına da gelir).

Gaz-gaz : Uğultu, büyük gürültü.

Gazind : Sitem serzeniş (bazı yörelerde «gazinc» biçiminde söylenir).

Gazindok : Çok sitem eden, çok serzenişte bulunan kimse.

Gazi : Bağırtı, haykırış.

Gazıkırın : Bağırmak, haykırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «gazi dike».

Gaziz : İncirde oluşan kurt.

Gazûz : Katlanmış elbiselerin arasına girenerek onları delip çürüten bir böcek, güve (bazı yörelerde buna «gizûz», bazı yörelerde de «bızûz» denir).

Gebe : Coğunlukla koynunların boynunda meydana gelen bir şıskinlik.

Geda : Yoksul.

Gedandin : Yiyecek dilenmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «digidine».

Gede : Erkek çocuk. Bazı yörelerde böyle de- nir.

Gedek : Erkek manda yavrusu.

Gef : Korkutma, tehdit. bazları da «hile» anlamına kullanırlar.

Gefxwarın : Korkutmak, tehdit etmek anlamına bileşik fiili şimdiki zaman fiili «gef dix-we».

Gevez : Eşyaların boyanmasında kullanılan kırmızı renkli bir ilaç.

Geveze : Şirret, başına gelenlerden utanmayan kimse,

Gevizandın : Yerlere sürümek, toprağa sürümek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «digevizine».

Gevizin : Yerlere sürünmek, toprakta sürünmek anlamına geçisiz fiil. Şimdiki zaman fiil «digevize».

Geh : 1 — Bir defa, bir ara (kâh). 2 — Parmak boğumları.

Gej : Dağınık saçlar ve benzeri şeyler.

Gel : Halk, kitle.

Gelek : Kalabalık, çok, çok miktarda.

Gelendar : Büyük, iri direk.

Geleş : İşlerin birbirine karışması durumu, sorun, problem (bazı yörelerde de buna «gelc» denir).

Geli : 1 — Vadî. 2 — Kalabalık.

Gelo : Soru edati, «acaba» anlamına.

Gelte : Kürtlerin bir oyunu.

Gelwaz : Ceviziçi, incir gibi yemişlerin takılıp dizildiği iplik.

Gem : Atların ağızına takılan gem. T. (Bazı yörelerde «bızm» denir).

Gemar : Tabakçılıkta boyaya olarak kullanılan bir madde (ayrıca kir, toz anlamına da kullanılır).

Gemirandin : Herhangi bir şeyin biçimini bozmak ve zerafetini ortadan kaldırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dígemuri-

ne» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Gemi : Gemi. T.

Gemor : Hafif acıya çalan tat.

Genim : Buğday.

Geni : Kokuşmuş, iğrenç şey.

Genibün : Kokuşmak, iğrenç hale gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «geni dibe».

Genikürin : Bir şeyi kokuşmuş hale getirmek, iğrenç duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «geni duke».

Genüs : Cimri, pıtı kimse.

Gep : Ağızın içi.

Gepek : Lokma, yiyecek lokması.

Ger : 1 — Büyük ırmaklärin derin ve sakin yerleri. 2 — Dolaşma, gezme, seyahat (sözcükteki «r» kalın okunur).

Geran : Dolaşmak, gezmek, seyahat etmek

anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «digere» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gerandin : Dolaştırmak, gezdirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «digerine» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gerden : İnsan boynu, gerdan.

Gerdeni : Gerdanlık, kolye.

Gerew : Alınan borcun güvencesi olarak rehin verilen şey (ayrıca «tazminat» anlamına da gelir).

Gerinek : Akar sulardaki girdap (sözcükteki «r» kalın okunur).

Germ : Sıcak olan şey.

Germav : Sıcak olarak yeraltından çıkan su, ilica. (ayrıca «hamam» anlamına gelir).

Germayı : Sıcaklık, ısı (sözcük «germi» şeklinde de söylenir).

Germbün : Isınmak, sıcak olmak anlamına

bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «germ dibe».

Germî : İslî, hararet. Vücuttaki ısı ve diğer her ısı için kullanılır. (sözcük «germayî» şeklinde de söylenir).

Germiyan : Yeryüzünün sıcak bölgeleri.

Germkirin : Isitmak anlamına gelen bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «germ duke».

Gerû : Hayvanlarda girtlak (ayrıca «alanın, dairenin merkezi» anlamına da gelir).

Geş : Canlı, güzel renkli, şen.

Geşbûn : Canlı olmak, güzel renkli ve şen olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «geş dibe».

Geşt : Dostların eğlencmek ve neşelenmek için, yanlarına yiyeceklerini de alarak bahçelere ve kırlara gidip toplanmaları.

Gewr : Beyaza çalan

renk ve bu renkte olan herhangi bir şey, boz.

Gewrik : Bir armut türü.

Gewri : 1 — Girtlak.
2 — Gözde beliren beyaz leke.

Gewsek : Yumuşak, gevşek. Her şey için kullanılır.

Gez : 1 — Irmak boylarında yetişen küçük boylu ağaç türü. 2 — Isırma.

Gezik : Irmak boylarında yetişen küçük boylu ağaçların dallarından yapılan süpürge.

Geznik : Bir bitki türü.

Gezkirin : Isırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «gez duke».

Gezo : Kudret helvası.

Geztin : Isırmak, dişlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «digeze».

Gêj : Başı dönen. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır.

Gêjbûn : Baş dönmemek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «gêj dibe».

Gêji : 1 — Baş dönmesi.
2 — Güç ve çetin iş (mecazi olarak bu anlamda kullanılır).

Gêjkırın : Baş döndürmek, başkasına başının dönmesine yolaçaçak bir şey yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «gêj dike».

Gêre : Öküzlerin harmandaki sapların üzerinde dönmesi, harman dövme işi (bazı yörelerde «gèle» şeklinde söylenir).

Gêrevan : Öküzleri harmandaki sapların üzerinde dolaştıran, harman döven kimse.

Gerekirin : Öküzleri harmandaki buğday ve benzerlerinin sapları üzerinde dolaştırmak, harman dövmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «gêre dike».

Gêrik : Karınca. Birçok

yerlerde kullanılır (bazı yörelerde «mûri» ve «kurmûri» denir).

Gêrûse : Eldeğirmeni (çoğu yerlerde «destar» ya da «destêr» denir).

Gêzer : Havuç (bazı yörelerde «gizér» denir).

Gêzi : Süpürge. Bazılarinca kullanılır (bazı yörelerde «sivnik» denir).

Gibise : Şubat ayının 29 gün sürdüğü yıl.

Gidî : Hem övgü ve hem de yergi için kullanılan ve ancak cümle içindeki yerine göre bu iki arından hangesine geldiği belli olan bir sıfat (doğrusu «boyun egen, zavallı, çaresiz, teslim olan» anlamına).

Gido : Çocuklar dilinde köpek.

Gidok : Tümsek ve benzeli yükseklikler.

Givi : İçine maya atılmış süt.

Gilar : Çenealtında sar-kan tombul etler.

Gilare : Kısa ve çok ka-hın direk, kütük.

Gılgıl : Darı.

Gıhh : Hükümete ya da hüküm süren birine yapılan şikayet, ihbar (bazı yörelerde «gi-leh», bazı yörelerde de «gili» denir).

Gili : Şikâyet, ihbar.

Gilol : Ekinler arasında yeşeren, küçük ve yu-varlak taneleri olan bir bitki (bazı yörelerde «xılıolig» denen bu bitkinin taneleri si-yahtır ve toprak altın-da bulunur).

Giloli : Yuvarlanan herhangi bir şey.

Gilolibûn : Yuvarlanmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «giloli dike».

Gilolikirin : Herhangi bir şeyi yuvarlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «giloli dike».

Gilor : Meşe ağacının el-

maya benzeyen ve da-baklamada kullanılan meyvesi (ayrıca yu-varlak anlamına da gelir).

Gilyaz : Meyvelerden ki-raz.

Gincî : Koyun yününün, pisliklerin yapışıp ku-ruduğu bölümleri.

Gincibûn : Koyun yün-lerine pisliklerin yapışıp kuruması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «gincî dibe».

Gincikirin : Yünlerin, pisliğin yapışıp ku-ruduğu bölümlerini kes-mek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «gincî dike».

Ginginok : Burnundan konuşan kimse (böylelerine bazı yörelerde «vin» da denir ve bu çözükteki «n» kalın okunur).

Gir : 1 — Uyuz hastalığı (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 2 — İri olan her-

hangi bir şey (bu anlamda insan ve hayvanlar için de kullanılır). 3 — Katı ve pürüzlü olan herhangi bir şey, yumuşağın karşılığı (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 4 — Tümsek.

Gıran : 1 — Ağır olan herhangi bir şey. 2 — Değerli, pahalı şey. 3 — Balyoz (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur).

Gıranbün : 1 — Ağırlaşmak anlamına bileşik fiil. 2 — Pahalılık, pahalı olmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «gıran dibe».

Gıranı : 1 — Ağırlık. 2 — Pahalılık. 3 — Bir halay çeşidi.

Gırankırın : 1 — Ağırlaştırmak anlamına bileşik fiil. 2 — Pahalılık yaratmak anlamına bileşik fiil. Her iki an-

lamda da şimdiki zaman fiili «gıran dile».

Gırar : Pişirilmiş bulgur, pirinç ve benzeri yiyecekler (pilav).

Gırdav : Felâket, belâ, musibet.

Gırdıkan : Zırkan'da bir köy.

Gireğir : İleri gelen kimse (her iki «r» de kalın okunur).

Gırek : Düğüm. Örneğin ip ya da ağaçlardaki düğümler için kullanılır. (bazı yörelerde «girê» denir).

Gırhan : Herhangi bir şeydeki bir deliğin ya da bir gediğin kendiliğinden kapanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dígirhe».

Gırık : 1 — Yassılaştırılmış pişirilmek üzere yuvarlak biçimde hazırlanan hamur parçası. 2 — Pirincin kabuklarından soyulması için çeltığın üzerinde döndürülen küçük de-

girmen. 3 — Küçük tümsek.

Gırıng : Herhangi bir şeye verilen önem.

Gırın : Ağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dígire»; nesne ismi ise «girtî».

Gırnoz : Pürüzlü olan herhangi bir şey; pürüzlü kumaş ve başka şeyler (bazı yörelerde «gizre», bazı yörelerde de «zivir» denir).

Girov : İplik yumağı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Girover : Yuvarlak. Her şey için kullanılır (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Giriş : Binaların çatısını çatmak üzere duvardan duvara konulan ve çatıyı tutan uzun ve kalın direk (bazı yörelerde «kêran» denir).

Gırtın : 1 — Bir şeyi almak ya da tutmak anlamına fiil. 2 — Tutuklamak anlamına fiil. 3 — Bir açık yeri ya-

da bir şeyin ağını kapatmak anlamına fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «dígire»; nesne ismi ise «girtî».

Gırûz : Pürüzlü şey.

Giryandin : Ağlatmak anlamına geçişli fiil. Şimdiki zaman fiili «dígirine».

Gışt : Umumi, genel, hep, kamu.

Gizvanok : Saç örgüsü (bazı yörelerde buna «kezi», bazı yörelerde ise «guli» ya da «gê-sû» denir).

Gizer : Havuç (bazı yörelerde «gêzer» denir).

Gizgêrik : Başdönmesi ya da basın bir şeye çarpması sırasında gözlerin önünde üzüşyormuş gibi olan kıvılçım görünümündeki işıklar.

Gizgizin : Sıtmaya yakalanmış kimsenin titremesi (ayrıca herhangi bir organın zonklaması) anlamına fiil. Sim-

diki zaman fiili «dígiz-gíze».

Gihan : Ulaşmak, kavușmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dígihe» (bazı yörelerde şimdiki zaman fiili «dígihi» biçiminde söylenir).

Gihandın : Ulaştırmak, kavuşturmak, yetiştirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dígihine».

Gíhiştin : Ulaşmak, kavuşmak, yetişmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dígihiye».

Gísin : Toprağı yarmakta kullanılan demir, karasaban.

Gísk : Altı ayını doldurmuş keçi yavrusu.

Git : Kişi belirli günleri ve Kocakarı Fırtınası gibi kışın soğuk böülümleri (ayrıca mecazî olarak da, insanın başından geçmesi kaçınılmaz olan askerlik, sünnet, kızamık

gibi olaylar için de kullanılır).

Gítik : Dizkapağı ile ayak arasındaki bacak kemiği (kaval kemiği). Buna «gítir» de denir.

Giya : Ot (bazı yörelerde «giha» denir).

Gov : Koyun barınağı. Bu amaçla kullanılan binalara da, mağaralara da aynı ad verilir (bazı yörelerde «gom» denir).

Govend : Folklor oyunu, halay.

Govendgér : Halaybaşını çeken kimse. Ayrıca iyi oynayanlara da denir.

Gog : Top (örneğin futbol ya da voleybol topu).

Gol : Çukur yerlerde biriken küçük ya da büyük su birikintileri.

Golik : Bir yaşını doldurmamış buzağı. Hem erkek, hem dişi için kullanılır.

Gonî : Dikenli bir bitki

Kökü çıkarılarak hayvanlara yedirilir.

Gopal : Baston.

Gor : Mezar, kabir (sözcükteki «r» kalın okunur).

Goran : Düşük seviyeli kimse.

Gore : Çorap.

Goristan : Mezarlık, mezar yeri. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gori : Kurban, feda edilen şey (bazı yörelerde «gorin» denir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Gornebaş : Mezar açıp, ölüleri soyan kimse, kefensoyan.

Gosan : Arı biçiminde olan, yeşil renkli ve sürekli bağırın bir böcek türü.

Goşe : Dörtgen ya da üçgen olan şeylerin köşeleri, açıları.

Goşkar : Ayakkabı yapımı, ayakkabıcı.

Goşt : Et.

Goştı : Tuzlanıp kış için saklanan et.

Goştpere : Ceninlerin ana rahminde ilk et parçası haline gelen biçimleri.

Gote-got : Söylenti, dedikodu, şayia.

Gotin : Söylemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dibēje».

Guvaştın : Sıkmak (örneğin limon ve benzerryi şeyleri sıkmak) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diguvēše».

Guvişk : Helva gibi yiyeceklerden avuçta sıkılarak oluşturulan lokma.

Guh : İşitme organı olan kulak.

Guhan : Hayvan memeleri.

Guhar : Kulağa takılan küpe.

Guhastın : Herhangi bir şeyi bir yerden bir başka yere nakletmek, taşımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dighuhēze».

Guhdan : 1 — Dinlemek, kulak vermek anlamı-

na bileşik fiil. 2 — Bir şeyi korumak, bakmak, bakımını üstlenmek anlamına (mecazi olarak) bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «guh di-de».

Guhdar : 1 — Dinleyici. 2 — Dikkatli, hareketli, dinamik kimse (mecazi olarak bu anlamda kullanılır).

Guhdari : Dinleme, kulak verme.

Guhdarıkırın : Dinlemek, kulak vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «guhdarı dike».

Guher : Koyunların kırda geceledikleri (ya da gündüz dinlendikleri) yer, ağıl.

Guherandın : Bir şeyi değiştirmek, değişim - tokuş etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diguherine» (bu fiil bazı yörelerde «guhartın» ve şimdiki za-

man fiili de «diguhe-re» şeklinde söylenir).

Guherin : Değişmek, bir şeyin bir başka şeyle değişmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diguhere».

Guhij : Fındık büyülüğünde bir ağaç meyvesi. Coğu sarı renktedir. Kırmızı olanları da vardır. Her iki türü de yenir (bazı yörelerde «godiş» ve «guvij» şeklinde de söylenir).

Guhnér : Dağkeçisinin çitleşme mevsimi. Bazähları «guhtel» şeklinde söylerler.

Guhşik : Hayvanların ayaklarında bulunan kalın bir kas. Kasap, kesilmiş hayvanı burasından çengele asar.

Gul : Gül.

Gulav : Gülsuyu.

Gulan : Mayıs ayının adı.

Gulas : Güreş. T. (Bazı yörelerde «pijan» denir ve «p» ile «j» harfleri kalın okunur).

Gulçan : Yerelması, çiğdem gibi yemişleri toprak altından çıkararak kullanılarak, ucu sıvırtılmış değnek.

Gulçiçek : Bir gül türü.

Gulguli : Üzerinde gül biçiminde desenler bulunan kumaş ve benzeli dokunmalar.

Guli : Saç örgüsü (bazı yerelerde «kezi» ve «gêsü» denir).

Gulok : İplik yumağı.

Guman : 1 — Tahmin, sanı. 2 — Kuşku, vekilim.

Gumgum : 1 — İçine gülsuyu konulan kap. 2 — Katırların boynuna takılan büyük çingirak.

Gump : Kadın yanağının dolgunluğunu, tombulluğunu anlatmak için kullanılan sözcük.

Gumreh : Mali bol olan, zengin kimse (ayrıca «bolluk» anlamına da kullanılır; mecazi ola-

rak «mutlu» anlamına da gelir).

Gumruk : Gümruk.

Gumş : Helva, pirinç gibi yiyeceklerden avuçta sıkılarak oluşturulan lokma.

Gund : Köy.

Gundış : Bohtan'da bir köy.

Guneh : Günah, suç.

Gunehkar : Günahkâr, suçlu.

Günehkârî : Günahkârlık, suçluluk.

Gunoyî : Yumurtalıklarında şiş bulunan kimse.

Gupik : Ayakkabı topuğu.

Gur : 1 — Kurt (mecazi olarak da «iyiçi, vurguncu» anlamında kullanılır). 2 — Gür (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur).

Gurandin : Koyun gibi hayvanların derisini yüzmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili

«digure» (bazı yörelerde fiil «guraftın», şimdiki zaman fiili de «dígurêfe» şeklinde kullanılır).

Gurci : Çok güzel kızlar ve kadınlar için kullanılan sözcük.

Gurçık : Böbrek.

Guri : Uyuz olan insan ya da hayvan (buradaki «r» kalın okunur).

Gurz : 1 — Topuz, gürz.
2 — Çalı yaprakların-

dan oluşturulup bağlanan demet.

Gustîl : Yüzük (bazı yörelerde «gustîr» şeklinde söylenilir).

Guzvan : Yüksek (bazı yörelerde de «guşpan» şeklinde söylenilir).

Güstêr : Geceleri uçan parlak bir böcek (ateşböceği).

Güz : Ceviz.

Güzek : Aşık kemiği.

Güzük : Pamuk topağı.

H

Ha : 1 — Seslenilen kim-senin seslenişi işittiği-ni seslenene bildirmek için kullandığı sözcük.
2 — İsimlerin sonuna eklenen işaret zamiri; örneğin «mêr ê ha» (şu adam). Bu anlamda bazen de ismin başına gelen bir başka işaret zamirinin önüne eklenir (örneğin «iste şu kişi» anlamına gelen «ha ev kes»te olduğu gibi).

Hacî : Kâbe'yi ziyaret eden kimse, hacî.

Hacîhoz : Siirt yakınlarında bir köy.

Hacîreş : Şahin kuşu.

Haf : Herhangi bir şe-yin yanı, tarafı (bazı yörelerde de «yukarı», «damın üstü», «üst kat» gibi anamlarda kullanılır).

Have : Dört yönden birini işaret etmek için kullanılan sözcük.

Havîl : Çare, çıkar yol, çözüm yolu.

Havîn : Dört mevsimden biri olan yaz.

Hal : Durum, hal. A.

Hanê : İsimlerin sonuna eklenen işaret zamiri (örneğin «şu adam» anlamına gelen «mîrov ê hanê» gibi).

Har : Kuduz hayvan. Mecazi olarak belâlı, şirret insanlar için de kullanılır.

Harbûn : Kudurmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «har dîbe».

Harkırın : Kudurtmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «har dîke».

Haş : Anlamsız, yararsız, abes iş.

Haşa : Kuvvetli inkâr, hâşâ. A.

Haşı : Kitap sayfalarının kenarlarına düşülen not. A.

Hatîn : Gelmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «tê», öznesi ise «hatî».

Hator : Kireç taşlarını dövmekte kullanılan

iri başlı bir tahta tokmak.

Hawî : Yarı deli olan, akli dengesi bozuk olan kimse.

Hawîbûn : Yarı deli olmak, akli dengesi bozuk olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hawî dîbe».

Hawîkîrin : Yarı deli durumuna getirmek, akli dengesini bozmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hawî dîke».

Hazır : Hazır. A.

Hazîrbûn : Hazırlanmak, hazır olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hazır dîbe».

Hazîrkîrin : Hazırlamak, hazır etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hazır dîke».

Heb : 1 — Tane. Her şey için kullanılır. 2 — Pamuk tohumu.

Heban : Kuzu postundan yapılan torba.

Hebandın : Tapmak anlamına fiil, Simdiki

zaman fiili «dîhebine».

Hebheb : Çarpışma sırasında yiğitlerin, güçlerini ve karşı koyma kararlılıklarını göstermek için bağırrarak yaptıkları sesleniş.

Hebişandın : Hızlı ve o-burca yemek yemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîhebişine».

Hebi : 1 — Atılmamış taneleri ayrılmamış pamuk. 2 — Kendir türlerinden, yemiş tutan bir bitki türü. Yemiş tutmayan türleri de vardır.

Hebreş : Çöreotu. Arapça «heb» ile Kürtçe - Farsça «reş» sözcüklerinden oluşturulmuş bileşik isim (sözcükteki «r» kalın okunur; ayrıca bazı yörelerde «reşreşik» denir ve her iki «r» kalın okunur).

Hebirman : Kış için kuru tutulup saklanan nar taneleri.

Hebs : Hapis. A. (Bazı

yörelerde «hefs» şeklinde söylenir).

Hebsxane : Hapishane (bazı yörelerde «hefsxane», bazı yörelerde de «girtixane» şeklinde söylenir).

Hecam : Soğuk algınlığında hastalara vurulan şişe.

Hecamker : Hastaya şişe vuran kimse.

Hecamkırın : Hastalara şişe vurma anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «hecam dike».

Hecinandın : Birisinin vücutunda eziklik, kırgınlık meydana getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîhecinine»;

Hecinîn : Vücutta herhangi bir hastalıktan ya da eziklikten dolayı kırgınlık meydana gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîhecîne».

Heçî : «İse», «gelince» anlamına gelen söz-

cük (örneğin «ylana gelince» ya da «ylan ise insan düşmanıdır» anlamına gelen «heçi ku mare dijminê mirove» gibi).

Hed : Hadd, insanın yapabileceğinin sınırı. A.

Hedad : Demirci. A.

Hedar : Karar kılma, istikrara kavuşma, yatışma, sükûnet bulma.

Hedef : Hedef, amaç. A.

Hederwîs : Siirt yakınılarında bir köy.

Hedimandîn : Yıkmak, bozmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihedimîne».

Hedîmîn : Yıkılmak, bozulmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihedîme».

Hedîrin : Karar kılmak, istikrara kavuşmak, yatışmak, sükûnet bulmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihedîre».

Hedîd : Bohtan'da bir köy.

Hefan : Hayvan tırnağı-

nın zayıflaması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihefe».

Hefkin : Hamur parçalarının ekmek yapmak üzere koparıldığında üzerine serpilen un.

Hefsar : Hayvan yuları.

Hefş : Hayvanları barındırmak için ayrılan ve etrafı çırپı ya da dikenlerle çevrilen yer.

Heft : Yedi sayısı.

Heftar : Sırtlan (bazı yörelerde «keftar» şeklinde söylenir).

Hefte : Hafta, yedi gün.

Heftê : Yetmiş sayısı.

Heftreng : İçinde yedi renkli çizgiler bulunan bir elbise çeşidi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Heval : Arkadaş, yoldaş.

Hevêdan : Zırkan aşiretlерinden biri.

Hevîr : Hamur.

Hevîrtürş : Hamur ekşisi, hamur mayası (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Hevpar : Hisse sahibi, pay sahibi, ortak, (bazı yörelerde «hevbehr» şeklinde söylenir).

Hevra : Birlikte, beraber (sözcükteki «r» kalın okunur).

Hevrē : Yoldaş, yol kadaşı, meslektaş (sözcükteki «r» kalın okunur).

Hevrīng : Koyun kırkmakta kullanılan özel makas.

Hevrīşim : İpek, ipekli.

Hevūri : İki yaşına giren erkek oglak (bazı yörelerde «hebūri» şeklinde söylenir).

Hejik : Çalı çırımı.

Heq : 1 — Bedel, paha, ücret, hakkı. 2 — Doğru olan, «bâtil»ın karşılıtı.

Heqdost : Dilenmeye çikan kimselerin dilenirken söyledikleri söz.

Heqî : Hakkılık, haklı olma durumu.

Heqkirin : 1 — Hakketmek anlamına bileşik

fiil. 2 — Ölüyü, toprağa vermek üzere hazırlamak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «heq dîke».

Hek : Şaşkınlık, taaccüp ifade ederken kullanılan sözcük.

Hekandin : Kazımak, hâk etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîhekîne».

Heke : Eğer anlamına gelen sözcük (çoğu yörelerde «eğer» ve «ku» denir).

Hekemê : Garzan'da bir köy.

Hekim : Tabip, hekim.

Hekkîm : Mutlaka, kuşkusuz, kesinkes anlamına kullanılan sözcük.

Helac : Pamuk atan kişi, hallac. A.

Helak : Çok ağır hasta. A.

Helal : 1 — Helâl, «haram»ın karşıtı. 2 — Temiz ve pak olan şey.

Helan : 1 — Yumuşak taş, kolaylıkla yontulup kazılabilen taş (bazı yörelerde «*tiram*» denir ve «r» kalin okunur). 2 — Erimek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «*dihale*».

Helandın : Eritmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «*diheline*».

Helaw : Helva. Genellikle pekmezden yapılır ve içine ceviziçi karıştırılır. A.

Helcik : Pamuğu atmaktan kullanılan alet (çoğu yererde «*kevan*» denir).

Helenze : Siirt yakınlarında büyük bir köy.

Helicandın : Pamuk atmaktan anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «*dihelicine*».

Heliz : Soğuk yerlerde yetişen ve coğunlukla koyunlara yedirmek üzere kışa saklanan bir bitki (ayrıca mevsimi geçmek üzere

olan hasat, bağ bozumu, tohum ekme gibi işler için de kullanılır).

Helil : Pekmez ve undan yapılan ve kurutulup parçalara bölünerek kışa saklanan bir çeşit helva (bulamak için de aynı sözcük kullanılır; ayrıca bazı yörelerde «herir» şeklinde de söylenir).

Helim : Yumuşak huylu, halim - selim kimse. A.

Helwend : Şiirt yakınlarında büyük bir köy.

Hemal : Ücret karşılığında eşya taşıyan kimse, hammal (çoğu yörelerde *pıştivan*» denir).

Hemali : 1 — Ücret karşılığında yük taşıma, hammallık. 2 — Hamayıl (bazı yörelerde «hemayıl» denir).

Hemam : Hamam (bazı yörelerde «*germav*» denir).

Hemandın : Bir toprak parçasını, otlak yapı-

maması için ayırip çevrelemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «**dihemîne**».

Hemayıl : İçinde bazı âyet ve dualar yazilarak boyna asılan küçük kitap, hamayıl.

Hember : 1 — Karşı, mukabil 2 — Rakip, düşman.

Hembêz : Kucak.

Hembékirin : Kucaklamak, bir şeyi kucaga almak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**hembêz dîke**».

Hemd : Allah'a yapılan hamd, şükür.

Hemdüne : Rıdvân ilçesinde (?) bir köy.

Hemêt : Koruma, himaye (bazı yörelerde «hemet» şeklinde söylenir).

Hemisen : Bilinen bir keçi türü.

Hemî : Hep, tamam, bütün. Her şey için kullanılır.

Heml : 1 — Hamilelik,

gebelik. 2 — Yük taşıma kapasitesi, gücü.

Hemzik : Bir yemek çeşidi.

Hemzîr : Ufak boylu, fakat çalışmada güçlü olan eşek.

Hendef : Uçurum.

Hendeko : Bir bitki türü.

Hene : Kına.

Henek : Latife, şaka, mizahi söz.

Hepik : Dokumaların dokuma sırasında dövüllüp sıklaştırılmalarında kullanılan alet.

Heps : Hapis A. (Bazı yörelerde «hefs» ve «hebs» şeklinde söylenir).

Hepsxane : Hapishane, cezaevi (bazı yörelerde «hefsxane» ve «hebsxane», bazı yörelerde de «gûrixane» denir).

Hepskirin : Hapsetmek, hapse koymak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**heps dîke**».

Her : 1 — Sürekli, daima, her zaman. 2 — Bütün fertler, bütün kişiler (örneğin «her biri» anlamına gelen «her yek» ve «her kişi» anlamına gelen «her kes» gibi. 3 — Kellimenin kapsadıklarının hepsi. Bu anlamda birden fazla sayı isimlerinin başına gelir. Örneğin «her du» (her ikisi), «her sê» (her üçü) ve «her çar» (her dördü) gibi. Bu son anlamda kullanıldığından sayılardan başka kelimelerin başına gelmez.

Herackırın : Herhangi bir şeyi tallal aracılığıyla satışa çıkarıp müzayedeye ile sattırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «herac dike». (Sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Herbelûs : Garzan'da bir köy.

Herbilin : İp gibi şeyle-

rin düğürlenmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diherbile» sözcükteki «r» kalın okunur).

Here : Git anlamına emir.

Heridandin : Gücendirmek, darıtmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili. «diheridîne» (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Heridin : Gückenmek, alınmak, darılmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diheride» (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Herimandîn : Kirletmek, pisletmek, berbat etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diherimine» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Herimîn : Kirlenmek, pislenmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diherime» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Herî : 1 — Çamur, balçık (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 2 — Yün (bazı yörelerde bu anlamda ki sözcük «hırı» şeklinde söylenilir).

Herîr : Pekmezden yapılan ve kurtulup parçalara bölünerek kışa saklanan bir çeşit helva (bazı yörelerde «helil» denir).

Herşex : Reşan'da (?) bir köy.

Herûm : İsteneni yapmaktan kaçınan, boyun eğmeyen, serkeşlik yapan hayvan.

Hesab : Hesap. A.

Hesabkîrin : Hesaplama, hesap etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hesab dike».

Hesan : 1 — Bıçak gibi şeyleri bilemeye kulanan taş, bileyi taşı. 2 — Bir şeyi hissetmek anlamına fiil. Simdiki zaman ifili «diheße».

Hesandîn : Başkasına

herhangi bir şeyi duymak, onu o şeyden haberdar etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihesine».

Hesankîrin : Bileyi taşı ile bilemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hesan dike».

Hesar : Hasar, mahsur kalma durumu.

Hesas : Gece bekçisi.

Hesin : Demir.

Hesinker : Demirci.

Hesîr : Hasır. A. (Çoğu yörelerde «zîlük» denir).

Hesk : Büyük kepçe.

Heskok : Sulu yemeğin tencereden alınmasında kullanılan küçük kepçe.

Hesp : At.

Hesret : Hasret. A. (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Heste : Çakmak.

Hesti : Kemik.

Hestif : Baş tarafı geniş olan ve ekmeğin tandırдан alınmasında kullanılan demir.

Hesûd : Kışkanç, başkalarını çekemeyen kimse. A. (çoğu yörelerde «dexes» denir).

Hesûdî : Kışkançlık, hasetlik, başkalarını çekmememe.

Heş : Bir bitki yaprağından elde edilen ve ağız içi ağrıları iyileştirmekte kullanılan mavî renkli bir toz - ilâc.

Heşandin : Dolgu yapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diheşine».

Heşaş : Neşeli, keyifli, şen, çapkin kimse. Hem erkekler, hem de kadınlar için kullanılır.

Heşeri : Dişisiyle çokça çiftleşmek isteyen erkek hayvan.

Heşifandın : Yazı yazarken mürekkebi kâğıt üzerinde dağıtmak anlamına fiil (daha çok mürekkep dağıtan kötü, kalitesiz kâğıt ve kalemler için kullanılır).

Simdiki zaman fiili «diheşifine».

Heşifin : Yazı yazarken mürekkebin kâğıt üzerinde dağılması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diheşife».

Heşir : Haşır, kiyamet günü.

Heşin : 1 — Mavi renk. 2 — Yeşil bitkiler (bazı yörelerde her iki anlamda da «şin» şeklinde söylenir).

Heşinbûn : 1 — Mavileşmek, mavî renge girmek anlamına bileşik fiil. 2 — Bitkilerin yesermesi anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «heşin dibe» (bazı yörelerde her iki anlamda da fiil «şinbûn» şeklinde, simdiki zaman fiili de «şin dibe» şeklinde kullanılır.)

Heş : Sekiz sayısı.

Heşte : Seksen sayısı.

Heşû : Bazı elbiselerin yüzleri ile astarları

arasına yayilarak dikilen pamuk.

Heta : Belli bir zaman ifade eden ve «kadar», «değin» anlamında kullanılan kelime (örneğin «yarına kadar» anlamına gelen «heta sibê» gibi). Baziları bu sözcüğü «heya» şeklinde söylerler.

Hetav : Güneş, güneş ışığı.

Hetar : Kireç taşlarını döverek ufaltan kimse (sözcükteki «t» kalın okunur).

Hethetkê : Garzan'da bir köy.

Hetikandîn : Rezil etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihetikine».

Hetikin : Rezil olmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihetike».

Hetik : Başkalarının kötülüklerini açığa çıkararak rezil olmalarına neden olan, kötüyükle-rini yüzlerine vuran kimse.

Hetiketi : Rezalet, skandal.

Hetrek : Şiddetli darp, sert vuruş.

Hetrend : Siirt yakınlarında bir köy.

Hew : Bu kadar, tamam, son, hepsi bu.

Hewa : Hava, esinti, atmosfer. A.

Hewan : 1 — Havan. 2 — Barınmak, sükünet ve huzur bulmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihewe».

Hewandîn : Barındırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihewîne».

Hewar : 1 — İmdat isteme çağrıısı. 2 — Ağıt yakma (bazı yörelerde «hawar» şeklinde söylenir).

Hewarı : Ölüm haberi.

Hewbûn : Bir şeyin bitmesi, son bulması, tamamlanması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hew dibe».

Hewce : Muhtaç.

Hewcebün : Muhtaç olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hewce dibe».

Hewcehi : Muhtaç olma.

Hewcekirin : Muhtaç etmek, muhtaç kılmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hewce dike».

Hewdan : Düşmana karşı yapılan saldırısı, hücum.

Hewdel : Suda pişirilen un, un çorbası.

Hewe : İkinci şahıs çoğul zamiri. «Siz» ve «sizler» anlamına (çoğu yörelerde «we» denir; ayrıca bazı dumurlarda «hun» şeklini alır).

Hewes : Bir şeye duyulan istek, eğilim, arzu.

Hewez : Saka, latife.

Hewedi : İyi bir buğday türü.

Hewi : Kuma.

Hewq : Merdiven basamağı (bazı yörelerde «pêplük» denir).

Hewl : Şaşı.

Hewnas : Ekin biçenlerin başı, biçici başı.

Hewr : 1 — Bulut. 2 — Kavak ağacı, (bu anlamda kullanıldığından «r» harfi kalın okunur).

Hewş : Avlu.

Hewz : Havuz (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Hey : Süreklik ifade eden sözcük (örneğin «gitti gitti» anlamına gelen «cû hey cû» gibi).

Heyderan : Rojkan aşiretlerinden biri.

Heyf : 1 — Yazık. 2 — Hayıflanan şey.

Hey - hey : Hayret, taacüüp ifade eden sözcük.

Heyirandin : Şaşkına döndürmek, hayrete düşürmek anlamına fil. Simdiki zaman fiili «diheyirine».

Heyiri : Şaşıp kalan, hayret içinde kalan, ne yapacağını bilemeye kimse.

Heyirin : Şaşıp kalmak, hayrete düşmek, ne yapacağını bilememek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîheyire».

Heyî : Var olan, mevcut olan.

Heyin : Varlık, mevcudiyet, var oluş.

Heyran : Feda, kurban. Örneğin «ez hoyranê teme» yani «ben sana fedayım, kurbanım» denir.

Heywan : Hayvan. A.

Hezandin : Sarsmak anlamına fiil (çoğu yörelerde «hejandın» denir). Simdiki zaman fiili «dîhezine» (bu da çoğu yörelerde «dîhejine» şeklinde söylenir).

Hezar : Bin sayısı (ayrıca kadın ismi olarak da kullanılır).

Hezaz : Yer kayması.

Hezir : Tahmin.

Hezkırın : Tahmin etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hezir dike».

Hezin : 1 — Hüzünlü, üzgün. A. 2 — Sarsılmak anlamına fiil (çoğu yörelerde «hejin» şeklinde söylenir). Simdiki zaman fiili «dîheze» (bu da çoğu yörelerde «dîheje» şeklinde söylenir).

Heziran : Haziran ayı.

Heziranî : Bir armut türü. Haziran ayında yetişir.

Hezkırın : Sevmek, istemek, dilemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «hez dike».

Heznemêr : Rûdvan buçağında (?) bir köy.

Hezro : Bitlis'te bir köy adı (ayrıca Diyarbakır'a bağlı Hazro ilçesi).

Hezzo : Sason dağında ilçe merkezi olan bir köy (Siirt'e bağlı Kozluk ilçesinin merkezi).

Hê : Adı bilinmeyen ya da söylenmek istenmeyen birisine seslenirken kullanılan sözcük (örneğin kocası-

nın adını söylemeye utanan kadın ona böyle seslenir).

Hêb : Can havlı, canını kurtarma çabası.

Hêbet : Heybet, görkemli görünüş.

Hêcet : Bahane.

Hêç : Serkeş olan, boyun eğmeyen, bir türlü zaptedilemeyen, sağa sola saldırın hayvan (daha çok erkek mandalar için kullanılır). Ayrıca mecazi olarak deli-dolu, belâlı insanlar için de kullanılır).

Hêçbûn : Hayvanın serkeş olması, boyun eğmemesi, zaptedilememesi, sağa sola saldırması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêç dîbe».

Hêçkirin : Hayvanı serkeş ve saldırın hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêç dîke».

Hêvî : 1 — Umut, umut bağlanan kimse. 2 —

Rica, bekleni, yakarış.

Hêvidar : Umut eden, ricada bulunan, yakarın kimse.

Hêvikirin : Umut etmek, rica etmek, beklemek, yakarmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêvî dîke».

Hêvrîst : Dikenli yaprakları sürekli yeşil kalan bir ağaç (çam ağacının bodur bir çeşidi).

Hêj : Henüz, daha, hâlâ (bazı yörelerde «hê» şeklinde söylenir).

Hêja : Değerli, kıymetli.

Hêjan : Değer bulmak, değer kazanmak, kıymetlenmek, anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihêje».

Hêjandin : Değerlendirmek, değer kazandırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihêjîne».

Hêjîr : İncir.

Hêk : Yumurta.

Hêker : Örgü ören, örgücü kimse.

Hêkerûn : Yağda pişirilen yumurta (bazı yülerde «hérûn» biçiminde söylenir; her iki söyleyiş şeklinde de «r» kalın okunur).

Hêki : Örgü örme işi, örgüçülük.

Hêle : Keklik ve benzeri kuşların avi.

Hêlekan : 1 — Salıncak.
2 — Mancınık.

Hemî : Uzun süre geçmesinden ya da başka bir nedenden dolayı çürüyecek duruma gelmiş olan elbise.

Hênik : Serin. Hava, yer ve her şey için kullanılır.

Hêran : Öğütülüp ufaltmak (örnegin un öğütmek gibi) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihêre» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Hêrs : Kızgınlık, öfke, sınırlılık.

Hêrsbûn : Kızmak, sınırlenmek, öfkelenmek, öfkeye kapılmak anla-

mina bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêrs dibe».

Hêrskîrîn : Kızdırmak, sinirlendirmek, öfkelenmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêrs dike».

Hêrsok : Çabuk kızan, çabuk öfkeye kapılan, çabuk sınırlenen kimse.

Hêrû : Hatmi çiçeği.

Hêsa : Dinlenmiş kimse.

Hêsabûn : Dinlenmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêsa dibe».

Hêsakîrîn : Dinlendirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hêsa dike».

Hêsan : Kolaylaşmak, bir işin rahat olması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «hêsan dibe».

Hêsanî : Kolaylık, rahatlilik, güç olmama.

Hêsi : Rüzgârin etkisiyle bir yerde biriken

kar yiğini (bazı yörerlerde «sêfi» denir).

Hêsir : Esir, tutsak (bazı yörelerde «êsîr» ve «yexsîr» şeklinde söylenir; ayrıca «dil» de aynı anlamda gelir).

Hêstir : Katır.

Hêsi : Kalın ve ağır ip.

Hêstir : Dişi deve.

Hêtûn : Ateş ocağı,

Hêwi : Nemli, rutubetli şey.

Hêz : Güç, kuvvet.

Hîbr : Yazı mürekkebi.

Hicran : 1 — Belâ, felâket, musibet. 2 — Neden, sebep, etken.

Hicre : Din bilimleri okuyan öğrencilerin okuyup kaldıkları, barındıkları yer, medrese.

Hivdeh : Onyedi sayısı.

Hijdeh : Onsekiz sayısı.

Hijdehi : Halkın mesire yerlerinde toplandıkları belli bir zaman.

Hilavêtin : Yukarıya doğru atmak, yukarıya doğru savurmak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «hil davêje».

Hilal : Hilâl, yarımay.

Hilanın : Bir şeyi kaldırma, saklamak, bir kenara ayırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «hiltine».

Hilawîstin : Herhangi bir şeyi asmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «hil dawize».

Hilawîsti : Asılmış olan şey. Her şey için kullanılır.

Hilbûn : Herhangi bir şeyin yerden koparak yukarıya doğru fırlaması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «hil dibe».

Hıldan : Herhangi bir şeyi kaldırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «hil dide».

Hile-hil : Yorgunluktan soluk soluğa gelme durumu, soluk soluğa nefes alma hali (bazı yörelerde «helke-helk» denir).

Hilèle : Bohtan'da bir köy. Bu sözlüğün hazırlanmasında yardımçı olan Molla Salih, bu köydendir. Allah kendisine hayır versin.

Hılgırtın : Herhangi bir şeyi almak, alarak tasımak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hil dígre».

Hılhatın : Yukarıya doğru kalkmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hil tê».

Hilhilok : Bir ağacın, sedir ağacı meyvesine benzeyen ve yenilebilen meyvesi.

Hılkırın : Herhangi bir şeyi yerden çıkarmak, toprağın içinden çıkar mak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hil dike».

Hilm : Nefes, soluk.

Hilo : Kalk, fırla anlamına emir.

Hilü : Düz, pürüzsüz, tüysüz, saydam. Her şey için kullanılır.

Hilübün : Düz, pürüzsüz tüysüz, saydam olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hilü dibe».

Hılükırın : Düz, pürüzsüz, tüysüz, saydam hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hilü dikे».

Himbəz : Kucak (çoğu yörelerde «hembez» şeklinde söylenir).

Himbız : Gür bitkiler ve gür tüyler ya da saçlar.

Himet : Himmet.

Hın : Biraz, bir miktar. Her şey için kullanılır.

Hinav : Canlıların karın bölümündeki iç organları.

Hinar : Nar.

Hinare : Gönderilen haber (mesaj).

Hinartin : Haber (mesaj) göndermek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihinare».

Hinartı : Gönderilmiş

olan haber (mesaj) ya da haberci, elçi.

Hinde : Bir miktar. Her şey için kullanılır.

Hindeq : Herhangi bir şeyin karşısında, mukabilinde olan şey.

Hindeko : Bir bitki.

Hindik : Az. Her şey için kullanılır.

Hindikbün : Azalmak, az olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hindik dibe».

Hindikî : Azalma, az olma durumu.

Hindikkirin : Azaltmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hindik dike».

Hiner : Hüner, örneğin yiğitlik gibi iyi nitelik.

Hinermend : Hünerli, hüner sahibi kimse.

Hingastın : Hirpalamak, ezmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihingève».

Hingê : O zaman, o vakit.

Hingiv : Bal.

Hingivin : Baldan olan,

ballı, balda pişirilmiş, bala bulanmış olan şey.

Hingivkiri : Ballandırılmış, üzerine bal dökülmüş olan şey.

Hingil : Yüzülerek tulum haline getirilen derilerdeki bacak bölgümleri, hayvanların bacaklarının bulunduğu bölgüler.

Hingî : O kadar ki.

Hingori : Akşamın gün batımından yatma zamanına kadarki bölümü.

Hungustil : Yüzük. Bazılarinca kullanılır (çoğu yörelerde «gustil» şeklinde söylenir).

Hungustok : Terzinin diş sırasında parmağına takıldığı alet, yüksük.

Hır : Burası, ingilizcede olduğu gibi yakın yeri işaret ederken söylenen sözcük. «Hire» şeklinde de söylendiği olur (bazı yörelerde

de «vir» şeklinde söylenir).

Hırç : Ayı.

Hırve : Buraya doğru.

Hırı : Yün (bazı yörelerde «heri» şeklinde söylenir).

Hırmət : Kadın. A. (Bazı yörelerde «hirme» şeklinde söylenir).

Hıseyni : Bamerd nahiyesinde (?) bir köy.

Hıstır : Gözyası.

Hiş : 1 — Akıl, düşünme yeteneği (bazı yörelerde «hes» ve «hoş» şeklinde söylenir). 2 — Sus, konuşma, ses çıkarma anlamına emir.

Hışk : Sert, katı. Her şey için kullanılır.

Hışkıbún : Sertleşmek, katılışmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hışk dibe».

Hışkkırın : Sertleştirmek, katılıştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hışk dike».

Hıstın : Bırakmak, yerin-

de bırakmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dihèle».

Hışyar : Uyanık (ayrıca mecazi olarak dikkatli anlamına gelir).

Hışyarbún : Uyanmak, uykudan kalkmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hışyar dibe».

Hışyarı : Uyanıklık, uyankılma hali.

Hışyarkırın : Uyandırmak, uykudan kaldırırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hışyar dike».

Hızn : Hüzün, üzüntü. A.

Hızni : Hüzünlü, üzgün. A.

Hızûr : 1 — Huzur, önemli bir kimsenin huzuru. 2 — Sükûnet, huzur. A.

Hiv : Ay, gökyüzündeki ay (bazı yörelerde «heyv» denir).

Hivîk : Hilâl, yarımay.

Hikaye : Hikâye, öykü. A.

Hikayekirin : Hikâye anlatmak, bir şeyin öyküsünü anlatmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**hikaye dike**».

Hiki : Örgü örme işi.

Hile : Hile. A.

Hilebaz : Hileci, üçkâğıtçı, hile yollarını bilen kimse.

Hilekar : İşi gücü hile yapmak olan kimse.

Hilekirin : Hile yapmak, işe hile karıştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**hile dike**».

Him : Temel, esas (bazi yörenlerde «xim» şeklinde söylenir).

Hinbûn : Öğrenmek, alışmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**hîn dibe**».

Hinkirin : Öğretmek, alıştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**hîn dike**».

Hinkırı : Öğretilmiş, alıştırılmış olan kimse.

Hîre-hîr : At kişnemesini anlatırken söylenen söz (sözcükteki her iki «r» de kalın okunur).

Hiş : Toprağının rengi kırmızıya ya da maviyeye çalan yer.

Hişe-hiş : At kişnemesini anlatırken kullanılan söz.

Hit : Bir keçi türü (tiftik keçisi).

Hiz : Ahlaksız, tüm ahlak sınırlarını aşan ve kendisine güvenilemeyecek kimse (ayrıca fahişe anlamına da gelir).

Hızan : Bitlis'e bağlı bir ilçe. Madenleri çoktur ve verimli bir yerdir.

Ho : 1 — Uzak olan kimselere seslenilirken kullanılan söz. 2 — Sığırları güderken kullanılan söz.

Hodar : Kuşları avlamakta kullanılan maddede (yapışkan bir maddedir, ağaç dallarının üzerine dökülür ve

kuşlar buraya konduğu zaman ayakları yapışıp kalırlar).

Hogır : Munis, cana yakın, insana iyi vakit geçirten arkadaş.

Hok : Kolay çözülebilen düğüm (kördüğümün karşısına).

Hol : 1 — Fırlayış, bir yerden bir yere atlama. 2 — Bir çocuk oyunu. Her biri eline bir degnek alarak aralarındaki topa vururlar.

Horî : Huri.

Hoş : 1 — Akıl, düşünme yeteneği (çoğu yörelerde «hiş», bazı yörelerde de «heş» şeklinde söylenir). 2 — Renge siyah ile beyaz arasında olan keçi.

Hoz : Güç, kuvvet (çoğu yörelerde «hêz» denir).

Hozan : Şair.

Huqe : Bir ağırlık ölçüsü, iki kiyye (1,4 kilogram kadar).

Hukumat : Hükümet.

Hun : İkinci şahıs çoğul zamiri, siz sizler (cumle içindeki durumuna göre bazen «we» şeklini alır).

Hundır : İç, içeri (bazı yörelerde «hindir» ve «hindur» şeklinde söylenir ve hepsinde de «r» harfi kalın okunur).

Huçık : Üste giyilen elbiselerin kol bölümü, yen.

Hûd : Topraktan yapılmış ve bir tarafı kırılmış olan kap.

Hûr : 1 — Ufak. Her şey için kullanılır; örneğin un, kum ve başka tüm küçük cisimler gibi. 2 — Mide (bu anlamda sözcük, bazı yörelerde «hûrî» şeklinde söylenir).

Hûrbûn : Ufalmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «hûr dîbe».

Hûrkîrin : Ufaltmak,
ufak parçalara ayrı-
mak anlamına bileşik
fiil. Simdiki zaman fii-
li «hûr duke».

Hüt : Denizlerde yaşa-
yan iri hayvanlar, hut.
A.

www.arsivakurdi.org

X

Xaç : Hıristiyanların haçı.

Xaçhebin : Haça tapan, Hıristiyan (bazı yerlerde «xaçevin» şeklinde söylenir).

Xaçırğan : Ateş ocağının üzerine konulan ve üzerine tencerenin konulduğu demir.

Xaçlù : Elajgır'da (Eleşkirt) bir köy.

Xaçúka : Bitlis'te bir köy.

Xadım : Hizmetçi. A.

Xafil : Gafil. A.

Xav : 1 — Çiğ yiyecek, pişmemiş yemek. 2 — Dabaklanmamış deri.

Xavık : 1 — Çok yırtık, çürümüş, lime lime olmuş elbise. 2 — Karın ile kalça arasındaki boşluk, böğür (bazı yerlerde bu anlamda kullanıldığı zaman, sözcük «xafık» şeklinde söylenir).

Xavır : Kökü basura iyi gelen bir bitki.

Xal : 1 — Ananın karde-

şı, dayı. 2 — Yüzdeki ben.

Xalxalok : Bite benzeyen ve fakat ondan küçük olan bir hayvan (bazı yörelerde uğurböceği için kullanılır).

Xalib : Galip, yeneni. A

Xalibi : 1 — Galibiyet, galip gelme, yenme. 2 — Bamerd bucağında (?) bir köy.

Xalis : Halis, yabancı maddelerden arı. A.

Xalî : 1 — Hali. 2 — Tenha yer, ıssız yer, boşalmış yer.

Xalibûn : Tenhalaşmak, ıssızlaşmak, boşalmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**xalî dibe**».

Xalîçe : Hali.

Xalikirin : Tenhalaştırmak, ıssızlaştırmak, boşaltmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**xalî dike**».

Xam : Uzun süre yürümeyen ve bu nedenle yürüyüş gücü azalan hayvan (hamlaşan in-

sanlar için de kullanılır).

Xama : Yetişkin, gelinlik çağına gelmiş kız, genç kız.

Xambûn : Hamlaşmak, ham olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**xam dibe**».

Xamkırın : Hayvanı uzun süre dinlenmeye bırakarak hamlaşmasını sağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**xam dike**».

Xamox : Ekine verilen ilk su, ilk sulama.

Xamûr : Elajgır (Eleşkirt) ilçesinde bucak merkezi olan bir köy (simdiki Hamur ilçesi).

Xan : Han.

Xandûq : Kökü yenilen bir bitki ve kökü.

Xang : Olgunlaşmamış meyve ve tütün.

Xanık : Sebze ve meyve satıcılarının kullandığı

dıkları gibi büyük ve geniş ağızlı sepet.

Xanım : İtibarlı kadın.

Xanî : Ev (sadece yapının kendisi anlamına gelir ve içinde oturulsun ya da oturulmasın, bu adla adlandırılır; içindekilerle birlikte kastedildiğinde ise «mal» kullanılır. Boş olan bir eve «xanî» denir, fakat «mal» denmez).

Xapandın : Kandırmak, aldatmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixapine»».

Xapinok : Aldatıcı, kandırıcı, üçkâğıtçı, davranışereci kimse.

Xapkırın : Oyuna getirmek, üçkâğıda getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xap duke»».

Xar : At koşusu.

Xare : Çocukların oynadığı yuvarlak bir taş (misket).

Xarîz : Unun yağda pi-

şirilmesiyle yapılan bir yiyecek.

Xarsık : Hıristiyan kadını.

Xarûf : Topraktan yapılan ve su içmekte kullanılan, geniş ağızlı bir kap.

Xarûk : Taneleri yenilen bir bitkinin kabuklarından elde edilen iplikten yapılan bir ayakkabı çeşidi.

Xarûz : İpe dizilen ceviz-içi ve benzerleri.

Xas : Saf, temiz, üstün kaliteli mal.

Xase : İyi buğdaydan yapılan un.

Xasma : Özellikle, bilhassa.

Xasük : Kurnaz, siyasetçi, oyunbaz kimse.

Xaşe : Bazı organların üzerinde (örneğin cigerlerde) yer alan çok ince tabaka (zar).

Xaşel : Öğütülmüş buğdaydan yapılan ve üzerine yağı dökülerek yenilen bir yiyecek.

Xaşelino : Obur, önüne

geleni abur - cubur yi-
yan kimse.

Xatır : 1 — Kadir, hatır.
2 — Veda sırasında
kullanılan sözcük. Co-
ğu zaman başına bir
«bi» ön-eki eklenir.

Xati : Teyze (bazı yöre-
lerde «xaltî» şeklinde
söylenir).

Xatûn : İtibarlı kadın
(doğrusu itibarlı genç
kız).

Xaye : 1 — Amaç, gaye.
A. 2 — Kaybolup izi-
ne bile rastlanılmaya-
yan herhangi bir şey,
ya da insan.

Xayın : Hain, hiyanet
eden kimse.

Xazî : Gayri müslimlere
karşı savaşan kimse,
gazi. A.

Xebat : Çaba, çalışma.

Xebatkar : Çaba harca-
yan, çalışan kimse,
çalışkan.

Xeber : Haber. Bazen
«sövgü» anlamında da
kullanılır.

Xeberbezîn : Haber ya-
yan, dedikoducu, duy-

duğunu çevreye yayan
kimse (sözcükteki «z»
harfi kalın okunur).

Xeberdan : Konuşmak
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«xeber dîde».

Xeberdar : Haberli olan,
haberdar.

Xebergerîn : Haberleri
yayan, dedikoducu, söz
götürüp getiren kimse
(sözcükteki ikinci «r»
kalın okunur).

Xebitandîn : Çalıştmak
anlamına fiil. Şimdiki
zaman fiili «dixebiti-
ne».

Xebitîn : Çalışmak, çâ-
ba harcamak anlamı-
na fiil. Şimdiki zaman
fiili «.ixebite».

Xebîs : Habis. A.

Xecîcok : Yenilebilen ve
kirmızı çiçeği olan bir
bitki.

Xef : Gizli, hafi.

Xefbûn : Gizlenmek, sak-
lanmak anlamına bi-
leşik fiil. Şimdiki za-
man fiili «xef dibe».

Xefik : Fak, tuzak.

Xefkîrin : Bir şeyi gizlemek, saklamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xef dîke».

Xeftan : Elbiselerden kaftan.

Xela : Kithik, yokluk.

Xelan : Burulma anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixele».

Xelandîn : Burmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixelîne».

Xelat : Hil'at, armağan, hediye.

Xelebe : Galebe, yengi.

Xelendür : Kürtler tarafından yenilen tatlı bir bitki.

Xelet : Yanlış. A.

Xeleti : Yanlışlık.

Xehqandîn : Kapıyı kapatmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixeliqne».

Xehqîn : Kapının kapanması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixeliqe».

Xelitandîn : Birisinin yanlış yapmasına ne-

den olmak ya da yanlığını ortaya çıkarmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixeliti-ne».

Xelitîn : Yanlışa düşmek, hataya düşmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixelite».

Xelîfan : Şax (Cizre'ye yakın bir yer) yakınlarında bir köy.

Xelîfe : Halka tarikat verme izni bulunan şeyh, halife.

Xelîlan : Şax'ta (Cizre'ye yakın bir yer) bir aşiret ve Aşitan'da (?) bir köy.

Xelit : Bele bağlanan ve içinde barut, saçma gibi tüfek malzemeleri bulunan tüfek avadanlığı.

Xelq : 1 — İnsanlar, halk.
2 — Başkaları, el olanlar. «Xelk» ve «xel» şeklinde de söylenir (son şekli, yani «xel», sadece «el» ve «eller» anlamında kullanılır).

Xem : Gam, keder, üzüntü.

Xemçür : Bitlis yakınlarında bir köy.

Xemgîn : Üzgün, üzüntülü, kederli kimse.

Xemîlandın : Süslemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dixemili-ne*».

Xemîlin : Süslenmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dixemile*».

Xeml : Süs, Zinet eşyası, elbise, silâh gibi şeyleler.

Xemlinok : Süsleyen kişi, süsleyici.

Xemrevîn : Dert ve kederleri gideren, insana dert ve üzüntülerini unutturan şey (daha çok sevgililer için kullanılan bu sözcükteki «r» kalın okunur).

Xemûr : Yüzünde, gövdesinin rengine uymayan renkte çizgiler bulunan keçi (bazı yörelerde böyle keçilere «*xez*» de denir).

Xenaq : Boğulma, boğma, boğuntu.

Xencelis : Yenilebilen bir bitki kökü.

Xendek : Hendek. (bazı yörelerde «*xendeq*» şeklinde söylenir). A.

Xendok : Rûdvan ilçesinde (?) bir köy.

Xeniqandin : Boğmak ve suda boğmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dixeniqine*».

Xeniqîn : Boğulmak ve suda boğulmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dixeniqe*».

Xenibûn : Bollaşmak, bolluğa kavuşmak, herhangi bir şeyi bol miktarda edinmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*xenî dibe*».

Xenikirîn : Birini bolluğa kavuşturmak, herhangi bir şeyi bolca edinmesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*xenî dike*».

Xenûq : Kolay yutula-

mayan, yutulması güç olan yiyecek.

Xenüqe : Boyuna takılan bir gerdanlık çeşidi.

Xenzirandin : Fazla tüyleri ateşle yakarak yok etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixenzirine» (bazı yörelerde fiil «kızırändin», şimdiki zaman fiili de «dıkızırine» şeklinde söylenir).

Xenzirin : 1 — Fazla tüylerin ateşle yakılması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixenzire» (bazı yörelerde fiil «kızırın», şimdiki zaman fiili de «dıkızire» şeklinde de söylenir). 2 — Hınzırlaşmak, hınzırlık yapmak, domuzlaşmak, domuz huyunda olmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixenzire».

Xepar : Hiyar ve benzeri sebzelerin ekili olduğu toprağı çapalayıp yumusatma ve ya-

bancı otlardan temizleme işi.

Xepirandın : Hiyar, tüten gibi şeylerin ekili olduğu toprağı çapalayıp yumusatmak ve yabancı otlardan temizlemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixepirine».

Xerac : Devletin her yıl halktan aldığı paralar (vergi).

Xeraf : Balık avlamakta kullanılan bir ağ çeşidi.

Xerat : Marangoz.

Xerbazi : İki ya da daha fazla kişiler arasında yapılan el şakası, şakadan yapılan karşılıklı saldırı ve savunma gibi hareketler.

Xerci : 1 — Harcamak üzere ayrılan para, harçlık. 2 — Bazı elbiselerin belirli yerlerinin sıurma ile işlenerek yapılan nakış.

Xercikirin : Bazı elbiselerin belirli yerlerini sıurma ile işleyerek na-

kışlı yapmak, naklısı hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xerci dile».

Xerckirün : Para harcamak ya da bir şeyi tüketmek, tüketim maddelerini kullanmak anlamına bileşik fiil (tüketicilmeyen ya da dayanıklı olan tüketim maddeleri, örneğin ya-zı makinesi için bu fiil kullanılmaz; «kullanmak» ve «çalıştırmak» anlamına gelen «xebitandın» fiili kullanılır).

Xerdel : Hardal.

Xerez : Garaz. A.

Xergele : İnsanlardan oluşan kalabalık, insanların kalabalık oluşturması, izdiham.

Xerkere : 1 — Can çekişme sırasında insanın çıkardığı hırıltı. (bazı yörelerde «xırın» de-nir). 2 — Gargara.

Xericin : Herhangi bir işte eğitim görmek,

alışmak, alışmaya çalışmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixerice».

Xeriqandin : Gark etmek, suda boğmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixeriqine».

Xeriqin : Gark olmak, suda boğulmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixeriqe».

Xerib : Yabancı, garip. A.

Xeribdost : Daha önce tanımadığı insanlarla çabucak tanışıp dost olabilen, insanlarla kısa zamanda dostluk kurabilen kimse.

Xeribi : Gurbet, yabancılık.

Xeribok : Bir armut çeşidi.

Xerz : Yeni dikilmiş ve fidanlık dönemini yendi aşmiş ağaç.

Xerzan : Siirt'e bağlı bir ilçe.

Xesandın : Erkek hayvanları kısırlaştırmak

anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixesine».

Xesar : Zarar - ziyan. A.

Xesas : Erkek hayvanları kısırlaştıran kimse.

Xesifin : 1 — İnsanın içinde bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma düşmesi anlamına fiil. 2 — Ekili buğday ve benzeri hububatların yabani bitkiler tarafından istilâ edilerek tamamen yok olması ve yabani otla- ra dönüşmesi anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dixesife».

Xesi : Kısırlaştırılmış hayvan.

Xesis : Cimri. A.

Xesnihêr : Bohtan'da, Berwari (Pervari)nin hükümet merkezi olan bir köy.

Xesû : Kaynana.

Xeşîl : Bir bitki. Sinameki olduğu söylenir.

Xeşim : Acemi olan, girdiği işe henüz alışma- mis ve yeterince tec-

rübe edinmemiş olan kimse.

Xet : Hat, çizgi. A. (Ço-ğu yörelerde «xêz» de- nir).

Xetme : Harman döverken öküzlerin buğdaydan yemelerini önlemek için çenelerinin altına yerleştirilerek ağızlarına bağlanan çubuk (bazı yörelerde buna «ağızlık» anla- milına gelen «devik» denir).

Xew : Uyku.

Xewar : Çok uyuyan, uykusu çok olan insan ya da hayvan.

Xewx : Şeftali (bazı yörelerde «xox» şeklinde söylenir).

Xewxe : Herhangi bir işin bozulması, o işte meydana gelen çözülme ve bozukluk.

Xew-xewe : Uyuklama, uyku ile uyanıklık ara- si durumu.

Xewn : Rüya, düş.

Xewr : Çok derin çukur. A.

Xeybet : Adam çekiştirme, başkasının arkasından konuşup dedikodu yapma işi.

Xeyd : Alınma, gücenme, darılma.

Xeyda : Hizan'da bir köy.

Xeydan : Dargin, darılmış olan kimse.

Xeydok : Çabuk darılan, alingan, hassas kimse.

Xeyidandin : Darıltmak, gücendirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixeyidîne».

Xeyidin : Darılmak, alınmak, gücenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixeyide».

Xezal : Ceylân (kız ismi olarak da kullanılır).

Xezam : Sonbaharda sararan ağaç yaprakları.

Xezîne : Hazine. A. (Bazı yörelerde «xızne» şeklinde söylenir).

Xezür : Kayınbaba.

Xêl : Gelini baba evinden alıp damat evine getirmeye giden in-

sanlardan oluşan top luluk (gelin alayı).

Xeli : Baş örtüsü. Hem erkeklerin, hem de kadınların baş örtüleri için kullanılır (bazı yörelerde erkekler de soğuktan ya da sıcaktan korunmak için başlarına örtü örterler).

Xelikirin : Başa örtü örtmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xeli dike».

Xêr : 1 — İyi iş, hayır, «şerr»in karşıtı. 2 — Olumsuzluk cevabı, hayır, yok (bu anlamda kullanıldığında çoğu zaman başına «na» eklenir ve «naxêr» şeklinde söylenir).

Xêrdin : Bir işin, bir malın hayrını görmek anlamına bileşik fiil (Sözcüğün aslı «xêrdîtin»dir; kısaltıp hafifletmek için «xêrdin» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «xêr dibine».

Xêretxane : İmaret, düşkünler yurdu, darülâceze.

Xêrxwaz : İyiliksever kimse.

Xêrnedî : Hayır görme-yen, iyi gün görme-yen, iflâh olmayan, işi hep ters giden, talihsiz kimse.

Xêrnexwaz : İyiliksever olmayan, başkasının iyiliğini istemeyen, kötü niyetli, başkasını çekemeyen kimse.

Xêrt : Bohtan'da bir köy.

Xêz : Çizgi, hat.

Xêzbûn : Çizilmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xêz dîbe».

Xêzkirin : Herhangi bir şeyi çizmek, çiziktirmek, üzerinde çizgi çizmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xêz dîke».

Xicik : Bağ evi (bazı yülerde «xincik» şeklinde söylenir; bazı yülerde de bağ evine «bütik» denir).

Xışçıçandın : Bir işi yapken baştan savma bir şekilde yapmak, gerekli özen ve dikkati göstermeden yapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixiçviçine».

Xidırnebi : Kişi mevsiminin belli bir günü. Kürtler bu günde arpa unundan helva yaparlar ve sevinip şenlikler düzenlerler.

Xidok : İnsanın yanlarının gıdıklanması ya da iki demir parçası gibi şeylerin birbirine sürtülmesinden çıkan seslerin meydana getirdiği gıdıklanma (bazı yülerde «xidoki» şeklinde söylenir).

Xilaf : Gerçeğe aykırı söz, yalan.

Xilas : 1 — Kurtuluş.
2 — Tamamlanma, son A.

Xilasbün : 1 — Herhangi bir sıkıntıdan, bir güçlükten kurtulmak anlamına bileşik fiil.

2 — Herhangi bir işin tamamlanması, sona ermesi anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «xılas dibe».

Xilası : Kurtuluş.

Xilaskırın : 1 — Herhangi bir sıkıntıdan, bir tehlikeden, bir güçlükten kurtarmak anlamına bileşik fiil. 2 — Herhangi bir işi tamamlamak, sona erdirmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «xılas dike».

Xılxal : Kadınların ayak bileklerine taktikleri bilezik, halhal.

Xılolik : 1 — Tarlalarda, ekinler arasında yetişen ve kökü yenilebilen bir bitki. 2 — Tananeleri sert olmayan dolu.

Xılûxe : İçi boş olan şey, kof cisim.

Xılûs : Bohtan'da bir dağ.

Xilt : Sigara ağızlığında

ya da pipo çubuğunda biriken kir (çoğu yörelerde, öğütülüp un yapmak üzere buğday, arpa, nohut gibi hububatların karıştırılmamasından meydana gelen karışımı da «xilt» denir).

Xıwe : Tenha yer, ıssız yer.

Xincer : Hançer.

Xıngılın : 1 — Kırık ya da çok küçük bir organın (örneğin kolun) ya da gözkapaklarının sarkması anlamına fiil. 2 — Sakatlar gibi yürümek, düzgün olmayan şekilde yürümek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dixingile».

Xinok : Bohtan'da bir köy.

Xinüs : Erzurum'da ilçe merkezi olan bir köy (Hınıs ilçesi).

Xırab : Kötü, fena, «iyi»nin karşıtı.

Xirabbün : Kötü olmak

anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«xirab dibe».

Xirabe : 1 — Arızalı, bozuk. 2 — Yıkılmış bina ya da yer, virane.

Xirabebün : 1 — Arızalanmak, bozulmak anlamına bileşik fiil. 2 — Yıkılmak, viraneye dönmek anlamına bileşik fiil (her iki alamda da çoğu zaman «xirabün» şeklinde söylenir). Her iki alamda da şimdiki zaman fiili «xirabe dibe» (çoğu zaman «xira dibe» şeklinde söylenir).

Xirabekirin : Bozmak, arızalı hale getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Yıkmak, viraneye çevirmek anlamına bileşik fiil (her iki alamda da çoğu zaman «xirakirin» şeklinde söylenir). Her iki alamda da şimdiki zaman fiili «xirabe dibe» (çoğu zaman «xira dibe» şeklinde söylenir).

Xirabi : Kötülük, fenalık, «iyilik»in karşıtı.

Xirabkirin : Kötülestirmek, fenalaştırmak, kötü ve fena göstermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xirab dike».

Xiran : Aldanmak, yanılmak, kanmak, aldatılmak, yanlıltılmak, kandırılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixire».

Xirandin : Aldatmak, yaniltmak, kandırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixirine».

Xiar : Çok büyük çuval (çoğunlukla saman taşımakta kullanılır).

Xirayı : Aldanmış, kanmış, yanılmış, aldatılmış, kandırılmış, yanlıltılmış kimse.

Xirbe : Yıkılmış bina ya da yer, harabe, virane.

Xire-xir : Horlama.

Xirek : İçine sokulana göre geniş kalan, içindenekini tutamayan ve

kavrayamayan delik (laçka, laçkalaşmış delik; örneğin anahtar deliği gibi).

Xirəf : Bal, pekmez gibi şeylerin tortusu.

Xırifi : Bunamış kimse, bunak.

Xırıfin : Bunamak, bunak hale gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixirife».

Xırıkin : Ayağı kaymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixırıke».

Xırın : Horlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixire».

Xırındal : Yenilebilen bir bitti.

Xırındol : İnek, koyun gibi hayvanların doğuruktan hemen sonra sağlanan ve katılan sütleri (bazı yörelerde buna «firo» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Xırınk : Güzel, alımlı ve zarif kadın.

Xırge : İçi pamukla dol-

durulmuş, üste giyilen giysi (hırka).

Xirmüşek : Çimdirik (bazi yörelerde «qırımıçık», bazı yörelerde de «qurnısk» şeklinde söylenir).

Xırpe : Birkaç kişi, bir topluluk tarafından bir kişiye yapılan saldırısı.

Xırpık : Kırkırdak kemiği.

Xirtık : Çocukların yakalandığı bir hastalık (bu hastalığa yakalanan çocuklar, öksürükten anormal ve tırmalayıcı bir ses çıkarırlar; boğazları yanılır ve ağrı yapar).

Xirtuki : «Xirtık» hastalığına yakalanan çocuk.

Xirtol : İnsanların oluşturduğu kalabalık, izdiham.

Xışlk : Küçük salkım, üzüm salkımının bir parçası.

Xışxış : Kadınların tatkındıkları süs eşyası

gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatırken kullanılan sözcük.

Xışxisök : Küçük çocukların eline verilen saplı çingirak, çingirdak.

Xışır : Kadın süs eşyası.

Xışın : Sarıldamak (suya sarıldaması) anlamına fiil (bazı yülerde «xuşin» şeklinde söylenir). Simdiki zaman fiili «dixixe» (bu da bazı yülerde «di-xuhe» şeklinde söylenir).

Xışruk : Çocukların başlarında meydana gelen ve yüzlerine de yılan sivilceler.

Xışt : Ucu sıvri şiş.

Xıştin : Hışırdamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixiste».

Xitere : Ucu yarılarak ışık etmesi için tutuşturulan değnek (bazı yülerde buna «bey-süs», bazı yülerde de «yelmüm» denir). Kürkler arasında bilinen bir günün gece-

sinde çocuklar bu değnekleri tutuşturup başlarının çevresinde dolaştıra dolaştıra gezerler.

Xıtme : Kur'an-ı kerimin tamamını okuma, hatim.

Xıtmandın : Bir deliği tıkanmak, bir çukuru doldurup, kapatmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixitmine».

Xıtımın : Bir delığın tıkanması, bir çukurun dolup kapanması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixitime».

Xitmikrim : Kur'an-ı kerimin tamamını okumak, hatmetmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xitim dike».

Xıyanet : Hıyanet, ihanet. A.

Xiyar : Hiyar, salatalık.

Xızan : Yoksul, fakir.

Xızanbün : Yoksullaşmak, fakirleşmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «xızan dibe».

Xızanı : Yoksulluk, fakirlik.

Xızanok : Kendini yoksul gösteren, bunu alışkanlık haline getiren kimse.

Xızêm : Kadınların burunlarına taktikleri, altından ya da gümüşten yapılan süs eşyası, hızma.

Xızémok : Salgam ve ceviziçi ezmesinin pişirilerek yapılan ve üzerine yağ dökülperek yenilen bir yemek.

Xızxızok : Taneleri ufak olan ve bulgur tanelerine benzeyen dolu (bazı yörelerde buna «xışık» denir).

Xızm : Akraba, kan yakınlığı olan kimse, hisim.

Xızmet : Hizmet. A.

Xızmetkar : Hizmetçi.

Xızmetkîrûn : Hizmet etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xızmet dike».

Xuç : 1 — Memeli hayvanlardan sağlanan ilk süt. 2 — Çakıl taşı. 3 — ağaçlardan elde edilen sakız.

Xuçık : Ufak çakıl taşı.

Xim : 1 — Binaların temeli, temel, esas (bazı yörelerde «him» şeklinde söylenir). 2 — Soy sop.

Xiret : Gayret, hamiyet.

Xiretkêş : Gayretli, hamiyetli kimse.

Xiretkîrûn : Gayret etmek, hamiyet göstermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xiret dike».

Xizar : Büyük testere, hizar.

Xone : Erkek kedi, tekir kedisi.

Xopan : Yıkılmış ev, harabeye dönmuş ve viran olmuş ev.

Xort : Genç erkek, delikanlı.

Xulam : Uşak, başkasının uşaklığını yapan kimse.

Xule-xul : Yer altında

akan suyun çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Xumaç : Bitlis yakınlarında bir köy.

Xumal : Kendi işini kendisi yapan kimse.

Xumali : 1 — İyi yapılması için özel olarak ismarlanan elbise. 2 — Çoğalabilen değerli mal (örneğin hayvanlar gibi).

Xumalik : Elde ve kucakta taşınamayıp ancak sırtta taşınabilecek büyük testi.

Xumam : 1 — Havayı bazen kaplayan pus. 2 — Gözün dumanlanması, önünde pus varmış gibi iyi görmemesi hali.

Xumar : Kumar (çoğu yerlerde «qumar» şeklinde söylenenir).

Xumırın : 1 — Olgunlaşmak üzere olan meyvelerin kızarmaya başlaması anlamına fiil. 2 — Ateşin sönerek kül tutması anla-

mına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dixumire».

Xumîn : Yıkılma gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Xumrî : 1 — Kırmızı ile siyah arası renk. 2 — Bu renkte olan herhangi bir şey.

Xunav : 1 — Ağır ağır yağan, taneleri yumuşak bir şekilde yere düşen yağmur. 2 — Gece bitkilere düşen çiy (bazı yörelerde bu-na «avî» denir).

Xundi : 1 — Davetli, davet edilmiş kimse, çağrılı. 2 — Gelin alayına katılan erkek.

Xunivîn : Yağmurun ağır ağır ve hafifçe yağması anlamına fiil. Şimdiki zaman tiili «dixunive».

Xunkar : Müslümanların padişahı. «Xundekar» şeklinde de söylenir.

Xur : Kaşıntı.

Xuran : Kaşınmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixre».

Xurandın : Kaşımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixurîne».

Kurbet : Gurbet. A.

Xurc : İçinde öte-beri tashınan torba, hurç. «Xurcık» şeklinde de söylenir.

Kurde : Ayakkabı tabanı ile astarı arasına yerleştirilen deri parçacıkları, hurda.

Xurek : Yemek, yiyecek'

Xurê : Çiçek hastalığı.

Xurîn : Kahvaltı yapmadık kimse.

Xurîni : Kahvaltı.

Xurme : Hurma.

Xurt : Güçlü. Hem vücutça (ya da irade bakımından) güçlü olanlar, hem de nüfuz sahibi ya da zengin olanlar için kullanılır.

Xurtbûn : Güçlenmek, güç sahibi olmak, nüfuzlu ya da zengin olmak anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman fiili «xurt dibe»,

Xurtî : Güçlülük, güç sahibi olma hali.

Xurtkîrîn : Güçlendirme, nüfuz ya da madde güç sahibi kılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xurt dike».

Xusar : Geceleri yere düşerek yer yüzünü beyazlaştırın ve sonra da çabucak eriyen, tuz gibi madde.

Xuşîn : Suyun çağıldaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixuše».

Xuşk : Bacı, kızkardeş (bazı yörelerde bacıya «xweh» denir).

Xuşûş : Hile, sahte iş, karışık iş.

Xutbe : Hutbe' A.

Xuyabûn : Görünmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xuya dibe».

Xuyan : Görünmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixuye».

Xuyayı : Görünen.

Xuzyar : Garzan'da bir köy.

Xûl : Doğuştan başı eğik olan, başını kaldırımayan hayvan.

Xûz : Sırtında kamburu olan kimse.

Xwar : Eğik, çarpık, bükkük, eğri. Her şey için kullanılır.

Xwarbûn : Eğilmek, eğrilmek, bükülmek, çarpılmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «xwar dîbe».

Xwarun : Yemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dixwe».

Xwari : Eğiklik, eğrilik, büküklük.

Xwarkırın : Eğmek, bükmek, eğri ve çarpık hale getirmek anlamına bileşik fiili. Simdiki zaman fiili «xwar dîke».

Xwarox : Yiyici.

Xwarzî : Bacının (kızkardeşin) oğlu ya da kızı (bazı yörelerde «xwehrzî», bazı yöre-

lerde de «xwarz» şeklinde söylenir).

Kwazxwazok : Çok istekte bulunan, her önüne gelenden bir şey isteyen kimse.

Kwazgîn : Görücü, kız istemeye giden kimse.

Kwazgîni : Görülük, kız isteme işi.

Xwe : Kendi.

Xweda : Tanrı, ilâh, rabb, mabud (bu sözcük, Arapça «ilâh» ve «rabb» sözcüklerinin karşılığı olup, genel olarak «tapınılacak varlık» anlamına gelir; böylece hem Allah, hem de örneğin put, haç gibi şeyler de sözcüğün kapsamına girerler).

Xwedan : Sahip, malik (Tanrı anlamına da kullanılır).

Xwedê : Allah (bu isim sadece Allah'a mahsusur ve ondan başka hiç bir varlık için kullanılmaz; örneğin put, haç gibi tapınılan

varlıklara «Xweda» denildiği halde hiç bir zaman «Xwedê» denilmmez).

Xweh : Bacı, kızkardeş (çoğu yörelerde de «xuşk» denir).

Xwelî : Kül, ateşin sönmesinden sonra kalan kül.

Xwenda : Okumuş kimse.

Xwendevan : Okuyucu.

Xwendin : Okumak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixwine».

Xwera : Çok yiyen kimse, obur.

Xwestek : Çok istekte bulunan ve istemekte ısrar eden kimse (bazı yörelerde böylelerine «xwazxwazok» denir).

Xwestin : İstemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dixwaze».

Xwestî : Nişanlı kız, gelin olması için istenmiş kız (bazı yörelerde nişanlı delikanlı için de kullanılır).

Xwes : 1 — Hoş, güzel.

Her şey için kullanılır. 2 — Sağ, «ölü»nün karşıtı. 3 — Sağlıklı, «hasta»nın karşıtı.

Xweşav : Hoşaf (bazı yerlerde «xwşab» şeklinde söylenir).

Xweşbûn : 1 — Güzel ve hoş olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Hastalıkta iyileşmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «xwes dibe».

Xweşî : 1 — Hoş ve güzel olma hali. 2 — Sağlıklı olma hali. 3 — Havanın güzel olma, yaşılı olmama hali.

Xweşkêş : Sahibinin istegine uyan, yumuşak huylu, serkeş olmayan hayvan.

Xweşkîrin : 1 — Hoş dumaya getirmek, güzel leştirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Hastayı iyileştirmek anlamına bileşik fiil. 3 — Birisine yaranmak, yaltaklanmak anlamına bileşik fiil.

şik fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «xweş dîke».

Xweşkok : Güzel, iç açıcı, cici, çılu - piti (çoğunlukla bu niteliklerdeki kızlar ve kadınlar için kullanılır).

Xwey : Tuz (bazı yürelerde «xwê» şeklinde söylenir).

Xwezi : 1 — Temenni ifade eden sözcük (keşke). 2 — İmrenme ifade eden sözcük (örneğin, «ne mutlu sana» anlamına gelen «xwezi bî te» gibi).

Xwezikürün : 1 — Temenni etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xwezi dîke». 2 — İmrenmek

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xwezi tîne».

Xwêdan : Terlemek, ter çıkarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «xwê dîde».

Xwin : Kan.

Xwinxwar : Kan içici, gaddar, acımasızca insan kanına giren, cani, kan dökücü.

Xwinî : Boynunda kan davası bulunan, kan davasına bulaşmış kimse ya da bir ferdi, bir yakını cinayet işlemiş aile ya da aşıret.

Xwinrêj : Kan dökücü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Ibûdi : Rüşvet.

İkar : Akar, toprak. A.

İlac : İlâç. A.

İlalet : İnsanlardan oluşan büyük topluluk, kalabalık.

İlam : Haber verme, bildirme. A.

İlim : Bilim. A.

İ'lol : Çok ufak, miniミニ. Her şey için kullanılır.

Inkar : İnkâr, yadsıma. A.

İnsan : İnsan. A.

Int : Kin.

Inte-int : Yük ya da herhangi bir ağırlık taşıyan kimsenin çıkarıldığı sesi ve soluklanmasını anlatmak için kullanılan söz.

İntin : Yük ya da herhangi bir ağırlık taşıırken soluk soluğa kalmak ve «inte-int» sözüyle ifade edilen sesi çıkarmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dünte».

Irq : Irk, soy. A.

Irqe-irq : Su içen kim-

senin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan söz (bazı yörelerde «qurte-qurt» denir).

Irs : İrs. A.

İşa : Yatsı. A.

İşq : Aşk, sevgi. A.

Iwaraş : Kasırga şeklinde esen sert rüzgâr.

İzin : İzin. A.

İzindan : İzin vermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «izin dide».

Izzet : İzzet, yükselik. A.

İane : Yardım, iane. A.
İcare : İcar, toprağın ekilmesi karşılığında toprak sahibine verilen ücret (bu ücret nakdi de, topraktan alınan ürün de olabilir).

İcarekürün : İcar etmek, bir toprağı ücret karşılığı ekip biçmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «icare dike».

İcrakırın : Bir işi yapmak, bir hükmü uy-

gulamak, ya da bir emri yerine getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «icra dike».

İمام : İmam. A.

İman : İman, inanç. A.

İn : Cuma günü.

İncar : Bu kez, bu sefer, bu kere (bazı yülerde «icar» ya da «ica» şeklinde söylenir).

İncas : Bir erik çeşidi.

İro : Bugün, içinde bulunduğumuz gün.

İsal : Bu yıl, içinde bulunduğumuz yıl,

İsk : Geğirti, geğirme (bazı yörelerde «qır-pık» ya da «qlpık» denir).

İsot : Biber.

İşev : Bu gece, içinde bulunduğumuz gece.

İsellə : İnşaallah.

İşik : Yüke bağlanan ipin daha iyi sıkılmasını sağlamak için altına geçirilip dolanan değnek (bazı yörelerde buna «fatül» denir).

J

Jajî : Kaynatılan ayran-
dan elde edilen peynir
gibi bir madde (Türk-
çede «çökelek» deni-
len bu maddeye ço-
ğu yörelerde «toraq»
denir).

Jajîrûn : Çökelek, un ve
yağdan yapılan bir
yemek. Kürtlerin lez-
zetli yemeklerinden-
dir (sözcükteki «r»
harfi kalın okunur).

Jan : Hastalık, acı, elem.

Jar : Sıksa, zayıf.

Jarbûn : Zayıflamak,

güçsüz düşmek, sıksa-
laşmak anlamına bile-
şik fiil. Simdiki zaman
fiili «jar dibe».

Jehr : Zehir.

Jendîn : Pamuk atarken
topuzla yaya vurmak,
telli sazların tellerini
çalmak, kavı tutuşturan
çakmağı çalmak
anlamlarına fiil. Sim-
diki zaman fiili «dije-
ne».

Jeng : Pas (bazı yöre-
lerde de «zeng» sek-
linde söylenir).

Jêbûn : Kesilmek, kopmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «jê dîbe».

Jêhatî : Çalışkan, becerikli, elinden iş gelen kimse.

Jékîrûn : Kesmek, kopardırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «jê dîke».

Jêr : Aşağı taraf.

Jêrîn : Aşağı taraftaki.

Jîber : Ezber, ezbere bilme, ezberleme işi.

Jîberkîrûn : Ezberlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «jîber dîke».

Jîbîrkîrûn : Unutmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «jîbir dîke».

Jîbo : İçin anlamına gelen ve nedensellik ifade eden sözcük (örneğin «senin için» anlamına gelen «jîbo te» gibi).

Jîh : Hayvan bağırsaklarının eğrilmesiyle yapılan ve pamuk atılı-

masında kullanılan yay (bazı yörelerde «ji» şeklinde söylenir).

Jîjo : Kirpi (bazı yörelerde «jîjo» bazı yörelerde de «jûjî» şeklinde söylenir).

Jîn : 1 — Kadın, «erkek»in karşıtı. 2 — Karı, «koca»nın karşıtı.

Jînbab : Üvey ana (çoğu yörelerde «damarı» ve «dêmari» denir ve «r» kalın okunur).

Jînebî : Dul kadın.

Jînxal : Dayı karısı (bazı yörelerde «jinexal» şeklinde söylenir).

Jînkok : Kadıncık, hafif-meşrep kadın.

Jînmam : Amca karısı (bazı yörelerde «jinap» şeklinde söylenir).

Jî : Ömür.

Jîn : Hayat, yaşam.

Jîr : Zeki, akıllı kimse (bazı yörelerde «jîrek», bazı yörelerde de «zîrek» şeklinde söylenir).

Jîyan : Yaşamak anla-

Jor

mına fiil. Şimdiki za-
man fiili «diji».

Jor : Yukarı taraf.

Jür

Jorin : Yukarı taraftaki,
yukarı taraflı.

Jür : Koruk üzüm.

Q

Qab : Kitapların üzerine geçirilen mukavva (kitap kapağı).

Qabilcewab : Sözün altında kalmayan, hizircevap olan kimse.

Qabilcewz : Sason'da bir köy (şimdiki Sason ilçe merkezi).

Qabılıyet : Yetenek, kabiliyet. A.

Qabûr : Kırılan testinin kalan bölümü.

Qaçık : Binanın çatısını çatarken kirişlerin üzerine konulan kü-

çük direkler. Kürt evlerinin çatılarına bunlar konur (bazı yörülerde de bunlara «max» denir; bu direkler toprak damlı evlerin çatılarında kullanılır).

Qaf : 1 — Kafa kemiği.
2 — Dünyanın çevresinde olduğuna eski den inanılan efsane dağı (Kaf dağı).

Qafık : Kiremit (ayrıca köpek yemeğinin ko-

nulduğu kaba da de-nir).

Qafılqeda : Görünmeyen belâ, ansızın insanın başına gelen kaza.

Qafi : Şiir kafiyesi.

Qafibêj : Kafiyeli konuşan kimse.

Qaqfıloz : Topraktan yapılan kapların birkaçı, bu kaplardan oluşan topluluk. Bazı yerlerde de «qaqfıloç» denir.

Qafû : İlkbaharda suların kabarması sırasında ırmak sularının birlikte sürükleyip getirdiği çalı-çırrı, odun gibi şeyler.

Qajık : Sakızağacından çıkarılan sütten elde edilen sakız (çoğu yörelerde «benişt» denir).

Qaqê : Yumurta. Kürtlerin bir kısmı tarafından kullanılır (çoğu yörelerde «hêk» denir).

Qaqılık : Bir bitkinin si-

yah renkteki tomurcuğu. Yenilebilir.

Qaqışk : Güvercinden daha küçük olan, siyah renkte bir kuş.

Qaqreş : Rengi siyaha çalan bir kabak türü (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Qal : 1 — Bir olayı anlatma, sohbete ve tartışmaya dalma. 2 — Yabancı maddelerden arındırılmış gümüş.

Qalax : Kişi odun yeri-ne yakmak üzere istif edilen tezeklerden oluşan yiğin, tezek istifi.

Qalbûn : Gümüşün yabancı maddelerden arınması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qal dibe».

Qalib : Kalıp. A.

Qalık : Kabuk.

Qalınd : Kalın.

Qalinz : Şirvan'da bir köy.

Qalkırın : 1 — Bir olayı anlatmak anlamına bileşik fiil. 2 — Gümü-

şü diğer yabancı madde-lerden arındırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «qal dile».

Qalo : Ateşin üzerine konularak üzerinde ekmeğin pişirilen yassı bir taş, ya da kiremit.

Qal ü qıl : Konuşma, tartışma, olayları anlatma anımlarına kullanılan sözcük.

Qalûle : Soyulduktan sonra güneşe bırakılan ve güneşin etkiyle oluk biçimine giren ağaç kabuğu.

Qam : 1 — Güç, takat. Örneğin «qama min tunne» sözü, «yürümeye gücüm ve takatım kalmamıştır» demektir. 2 — İnsan boyu. Örneğin «ev av qame» denildiğinde, bunun anlamı, «bu su insan boyu kadardır, insan boyunu aşmıyor» demektir. 3 — Denk, emsal. Örneğin «ev

qama mine» sözü, «bu benim dengimdir, emsalimdir» demektir.

Qamçı : Ucunda yumuşak ve yuvarlak bir deri bulunan küçük değnek. Binici, hızlı yürüsün diye bu değnekle atına vurur. T.

Qame : Geniş olan ve kavisli olmayan bıçak (kama).

Qamet : İnsan boyu (çoğu yörelerde «bejn» denir).

Qamqam : İlçelerde devlet tarafından görevlendirilen kaymakam (bazı yörelerde «qaymeqaym», bazı yörelerde de «qaymeqam» şeklinde söylenir).

Qanûn : 1 — Hükümetler tarafından çıkarılan yasa, kanun. 2 — Toplumda uyulan gelenek, töre.

Qapan : Ağırlıkları tırtıltıktan kalan araç, kantar.

Qapilme : Kabzesinin tamamı ya da bir bö-

lümü gümüşle kaplanan kılıç. T.

Qapı : Geniş kapı. Yalnız büyük adamların ve ileri gelenlerin kapıları için kullanılır. T.

Qapqap : Takunya.

Qapsún : Tüfekleri ateşlerken kullanılan madde (kapsül). T.

Qapút : Kalın kumaştan yapılan ve kolları geniş olan palto. T.

Qar : Medreselerde okuyan Kürt öğrenciler arasında yemeğin paylaşılması sırasında yapılan, kendilerine özgü kur'ada, sonuncu olan ve herkesin yemeğini almasından sonra kalan yemeği almak zorunda kalan kimse.

Qarç : Bir ağaç.

Qare-qar : Tavuçun yumurtladığı sırada çıkardığı sesi ve yaptığı bağırtıyı anlatmak için kullanılan sözcük.

Qarin : Tavuçun yu-

murtlama sırasında bağırması anlamına fiil (benzer sesler için de aynı fiil kullanılır). Simdiki zaman fiili «dıqare».

Qarqarok : 1 — Çok bağıran tavuk ya da benzer şekilde bağıran insan ya da hayvan. 2 — Çok zayıf olan, kaburgaları sayılacak kadar zayıf ve halsiz düşen insan. Böyleleri için «qarıçok» da denir.

Qarûme : Bir bitki türü. Yenilebilir.

Qarûş : Bir bitki türü. Hayvanların boğazında kaldığı için onlara yedirilmesi tehlikeli olabilir.

Qarûşe : Küçük dallardan yapılan süpürge.

Qas : Miktar, herhangi bir şeyden bir miktar.

Qaş : Yüzük kaşı. T.

Qaşıl : Ağaç, karpuz, kavun gibi şeylerin kabuğu.

Qaşım . Güzel kokulu bir bitki.

Qatıl : Katil, adam öldürün kimse. A.

Qawın : Kavun.

Qawit : Bir helva çeşidi.

Qayıł : Bir şeye razi olan, kabul eden kimse.

Qayılbún : Bir şeyi kabul etmek, ona rıza göstermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qayıł dibe».

Qayılkırın : Birisini bir işe ya da herhangi bir şeye kani etmek, razi etmek, ikna etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qayıł dike».

Qayım : Sağlam, dayanıklı.

Qayımbún : Sağlamlas- mak, dayanıklı hale gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qayım di- be».

Qayımkırın : Sağlamlas- tırmak, dayanıklı hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki za-

man fiili «qayım di- ke».

Qayış : İnce ve uzun deri parçası. Hançer gibi şeylerin bele bağlanmasında kullanılır. T.

Qaz : Kaz.

Qazaxı : Güçlü görkemli ve pahalı olan sığır. Hem erkek, hem de dişi için kullanılır.

Qazım : Yünden ya da deve tüyünden yapılan iplik.

Qazı : Kadı. A.

Qazük : Ucu sıvri olan yüksek sırik, kazık. T.

Qeb : Güreş, boğuşma, dövüş.

Qebal : Faiz, tefe.

Qebale : 1 — Götürü iş. 2 — Mardin yakınlarında bir köy.

Qebalek : Duvarın içinde yapılan ve kapı takılan ufak dolap.

Qebhet : Kabahat. A.

Qebir : Mezar, kabir. A. (çoğu yörelerde «gor» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Qebo-qebo : Güreşe ya da dövüse çıkan kimseyenin rakibine meydan okurken söylediği söz (bazı yörelerde «qibo» ya da «qıbo-qıbo» şeklinde söylenir).

Qebrıstan : Mezarlık (çoğu yörelerde «gorıstan» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Qebül : Kabul.

Qebülhün : Kabul olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qebül dibe».

Qebulkırın : Kabul etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kabul dike».

Qeda : Belâ, felâket, misibet, kaza.

Qedagerin : Kaza ve belâları defeden sadaka (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Qedakır : Belâ arayan kimse, belâlı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Qedakırın : Belâ ara-

mak, belâlı olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qedə dikire» (her iki sözcükte de «r» kalın okunur).

Qedan : Bitmek, tükenmek, sona ermek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqede».

Qedandin : Bitirmek, tüketmek, sona erdirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dıqedine».

Qedar : Eskiden tarım ürünlerinden alınan ve «âşâr» denilen verginin bedeli olarak tahmin edilerek tahakkuk ettirilen para miktarı.

Qedarkırın : Eskiden tarım ürünlerinden alınan ve «âşâr» denilen verginin bedeli olarak belli miktarda para tahmin ederek tahakkuk ettirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qedar dike».

Qedexe : Haciz, herhangi bir şeyin satılması ve satın alınmasını önlemek için ona konulan haciz (ayrıca «yasak» anlamına da kullanılır).

Qedem : İnsan ayağı. A.

Qedeme : 1 — Harmanların kaldırılmasından önce yemek üzere hemen ayıklanan buğday ya da arpa. 2 — Kademe, aşama.

Qedengah : Ayak yolu, helâ.

Qeder : 1 — Allah'ın takdiri, kader. 2 — Miktar. A.

Qedir : Saygınlık, kadir.

Qedirandın : Takdir etmek, değer biçmek, pahasını tahmin etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dqedirîne».

Qedîrbîlînd : Değerli, saygın, yüce kadirli.

Qedim : Eski, kadim. A.

Qef : Bir kayanın altın daki ya da altı su tarafından oyulmuş ırmak

kenarındaki oyuk. Buralara sığınan kimse güneş ve yağıştan korunur.

Qefes : Kafes. A.

Qefş : Bir tutam ot ya da saç (bazı yörelerde «qefşal» şeklinde söylenir).

Qefz : Sıçrama, atlama.

Qefzdan : Sıçramak, atlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qefz dide».

Qevd : 1 — Hançer, kılıç, tabanca gibi silahların kabzası, elle tutulan yerleri. 2 — Bileğin elle birleştiği yer. 3 — Bir tutam ot ya da saç.

Qevz : Kabız, peklik.

Qevzbûn : Kabız olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qevz dibe».

Qehf : Topraktan yapılan kap.

Qehfîk : Topraktan yapılıp da kırılmış kap.

Qehirandın : Birisini üzmek, kahretmek, ke-

der ve eleme itmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqehirine».

Qehürin : Üzülmek, keder ve eleme düşmek, kahrolmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqehire».

QehitİN : Bazı şeylerin kıt olması, çok nedir bulunabilmesi ya da hiç bulunamaması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqehite».

Qeht : Kıtlık, yokluk.

Qehwe : Kahve.

Qela : Kalay.

Qelan : 1 — Yağda kızarmak anlamına fiil. 2 — Bir şeyin kökünün kazınması anlamına fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «dıqelete».

Qelandın : 1 — Bir şeyi yağda kızartmak anlamına fiil. 2 — Bir şeyin kökünü kazımak, soyunu tüketmek anlamına fiil. Her iki an-

lamda da simdiki zaman fiili «dıqeline».

Qelanık : Kapların kawayanmasında kullanılan beyaz renkli kala. Birçokları buna «qılıe» derler.

Qelaştın : Bir ağaç dikenne yarmak (doğrusu herhangi bir şeyi, örneğin bir tepeyi yarmak) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqelése».

Qelb : Kalp, yürek, gönül (çoğu yörelerde «dıl» denir).

Qelem : Kalem.

Qelen : Nişanlanan kızın babasına başlık olarak verilen para, başlık.

Qelendere : Bohtan'da bir köy.

Qelew : Şişman, semiz.

Qelewbün : Şişmanlamak, semizlenmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qelew dibe».

Qelewkırın : Şişmanlatmak, semizletmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «qelew dike».

Qeliqandin : Kararsızlığa düşürmek, endişeye itmek, tahrik etmek anlamlarına fiil.

Şimdiki zaman fiili «diqeqliqine».

Qeliqin : Kararsızlığa düşmek, endişeye düşmek, tahrik olmak anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «diqeqliqe».

Qelişandın : Yarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diqeqlişne».

Qelişin : Yarılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diqeqlişe».

Qeli : Kavurma.

Qelinek : Kızartmak üzere ayrılan yumurta ya da benzeri şeyler.

Qelipivaz : Kavurma ile soğanın kızartılmasıyla yapılan bir yemek.

Qelisəl : Saçta kızartılarak susuz olarak pişirilen ufak et parçalarının üzerine sarmı saklı yoğurt dökülecek

yapılan bir yemek. (bazi yörelerde, kıymış soğan karıştırılan bulgur unundan yapılan ekmeğe de bu ad verilir).

Qelp : 1 — Sahte para ve benzeri şeyler, karışık şeyler. 2 — Hileci, içinde dürüst davranışmayan, yüklentiği işi baştan savma bir şekilde yapmaya çalışan kimse.

Qelpezan : Kalp eşya yapan, sahte eşya (ya da para) yapmasını beceren kimse.

Qels : 1 — Zayıf, çelimsiz, ciliz, halsiz olan insan ya da hayvan. 2 — Zayıf iradeli, güçsüz kimse.

Qelsbün : 1 — Zayıflamak, ciliz ve çelimsiz hale gelmek, halsiz düşmek anlamlarına bileşik fiil. 2 — Zayıf iradeli, güçsüz hale gelmek anlamına bileşik fiil. Her iki an-

lamda da şimdiki zaman fiili «qels dibe».

Qelsi : 1 — Zaynflık, cilizlik, çelimsizlik, halsizlik. 2 — İradesizlik, güçsüzlük.

Qelskirin : Zayıflatmak, çelimsiz ve ciliz hale getirmek, halsiz düşürmek anlamlarına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qels dike».

Qelş : Yarık.

Qelün : Pipo.

Qemb : Birbirine yapışık iki ceviz, iki badem ve benzeri yemişler (bazı yörelerde bunlara «cotuk» denir).

Qemç : Keçi kuyruğu. «Qemçik» şeklinde de söylenir.

Qemer : Rengi siyaha çalan insan, esmer.

Qemsar : Şirvan'da bir köy.

Qemsi : Dedikoducu, halkın sözlerini birbirlerine götüren, ara bozan kimse.

Qemtik : Küçük ipek mendil.

Qena : Azamî isteğin elde edilemeyeceği anlaşılmaasca asgari isteğin yerine getirilmesiyle yetinileceğini belirten sözcük (Türkçedeki «hiç değilse», «hiç olmazsa», «hiç yoksa» sözcüklerinin karşılığı).

Qenaet : Kanaat. A.

Qenc : 1 — İyi, güzel, kaliteli. Her şey için kullanılır. 2 — İyilik sever kimse.

Qencbün : 1 — İyi olmak, güzel ve kaliteli olmak anlamına bileşik fiil. 2 — İyilik sever olmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «qenc dibe».

Qenci : İyilik, iyi severlik, cömertlik.

Qencikirin : İyilik etmek, cömertlik etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qencî dike».

Qenckirin : İyi etmek, güzel ve kaliteli hale getirmek anımlarına bilesik fiil. Simdiki zaman fiili «qenc dike».

Qend : Şeker. F.

Qendehari : Kaliteli bir buğday çeşidi.

Qendil : Kandil.

Qenqenaskē : Garzan'da bir köy.

Qentere : Oluk gibi oyularak, suyu geçirmesi için uçları bir derenin ya da herhangi bir yarığın iki kenarına konulan uzun direk.

Qer : Rengi siyaha çalan koyun.

Qerac : 1 — Eğimli arazi. 2 — Bitki yetişmemeyen ve yetişen bitkileri de hayvanlar tarafından yenilen arazi.

Qerax : Kenar, kıyı.

Qeram : Kapların ağızına, herhangi bir şeyin içlerine düşmesini önlemek için kapatılan deri parçası, deriden yapılmış kapak.

Qerandin : İstirabını din-

dirmek, canı sıkılma- yacak duruma getirmek, sükûnête kavuşturmak, sıkıntısını dindirmek anımlarına fiil. Simdiki zaman fiili «diqerine».

Qerase : Yerinden kaldırılmak istenen iri taş ve benzerlerini kaldırırken bir ucu altlarına sokularak oynatılan direk (lövye).

Qerbüs : Atın sırtına konulan eyerin ön ve arka taraflarındaki çııntılarının her biri.

Qereçi : Kalbur yapmakla tanınan bir Kürt kabilesi (nazarlık, yüzük gibi şeylerde yapan bu topluluk göcebedir).

Qerefil : 1 — Karanfil çiçeği. 2 — Kadınların burunlarını delip takıkları, hızmaya benzer bir süs eşyası. Ufak bir civiyi andırıyor.

Qeresû : Hizan'da bir köy.

Qerimin : 1 — Siviların donup katlaşması anlamına fiil. 2 — Canhıların organlarının yorgunluktan, soğuktan ya da rüzgârın etkisiyle katlaşması ve rahat hareket edemez duruma gelmesi anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «diquerime».

Qerisandin : 1 — Herhangi bir şeyi zorlukla sığabileceği bir yere sıkıştırarak ve zorlayarak yerleştirmek anlamına fiil. 2 — Dondurmak, donacak derecede üşümesine yol açmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «diquerisine».

Qerisin : 1 — Herhangi bir şeyin zorlukla sığabileceği bir yere sıkışıp kalması anlamına fiil. 2 — Donmak, donacak derecede üşü-

mek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «diquerise».

Qeri : İstirabin dinmesi, can sıkıntısı olmaması, sükünete kavuşma, sıkıntı duymama hali, dinginlik.

Qeriyân : İstirabin dinmesi, canı sıkılmayaçak duruma gelmek, sükünete kavuşmak, sıkıntı duymamak anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «dicerre».

Qern : Uzun zaman parçası, asır, yüzyıl. A.

Qernê : Bohtan'da bir köy.

Qero : Şirvan'da bir köy.

Qerpal : Çok yırtık, lime-lime elbise.

Qers : 1 — Sıkışma, sıkışıklık. 2 — Donma, donacak derecede üşüme.

Qersün : Çömlek gibi olup, ağızı daha geniş olan, topraktan yapılmış bir kap.

Qertaf : Balla dolan ko-

vanlara sokularak bal almakta kullanılan araç.

Qerwas : Kadın hizmetçi.

Qesab : Kasap. A.

Qesabxane : Koyunların kesildiği yer, mezbaşa.

Qesabı : Kasaplık mesleği.

Qesarkırı :

Qesar : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumaları, çekilmelerini sağlamak için yıkama işi.

Qesarkırın : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumaları, çekilmelerini sağlamak için yıkamak anlamına birleşik fiil. Simdiki zaman fiili «qesar dike».

Qesarkırı : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumalardan çekilsin diye yıkanmış olanni.

Qesd : Kasıt. A.

Qesel : Harman döverken buğday ve benze-

ri hububatların samanlardan ayrılma- sından sonra, başaklardan ayrılmamış hu- bubat kalıntıları.

Qesem : 1 — Yemin, ant. A. 2 — Zehir.

Qesidin : Herhangi bir işi görmesi, bir ihtiyaç- ci karşılaması isteğiyle birisine gitmek, ondan istekte bulunmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diqueside».

Qesifandın : Eti kesip parçalara ayırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diquesifine».

Qesifin : Soğuktan çok fazla etkilenmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diquesife».

Qesir : Saray, kasr. A.

Qesirandın : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumaları, çekilmelerini sağlamak için yıkamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diquesirine».

Qesrik : Reşan bucagında (?) bir köy.

Qestî : Kasıtlı.

Qestika : Kasten, mahsus.

Qeza : 1 — Geçmiş namazın yerine kılınan namaz, 2 — Uğrulan felâket, kaza. A.

Qezakırın : Geçmiş namazı yeniden kılmak, kaza etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qeza dile».

Qesa : Buz, suyun buz tutması.

Qesartin : Kabuklu bir şeyi soymak, kabuğundan ayırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîqeşere».

Qeşem : Soğuk havalarда suyun üzerinde oluşan buz tabakası.

Qeşitin : 1 — Oturmaından hoşlanılmayan ya da birlikte olmasından nefret edilen kimseyin gitmesi, bulunduğu yerden ayrılmasına anlamına fiil. 2 — Hemen gitmek, tüymek, toz almak anla-

mına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dîqeşite».

Qeşmer : Küçük düşürücü davranışlara alדיםızın şakalar yapan kimse, (komedyen, güldürücü).

Qeşrik : Kabuk (daha çok buğday ve benzeri hububatların kabuğu).

Qet : 1 — Hiç, hiç bir şey. 2 — İpin kopmuş parçası.

Qetab : Aşınmış karasapanın üzerine demircinin çektığı yeni kat. Ayrıca gömlek gibi elbiselerin belirli yerlerinin, örneğin kollarının üzerine baştan başa geçirilen yama.

Qetabkırın : Aşınmış olan karasabanın üzerine demircinin yeni bir kat geçirmesi anlamına bileşik fiil. 2 — Gömlek gibi elbiselerin belirli yerlerinin, örneğin kollarının üzerine baştan başa

yama geçirmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «qetab dike».

Qetan : Yırtılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diqete».

Qetandın : Yırtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diqetine».

Qetandı : Yırtılmış olan şey. Her şey için kullanılır.

Qetayı : Yırtık şey. Her şey için kullanılır.

Qetek : Buğday, bulgur gibi şeylerin içindeki ufak taşları ve benzerlerini ayıklamak için bunların üzerine konulup yukarıya doğru savrulan, tepsi biçimindeki tahta araç.

Qetil : Öldürme, katil.

Qetilkirin : Öldürmek, katletmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qetil dike».

Qetirme : Tüfeğin barutunun ölçülmesinde

kullanılan araç, barut ölçüği.

Qetkırın : Bir şeyi parçalara ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qet dike».

Qetl û qitûl : Büyük vrouşma.

Qetran : Katran.

Qetûf : Küçük sepet (daha çok üzüm sepeti için kullanılır).

Qewaq : Testi ve diğer toprak kaplarının yapımçısı.

Qewal : 1 — Yezidilerin liderlerine verilen ad 2 — Sesи güzel olan ses sanatkâri. 3 — Bir tüfek çeşidi.

Qewam : Yere dikilerek baston yapılacak deşneklerin bükülmesinde kullanılan direk.

Qewarok : Kabuğu henüz sertleşmemiş olan cevizçi. Bu cevizlerin kabuğu çakıyla oyularak içindeki yemiş çikarılır.

Qewartın : Herhangi bir şeyi oymak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dıqewêre*».

Qewas : Kaynamakta olan herhangi bir şeyin suyu üzerinde birikmiş köpüğü almakta kullanılan, geniş ve delikli bakır araç (kevgir).

Qewet : Kuvvet, güç.

Qewimin : Kaza, kavga gibi şeylerin meydana gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dıqewime*».

Qewirandin : Kovmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dıqewirîne*» (bazı yörelerde fiil «*qewitandın*», simdiki zaman fiili de «*dıqewitine*» şeklinde söylenir).

Qewi : Sağlam, güçlü, dayanıklı, kavi. A.

Qewiti : Bir başkası aracılığıyla verilen herhangi bir sipariş (ya da gönderilen bir haber, bir mesaj).

Qewitikirin : Bir başkası aracılığıyla herhangi bir şey sipariş etmek, sipariş vermek (ya da bir haber, bir mesaj göndermek) anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*qewiti dire*».

Qewl : 1 — Birisinin sözlerini nakledeken söylenen söz (örneğin «senin dedığın gibi» anlamına gelen «*ji qewlê teve*» gibi). 2 — Herhangi bir iş ya da buluşma için tespit edilen zaman ya da yer (randevu ya da randevu yeri). 3 — Akıtlarde yapılan söyleşme. 4 — Bir hikâyeyi, bir övgüyü, bir aşkı konu alan herhangi bir dildeki manzum sözlerin tümü.

Qewleq : Kadınların surmelerini koydukları ufak kese (çoğu yörelerde «*kıldan*» denir).

Qewm : İnsan topluluğu, aşıret, kavim. A.

Qewman : Sason dağlarında yaşayan ahaliye verilen ad.

Qewmik : 1 — Uzun kuyruğu olan bir kabak türü (su kabağı). 2 — Zırkan'da bir köy.

Qews : Yay gibi eğri olan değnek, direk ve benzerleri.

Qewş : Buğday ve benzeri hububatların saplarının harman yerinde dövülmeye hazır duruma getirilen hali.

Qey : Galiba, herhalde anlamına gelen sözcük.

Qeyar : Topraktan yapılmış kapların kırılmış olanlarının yapıştırılmasında kullanılan madde.

Qeyd : Atların ayağına takılan zincir.

Qeydik : 1 — Atların ayağının aşık kemiği ile tırnağı arasındaki bölümü. 2 — Kitapların satırları arasına yazılan notlar.

Qeyserün : Kurutulmuş

kayışların yağda kızartılmış olanları.

Qeytan : Kaytan.

Qez : İpek.

Qezaz : Terzi.

Qêwix : Bohtan'da bir köy.

Qibe-qib : Kekliklerin ötüşünü anlatırken söylenen söz.

Qibin : Kekliğin ötmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqibe».

Qibilin : Ekinlerin iyi olması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqibile».

Qible : Namaz sırasında dönülen yön, kible.

Qibrax : Elbiselerin yolculuğa çıkıyormuşçasına, kemer ve benzeri bir şeyle vücutun üzerine bağlanması durumu.

Qibraxkırın : Elbiselerin, yolculuğa çıkıyormuşçasına, kemer ya da benzeri bir şeyle vücutun üzerine sarılıp bağlanması anlamına bileşik fiil. Simdiki za-

man fiili «qibrax dike».

Qıdık : İnsanın, yanlarına dokunulduğu zaman gıdıklanması sonucunda meydana gelen durumu (bazı yörelerde buna «xidoki» de denir).

Qıd-qıd : Tavuk sesini anlatırken kullanılan söz.

Qıdüm : Biçim, şekil, insanın görünüm biçimi.

Qıjık : Siyah - beyaz renkleri olan, uzun kuyruklu bir kuş (karaga).

Qıjılandin : Yağı ya da yağda herhangi bir şeyi kızartmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıqıjiline».

Qıjılın : Yağın ya da yağda herhangi bir şeyin kızarması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıqıjile».

Qılkı : Kapıların ağaçtan yapılan kilidi. (Mecazi olarak da

çok kısa boylu, cüce insanlar için kullanılır).

Qılıç : Küçük parmak, serçe parmağı.

Qılumık : 1 — Felç ya da romatizma yüzünden organları eğrilmis kimse. 2 — Dalları kesilmiş ağaç.

Qınare : Kasap dükkânlarında etlerin asıldığı çengel (bazı yörelerde «qınar» şeklinde söylenir).

Qınêbinê : İlkbaharda yetişen ve yenilebilen bir bitki.

Qınık : Tavukların barındığı yer, kümese (çoğu yörelerde «kox» denir).

Qınût : Cimri, pinti.

Qinyat : Yetinme, teselli, avunu.

Qır : Geceleri düşen, tuz rengindeki beyaz madde (kırağı).

Qıral : Müslüman olmayan devletlerin hükümdarları için kullanılan unvan (kral).

Qırar : 1 — Karar (çoğu yörelerde «biryar» denir ve ilk «r» kalın okunur). 2 — İstikrar, bir durumda karar kılma.

Qırdan : Karar vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qırar dıde» (çoğu yörelerde fiil «biryardan», şimdiki zaman fiili de «biryar dıde» şeklinde söylenir ve her ikisinde de ilk «r» kalın okunur).

Qırgırtın : 1 — Karar almak anlamına bileşik fiil (çoğu yörelerde «biryargırtın» şeklinde söylenir ve ilk «r» kalın okunur). 2 — Bir yerde ya da bir durum üzerinde karar kılmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «qırar dıgere».

Qırbız : Sakalları yarı yarıya ya da yarısın-

dan fazlası beyazlaşmış kimse. T.

Qıre-qır : 1 — Ağız kavgası. 2 — Kurbağa sesini anlatırken kullanılan sözcük.

Qırej : Kir (bazı yörelerde «qılér» denir).

Qırejhahı : Kirlilik.

Qırebün : Kirlenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qırej dıbe» (bazı yörelerde fiil «qılerbún», şimdiki zaman fiili de «qılér dıbe» şeklinde söylenir).

Qıreji : Kirli (bazı yörelerde «qılêri» denir).

Qırekürin : Kirletmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qırej dike».

Qırejok : Temizliğe dikkat etmeyen, kir-pas içinde olan kimse.

Qırıxê : Rûdvan ilçesinde (?) bir köy.

Qırık : Boğaz, girtlak.

Qırın : Ağız kavgası.

Qırçıçandın : Ot ya da ekini yarı boyundan

koparmak, kesmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıpırmışına».

Qırş : Çalı-çırrı kırıntıları, kurumuş ot sapları.

Qırşık : Yakmak üzere toplanan çalı-çırrı kırıntıları.

Qırte-qırt : Ağız kavgası, sert tartışma.

Qısas : Kısas. A.

Qıse : 1 — Hikâye, herhangi bir olayı anlatma. 2 — Konuşma, söyleme.

Qisekirin : 1 — Bir olayın öyküsünü, hikâyesini anlatmak anlamına bileşik fiil. 2 — Konuşmak, söylemek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdi ki zaman fiili «qıse dike».

Qısmet : Kısmet, nasip. A.

Qıtık : Hiyara benzeyen bir sebze (acur, kitî).

Qiyamet : Kıyamet. A.

Qıyas : İki şey arasında

yapılan karşılaştırma, mukayese, kıyas. A.

Qiyaskırın : İki şeyi karşılaştırmak, Kıyas etmek, kıyaslamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qıyas dike».

Qızılan : Bir Yezidi aşireti.

Qızılqurt : Kurt gibi bir haşere. Kuru ottan yaptığı yuvasını kuyruğuna takarak arkasından sürüklər. Bazen de yuvasıyla birlikte hayvanlar tarafından yenir.

Qızwan : Sert kabuklu bir yemiş.

Qiçmez : Cimri, pinti.

Qıvar : Eşekler tarafından sevilen dikenli bir bitki.

Qijim : Çocuğun yüksek sesle ağlaması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıpıje».

Qıjqıjok : 1 — Yeşil renkli ve ince sesli bir kuş. 2 — Yazın gündüzleri sürekli öten

bir böcek (ayrıca mecazi olarak, çok bağırıp çağırılan cırtlak sesli kimseler için de kullanılır).

Qıq : Boynu ince ve uzun olan, ayrıca çok zayıflayan kimse.

Qıqbün : Zayıflamak ve zayıflıktan boynu incelip uzamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qıq dibe»

Qıqı : Horoz sesini ve ötüşünü anlatırken kullanılan sözcük.

Qım : Yetinme, bir şeyi yeterli görme, kabul etme.

Qimanın : Yetinmek, bir şeyi yeterli görmek, kabul etmek, ona rıza göstermek anlamlarına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qıma xwetine».

Qımet : Değer, kıymet.
A.

Qır : 1 — Bağırmak, bağırtı. 2 — Zift.

Qire-qır : Bağırıp çağırma, bağırtı.

Qırın : Bağırmak, haykırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıpäre».

Qırıñkırın : Bağırmak, haykırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qırın dike».

Qırqırok : Her zaman bağırıp çağırın, velvele çikaran kimse.

Qıt : Birisinin koyunlarını beslemek için alan kimsenin, koyunların yağından sahiplerine verdiği miktar. Bular, koyunların sütünü ve yağını çoğunu besleme ücreti olarak kendileri alırlar; yağıın bir bölümünü de koyunların sahibine verirler. İşte buna «qıt» denir.

Qıtık : Bacagın diz kapağı ile aşık kemiği arasındaki bölümü. Hem insan, hem de hayvan bacakları için kullanılır. Bazları da bunu «qıçık» şeklinde söyleler (bazı yöre-

lerde de «gítik» şeklinde söylenir).

Qoc : 1 — Boynuz (bazı yörelerde «qılıç», bazı yörelerde de «qorç» şeklinde söylenir).
2 — Ağaç kütüğü.

Qoç : Vahşi hayvanları avlamakta kullanılan büyük fak.

Qoçan : İstimalâk. T.

Qoçbehdir : Kökleri müshil olan bir bitki.

Qoç : 1 — Hayvanların başı. 2 — Düz bir şeye meydana gelen u-fak tümsek.

Qol : Kurt, köpek, tilki gibi hayvanlardan kuyruğu kesilmiş olanları (ayrıca kesilmiş kuyruk için de kullanılır).

Qolbün : Kuyruğu kesilmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qol dibe».

Qolek : Yere yayılan geniş yaprakları olan bir bitki.

Qolinc : Bir ağrı.

Qolkırın : Kurt, köpek,

tilki gibi hayvanların kuyruğunu kesmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qol dike».

Qondere : Kundura.

Qop : Eli ya da ayağı sakat olan kimse.

Qor : 1 — Zayıf, ciliz hayvan. 2 — Eğik, eğri. 3 — Dizi, sıra (Örneğin gerdana takılan inci dizisi, yan yana duran insanlardan oluşan sıra gibi).

Qorbûn : 1 — Hayvanların zayıflaması, ciliz hale gelmesi anlamına bileşik fiil. 2 — Eğrilmek, eğik hale gelmek anlamına bileşik fiil. 3 — Dizilmek, sıralanmak, sıra olmak anlamına bileşik fiil. Her üç anlamda da simdiki zaman fiili «qor dibe».

Qorç : 1 — Ceviz kabığının üzerindeki yeşil kabuk. 2 — Çürülmüş ve içi boşalmış diş.

Qorede : Çok zayıflamış, kaburgaları sayılacak hale gelmiş hayvan.

Qore-qor : Yüksek sesle ve açıklı bir şekilde ağlama sesini anlatırken kullanılan söz.

Qorık : Kalça.

Qorın : Yüksek sesle ve açıklı bir şekilde ağlamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqore».

Qorkırın : 1 — Eğmek, eğri hale getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Dizmek, sıralamak, sıraya koymak anlamına bileşik fiil. 3 — Zayıflatmak, cilz hale getirmek anlamına bileşik fiil. Her üç anlamda da simdiki zaman fiili «qor dike».

Qose : Sigara ağızlığı.

Qot : 1 — Eli ya da ayağı kesik olan kimse. 2 — Kesilen ağacın, kökünün dışarda kalmış ucu.

Qozan : Rojkan'da bir köy.

Quba : Kaynatılıncı bozulan ayran.

Qudret : Bir işi yapabileceğini, kudret. A.

Qufe : Üzüm sepeti.

Qafil : Kilit, kapı kilidi (bazı yörelerde «qefil» şeklinde söylenir).

Qafilandin : Kapıyı kilitlemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dıqafiline» (bazı yörelerde fiil «qefilandin», simdiki zaman fiili de «dıqefilin» şeklinde söylenir).

Qafilin : 1 — Kapının kilitlenmesi anlamına fiil. 2 — Soğuktan donup ölmek anlamına fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «dıqafile» (bazı yörelerde her iki anlamda da fiil «qefilin», simdiki zaman fiili de «dıqefile» şeklinde söylenir).

Quflik : 1 — Küçük kilit. 2 — Uçları gümüş bir plakaya bağlı olan, kadınların bilezik gibi

kollarına takıp bu plakanın iki ucunu keneledikleri, birkaç dizi mercan ya da kehribardan oluşan bir süs eşyası.

Qul : Delik (bazı yörelerde «*kun*» denir).

Qulbûn : Delinmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**qul dibe**».

Qule : Siyah ile sarı arasında rengi olan at, katır ve eşek.

Quleteyn : Abdest almak için yapılmış havuz.

Qulêl : Herhangi bir şeýde meydana gelen delik.

Qulêlbûn : Herhangi bir şeyin delinmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**qulêl dibe**».

Qulêlkirin : Herhangi bir şeýi delmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**qulêl dike**».

Qulh : Duvarın arkasın-

da, duvara takviye olsun diye yapılan destek.

Qulibandın : Devirmek, tersine çevirmek, alt-üst etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «**dıqulibile**» (bazı yörelerde fiil «**qelibandın**», simdiki zaman fiili «**dıqelibine**» şeklinde söylenir).

Qulbandı : Devrilmiş, çevrilmiş, alt-üst olmuş şey (bazı yörelerde «**qelibandi**» şeklinde söylenir).

Qulibin : Devrilmek, ters çevrilmek, alt-üst edilmek anlamlarına fiil. Simdiki zaman fiili «**dıqulibe**» (bazı yörelerde fiil «**qelibin**», simdiki zaman fiili de «**dıqelibe**» şeklinde söylenir).

Qulik : Delik, hapishane. Bazıları bu anlamda kullanırlar (çoğu yörelerde de «**girtixane**» denir).

Qulinq : Durna.

Qulqule : Kapıların alt ve üst köşelerinde bulunan ve alttakı yere, üstteki de duvarın içine geçirilerek kapının tutunmasını ve açılıp kapanmasını sağlayan çıkışlardan her biri.

Qulkırın : Delmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «qul dike» (bazı yörelerde fiil «kunkırın», şimdiki zaman fiili «kun dike» şeklinde söylenir).

Qulp : 1 — Çuval ve benzerlerine takılan kulp — 2 — Genç ilinde bir ilçe (Şimdi Diyarbakır'ın Kulp ilçesi).

Qulpık : Geğırtı.

Qultık : Bitlis yakınlarında bir köy.

Quman : Elbise ya da herhangi bir dokuma maddesinin yanmak üzere olması, yanacak duruma gelecek kadar ateşten etkilenmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dışume».

Qumandın : Elbise ve

benzeri bir dokuma maddesini yanacak duruma gelecek kadar ateş tutmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «dışumine».

Qumar : Kumar. A.

Qumaş : Kumaş. A.

Qumqumok : Kertenkele bazı yerelerde «gumgumok» şeklinde söylenir).

Qumrı : Bilinen bir kuş (kumru).

Quncık : Binalarda iki duvarın içte birleşikleri yer, köşe (bazı yörelerde «kuncık» şeklinde söylenir).

Quncırık : 1 — Yuvarlak cisim, cirm. İnsan vücudunun herhangi bir yerini iki parmak arasına alarak sıkma (çimdik).

Quraftın : Bir dalı, bir değneği, bir çubuğu ve benzeri bir şeyi bükkerek kırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dışurefe».

Qur'an : Kur'ân-ı Kerim.

Qurban : Kurban. A.

Qurçimandın : Bir bitki ya da benzerini kökünden değil de gövdesinin herhangi bir yerrinden kopararak kesmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîqûrçimine».

Qurçimin : Bir bitki ya da benzerinin kökünden değil de gövdesinin herhangi bir yerrinden koparak kesilmiş anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîqûrçime».

Qure : Kibirli, gururlu kimse.

Qur'e : Kura, ad çekme. A.

Qurf : Büyük korku, panik.

Qurifandın : 1 — Çok korkutmak anlamına fiil. 2 — Bir dalı, bir değneği, bir çubuğu ya da benzerini bükerek kırmak anlamına fiil. Her iki anlamda

da şimdiki zaman fiili «dîqûrifine».

Qurîfîn : 1 — Çok korkmak, paniğe kapılmak anlamına fiil. 2 — Bir dalın, bir değneğin, bir çubuğun ya da benzerinin bükülerek kırılması anlamına fiil. Her iki anlamda da Simdiki zaman fiili «dîqûrife».

Qurîx : Bir yıldız (bu yıl dîz Temmuz ayında görünür).

Quriş : Paralardan kuruş.

Qurm : Ağaç kütüğü.

Qurmiçandın : Elbise ve benzeri şeyleri buruşturmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîqûrmîçine».

Qurmiçin : Cildin, elbisenin ve benzeri şeylerin buruşması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîqûrmîçe».

Qurs : 1 — Belli bir süre için eğitim görülen yer (kurs). 2 — Yuvarlak cisim, cirm. A.

Qusan : El ya da ayakta, çalışmaktan ya da yürümekten dolayı, içinde su biriken kabarcıkların meydana gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışuse».

Qusandın : Makasla herhangi bir şeyi kesmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışusine».

Qusûr : Kusur, eksiklik.
A.

Qut : Kesik, kopuk.

Qutbûn : Kesilmek, kopmak anlamına birleşik fiil. Simdiki zaman fiili «qut dibe».

Qutek : Gömlek.

Qutîfin : Şiddetli soğuktan çok etkilenmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışutife».

Qutim : Ağacın kesilme-

sinden sonra yerde kalan kökü.

Qutî : Kutu.

Qutkirin : Kesmek, kopardmak anlamına birleşik fiil. Simdiki zaman fiili «qut dile».

Qutnî : İpekli ve pamuklu karışımı olarak dokunan bir dokuma.

Quç : Taş yığını.

Qûl : Kul, köle.

Qûm : Kum.

Qûnax : Bir günlük yol, bir günlük yürüyüşle alınabilecek mesafe.

Qûntax : Tüfek dipçiği.

Qûş : Binek ve yük hayvanlarının kuyruğunun altına geçirilen ve her iki ucu eyere ya da semere bağlı olan deri parçası (kuskus).

Qût : Kişi için hazırlanan insan yiyeceği.

K

Ka : Saman.

Kabûs : Kâbus, karaba-san.

Kadane : Rusya'dan getirilen iri at (bazı yülererde «qedene» denir).

Kade : İçine, yağda kavrulmuş un konularak pişirilen bir ekmek çeşidi.

Kadız : Gökyüzünde, geceleyin bir bulut gibi görünen uzun hat, Samanyolu (Sözlük an-

lamı «Saman hırsızı» demektir).

Kadin : Saman konulan yer, bina (samankılık).

Kadînmêş : Balarıları kovanlarının konulduğu yer.

Kafîr : Allah'ı inkâr eden (kâfir). A.

Kafûr : Güzel kokulu bir bitki, kâfur.

Kav : Fındık ve benzeri yemişlerin daldan koparılmaya başlandığı gün. Rumi Ağustos ayının 25'iidir.

Qusan : El ya da ayakta, çalışmaktan ya da yürümekten dolayı, içinde su biriken kabarcıkların meydana gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışuse».

Qusandın : Makasla herhangi bir şeyi kesmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışusine».

Qusûr : Kusur, eksiklik.
A.

Qut : Kesik, kopuk.

Qutbûn : Kesilmek, kopmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qut dibe».

Qutek : Gömlek.

Qutîfîn : Siddetli soğuktan çok etkilenecek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışutife».

Qutîm : Ağacın kesilme-

sinden sonra yerde kalan kökü.

Qutî : Kutu.

Qutkîrîn : Kesmek, kopmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «qut dile».

Qutnî : İpekli ve pamuklu karışımı olarak dokunan bir dokuma.

Quç : Taş yığını.

Qûl : Kul, köle.

Qûm : Kum.

Qûnâx : Bir günlük yol, bir günlük yürüyüşe alınabilecek mesafe.

Qûntax : Tüfek dipçığı.

Qûş : Binek ve yük hayvanlarının kuyruğunun altına geçirilen ve her iki ucu eyere ya da semere bağlı olan deri parçası (kuskus).

Qût : Kış için hazırlanan insan yiyeceği.

K

Ka : Saman.

Kabûs : Kâbus, karaba-san.

Kadane : Rusya'dan getirilen iri at (bazı yörelerde «qedene» denir).

Kade : İçine, yağda kavrulmuş un konularak pişirilen bir ekmek çeşidi.

Kadız : Gökyüzünde, geceleyin bir bulut gibi görünen uzun hat, Samanyolu (Sözlük an-

lamı «Saman hırsızı» demektir).

Kadin : Saman konulan yer, bina (samanlık).

Kadinmêş : Balarıları kovanlarının konulduğu yer.

Kafîr : Allah'ı inkâr eden (kâfir). A.

Kafûr : Güzel kokulu bir bitki, kâfur.

Kav : Fındık ve benzeri yemişlerin daldan koparılmaya başlandığı gün. Rumi Ağustos ayının 25'i idir.

Kavıl : Yıkılmış ev, harabe, yıkıntı, enkaz.

Kavır : İki yaşında olan koyun yavrusu. İki yaşına girdikten sonra üç yaşına girinceye kadar bu adla adlandırılır. Ondan sonra «beran» (koç) adıyla adlandırılır (her iki sözcükte de «r» kalın okunur).

Kavnas : Hizan'da bir köy.

Kaxız : Kağıt.

Kaj : İplik yumağı (bazı yörelerde «gaj» ve «gac» şeklinde söylenir).

Kaka : Çocuk dilinde meyvelere verilen ad (bazı yörelerde yine çocuk dilinde yumurta için söylenir).

Kakıl : Ceviz, badem gibi yemişlerin içi, çekirdeği.

Kakuç : Çivi çakılmadında kullanılan küçük çekiç.

Kakuçêl : Soğan ve çeviziçi ezmesi ile şalga-

mın yağda kızartılarak pişirilen yemek.

Kal : Yaşlı erkek, ihtiyar adam.

Kalan : Kılıç, kama gibi kesici silâhların sokulduğu kin.

Kalanı : Kına sokulan kama biçimindeki bıçak.

Kalbûn : Erkeğin yaşılanması, ihtiyarlaması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kal dibe».

Kale-kal : Yavrularını gören koyunların o sırada çıkardıkları sese verilen ad.

Kalık : 1 — Ata, ananın babası ya da babanın babası. 2 — Tabanına civi çakılmayan bir ayakkabı çeşidi.

Kaliki : Beşiri'de bir köy.

Kali : İhtiyarlık, yaşlılık.

Kalimast : Harman sırasında, zekâttan ayrı olarak yoksullara verilen buğday ve benzeri ürünler.

Kalüme : Kirlenip pas-

lanmış ve kını kırlı-
miş olan kılıç.

Kam : Nem, rutubet.

Kamav : Suyun kesilme-
sinden sonra kanalda
kalan su kalıntıları.

Kamax : İnsan ve hay-
van kişi.

Kamar : Kalbur, davul
gibi şeylerin yuvarlak
kasnağı.

Kamaş : Henüz sarar-
madan ve yeşilken
koparılip kurutulan
tütün.

Kamil : 1 — Rüştüne er-
miş, reşit olmuş kim-
se. 2 — İyilikte, olgun-
lukta üstün bir düzeye
ulaşmış kimse, kâ-
mil, insan.

Kamilbûn : 1 — Rüştüne
ermek, reşit olmak
anlamına bileşik fiil.
2 — İyilikte, olgunluk-
ta üstün bir düzeye
ulaşmak anlamına bi-
leşik fiil. Her iki an-
lamda da şimdiki za-
man fiili «Kamil dı-
be».

Kamûk : Üzümü sıkıp

şurasını çıkaran kim-
se.

Kan : Kaynak, Her şey
için kullanılır.

Kandew : Gebe kalma-
yan ve sahilabilen inek
(bazi yörelerde «mê-
jik» denir).

Kanê : Hani, nerede an-
lamına soru sözcüğü.
Bazen de «ka» şeklinde
söylenir.

Kanika : Bohtan'da bir
köy.

Kanî : Pınar, çeşme.
«Kehnî» şeklinde de
söylenir.

Kanımırı : Reşan'da (?)
bir köy.

Kanûn : 1 — Ocak, ateş
yakılan yer. 2 — Kişi
mevsiminden iki ayın
adı (Aralık ve Ocak
ayları).

Kap : Çocukların oyna-
dıkları aşık kemiği.

Kapan : Dar ve yürü-
mesi zor olan yol (ba-
zi yörelerde «şiverê»
de denir ve «r» harfi
kalın okunur).

Kapık : İpin bir parçası.

Kapox : Biçilmiş otları toplayıp deste yapmak ve demetlerini bağlamak üzere ücretle tutulan işçi.

Kapol : Toprağa karışmış, çok ufak saman.

Kar : 1 — İş, uğraş. 2 — Kazanç, kâr. 3 — Oğlak (bu anlamda, bazı yörelerde «karık», bazı yörelerde de «kehrik» biçiminde söylenir). 4 — Tuzla, tuz ocağı (bazı yörelerde de «xweylin» denir).

Karak : Demir madeni.

Kar-bar : Herhangi bir işe girişmek için yapılan gerekli hazırlıklar.

Karçin : Çok lezzetli bir armut türü.

Karekew : Toplu halde yapılan keklik avi.

Karêç : Parmaklıları olan ve buğday gibi ürünlerini samandan ayırmak için savurmakta kullanılan, ağaçtan yapılmış araç, dirgen (bazı yörelerde **melêb**» denir).

Karêz : 1 — Su kaynağı, pınar. 2 — Havası serin olan yer, yayla.

Karxane : 1 — İşletimekte olan maden. 2 — İş yeri.

Karibûn : Yapabilecek duruma gelmek, yapabilmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dikare».

Karî : Sulak yerlerde yetişen bir bitki.

Karin : Yapabilmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikare».

Karkar : Kavaş ilçesinde (Gevaş) bir köy.

Karker : İşçi, emekçi, emeğiyle geçinen kimse.

Karmax : Buğday elemekte kullanılan büyük kalbur.

Karos : Güzel kokulu bir bitki. Bazen yemeğe de katılır.

Kartimûk : Sarı renkli bir gül.

Kartik : Marangozlukta kullanılan eye (bazı

yörelerde «kertik» şeklinde söylenir).

Karwan : Kafile, kervan,
Kasık : İçinde yemek yenilen, topraktan yapılmış kap. Yoksul kimse tarafından kullanılır.

Kasox : Ekin biçmekte kullanılan orak (çoğu yörelerde «das» denir).

Kaş : Dik yamaç.

Kaşing : Yünden dokunarak ya da örülerek yapılan ve genellikle torbalara kulp olarak takılan ya da semerlerin bağlanmasında kullanılan enli yassı ip.

Kaşkırın : Herhangi bir şeyi yerde sürükleyerek çekmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kaş dike».

Kat : Fazla verimli olmayan, ekilebildiği halde az ürün veren arazi.

Kaw : Böbürlenen, kendi kendini büyük gös-

teren kimse, kibirli ve gururlu kimse.

Kawir : Dikenli bir bitki (özellikle develer bu bitkiden çok hoşlanırlar).

Kayın : Geviş, geviş getirme.

Kayıkkırın : Geviş getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kayım dike».

Kebab : Ateşe tutularak pişirilen et, kebab. A.

Kebanı : Ev işleriyle uğraşan kadın, ev kadını (bazı yörelerde «kevani» şeklinde söylenir).

Kebar : 1 — Fecir, ilk şafak. 2 — Müezzinlerin ramazan geceleinde halkı sahra kaldırırmak için getirdikleri tekbir ya da okudukları ilâhiler.

Kebs : Üzüm ağacının, kökünden koparılma- dan toprak altına gömülerek ucu başka bir yerde toprak üstünde bırakılan ve böylece

ikinci bir üzüm ağacı haline gelmesi sağlanan dalı (bazı yörenlerde buna «derx» denir).

Keç : Kız, bakire. Evleninceye kadar böyle adlandırılır.

Keçel : Kel.

Keçeli : Kellik, kel olma hali.

Keçec : Tavukların eşelendikleri yer.

Keçecüklerin : Tavukların eşelenmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «keçecük dike».

Keço : Kürt erkeklerinin sadece kendi karılarına seslenirlerken kulandıkları sözcük (sözcük, aynı zamanda sevgi de ifade eder ve «kızcağız» anlamına gelir).

Ked : Emek harcanarak elde edilen ürün ya da sağlanan gelir.

Keder : Üzüntü, keder.

Kedi : Evcil hayvan.

Kedikırın : Evcilleştir-

mek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kedi dike».

Kedikırı : Evcilleştirilmiş vahşi hayvan.

Kedxuda : Köy yönetici-si, köyde sözü geçen kişi.

Kedkırın : Emek harcayaarak ürün elde etmek ya da gelir sağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ked dike».

Kedün : Küçük su testisi.

Kef : 1 — Kapların üst kenarları. 2 — Köpük.

Kefandin : Bir elbisenin kenarlarını baştan başa dikmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikefine» (bazı yörenlerde fiil «kusandın», simdiki zaman fiili de «dikufine» şeklinde söylenir).

Kefçi : Kaşık. «kefçik» şeklinde de söylenir.

Keferzo : Beşiri'de bir köy.

Kefgir : Ucunda geniş

ve delikli bir demir parçası bulunan, ateşteki yiyeceklerin karıştırılmasında ve köpüğün toplanmasında kullanılan demir araç, kevgir.

Kefxoy : Hristiyanların köy yöneticisi.

Kefi : Erkeklerin sıcak yörelerde başlarına örtükleri örtü (bazi yörelerde kuşak gibi katlanıp bele de sarılır).

Kefil : Kefil. A.

Kefkefok : Köpük çıkarılan bir bitki (bazi yörelerde «hilo» denir.).

Kefkırım : Köpük çıkarmak, köpürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kef dike».

Kefşev : İçinde «çortan» denilen kurutulmuş çökelek eritilen, geniş ağızlı toprak kap.

Kefşil : Uykudaki insanın ağızından akan salya.

Keftar : Vahşi hayvan-

lardan biri olan sırtlan.

Kevej : Koyundan yularak koparılan tüylere birlikte kopan kök ya da deri parça-sı.

Kevel : Koyun ve benzeri hayvanların derisi.

Kever : 1 — Kayalardan oluşan dağ. 2 — Benekli keçi.

Kevir : Taş. Hem büyük, hem küçük taşlar için kullanılır.

Kevi : Yaza saklanan kar.

Kevjal : Yengeç.

Kevn : Eski.

Kevnbün : Eskimek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kevn dibe».

Kevne : Görmüş-geçmiş adam, tecrübeli ve güngörmüş kişi.

Kevnperest : Eskiden yana olan kimse (gerici).

Kevnkırın : Eskitmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «kevn dike».

Kevok : Güvercin.

Kevot : Meyve vermeyen ve dallarından kaşık yapılan bir ağaç.

Kevroşk : Tavşan (bazı yörelerde «keroşk» şeklinde söylenir).

Kevz : Yosun. Bazıları da bunu «kez» şeklinde söylelerler.

Kehreban : Kehribar (bazı yörelerde «kariban», bazı yörelerde de «kareban» şeklinde söylenir).

Kej : Sarışın.

Kek : Yaşa büyük olan kardeş, ağabey.

Kel : 1 — Kaynama. 2 — İki yaşındaki sığır yavrusu. 3 — Boynuzları olan koyun ya da boynuzları yeterince gelişmeyen, küçük kalan koç.

Kelax : Çok zayıf ve cılız olan hayvan (ayrıca bu hayvanlardan elde edilen ete de aynı ad verilir).

Kelandin : Kaynatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «dikkelline».

Kelas : Hayvan ya da kuş ölüsü, leş.

Kelbetan : Ateş tutmatta kullanılan demir araç (maşa).

Kelef : Bir tutam iplik.

Keleh : Kale (bazı yörelerde «kele» şeklinde söylenir).

Kelegirin : Yarı ağlama, ağlamaklı olma durumu.

Kelegirini : Ağlamaklı duruma gelen, neredeyse ağlayacak olan kimse (bazı yörelerde «kelegirino» şeklinde söylenir).

Kelek : Şişirilmiş tulumların üzerine bağlanan ve irmakları geçmekte kullanılan tahtalarдан oluşan araç. Fırat Irmağında bunlar kullanılır.

Kelem : 1 — Kazık. 2 — Ucu gelişigüzel kirilarak sivrilmiş ince ağaç

dahı. 3 — Sebzelerden lahana.

Kelemî : Kalitesi düşük olan bir tütün çeşidi.

Kelendin : Damlardan temizlenip yere dökülen karların oluşturduğu birikinti.

Kelepaçe : Hayvanların pişirilen başları ve paçaları.

Kelepür : Sahibinin körteryamadığı ve önüne gelenin alabildiği eşya.

Keleş : Güzel, görkemli hayvan (ayrıca korsan anlamına da gelir).

Kelh : 1 — Güzel, görkemli şey. 2 — Az bulunan, nadir bulunabilen şey.

Kelhok : 1 — Küçük kale. 2 — Bohtan'da bir köy.

Kelik : Ağaç çubuklarından yapılan sepet.

Keli : Tuzu az olan, yeterince tuz katılmamış olan yemek.

Kelij : Koyun kuyruğunun ucu.

Kelilan : Isı, sıcaklık, hararet.

Kelin : Kaynamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikele».

Kelpik : Unun içinde kalan buğday kabukları.

Kelpiç : Evlerin yapımında kullanılan kerpiç.

Kelwaz : Şiddetli soğuk.

Kem : 1 — Normalden daha kısa olan kuyruk, kulak gibi organ ya da saç. 2 — Diken ağaçlığı.

Kemax : Hayvan kalçası.

Kemal : 1 — Ergenlik, olgunluk. 2 — Değer, kıymet. Örneğin, «filan adam degersizdir, kıymeti yoktur» anlamına, «filan kes bê kemale» denir.

Kemançe : Bir çalgı aleti, keman.

Kembax : Yıkılmış bina, harabe.

Kember : Bele sarılan kemer.

Kemberok : Dikenli bir bitki. Sinameki yapraklarına benzer yaprakları vardır. Meyvesi olgunlaşınca içi kızararak yarılır. Kürtler meyvesini yerler.

Kemç : Bir tarafı kesik olan kuyruk, kulak, burun gibi organlara verilen ad.

Kemçkırım : 1 — Kuyruk, kulak, burun gibi bir organın bir tarafını kesmek anlamına bileşik fiil. 2 — Bir koyunun başka koyunlara karışmasını önlemek ve tanınmasını sağlamak için tüylerinin belli bir bölümünü kesmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «kemç dike».

Kemçkırı : Bir bölümü kesilmiş olan kulak, burun, kuyruk gibi organ ya da tüylerinin bir bölümü kesilmiş olan koyun.

Kemxe : Koyu kırmızı

ipekten ve yünden yapılmış elbise.

Kemik : El ve yüz silmekte kullanılan mendil (çoğu yörelerde «desmal» denir).

Kemin : Pusu. A.

Ken : Gülme, gülüş.

Kenandın : Güldürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikenine».

Kenar : Kenar, kıyı.

Kenin : GÜLMEK anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikene».

Kendal : Hafif dik yamaç.

Kengê : Ne zaman, ne vakit anlamına gelen soru sözcüğü».

Kepek : Kepek (bazı yörelerde «kapek», bazı yörelerde de «kelpik» şeklinde söylenir).

Kepelek : Bazı otlaklarda oluşan bir kurtçuk. Bu otlaklarda otlayan koyunların ağzına otlarla birlikte geçen bu kurtçuk, koyunun beynine girerek ölümüne

neden olur. Yalnız ko-
yunların ağızına girer.

Kepelekî : Beynine «ke-
pelek» denilen kurtçu-
ğun girdiği koyun.

Kepir : Yere çakılan sı-
rikların etrafına ağaç
yaprakları örtüllerken
yapılan barınak ya da
gölgelik (kulübe).

Kepû : Burun. Hem in-
san, hem hayvan bur-
nu için kullanılır (ba-
zı yörelerde «bêbil»,
bazı yörelerde de
«poz» denir).

Kepûr : Konuşurken ya
da koşarken, yürür-
ken ağızda biriken kö-
pük.

Ker : 1 — Eşek. 2 — Her-
hangi bir seyden kopa-
rılan parça. 3 — Sağır
(bu anlamda kullanılı-
ğında, sözcükteki
«r» harfi kalın oku-
nur). Kürtlerin, bu
sözcüğü, bu anlamları
itibarıyla kullanışla-
rında birbirinden ayrı
ufak telâffuz farkları
vardır ki, kendilerin-

den başka kimse bu
farkları bilmez ve bu
farkları burada belirt-
mek olanaksızdır.

Kerafe : Bohtan'da bir
köy.

Kerafi : Yiyen ya da
içen birisine, «zehir-
zikkim olsun» ya da
«afiyete olmasın» anla-
mına söylenen beddua.

Kerane : Zengin, servet
sahibi (sözcükteki «r»
kalın okunur).

Kerb : Üzüntü, keder. A.
(Sözcükteki «r» kalın
okunur).

Kerbes : Dikenli bir ot.
Eşekler bu ottan hoş-
lanırlar.

Kerbokî : Olur olmaz
şeylere çok üzülen,
çok canı sıkılan kimse
(bazı yörelerde «ker-
bok» denir ve her iki-
sinde de «r» kalın
okunur).

Kerbûn : Sağırlaşmak
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«ker dibe» (sözcükteki

«r» harfi kalın okunur).

Kerçilandın : İp ve benzeri şeyleri birbirine karıştırarak birlikte burmak, eğirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikerçiline».

Kere : Taşlık, taşlarla kaplı ıssız arazi.

Kerehû : Yazın esen şiddetli rüzgâr.

Kerexane : Ateşi karıştırmakta kullanılan demir.

Kerem : İyilik, lütuf.

Keremkırın : İyilik etmek, lütfetmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kerem dike».

Kereng : Bir bitki.

Kerxû : Motkan'da (Mutki) bir köy. Ben bu köyde kaldım ve burada bir demir madeni bulduğumu gördüm. Çok güzel olan bu köyün havası da çok güzel, suyu ise nem bol ve hem de soğuktur. Köy yazın

serin, kışın ise zemherir gibi soğuktur.

Kerîfîn : Zıkkımlanmak, afiyet olmayasına yemek ya da içmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikerîfe».

Kerixîn : Herhangi bir şeyden bıkmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikerixe».

Kerik : 1 — Kolsuz aba. 2 — Olmamış, olgunlaşmamış incir. 3 — Ceviziçinin ortasındaki kabuk.

Kerî : 1 — Koyun sürüsü. 2 — Ekmek parçası.

Kerikirün : Koyunları sürülere ayırmak anlamına bileşik fiil. 2 — Ekmeği parçalara ayırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «kerî dike».

Kerîn : Eşekcil, eşek huylu, eşege benzeyen kimse.

Kerkırün : 1 — Sağır etmek anlamına bileşik

fiil (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 2 — Herhangi bir şeyi parçalamak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «ker dike».

Kerme : Kurumuş tezek parçası.

Kermes : Isırıldığından acı veren bir sıvrisinek türü.

Keroşk : Tavşan (bazı yörelerde «kevroşk» denir).

Kertek : Bol, çok. Her şey için kullanılır.

Kertik : Eye.

Kes : Kişi, şahıs.

Kesad : Zayıf, cılız hayvan.

Kesidandin : Eti kışa saklamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikesidine».

Kesixandın : Ağaç dallarını budamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikesixe».

Kesk : Yeşil renk ya da

yeşil rengte olan herhangi bir şey.

Keskibün : Yeşillenmek, yeşil renge bürünmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kesk dibe».

Keskesor : Gökkuşağı.

Keskkirin : Yeşillendirme, yeşil renge büründürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kesk dike».

Kesp : Susam ve benzerlerinin yağı çıkarıldıktan sonra kalan posası.

Kespik : Hayvanların boynuna, evlerin ön duvarlarına, nazar değimesin diye takılan bir beyaz boncuk.

Keş : Atıldıktan sonra hedefe varmadan sağa ya da sola sapan mermi.

Keşe : Papaz. »Keşîş« de denir.

Keşk : Ayranda pişirilerek kurutulan dövme buğdaydan yapılan ve kışa saklanan yiyecek.

Keşkin : Kürt yemeklerinden biri.

Keşkol : 1 — Gezgin dervişlerin omuzlarına asıp yiyeceklerini koydukları belli bir kap.

2 — Şirvan'da bir köy.

Keşol : Susuz yetişen bakla.

Ket : Bir ot türü. Ekildiği yıldan itibaren 10 yıl ya da daha fazla süreyle hiç ekilmeksizin kendi kendine yesserir. Demetler halinde kurutularak kişi saklanır ve kişin hayvanlara yedirilir. (Yonca).

Ketew : At ve katırlarda görülen bir hastalık. Bu hastalığa yakalanan hayvan öksürür.

Ketewi : «ketew» denilen hastalığa yakallanmış hayvan.

Ketin : Düşmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikeve».

Kew : Keklik.

Kewandın : Bir yarayı ya da romatizmalı ye-

ri, ısıtılmış mendil gibi bir şeyle ısıtmak ya da yaradan akan kanı ilaçla kesmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikewine».

Kewar : Arı kovanı ya da hububat koymak için topraktan yapılan onun benzeri, fakat daha büyük ve uzun kovan.

Kewden : Aptal, budala, ebleh, gabi, geri zekâlı.

Kewgir : Keklik avcısı, keklik yakalayan avcı.

Kewkender : Rengi sarıya çalan ve eti bol olan bir keklik türü.

Kewsex : Şirvan'da bir köy.

Kewsel : Karada yaşayan kaplumbağa.

Kewte-kewt : Köpek havlamasını anlatırken söylenen söz.

Keya : Köy muhtarı.

Keyandın : Yayıcta ayran yaymak, çalkalamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili

«dikeyine» (bazı yörenlerde fiil «kilandın», şimdiki zaman fiili de «dikile» şeklinde söylenir).

Keys : Fırsat, elverişlilik.

Keyscihû : Yahudi gibi fırsatçı kimse.

Keysfile : Hıristiyan gibi fırsatçı kimse.

Kezax : Budama.

Kezaxtin : Ağacın daha iyi yetişmesini sağlamak için dallarını budamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikezexə»,

Kezeb : Ciğer.

Kezer : Siirt yakınlarında bir köy.

Kezixandın : Ağacın daha iyi yetişmesini sağlamak için dallarını budamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikezixne».

Kezi : Saç örgüsü.

Kezwan : Taneleri ufak ve yumuşak olan dağ bitimi.

Kêç : Pire.

Kêf : Sevinç, neşe, keyif.

Kêver : Bohtan'da bir köy.

Kêvroşk : Tavşan (bazı yörenlerde «keroşk» ya da «kevroşk» şeklinde söylenir).

Kêl : Buğday ve benzeri hububat için kullanılan bir ölçuk (kile).

Kêlan : Toprağı karasa-banla sürüp altını üstüne getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dikèle».

Kêldan : Kaba ve iri dişlerle dikmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kêl dide».

Kêlek : İnsanın vücutunun koltuk altından beline kadarki yan tarafı (doğrusu herhangi bir şeyin yanı, yan tarafı demektir).

Kêlendi : Ekin biçerken her iki elle tutularak kullanılan büyük orak (tırpan). Rojkan'da bunu kullanırlar.

Kêlik : Mezartaşı.

Kêm : Eksik olan herhangi bir şey, «tam»ın karşısıdır.

Kemasi : Eksiklik, eksik olma hali (bazı yörelerde «kêmanî», bazı yörelerde de «kêmayî» denir).

Kembûn : Eksilmek, eksik hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kêm dibe».

Kemkirin : Eksiltmek, eksik hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kêm dike».

Kêr : Çaklı, bıçak.

Kêrik : Küçük çaklı.

Kêrakî : Pazar gününün adı. Birçoklarında kullanılır. Bu, Yunanca bir sözcüktür. Buna dikkat et ve hayret et. Ne var ki bu zamanındaki dil bilimlerini iyi kavramış olanlardan isen, Kürt dilinin aslinin, tüm Aryen dillerinin anası olan Hint-

Sanskrit diline dayandığını bileceksin. Farsça, Yunanca, Lâtince, Cermen dili ve bunların torunları, hep Hint-Sanskrit dilinden doğmuşlardır. Bu Kürtçe Kamusu'ndaki kelimeleri adı geçen dillerle dikkatlice ve beceriyle karşılaş------+------+diği zaman, sence de anlaşılacaktır ki hepsinin kökeni birdir; sonradan zamanın geçmesiyle, insanların birbirlerinden uzaklaşıp ülkelere dağılmalarıyla ve birçok sürekli savaşlarla, göründüğün gibi o köken değişip farklılaşmıştır. Bununla birlikte, sağlıklı bir şekilde ve dikkatle baktığımız zaman, bütün bunların aslında bir tek dil olduğunu, ancak yerlere ve kavimlere göre bu dilin değişik dillere ve deyimlere ayrıldığını görürüz. Şimdilik

bunu işaret etmek yeter. Fırsat elverdiğinde, Yüce Allah dilerse, ben bu önemli konuda uzun, ayrıntılı ve doyurucu bir kitap yazacağım.

Kêran : Damlaları örtmek için duvardan duvara konulan ve üzerine direklerin bırakıldığı uzun ve kalın direk (kırış).

Kêrhatîn : İşe yaramak, elvermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili: «kêr tê».

Kêrhatî : İşe yarayan, elverişli, kullanışlı.

Kêri : Ayran yaymakta kullanılan tulumu gergin tutmak için her iki ucundaki özel degeneklerin arasına gerilerek, uçları bu degeneklerdeki deliklere geçirilen yassı tahta parçası (bazı yörelerde «kêrû» şeklinde söylenir).

Kêşan : 1 — Herhangi bir şeyi çekmek anla-

mına fiil. 2 — Bir şeyi tartmak anlamına (bu anlamda mecazi olarak kullanılır) fiil. Simdiki zaman fiili her iki anlamda da «dıkése».

Kêzak : Böcek.

Kêzin : Yer altından suyu akıtmak için döşenen kalın boru (ayrıca «böcekten, böcek cinsinden» anlamına da gelir).

Kibise : Şubat ayının 29 gün çektiği yıl. A.

Kuçule : Kendir diye adlandırılan bitkinin bir demeti. Bu demet, yumuşaması için suya bırakılır; sonra ondan ip yapılır.

Kidarîk : Ucu geniş olan beyaz bir bitki, mantar.

Kifrit : «Kibrit»in bozulmuş şekli (bazı yörelerde «Kirbit», bazı yörelerde «kirvit», bazı yörelerde de «kivrît» şeklinde söylenir).

Kifş : Açık, belirgin, bel-

li olan herhangi bir şey (bazı yörelerde «kifşe» şeklinde söyle-nir).

Kifşbün : Açık hale gelmek, belirginleşmek, belli olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kifş dibe».

Kifşkirin : Açık hale getirmek, belirginleştir-mek, belli etmek anla-mına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kifş dike».

Kivi : Küçük ve dar ağızlı küp.

Kivilok : Topraktan ya-pılan ve çoğulukla yağ ya da bal konulan bir kap.

Kix-kix : Çocukların kö-tü ya da temiz olma-yan bir şeyi yemeleri-ni ya da ellerine alma-larını önlemek için kullanılan söz.

Kixs : Soğan arpacığı.

Kijin : Cızırtı, «cizzz» et-me.

Kijorek : Kürt evlerinin çatısında kullanılan

direkler (bazı yöreler-de «max» denir).

Kıl : Gözlere sürülen sürme.

Kılan : Ayran yaymak, yoğurdu tulumda sal-layarak ayran haline getirmek anlamına fi-il. Simdiki zaman fiili «dıkile».

Kılb : 1 — Duvara çakı-lan uzun ve kalın mih. 2 — Köpek gibi hay-vanların köpekdişi.

Kılçan : El feneri.

Kılçov : Göze sürme çek-mekte kullanılan çubukçuk.

Kıldan : Sürmenin ko-nulup korunduğu kap.

Kılılık : Kapıların kılıdı üzerinde sarkan ufak bir topuz. Kapı kapa-tıldığı zaman bu topuzun ucu kendisi için hazırlanmış olan deli-ge düşer. Ondan sonra bu topuz çıkarılmadıkça kapı açılamaz. Kürt evlerinde bunlar vardır.

Kılış : Bohtan'da bir bucak.

Kinox : Hayvanlarınbaşı.

Kilor : Ortası delik bırakılarak pişirilen ekmek (ayrıca çocuklar için yapılan ufak ekmeğe de denir). Bazıları da buna «kiloç» derler.

Kils : Kireç.

Kilsin : Bazı dağlarda yetişen bir bitki.

Kim : Kısa. Her şey için kullanırlar.

Kınbûn : Kısalmak, kısa olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kin dibe».

Kinc : Çaput, eskimiş dokuma, eski ve yırtık pırtık elbise.

Kinér : Bilinen sedir ağacı.

Kinif : Kendir bitkisinin kabukları.

Kinkırın : Kisaltmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kin dike».

Kinoş : Cimri, pıntı kimse.

Kinoşe : Süpürge.

Kinoşkırın : Süpürge ile süpürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kinoş dike».

Kirab : Yalnız bir defa sürülen toprak (sözcükteki «r» kalın okunur).

Kirandın : Yenildiği zaman ses çıkaran katı bir şeyi yemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikurine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Kiras : Elbiselerden gömlek.

Kire-kır : Katı bir şeyi yerken çıkan sesi alatmak için kullanılan sözcük.

Kirê : Kira.

Kirêc : Kireç.

Kirêdar : Kiracı.

Kirêkîrin : Kiralamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kirê dike».

Kirêt : Kötü, çirkin, iğrenç. Her şey için kullanılır.

Kırnas : Çiçek hastalığı geçirip yüzü delikli olan kimse.

Kırnî : Koyun ve keçilere yapışan ufak asallak.

Kırtan : kısırlaştırılmış erkek manda.

Kırtankırın : Erkek mandayı kısırlaştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kırtan dile».

Kırtek : Donuktan sonra, yağmurun ya da güneş ısısının etkisiyle çözülmeye başlayan kar.

Kırtık : Eye (bazi yörlerde «kertik» şeklinde söylenir).

Kırtkırun : Ağaç ya da benzeri şeyleri, teste-reyle bir yerlerini az keserek belirlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kirt dile» (bazi yörlerde fiil «kertkırun», simdiki zaman fiili de «kert dile» şeklinde söylenir).

Kırt-mırt : Çeşitli eşya (Pılı-pırtı, takım-taklavat gibi anlamlara gelen bu söze benzer bazı sözler daha vardır; örneğin «hûr-mûr», «tef-tal», «pel-pot» gibi).

Kırtnak : İki ucundan tutulup hamurun üzerrinden yuvarlanan ve böylece hamurun yayılmasını sağlayan çubuk (oklava).

Kırtúpan : Gerektiği biçimde yapılmamış olan elbise ve benzeri şeyler (üstünkörü, baştan savma).

Kış : Satranç oyununda Şah'a yapılan saldırısında kullanılan sözcük (ayrıca tavulları kovmak için de kullanılır).

Kışandın : 1 — Bir şeyi çekmek anlamına fiil. 2 — Bir şeyi tartmak anlamına fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «dikışine».

Kışkış : Köpeği saldırır-

ya geçirmek, saldırma teşvik etmek için kullanılan sözcük.

Kışkısandın : 1 — Bir şeyi sertçe ve güçlü bir şekilde çekmek anlamına fiil. 2 — İki kişinin bir şeyi kendi arasında çekiştirmeleri anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dikişkışına».

Kıt : Tek, «çift»in karşıtı. Örneğin ayakkabının teki gibi.

Kıtan : Keten.

Kıtēb : Kitap (çoğu yörelerde «pırtük» denir).

Kıtık : Kedi (bazı yörelerde de «pisik» denir).

Kıtñük : Hızan'da bir köy.

Kitte : Kediyi kovmak için kullanılan sözcük.

Kitüt : Kurumuş, bayatlamış ekmek.

Kızbelok : Kökü kabuklarından soyularak yenilen bir bitki.

Kızık : Koyun kırığı parçalarının eritilmesinden sonra kalan ufak parçalar (bazı yörelerde «sılık» da denir).

Kızın : Burçak.

Kızırandın : Yünden yapılmış kumaş gibi şeyleleri yakmak (ya da fazla tüylerini almak için ateşe tutmak) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıkızırıne».

Kızırın : Yünden yapılmış kumaş gibi şeylerin yanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıkızire».

Kızır : Köy muhtarının yardımcısı.

Kızmık : Buğdayın büyük kalburdan geçirilmesi sırasında kalburun üstünde kalan ve içinde az buğdayda bulunan saman ve ot kırıntıları.

Kızürü : Yünden yapılmış elbise ve benzerinin yanmış olanı (ya da

fazla tüylerini almak için ateşe tutulmuş olanı).

Kî : Kim (bazı yörelerde «kê» şeklinde söylenir).

Kija : Hangisi.

Kikan : Zırkan'da bir köy.

Kîpîk : 1 — Kulpları olan küçük bir çomlek.
2 — İçine et ve pirinç doldurularak pişirilen hayvan bağırsakları (ya da işkembesi).

Kîs : 1 — Beşüz kuruş para miktarı. 2 — Para kesesi (doğrusu herhangi bir kese).

Kîsik : Küçük kese (ayrıca kafatası için de kullanılır).

Kiso : Kara kaplumbağası (bazı yörelerde «küsi» şeklinde söylenir).

Kiyarık : Beyaz, geniş başlı, yapraksız bir bitki. Yağlılı yıllarda çok yetişir (mantar bitkisi).

Koç : Kısa ve kalın direk ya da değnek.

Koçak : Kürt evlerinin çatıları çatıldığında duvardan duvara konulan kalın direğin (yani kirişin) üzerine konulan daha küçük direk (bazı yörelerde buna «max» denir).

Koçek : İyi oyun oynayan, iyi rakseden kimse.

Koçer : Çadırlarda yaşayan gezgin Kürt aşiretlerine verilen ad.

Koçmêş : Balarasının ağaç kovuklarında ya da kayalıklarda yaptığı yuva, kovan.

Kod : 1 — Çobanlarındaki gibi içine süt sağlanan ve ağaçtan yapılan küçük kap. 2 — Su içmekte kullanılan ve topraktan yapılan küçük maşrapa.

Kode : Toprak sahibinin, hayvanlarını toprağında otlatan kimse- den aldığı otlak ücreti.

Kofi : Kürt kadınlarının süs için başlarının üzerinde yaptıkları düğüm. Siyah başörtülerini burarak başlarının ön tarafında düğümlerler.

Kovan : Gam, üzüntü, hasret, özlem.

Kovık : Sıvıları kaplara koymakta kullanılan ve bir tarafı dar, bir tarafı geniş olan kap, Huni.

Kox : Kümes.

Koxik : Gelinin, gelin alayındaki diğer kadınlardan ayırt edilmesini sağlamak için yüzüne örtülüp başının arkasında düğümlenen ve çevresinde bir ipek mendil bağlanan küçük ipek örtü. (bazı yörelerde buna «xeli» denir).

Kojo : Çıkarcı, mideci, pindi, cimri kimse.

Kok : Üstü-başı düzgün olan, kılık-kıyafetten ya da varlıktan yana herhangi bir eksiği ol-

mayan, her bakımdan tam olan kimse.

Kokbün : Kılık-kıyafetten ya da varlıktan yana eksiği olmamak ve her bakımdan tam olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kok dibe».

Kokkurn : Kılık-kıyafetten ya da varlıktan yana birisinin tüm eksikliklerini tamamlamak, hiç bir eksikini bırakmamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kok dike».

Kol : Boynuzu olmayan keçi ve koç.

Kolan : Toprağı kazmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikole».

Kole : Köle :

Kolek : Tahta kaşık ve kepçeleri oymakta kullanılan alet.

Koloz : Yünden yapılan erkek başlığı. Kürtle rinki gibi.

Kom : Topluluk. Her şey için kullanırlar.

Kombün : Toplanmak

anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«kom dibe».

Komır : Kömür.

Komkırın : Toplamak,
bir araya getirmek
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«kom dike».

Komkırı : Toplatılmış,
bir araya getirilmiş
varlıklar.

Kon : Kıldan yapılmış
çadır.

Kone : 1 — Yaşlı-başlı,
tecrübeli adam. 2 —
Eski eşya.

Kong : Ceviz ağacında
oluşan bir tomur. Sökülüp
dövülen bu tomurununu ile eşyalar
boyatılıp sarartılır.

Kor : Görmeyen, âmâ,
kör. (sözcükteki «r»
kalın okunur).

Koranı : Körcesine, kör-
ce.

Korefam : Kavrama ye-
teneği kit olan, kör
kavrayışlı olan kimse.

Korbün : Kör olmak an-
lamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili
«kor dibe».

Koremar : Engerek yı-
lanı, kör yılan.

Koremışık : Tarla faresi.
Korızan : Kavrama yete-
neği kit olan, geri ze-
kâlı kimse.

Korkırın : Körlestirmek
kör yapmak anlamına
bileşik fiil. Şimdiki za-
man fiili «kor dike».

Korox : Eşekarısı.

Kors : Örgü, örme işi.

Korsker : Örgü ören, ör-
gücü.

Kort : Çukur.

Kose : Köse.

Koş : El altında bulunan
istendiğinde giyilebi-
len elbise.

Koşke : 1 — Bir armut
türü. 2 — Bohtan'da
bir köy.

Kotan : Çift sürmekte
kullanılan ve atlar ta-
rafından çekilen pul-
luk.

Kotek : Zorbalık, baskı,
dayak, eziyet.

Kotın : Kemiği dişle ke-
mirerek üzerindeki et-

Kotî**Kulav**

leri koparmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikoje».

Kotî : Cüzzam hastalığına yakalanmış kimse.

Kotibûn : Cüzzam hastalığına yakalanmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «koti dibe».

Koz : Kuzuların barındığı ahır.

Kozane : Taneleri iri ve yuvarlak olan bir üzüm türü.

Kozer : Buğdayın kalburdan geçirilmesinden sonra, kalburun dibinde kalan başak kirintileri ve saman kalıntıları.

Kozık : Avcıların ya da savaşçıların uygun zamanda ateş etmek için gizlendikleri yer.

Kozır : Köz.

Kozlax : Düzgün ve iyi olmayan küçük ev.

Kubar : Kibar, nazik. A.

Kuç : Elle tututulabilecek irilikteki taş.

Kudandın : Uzun yol yürümek anlamına fiil. Simdiki fiili «dikudine».

Kudik : Aslan, kaplan, ayı gibi hayvanların yavrusuna verilen ad.

Kufir : Kâfirlik, gâvurlık. Allah'a sığınırız.

Kufristan : Gayri müslümlerin yaşadıkları yer.

Kufri : Sövgü.

Kuxık : Öksürük.

Kuxıki : Öksürülü, öksürüğe yakalanmış kimse.

Kuxin : Öksürmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikuxe».

Kul : Küçük çiban.

Kulab : Yırtıcı kuşların ya da diğer yırtıcı hayvanların pencesi.

Kulabe : Boyunduruğun öküzün boynunda durmasını sağlayan ve uçları alttan birbirine bağlanan iki ufak çubuk.

Kulav : Yünden yapılan keçe.

Kulb : Obur, çok yemek yiyen kimse.

Kulbün : Herhangi bir organda çiban çıkışması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kul dibe».

Kulek : Topallayan, ayağında sakatlık bulunan insan ya da hayvan.

Kulindır : Bir kabak türü.

Kuli : 1 — Çekirge. 2 — Kar danesi. 3 — Pamuk yumağı.

Kulik : Çiçek.

Kulimek : Bacağın kalça ile birleştiği yerdeki uyluk kemiği.

Kulm : İki eli birlikte açarak oluşturulan avuç.

Kum : Başa giyilen giysi (kep).

Kumbet : Kümbet, kubbe.

Kun : Delik (bazı yörelerde «qul» denir).

Kunbün : Delinmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «kun dibe».

Kunc : İki duvarın içte birleşikleri köşe (bazı yörelerde «qunc» şeklinde söylenir).

Kuncirk : İnsan vücudunun herhangi bir yerini iki parmak arasına alıp çekme işi (makaslama, makas alma.).

Kunci : Susam.

Kund : Baykuş.

Kundır : Kabak.

Kunér : Çiban.

Kunkırım : Delmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kun dike».

Kur : 1 — Erkek çocuk. 2 — Oğul (bu her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur). 3 — Tıraş, kırkma.

Kurbün : Tıraş olmak, kırkılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «kur dibe».

Kurkırım : Tıraş etmek, kırkmak anlamına bi-

leşik fiil. Simdiki zaman fiili «kur dike».

Kurkiri : Tıraş edilmiş, kırıkılmış olan.

Kurd : 1 — Kürtlere verilen ad. 2 — Yiğit, cesur, gayretli kimse.

Kurdî : Bir yemek çeşidi. Dövmenin ayrında pişirilmesiyle yapılır ve üzerine yağ döküle-rek yenilir.

Kuri-kuri : Eşek sıpasına çocukların verdikleri ad.

Kurk : Kürk.

Kurm : Kurt, kurtçuk.

Kurmanc : Kürtlərin bir koluna verilen ad.

Kurmî : İçine kurt düşmüş, kurtlanmış yiyecek ve meyve gibi şeýler.

Kurmkêz : Bir iç hastalığı. Karında oluşan bir kurtçuktan çıktıgı söylenir.

Kursî : 1 — Üzerine oturulan şey. 2 — Azı dişi.

Kurt : 1 — Kısa, «uzun» un karşıtı. 2 — Etle

beslenen büyük bir kuş.

Kurtan : Eşek palanı.

Kurtanker : Palancı, palan yapan kimse.

Kurtbûn : Kisalmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kurt dibe».

Kurte : Soyu belli olmayan, cins olmayan at.

Kurtek : Üste giyilen ve göbeği geçemeyecek kadar kısa olan bir elbise.

Kurtkirin : Kisaltmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «kurt dike».

Kusk : Mavi gözlü insan.

Kuski : Taşların yerden koparılmasında kullanılan uzun demir.

Kuştin : Öldürmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dikuje».

Kuştî : Öldürülmüş olan, maktûl.

Kuştox : Öldüren, katil.

Kut : Ayağından sakat olan, ayağında sakatlık bulunan kimse.

Kutahî : Son, nihayet, bitiş (bazı yörelerde «*kutası*» şeklinde söylenir).

Kutan : Dövmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «*dıkute*».

Kutek : 1 — Tokmak. 2 — Çatının ya da çatıdaki bir direğin düşmesini önlemek için altına dikilen direk, payanda.

Kutluk : İçine et ve pirinç doldurularak pişirilen köfte (icli köfte).

Kuçak : Kürt evlerinin çatısını çatarken, duvardan duvara konulan iri ve uzun direğin (yani kirişin) üzerine konulan orta uzunluktaki direk (bazı yörelerde «*max*» denir).

Küçük : Köpek.

Küç-kuç : Köpeği çağrıırken söylenen söz

Kûvi : Vahşi, yabani hayvan. Bu nitelikteki kuşlar için de, diğer hayvanlar için de kullanılır (ayırica mecazî

anlamda, bu nitelikteki insanlar için de kullanılır).

Küp : Küp.

Kûr : Derin. Her şey için kullanılır.

Kûrbûn : Derinleşmek, derin olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*kûr dîbe*».

Kûre : 1 — Demircilerin ateş ocağı. 2 — Kireç taşlarının yakıldığı ocak.

Kûrî : Derinlik.

Kûrkîrîn : Derinleştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*kûr dîke*».

Kûrnîgan : Kıtlık yillarda, taneleri buğdaya karıştırılarak yenilen bir bitki.

Kût : Tam pişmeden tandırдан ateşe düşen ve biçimi bozulan ekmeğ.

Kûz : Su testisi.

Kûze : Tilkiye benzeyen, fakat rengi siyah olan ve postundan kürk yapan bir hayvan. Türkçede buna «*sansar*» denir.

Laçın : Yolculukta giyilen sağlam ve dayanıklı bir mest.

Laflafok : Sarmaşık.

Lava : Yalvarma, yakarış.

Lavakırın : Yalvarmak, yakarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lava dike**».

Lavlavok : Çok yalvaran, herkese yalvaran kimse.

Lahor : Kaliteli bir Hint kılıcı (ayrıca bir çeşit bel kuşağı).

Lax : Çok zayıf hayvanın eti.

Laxkırin : Biçilen otları ya da kesilen ağaçları toplamadan olduğu gibi yerlerinde bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lax dike**».

Laîn : Dinleyicileri güldürmek için bir başkasının sözlerini ya da davranışlarını taklit etme işi.

Lak : Köpek ya da başka hayvanlar için arpa

unundan ya da kepektenden yapılan yemek.

Lake-lak : Bir yiyeceği ya da başka bir şeyi çok arzu etmeyi anlatmak için kullanılan söz.

Lakin : Köpek yiyeceğinin konulduğu kap ya da çukur.

Lal : Dilsiz, konuşma yeteneği olmayan kimse.

Lalbün : Dilsiz olmak, dil tutulmak, konuşma yeteneğini yitirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lal dibe».

Lali : Dilsizlik, konuşma yeteneğinden yoksun olma durumu.

Lalker : Kürtlerin oynadıkları bir oyun. Bu oyuna katılanlar dilsizmişler gibi konuşmazlar. İçlerinden biri yanlışlıkla konuştuğu takdirde onu oyundan çıkarırlar.

Lalkırın : Dilsizleştirmek, konuşma yetene-

ğini yitirecek duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lal dike».

Lame : Yanaktaki elmacık kemiği ile alt çene arasındaki bölüm. Buraya «lam» diyenler de vardır. Her ikisinde de «l» harfi kalın okunur.

Lar : Öküzlerin ve mandaların barındırıldığı yer.

Laskırın : «Laxkırın»la aynı anlamda gelen bileşik fiil.

Lat : 1 — Fazla derin olmayan, sığ olan kap ya da su. 2 — Küçük tarla ya da bir tarlanın küçük parçası.

Law : 1 — Erkek çocuk.
2 — Oğul.

Layıq : Layık, uygun.

Lazım : Lazım, gereklidir.

Lebē : Seslenene karşılık verirken kullanılan sözcük; «efendim», «buyur» anlamına gelir.

Lebikandin : Herhangi

bir işi karıştırmak, zora sokmak, içinden çıkılamaz hale getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilebkine».

Lebükin : Bir işin karışık duruma gelmesi, zora girmesi, içinden çıkılamaz hale gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilebikе».

Lebitandın : Herhangi bir şeyi kimildatmak, hareket ettirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilebitine». Sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Lebitin : Herhangi bir şeyin kimildaması, hareketlenmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilebite».

Lebüdi : Keçe yapımıçısı, keçe dokuyan kimse.

Lefan : Sarılmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilefe».

Lefandin : Sarmak anla-

mina fiil. Simdiki zaman fiili «dilefine».

Legen : Bakırдан yapılan ve üzerinde el yikanan kap (leğen).

Legleg : Leylek.

Lehd : Pazar gününün adı (çoğu yörenlerde «yekşem» denir).

Lehn : Ayı ini.

Lehim : Kapların kırılan yerlerinin yapıştırılması sırasında kullanılan madde (lehim).

Lehimkirin : Lehimlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lehim dike».

Lehtlik : Küçük toprak parçası.

Lexem : Yer altında kazılan kanal ya da geçit.

Lexemkirin : Yer altında kanal ya da geçit kazmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lexem dike».

Lexer : 1 — Zayıf, güçsüz hayvan. 2 — Zayıf et.

Leq : 1 — Kırırdama, ki-

pırdanış. 2 — Kıpırdayan, laçka olan şey.

Leqan : Kıpırdamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dileqe».

Leqandin : Kıpırdatmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dileqine».

Leqbün : Kıpırdar hale gelmek, laçka olmak, laçkalaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «leq dibe».

Leqkırın : Kıpırdar hale getirmek, laçkalaştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «leq dike».

Leke : Elbise ve benzeri şeylere dökülen mürekkep, çamur, yağ gibi şeylerin kalan izi (leke).

LekitİN : Hayvanların otlaması, otlağa yayılması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilekite».

Lem : Hiyar, kabak, domates gibi sebzelerin bitkisi, ağaççığı.

Lemisandin : Korkudan

ya da soğuktan dolayı, organları vücuda yapıştmak, büzüşmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilemisi-ne».

Lemisin : Organların, korkudan ya da soğuktan dolayı vücutda yapışması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilemise».

Lendik : Çocuk besiegi.

Leng : Bir ayağı sakat olan kimse. F.

Lengeri : Bakırдан yapilan ve içine sıvı olmayan yemekler konulan bir kap.

Lep : El ve parmakların tümü, parmaklarla birlikte el. Sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Lepetir : Buğday kırması ile eti pişirerek yapılan bir yemek.

Lepik : Eldiven. Söziükteki «l» harfi kalın okunur.

Lerizandın : Titretmek, sarスマk anlamına fiil.

Şimdiki zaman fiili «dilerizine».

Lerizin : Titremek, sarılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dilerize».

Lerz : Titreme, sarsıntı.

Lerzek : Çok çamurlu olan yer. O kadar ki buraya birisi basınca ayağı batar (bataklık).

Lerzok : Titrek, sürekli titreyen herhangi bir şey ya da eli-ayağı titreyen insan.

Leş : Vücut, insan ve hayvan vücudu (bazı yörelerde «laş» şeklinde söylenir).

Letan : Susmak ve sessiz-sedasız rahat durmak, uslu uslu oturmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dilete» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Letandin : Birini Susturmak, sessiz-sedasız ve uslu uslu durmasını sağlamak anlamına fi-

il. Şimdiki zaman fiili «dilete» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Lewra : Çünkü, zira.

Leyizandın : Oynatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dileyizi-ne».

Leyizin : Oynamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dileyize».

Leyi : Yağmur sularından oluşan sel.

Leyimist : Dereleri dolduracak kadar kabaran sel suları, yatağından taşan sular.

Leyz : Oyun (bazı yörelerde «leyztik» denir).

Lez : Acele, çabuk.

Lezandin : Acele ettirmek, çabuklaştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dilezine».

Lezet : Lezzet. A.

Lezgin : Aceleci, işini çabuk yapan, tezcanlı kimse.

Lezin : Acele etmek, çabuk olmak anlamına

fiil. Simdiki zaman fiili «dileze».

Lezkürün : Acele etmek, çabuk yapmak, çabuklaştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lez dike».

Lê : 1 — Ama, fakat, lakin. 2 — Ya, öyle, işte öyle. 3 — Kadınlara seslenirken kullanılan sözcük.

Lêç : Doğru yoldan sapma, ters yoldan gitme.

Lêdan : Dövmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lê dide».

Lêv : Dudak.

Lêxistin : Dövmek, vurmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lê dixe».

Lêkanin : İki ya da daha fazla kişi arasında uzlaşma sağlamak, onları barıştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lêk tîne» (bazı yörelerde fiil «lı hevanin», simdiki zaman fiili de «lı hev tîne» şeklinde söylenir).

Lêkhatin : Uzlaşmak, anlaşmak, barışmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lêk tê» (bazı yörelerde fiil «lı hevhatin», simdiki zaman fiili de «lı hev tê» şeklinde söylenir).

Lêkhati : Barışmış, uzlaşmış, anlaşmış kimse.

Lékirün : Bir şeyin üzerinde su ya da benzeri bir sıvı dökmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lê dike».

Lêlav : Sulu kar, yağmurla karışık yagan kar (bazı yörelerde buna «berfelik» denir).

Lêp : Hile, desise, aldatmaca, entrika.

Lêpok : Gülünç duruma düşen, gülünç duruma düşecek kadar değişiklik gösteren, biçimini gülünecek duruma gelen kimse ya da bir şey.

Lib : Üzüm, buğday, ba-

dem gibi şeylerin taneesi.

Libas : Giyilen şey, giysisi. A.

Liva : Kuzu tüyü, altı aya kadar olan kuzuların kesilen tüyü.

Lihêf : Yorgan (bazı yülererde «mitêl» denir).

Lixab : Atların ağızına takılan gem (bazı yülererde «bîzm» denir).

Lixabkîrn : Atın ağızına gem takmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lixab dile».

Lixêz : Yapışkan. Her şey için kullanılır (bazı yülererde «zelqok» denir).

Liqabûn : Rastlamak, karşılaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lqa dibe».

Liqat : Buğday biçimdikten sonra tarlada dağınık şekilde kalan başakları toplama işi. Toplanan başaklara da aynı ad verilir.

Ling : Ayak.

Lic : Su birikintisi.

Lîfîk : İçine sabun konularak hamamda vücutta sürtülen pürüzlü kese.

Lik : Sümük.

Liko : Burnu çok akan, çok sümküren kimse.

Lilkîrin : Ceviz ve fındık gibi yemişlerin üzerrindeki yeşil kabuğu soymak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «lil dile».

Lis : Tavukların ve kuşların barınağı (tünecik).

Listin : Oynamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dilize» (bu, «leyztin» fiilinin bazı yülererde söyleniş biçimidir).

Lo : Bir erkeğe seslenirken kullanılan sözcük.

Lod : Saman, ot gibi şeylerin yiğini.

Lox : 1 — Yağmurdan ya da güneş ışısından eriyip sulanın ve su ile karışık bir hal alan kar.

2 — Damin akmasını önlemek için üzerinde döndürülen yuvarlak ve uzun taş (buna çoğu yörelerde «*bangeran*» denilir ve «r» harfi kalın okunur).

Loq : At, eşek gibi hayvanların zıplayarak ve sarsılarak yaptıkları yürüyüş.

Loqin : At, eşek gibi hayvanların zıplayarak ve sarsılarak yürümeleri anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*diloqe*».

Loqandin : At, eşek gibi hayvanları zıplatarak ve sarsarak yürütütmek, böyle yürümeye zorlamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*diloqîne*».

Lok : Soylu ve iri erkek deve. Ayrıca cesur, yiğit insanlar için de kullanılır (bu anlamda mecazi olarak kullanılır).

Lome : Sitem, serzeniş. «*Lomehî*» şeklinde de söylenir (çoğu yöreler-

de sitem ve serzenişe «*gazin*» ve «*gazinc*» denir).

Lop : Kalın elbise. Bu sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Lorik : Peynir yapılmırken ondan süzülen sıcak suyun üzerinde oluşan tabaka.

Loş : Hamuruna maya katılmayan ince, yufka ekmeğidir.

Lotik : Sıçrayıp zıplama.

Luqme : Lokma. A. (çoğu yörelerde «*parî*» denir).

Luqmeqadî : İçine az miktarda un katılan yumurtadan yapılan bir yemek. İçine un katılan yumurta kızartılır, sonra bala ya da pekmeze daldırılarak yenir. «Kadı lokması» demektir.

Lur : Kürülerin bir kolu. Çok büyük ve ünlü bir koldur. (İran Kurdistan'ında yaşayan bu Kürtlere «*Lor*» da denir).

Lûle

Lûle : Boru. Hangi madde den yapılrsa yapılışın bu adla adlandırılır (örneğin su borusu, petrol borusu gibi).

Lûr

Lûhk : Parmak biçiminde yapılan iplik yumagı.

Lûr : Vücutta beliren ve ateşin yükselmesine yol açan kızarıklık.

M

Ma : Soru edatı (bu soru edatı, aslında yapılması gereken işi belirler. Örneğin «bilmiyor musun?» anlamına gelen «ma tu nizanî» cümlesindeki soru gibi. Bu soru, aslında «bilmen gereklidir» demektir. Arapçada böyle sorulara «inkâr sorusu» demek olan «istifham-ı inkâri» denir. Buna «mecazi soru» da denilebilir).

Maç : Öpücük, öpus.

Maçkırin : Öpmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «maç dike».

Madak : Dişi manda.

Maden : Maden.

Madeni : Madenden olan şey, madeni şey.

Mahî : Beyaz bir kemik. Bu kemikten tarak yapılır.

Mahû : Dişi domuz.

Maqûl : 1 — Önde gelen adam, itibarlı kişi.
2 — Akla yatkın söz

ya da davranış, makul.

Mak : Ana, anaç. Çoğu tarafından böyle kullanılır.

Mal : 1 — Ev içinde oturulan eve bu ad verilir; içinde oturulmayan boş eve ise «xanî» denir, ama «mal» denmez. 2 — Aile. 3 — mal, varlık, servet.

Maldar : Varlıklı, zengin servet sahibi kimse.

Mal'evîn : Mal düşkünü. servet düşkünü, varlıklı olmayı seven kimse.

Malêle : İri taşları ve kayaları yerlerinden kaldırmakta kullanılan kalın direk (lövye).

Malêz : Bulamaç.

Maliştin : Süpürge ile süpürmek (ya da herhangi bir şeyle silmek) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimale».

Maliştî : Süpürülmüş olan (ya da silinmiş olan).

Malker : Evini iyi düzenleyen, işini iyi bilen ve iyi yapan, eşyasına ve malına sahip çıkan kimse (daha çok bu niteliklere sahip ev kadınları için kullanılır).

Mam : Amca, babanın kardeşi.

Mane : Anlam, mana.

Manek : Soylu at.

Manga : İnek (çoğu yülererde «çelek» denir).

Manker : Dişi eşek.

Mar : Yılan (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Marek : İçine yün gibi yumuşak bir madde doldurulmuş olan eyer.

Marmaroşk : Kertenkele.

Marması : Yılanbalığı.

Martak : Kürt evlerinin çatlarına konulan küçük tahtalar (buna bazı yülererde «murdaq» denir ve ikisi de mertek anlamına gelir).

Ması : Balık (sözcükteki

«s» harfi kalın okunur).

Mast : Yoğurt (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Masûr : Masur.

Maş : Çalışma karşılığında belirli zamanlar da alınan belirli ücret. «Maaş»ın bozulmuş şeklidir.

Maşe : Ateşi tutmak için kullanılan demir araç (maşa).

Maşela : 1 — Altın ya da gümüşten yapılan ve üzerinde «maşallah» yazılarak küçük çocukların boynuna asılan levha. 2 — Beğeni ifade eden sözcük.

Mat : 1 — Şaşkına dönen, ne yapacağını şaşırın kimse. 2 — Satranç oyünunda Şah'ın düşmesi, esir olması durumu.

Matbûn : Satranç oyünunda mat olmak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «mat dibe».

Mayın : 1 — Bir şeyin ya da bir kimsenin kalması, yerinde kalması anlamına fiil. 2 — Benzemek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dümîne».

Maz : Meşe ağacı (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mazbir : Koyun ve keçilerin tırmaklarında görülen bir hastalık.

Mazı : Meşe ağacının ürünü (mazı).

Mazıçın : Meşe ağacının ürünlerini (mazları) ağaçlardan kopararak toplayan kimse.

Mazûvan : Misafiri evinde ağırlayan kimse, misafirin gittiği evin sahibi.

Meaf : Herhangi bir seyden (örneğin vergiden) bağışlanan, muaf tutulan kimse.

A.

Meafe : Devenin sırtına

konulan ve içinde yolcunun oturduğu bir çeşit tahtırevan.

Mecal : Olanak, fırsat, çare.

Mecer : Bir çeşit Frenk tüfeği.

Mecerfe : Damlarda bıriken karların temizlenmesinde kullanılan, tahtadan yapılmış özel araç.

Mecidi : Bir para birimi (eskiden kullanılan bu para birimi 20 kuruş tutarındaydı).

Meded : Yardım isteme imdat, medet.

Medreb : 1 — Üzerinde, büyümesi için korunan ağaçlar bulunan toprak parçası. 2 — Sulama kanallarıyla sulanan toprak parçası (aynı zamanda pırınç tarlasına da bu ad verilir).

Medrese : 1 — Ders okutulan yer, medrese. 2 — Bohtan'da bir köy.

Meeris : Bir övgü sözcüğü. Denildiğine göre

karısı zina eden erkekler için kullanılır.

Mefa : 1 — Hak, çıkar. 2 — Yarar, fayda.

Mefsık : Pişirilen yemeğin üzerindeki köpüğün alınmasında kullanılan, geniş ve delikli başı, uzun kuyruğu olan demir parçası (çoğu yörelerde buna «kefgir» ve «kevgir» denir).

Meh : Ay, yılın onikide biri (bazı yörelerde «heyv» ve «hiv» de denir).

Mehal : Olanaksız, imkânsız olan.

Mehan : Yok olmak, silinip ortadan kalkmak ya da eriyip eksilmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimehe».

Mehandın : Yok etmek, silip ortadan kaldırma- mak ya da eritip eksiltmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimehine».

Mehandi : Yok edilmiş, silinip ortadan kaldırılmış.

rılmış ya da eritilip eksiltilmiş şey.

Mehebet : Sevgi muhabbet.

Mehder : Şefaat, birisinin suç ve günahlarının bağışlanması için bir başkasının yaptığı aracılık, başvuru.

Mehel : Yer, mekân, mahal. A.

Mehele : Mahalle. A. (Çoğu yörelerde «tax» denir).

Mehîr : Ayran çorbasi, yayla çorbasi.

Mehlî : Ekilen tohumu toprağa iyice gömmek için, ekilmiş yerlerin üzerinden geçirilen ve çubukların birbirine bağlanmasıdan oluşan araç (bazı yörelerde buna «şafûn», bazı yörelerde de «sak» denir).

Mehr : Nikâh.

Mehrbîrin : Nikâh kıymak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mehr dibire»

(sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Mehrkirün : Erkeğin kadını nikânlaması, o nunla nikâh kıydıarak evlenmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mehr dîke».

Mehrûm : Mahrûm, yoksun. A.

Mehsere : Üzümlerin çiğnenerek şırasının çıkarıldığı yer.

Mehter : Atın bakımcısı, hizmetçisi.

Mehzûn : Üzüntülü, mahzun. A. (Çoğu yörelerde «xemgîn» denir).

Mexel : Koyunların kırda barındıkları ve yataş dinlendikleri yer.

Mexelhatîn : Hayvanların yatması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mexcel tê».

Mixer : Düz, engin ve geniş arazi.

Mexis : Bohtan'da bir köy.

Mexsî : Kendilerince kut-

sal sayılan Kudüs'teki yerleri ziyaret eden Hıristiyan.

Meișet : Geçim, maişet. A.

Mejî : Beyin.

Meqam : 1 — Makam, yer. 2 — Müzikte uygulanan kural, sesi düzenleyen yöntem. A.

Meqbere : Mezarlık, kabristan. A. (Çoğu yerlerde «goristan» denir ve «r» harfi kalınckunur).

Meqes : Makas.

Mekan : Yer, mekân. A.

Mekük : Mekik (bazı yerlerde «makük» şeklinde söylenir).

Mela : Din bilgini, din adamı.

Melaq : Riyakâr, dalkavuk, yaltakçı.

Melaqî : Riyakârlık, dalkavukluk, yaltaklılık.

Melayım : Yumuşak, mülâyım, ilimli, uysal insan. Ayrıca sahibine boyun egen uysal hay-

vanlar için de kullanılır.

Melazgır : Rojkan'da, Ahlat'a yakın, müstahkem bir köy (Muş'a bağlı Malazgirt ilçesi).

Melevan : 1 — Tuzla, içinde tuz bulunan çukur ya da kuyu. 2 — Garzan'da tuzlaşı bulunan bir bucak.

Melek : Melek. (bazı yerlerde «milyaket» de denir).

Meletik : Kişi yakın yetişen bir elma türü.

Melhem : Merhem. A.

Melheme : Evrenin belirtilerinden, örneğin ay tutulması ve bunun yolaceği durumlardan söz eden Müneccimlerin (Astrologların) kitaplarından biri.

Melkemewt : Ölüm melegi, Azrail (bazı yerlerde «melkemot» şeklinde söylenir).

Melù : Ekin biçimisinin biçimdeki ekinlerden arkasına bıraktığı ve her biri üç tutam kadar

olan sap demetlerinden her biri. Dağınık olarak bırakılan bu demetler daha sonra toplanır. Bunlardan oluşan yığına da «dirraxe» denir (bazı yörelerde demetlere «şimbêl», bunlardan oluşan yığılara da «gidiş» denir).

Melül : Düşünceli, üzüntülü, efkârlı kimse.

Meme : Çocuk dilinde yiyecek.

Memik : Meme, dişi ve erkek memesi (bazı yörelerde kadın memelerine «çıçık» da denir).

Menber : Camide, imamın hutbe okuduğu yer, minber.

Mengene : Sıkıştırıcı, mengene.

Menzel : 1 — Evin bir bölmesi, oda. 2 — Konaklanacak yer, menzil. A.

Mer : Toprağı kazmakta kullanılan bel (sözcük-

teki «r» harfi kalın okunur).

Meran : Dallarından pipo çubuğu yapılan bir ağaç.

Mercê : Garzan'da bir köy.

Mercik : Şirvan'da bir köy.

Merd : Cömert, gözü gönlü tok olan kimse.

Mered : Evlerde açılan geniş pencere.

Merek : Saman konulan yer, samanlık (çoğu yörelerde «kadın» denir).

Merem : Amaç, meram, maksat (bazı yörelerde «miram» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Merez : Maraz, hastalık, müzmin rahatsızlık. A.

Merezdar : Müzmin bir hastalığa yakalanmış kimse.

Mergonek : Damlaların akımaması için üzerinde yuvarlanan yuvarlak taş (çoğu yöreler-

de «banger» ve «ban-geran» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Merheba : Merhaba. A.

Meritandin : Hayvan cildi ya da herhangi bir şeyi, üzerinden pürüzlü bir şey geçirerek tahrış etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimeritine» (sözcükteki «r» ve «t» harfleri kalın okunur).

Meritin : Hayvan cildinin ya da herhangi bir şeyin, pürüzlü bir şeye sürünenek tahrış edilmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimerite» (sözcükteki «r» ve «t» harfleri kalın okunur).

Mermer : Mermer taşı.

Mertal : Kalkan (sözcükteki «r» ve «t» kalın okunur).

Meseb : Yabanıl keklikleri tuzağa düşürüp avlamak için evcil kekliğin bırakıldığı ve

etrafında tuzak bulunan yer.

Mesele : 1 — Sorun, mesele. 2 — Halk arasında yaygın olan söz, deyim, özdeyiş.

Meselok : Fıkra.

Mesin : İbrik (bazı yerlerde «misin» şeklinde söylenir).

Mesqel : Eşyaları parlatmakta kullanılan araç.

Mesquelkün : Eşyaları parlatmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mesqel dike».

Mesken : Barınak, konut, mesken. A. (Çoğu yerelerde «hewir» denir).

Mesref : Masraf, harcamak üzere ayrılan para.

Mest : 1 — Tenbel, uyuşuk, üşengen kimse. 2 — Sarhoş, mest, kendinden geçercesine bir şeyden hoşlanan kimse.

Meş : Yürüyüş.

Meşan : Yürümek anla-

mına fiil (bazı yörerlerde «meşin» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «dimeşe».

Meşandın : Yürütmek, yürümesini sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dimeşine».

Meşfen : Üzerinde ölü nün yıkandığı teneşir tahtası.

Meşhele : Kürtlerin yaptığı gibi Ramazan ayına girildiğini bildirmek için yakılan ateş, meşale (Nevroz bayramında da yakılan bu meşaleye çoğu yörelerde «mèlede» denir).

Meşhûr : Ünlü, meşhur kimse ya da şey.

Meşk : İçinde ayran yayan tulum.

Met : Hala, babanın kız kardeşi.

Meta : Metah, eşya, A.

Metin : Sağlam, metin. A.

Metran : Hristiyan din adamı.

Metrebaz : Şehir dışından ucuz fiyatla eşya

alarak şehirde satan kimse.

Mewc : Dalga. A. (Çoğu yörelerde «pêl» denir).

Mewij : Kuru üzüm.

Mewranî : Hamile kadının çeşitli yiyeceklerle karşı duyduğu istek ve arzu.

Mey : Alkollü içki, sarhoş edici içki.

Meya : Diş katır.

Meyan : Maya (bazı yörelerde «mayan», bazı yörelerde de «amîn» denir).

Meyandin : Sütü mayalamak, süte maya katmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dimeyîne» (bazı yörelerde fiil «mayankırın», bazı yörelerde de «amînkırın» şeklinde söylenir; ilkinin şimdiki zaman fiili «mayan dike», ikincisinin ise «amîn dike» şeklinde dir).

Meydan : Alan, meydan. A. (bazı yörelerde «rast» denir).

Meyger : Mecliste içki dağıtan kimse, saki.

Meyxur : İçkiye düşkün olan, sürekli içki içen kimse.

Meyin : Sütün maya tutması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimeye».

Meyl : Eğilim, meyil. A.

Meyldar : Eğilimli, herhangi bir şeye eğilim gösteren, meyil veren kimse.

Meymün : Maymun.

Mezaxtin : Herhangi bir şeyi telef etmek, yok etmek, heder etmek, ziyan etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimezêxe».

Mezat : Açık artırma, müzayedede.

Mezel : Mazar, kabir çoğu yörelerde «gor» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Mezixandın : Herhangi bir şeyi telef etmek, yok etmek, heder etmek, ziyan etmek anlamına fiil. Simdiki

zaman fiili «dimezixi-ne».

Mezixin : Herhangi bir şeyin telef olması, yok olması, heder olması, ziyan olması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dimezixe».

Mezin : Yaşa ya da kişilik bakımından büyük olan kimse ya da hacim olarak iri olan şey (bu son anlamda ki için daha çok, «iri» anlamına gelen «gir» sözcüğü kullanılır; ayrıca «mezin» sözcüğündeki «z» harfi her üç anlamda da kalın okunur).

Mezinayı : Büyüklük, yükselik (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezimbün : Büyümek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mezin dibe» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezini : Büyüklük (saçce hacim olarak bü-

yük olan şeyler ya da yaşça büyük olan kimseler için bu sözcük kullanılır ve sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezinkırın : Büyütmek ve abartmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mezin dike» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezre : Mezra A.

Mezrexalık : Sason'da bir köy.

Mezkere : Üzerine bir çaput sarılarak, hamurun tandır'a yapıştırılmasında kullanılan geniş bir tahta parçası.

Mezrixan : Garzan'da bir köy.

Mê : Dişi. Hem insan, hem hayvan için kullanılır.

Mêhvan : Misafir (bazı yörelerde «mêvan» şeklinde söylenir).

Mêhîn : 1 — Dişil. 2 — Kısırak.

Mêhtin : Herhangi bir

şeyi emmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dümije».

Mêj : 1 — Namaz (çoğu yörelerde «nimêj» şeklinde söylenir). 2 — Geçmiş zaman, eski zaman.

Mêjker : Namazında, niyazında olan, namazını kaçırmayan kimse (çoğu yörelerde «nimêjker» şeklinde söylenir).

Mêjkırın : Namaz kılmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mêj dike» (çoğu yörelerde fil «nimêjkırın», simdiki zaman fiili «nimêj dike» şeklinde söylenir).

Mêjok : Rastladığı her koyunun memesini, ister anası olsun ister olmasın emen ve bunu alışkanlık haline getiren kuzu ya da her keçinin sütünü emen oğlak ya da her ineğin sütünü emen buzağı.

Mêjû : Geçmiş zamanda

meydana gelen olay ve gelişmelerin tümü, tarih.

Mêjûnîvis : Tarih olaylarını yazmayı ve bu konularda araştırma yapmayı meslek edinmiş kimse, tarih yazarı.

Mêjûzan : Tarih bilgini.
Mêlak : Ciğer, Birçokları tarafından kullanılır (bazı yörelerde de «kezeb» denir).

Mêlede : Meşale.

Mêr : 1 — Erkek yetişkin insan, «kadın»ın karşıtı. 2 — Koca, «karı»nın karşıtı. 3 — Yiğit, cesur adam. «korakkak»ın karşıtı.

Mêrandîn : Birisine bir şeyi göstermek, görmesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «dîmêrine».

Mêranî : Yiğitlik, cesaretlilik, erkeklik.

Mêritî : 1 — Erkek olma hali, erkeklik. 2 — Koca olma hali, kocalık

(bazı yörelerde «mêrimî» şeklinde söylenir).

Mêrg : Otlak, çimenlik.

Mêş : Kara sinek.

Mêşin : Koyun.

Mêshingivî : Bal arısı.

Mêw : Üzüm ağacı.

Mêzekîrin : Bakmak, dik katle bakmak, temasa etmek anlamına bilesik fiil. Simdiki zaman fiili «mêze dîke».

Miccin : Bir işe ciddiyetle sarılma, var gücüyle onu yapmaya çalışma hali. Birçoklarinca böyle kullanılır (bazı yörelerde «miccit» şeklinde söylenir).

Micewri : Ücret karşılığında cami hizmetini yapan, örneğin süpüren ve lâmbalarını yanakan, diğer işlerinde çalışan kimse (bazı yörelerde «micewr» denir).

Micik : İşte gösterilen ciddiyet sürat.

Miçiqîn : Kaynak ya da pınar suyunun kuru-

yup kesilmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dümiciqe».

Mıçılge : Herhangi bir şey üzerine girişilen bahis.

Mıçırardin : Birisinin elini sıkmak, onunla tokalaşmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dümicirine» (sözükteki «r» harfi kalın okunur).

Midas : Ayakkabı (çoğu yörelerde «sol» denir).

Midde : Süre, müddet.
A.

Midür : Müdür. A.

Mieyen : Belirli, muayyen. A.

Miflis : İflas eden kimse, müflis. A.

Mift : Bedava, karşılıksız, beleş.

Mifte : Anahtar.

Mifti : Müftü. A.

Miheme : Kürtlerde erkek adı. «Muhammed»in bozulmuş şeklidir.

Mihes : Hayvanları kısmakta kullanılan, o-

luk biçiminde bir demir araç (kaşağı).

Miheskırın : Hayvanları kaşağı ile kaşımak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mihes dike».

Mihlet : Mühlet, mehil. A.

Mihrab : Cami mihrabı. A.

Mihsık : Ayağa giyilen mest.

Mihtac : Muhtaç. A.

Mixabin : Maalesef, yazık ki.

Mixare : Yer yüzündeki derin ve karanlık yer, mağara. A. (Çoğu yörelerde buna «şikeft» denir).

Mixrik : Düşman kişi, birisine düşmanlık eden kimse.

Mij : Sis.

Mijandın : Emzirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dümijine» ve «dümeye».

Mijane : Çift sürülmlesi sırasında öküzlerin boyunlarına geçirilen

boyunduruğu bağlamakta kullanılan çubuk.

Mijang : Gözkapaklarının çevresindeki kırıkler.

Mijmijandın : Gözlerini sık sık açıp kapamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «**dümijmjine**».

Mijmijo : Gözkapaklarını sık sık açıp kapayan kimse.

Mijmijok : Hücrelerinin tamamı henüz dolma-mış olan bal peteği.

Mijû : Bayatlaşmış ve tadı bozulmuş ekmek, bayat ekmek.

Mijübün : Ekmeğin bayatlaması ve tadının bozulması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**mijû dibe**».

Mijûl : Meşgul olan, oyalanan, avunan, herhangi bir şeyle vakit geçiren insan ya da hayvan.

Mijülahî : Uğraş, meşgale, avunu, oyalanma,

herhangi bir şeyle vakit geçirme.

Mijûlbûn : Meşgul olmak, uğraşmak, avunmak, oyalanmak, herhangi bir şeyle vakit geçirmek anlamlarına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**mijûl dibe**».

Mijûlkirin : Meşgul etmek, uğraştırmak, oyalamak, avutmak, herhangi bir şeyle vakit geçirmesini sağlamak anlamlarına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**mijûl dike**».

Miqabil : Herhangi bir şeyin karşısında olan, karşılığı olan şey, mukabil. A.

Miqesok : Yırtıcı kuşlar- dan biri olan doğan.

Miqewr : Kuyruğu ince ve uzun olan kabak türü.

Miqlik : İçinde yiyeceklerin kızartıldığı kap (tava).

Miqpeç : Evcilleştirilmiş olan ve insanların peşinden yürüyerek on-

ları arkadan gagalayan keklik.

Mikare : Tahtaları oy-
makta kullananlar araç
(bazı yörelerde «mi-
qar» denir).

Mil : 1 — Omuz. 2 — Bir sınırın, bir akarsuyun ya da bunlara benzer bir şeyin iki tarafından biri. 3 — Bir dağın iki yamacından her biri.

Milet : Halk, topluluk.

Mîlhêb : Harman savur-
makta kullanılan yaba
(bazı yörelerde «mî-
lêb», bazı yörelerde «melêb», bazı yöreler-
de de «milêv» denir).

Mîlk : Mülk. Daha çok arazi için kullanılır.

Mîltaf : Çok halsiz düş-
müş, takattan düşmüş hasta.

Mîlyaket : Melek (bazı
yörelerde «melek» de
denir).

Min : Ben, birinci şahıs tekil zamiri (bazı durumlarda bu, bazı durumlarda da yine bi-

rinci şahıs tekil zamiri olan «ez» kullanı-
lır).

Mînafîq : İki yüzlü, mü-
nafık. A.

Mînare : Minare. A.

Mîrad : Murad. A. (Bazı
yörelerde «mîraz» de-
nir).

Mîrandîn : Ölü duruma
getirmek, ölü gibi güç-
süz ve işlevsiz bırak-
mak anlamına fiil.
Şimdiki zaman fiili
«dümûrine».

Mîrar : Hayvan ölüsü,
leş, kesilmeden ölen
hayvan (sözcükteki ilk
«r» kalın okunur).

Mîarbûn : Hayvanın
kesilmeden ölmesi an-
lamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«mîrar dîbe» (sözcük-
teki ilk «r» harfi ka-
lin okunur).

Mîrârî : İnci (sözcükteki
ilk «r» kalın okunur).

Mîrarkırın : Hayvanı
kesmeden ölüme ter-
kederek öyle ölmesine
yolaçmak anlamına

bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mırar dike**» (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

Mirc : Bir buğday türü.

Mircan : Delinmiş inci, mercan.

Mırç : Öpüş sesini taklit etmek için kullanılan sözcük (bu sözcükteki «r» harfi kalın okunur; ayrıca bazı yörelerde «milç» şeklinde söylenilir ve o sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Mirēs : Görkem, bir şeyin ya da bir kimse nin görkemli olması, görkemli bir görünümde bulunması, gereken ve istenen şekilde olması durumu (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Mırın : 1 — Ölüm. 2 — ölmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dümire**».

Mırısandın : Bir şeyin ya da bir kimsenin görkemini bozmak,

şeklini kaybetmesini sağlamak, biçimsız bir duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dümirisine**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Mırısandı : Görkemi ve şekli başkası tarafından bozulmuş, biçimsız bir duruma getirilmiş olan şey ya da kimse.

Mırısı : Görkemsiz, biçimsız, ya da görkemi ni şeklini kaybetmiş olan kimse ya da şey.

Mırısın : Görkemini kaybetmek, şekli bozul mak, biçimsız duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dümirse**».

Mırı : Ölü. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır.

Mırışık : Tavuk.

Mirmirandin : Arı, sinek, sivrisinek gibi haşerelerin sokarak ya da birisinin değnek gibi bir şeyle vurarak

vücudun belli bir yerinde ağrı-sızı arası bir acıma meydana getirmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dımurmırıne» (sözcükteki her iki «r» harfi de kalın okunur).

Mirmirik : Bir sivrisinek türü (sözcükteki her iki «r» harfleri de kalın okunur).

Mirmırın : Arı, sinek, sivrisinek gibi haşerelerin sokmasından ya da değnek gibi bir şeyle vurulmasından vücudun belli bir yerinde ağrı-sızı arası bir acıma meydana gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dımirmire».

Mirov : İnsan, adam. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Mirovati : İnsanlık, adam olma hali. 2 — İnsanlar arasındaki akrabalık, hisimlik.

Misab : Ayakkabı yapım-

cılarının, ayakkabı kobilini döverek ayakkağıya sokmakta kullandıkları bir demir araç (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Misaxe : Unların değirmen taşının altından döküldüğü yer (bazı yörelerde «mesax» şeklinde kullanılır).

Misas : Çift sürerken ya da harman döverken öküzlerin hızlı yürümelerini sağlamak için kalçalarına dikenle vurulan ve ucunda sivri bir demir bulunan uzun sırik (sözcükteki her iki «s» harfleri kalın okunur).

Mishef : Kur'an. A.

Misilman : Müslüman.

Misilmani : Müslümanlık.

Misibet : Belâ, musibet. A.

Misqal : Tartı ölçülerinden miskal (bu ölçü, eskiden daha çok altın tartılmasında kullanılırdı).

Misk : Misk.

Miskin : Miskin. A.

Misri : İyi bir çeşit kılıç (sözcükteki «s» kalın okunur).

Mist : Avuç (bazı yörlerde «permist» şeklinde söylenir).

Miswak : Namaza durmadan önce dişlere ve diş ekillerine sürülen misvak. A.

Mışag : Ayaküstü işlerde çalıştırılan, oraya buraya gönderilen çocuk (bazı yörelerde «pişkûri» denir).

Mışar : 1 — Tuzlu suyun tuza dönüşmesini sağlamak için biriktirildiği havuz. 2 — Salatalık gibi şeyleri ekmek için tarlanın hattı larla birbirinden ayrılan bölümleri (bazı yörelerde ayrıca, büyük bıçkıya, hizara da «mışar» denir).

Mışefil : Dik yokuş, uçurum.

Mışemr : Sahibi tarafından terk edilen ya da

sahibi bilinmeyen ve bulunamayan şey.

Mişewş : Çorba yapmak üzere öğütülen mercimek (bazı yörlerde «muşewşî» de- nir).

Mişewre : iki ya da daha fazla kişinin kendi aralarında yaptıkları danışma, müşavere.

Mışık : Fare, sıçan.

Mışkul : Güçlük, müşkül. A.

Mışkulbún : Güçlemek, müşkül duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «mışkul dibe».

Mışkulî : Kirpik. Yalnız insanlar için kullanılır.

Mışulkırın : Güçlestirmek, müşkül çıkarmak, bir işi güç duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «mışkul dike».

Mışlaq : Aynı hızada bulunan şeylerin her bi-

ri (bazı yörenlerde «çeq» denir).

Mişmiş : Kayısı. Bazıları da bunu «mijmij» şeklinde kullanırlar.

Mışrak : Güneşin doğduğu yer. A.

Mışrif : Kişiin koyunlara bakan bakıcı.

Mış : Ağızına kadar dolu olan kap.

Mıştaxe : Üzümü kurutmak için bırakılan yer. Kurumaya bırakılan üzüme de aynı ad verilir.

Mıştaq : Bir şeye özlem duyan, iştiyak gösteren kimse, müştak. A.

Mıştak : Değirmen taşıının etrafında biriken unları toplamakta kullanılan değnek.

Mıştbûn : Bir kabın ağızına kadar dolması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mışt dibe».

Mışteri : Alıcı, müsteri. A. (çoğu yörenlerde «kırıdar» ve «kırinox» denir ve her ikisinde

de «r» harfi kalın okunur).

Mıştkırın : Bir kabı ağızına kadar doldurmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mışt dike».

Mit : Ufak tepe, tümsek (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Mitale : Düşünme, mütalâa. A. (Daha çok üzüntülü bir şekilde düşünme anlamında kullanılır).

Mitêl : Yatağın, döşegen ortasını dikmekte kullanılan kalın iplik (bazı yörenlerde yorgana da «mitêl» denir).

Mitik : Çok ufak tepe, çok ufak tümsek (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Mitrîb : Çalğı aletleri yapan ve kullanılan bir Kürt topluluğu (bazı yörenlerde çinganelere de aynı ad verilir).

Miûzi : Maddi yönden çekilen sıkıntı, ihtiyac-

ların karşılanamamaya-
si durumu.

Mız : Tadı meyhoş olan
meyve ya da içecek.

Mizawir : Muzip, kurnaz,
entrikacı, üçkâğıtçı
kimse.

Mizdan : Oğusturmak,
masaj yapmak anla-
mina bileşik fiil. Şimdiki
zaman fiili «mız
dide» (sözcükteki «z»
harfi kalın okunur).

Mizgeft : Cami, mescit.

Mızgın : Müjde, sevindi-
rici haber (bazı yöre-
lerde «mızgını» şeklinde
söylenir; ayrıca se-
vindirici haberi geti-
ren kimseye verilen
hediye için de bu söz-
cük kullanılır).

Mızır : Zararlı olan, za-
rar veren insan ya da
hayvan. A.

Mimar : 1 — İnşaat ya-
pabilen kimse. 2 —
Herhangi bir sanatta
usta olan kimse. 3 —
Parmaklarda meyda-
na gelen bir hastalık.

Mina : Benzer, birbirine

benzeyen varlıklar ya
da insanlardan her bi-
ri (gibi).

Mir : Bey.

Mirav : Birkaç arazi
parçası arasında or-
taklaşa kullanılan su-
yun ortaklar arasında
taksim edilmesini kon-
trol eden ve her hak
sahibinin kendi hak-
kını almasını sağlaya-
rak ortaklar arasında
anlaşmazlık çıkması-
ni önleyen görevli.

Mirat : Sahipsiz, sahibi
ölmüş ve sahipsiz kal-
mış mal ya da hayvan
(bazı yörelerde «mîra-
te» şeklinde söylenir).

Miratxur : Mirasa ko-
nan kimse, mirasyedi.

Miri : Beylik mal.

Mitro : Metre.

Miz : Küçük abdest, si-
dik.

Mîzel : Küçük abdestini
tutamayan ve gecele-
yin yatağını ıslatan
kimse (bazı yörelerde
«mîzdordor» denir).

Mizok : Sidik torbası, mesane.

Miztin : Küçük abdestini yapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dümize».

Moçık : Kürtlerin kulantıkları küçük bir ölçü birimi.

Mode : Çok hareketli olan pehlivan.

Movik : Parmak kemiklerinin ve omurga kemiklerinin eklem yerleri.

Moxil : Un elemekte kullanılan elek.

Mole : Duvara sıvanan çamur (ya da başka bir siva maddesi).

Molekîrin : Duvari çamurlu (ya da başka bir maddeyle) sıvamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mole dîke».

Monik : «Movik» anlamında.

Mor : Mor renk.

Mori : Karınca (bazı yülererde «mûr» ve «mûri» şeklinde söyle-

nir; ayrıca «mori» sözcüğü boncuk anlamına da gelir).

Morik : Boncuk.

Moşen : Harman dövmekte kullanılan döven.

Motî : Pekmez. Birçoklarinca kullanılır (çoğu yörelerde «dîms» ve «dîfs» denir).

Moz : Arı (balarısı dışındaki arılar için kullanılan bir cins ismidir).

Mozebeş : İri ve soktuğunda çok acıtan arı (vücutunun bazı yerleri kırmızıya çalar).

Mozeqirtik : Eşek arısı (buna bazı yörelerde «korox» da denir ve vücutunun bazı yerleri sarı renktedir).

Mozik : Sığırların iki yaşıını tamamlayan yavrlarına verilen ad.

Mozrik : Ateşten yükseliip çevreye uçusan kivlçım (çoğu yörelerde buna «çırışk» denir).

Muxtar : Muhtar. A.

Mû : Kıl.

Mûç : Hayvanın dikilen kulağı.

Mûçinik : Cimbız.

Mûçkirin : Hayvanın korktuğu ya da bir şey hissettiği sırada kulaklarını dikmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «mûç dike».

Mûdî : Kinci, içten pazarlıklı, kıskanç kimse.

Mûm : Mum (çoğu yörelerde «find» denir).

Mûmdan : Mumun konulduğu şamdan (çoğu yörelerde «findan» denir).

Mûmî : Erkeklerin başlarına bağladıkları bir çeşit mendil.

N

Na : 1 — Olumsuzluk cevabı, «hayır» anlamına. Bazları, Latincede olduğu gibi bu sözcüğü «no» şeklinde söyleler. 2 — Geniş ve şimdiki zaman fiillerinin başına gelen olumsuzluk eki. Örneğin «yapmaz» ve «yapmiyor» anımlarına gelen «nake» fiilindeki gibi.

Nadır : Az bulunabilecek şey, nadir. A.

Nav : 1 — Ad, isim.

2 — Herhangi bir şeyin içi (bu anlamda bazı yerlerde «nêv» şeklinde de söylenir).

Navber : Ara, iki şeyin ya da iki kişinin arası.

Navbir : Bir odayı ya da benzerini ikiye bölmek için araya dikilen duvar ya da yarımduvar (sözcükteki «r» kalın okunur).

Navês : Mide ağrısı, karın ağrısı.

Navik : 1 — Göbek. Hem

insan, hem de hayvan göbeği için kullanılır (bazı yörelerde «navok» şeklinde söylenir).

2 — Patlıcan, kavun gibi şeylerin içi.

Navno : Başkalarını kendine acındırmak için durumunu kötü göstermeyi alışkanlık haline getiren, sürekli yakından kimse.

Naxır : Sığır sürüsü (çoğu yörelerde «garan» denir ve «r» kalın okunur).

Naxırqewan : Aralık ayının onuncu günü. Soğuk ve çok kar yağan köylerde bu gün, hayvanların dışarda otlamalarına son verilir ve ahırlarda beslenmelerine başlanır.

Nal : Nal.

Nalbend : Nalbant.

Nalin : İnlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dinal».

Nan : Ekmek.

Nangerm : Başkasına

yaranmaya çalışan, yaltaklanan kimse.

Nangermi : Başkasına yaranma, yaltaklanma işi.

Nangır : İyi ürün veren, verimli toprak.

Nano : Yeyip içmekten başka bir işe yaramayan, bir işi beceremeyen kimse, beceriksiz kişi.

Nanpêj : Ekmek pişirmeyi meslek edinmiş kimse, fırıncı.

Nas : Tanış, tanıdık kimse.

Nasîn : Tanımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dünase».

Naskırın : Tanımak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «nas díke».

Nator : Bağ bekçisi (sözükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Naz : Cilve, naz (bazı yörelerde «nazî» şeklinde söylenir).

Nazdar : Nazlanan, nazeden kız ya da kadın.

Nazenin : Boy-posça alımlı, zarif, güzel ve nazik olan kız ya da kadın, nazenin.

Nazik : Nazlanan, naz eden kadın ya da kız.

Nazır : Herhangi bir işi yönetmekle görevlenendirilen kimse (daha çok toprak ağalarının ve toprak sahibi kent beylerinin köylerindeki işlerini yöneten baş görevli. Bazı yörelerde buna «serkar» denir).

Necar : Marangoz (bazı yörelerde «xerat» denir).

Necirandin : Taş ya da tahtayı oymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dinecİRİne».

Nedaf : Pamuğu atma işi.

Nefeqe : Nafaka. A.

Nefel : Bir yonca türü.

Nefes : Soluk, nefes. A.

Nefiram : Ayaklanması bastırmak için toplanıp ayaklananların üzerine saldırtılan başbozuk askerler,

düzenli ordu dışında silâhlandırılan askerler, milis kuvvetleri (ayrıca seferberlik anlamına da gelir).

Nefs : 1 — Aileyi oluşturan bireylerin her biri, aile içindeki kişilerin her biri. 2 — Kendi, öz. 3 — İştaha, yemek ya da başka bir şeyi arzu etme isteği.

Nefsker : Çok iştahlı, yemek ya da başka bir şeyi çok arzu eden, bunun için sabırsızlanan kimse (sözcüğün sözlük anlamı «eşek iştahlı» demektir).

Nevisi : Üvey evlât. Hem erkek, hem de kız için kullanılır.

Nevî : Torun.

Nevin : 1 — Düşmanlık, hoşnutsuzluk. 2 — İstememek, arzu etmemek, dilememek, hoşlanmamak anlamına fiil. Her iki anlamda şimdiki zaman fiili «navê».

Neh : Dokuz sayısı.

Nehberk : Kürtlerin bir oyunu (damaya benzer, fakat 16 taşla değil, dokuz taşla oynanır).

Nehek : Kurban bayramından önceki dokuz gün, Zilhicce ayının ilk dokuz günü (çok dindar olanlar bu günlerde oruç tutarlar).

Nehf : Menfaat, çıkar.

Nehs : Kurnaz, entrikaçı kimse.

Nex : Yün iplik.

Nexifin : Midenin yemekten ya da başka bir nedenle bozulması anlamın fiil. Şimdiki zaman fiili «dinexife».

Nexş : Nakış. Arapça «nakş»ın bozulmuş şeklidir.

Next : Kız babasının kızını verdiği adamdan aldığı başlık parası. Kürtlerde bu, âdettir (çoğu yörelerde «qelen» denir).

Nexu : O halde, öyleyse, demek ki anımlarına gelen sözcük.

Nexweş : Hasta.

Nexweşxane : Hastaların tedavi edildiği yer, hastane.

Nexweşî : Hastalık.

Nexweşoki : Hastalıklı, sağlığı bozuk olan, hastalıklardan kurtulamayan, müzmin hastalığı olan kimse (bazı yörelerde «nexwesök» denir).

Nejd : Yağma, talan, eşkiyalık.

Nejdevan : Talan, yağma ve eşkiyalığı meslek edinmiş kimse.

Nejdî : Talancı yağmacı, eşkiya.

Neqeb : Gedik, bir duvarda ya da benzer bir şeyde açılan ya da kendiliğinden meydan'a gelen açıklık.

Neqebkîrîn : Bir duvarda ya da benzer bir şeyde açmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «neqeb dike».

Neqlı : Kez, defa, kere (örneğin «bu kez» an-

lamına gelen «vê neqîle» gibi).

Neqîba : Rûdvan ilçesinde (?) bir köy.

Nekes : Fırsatçı, borçlu larına fazla yüklenen kimse.

Neks : Vücudun yan tarafında meydana gelen bir ağrı, «Zatûriye» diye adlandırılan hastalık.

Ne'let : Lanet. «Lanet»in bozulmuş şekli. A.

Nelê : Bir oyunda ya da yarışta, bir tarafın sayılmayan oyunu ya da oyunla ilgili bir davranış (örneğin futbol maçında bir golün sayılmaması, satranç oyununda bir hamlenin sayılmaması gibi; sözcüğün tam karşılığı «geçersiz»dir).

Nemîr : Cinsel yönden iktidarsız olan erkek.

Nemîri : Cinsel yönden iktidarsızlık.

Nemîr : Ölümsüz (me cazi olarak, yaptığı işlerle ya da bıraktığı

eserlerle tarihe geçen ve unutulmayan, eserleriyle yaşayan kimse ler ve bunların eserleri için kullanılır).

Nemîran : Hizan'da bir bucak.

Nepaqj : Hamamcı olup da henüz yıkamamış olan erkek ya da kadın.

Nepak : Dürüst olma yan, kirli işler çeviren, güvenilmez kim se.

Nepeni : Gizli, gözle görülmeyen herhangi bir iş ya da herhangi bir şey (bazı yörelerde «nependi» şeklinde söylenilir, «p» ve «n» harfleri kalın okunur).

Nerm : Yumuşak.

Nerma : Yumuşak bir şekilde, yavaşça.

Nermavî : 1 — Yumuşaklık. 2 — Hafif yağmurlu hava, yumuşak hava.

Nermbûn : Yumuşamak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «**nerm dibe**».

Nermijandın : Sert bir şeyi su ile ya da başka bir maddeyle ya da herhangi bir şekilde yumusatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dînermijine**».

Nermijandi : Sert olup da su ile ya da başka bir madde ile ya da herhangi bir şekilde yumusatılmış olan şey.

Nermijî : Sert olup da suda ya da herhangi bir maddede ya da başka bir şekilde yumuşamış olan şey.

Nermijin : Sert bir madde nin suda ya da başka bir maddede ya da herhangi bir şekilde yumuşaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dînermije**».

Nermî : Yumuşaklık.

Nermkirin : 1 — Herhangi bir sert maddeyi yumusatmak anlamına bileşik fiil. 2 —

Katı bir tutuın içinde bulunan bir kimseyi ikna ederek bu tutumdan vazgeçirmek için yumusatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili her iki anlamda da «**nerm dike**».

Nermo : Elinden iş gelmeyen, bir işi beceremeyen kimse. Allahlık adam, budala.

Neseb : Soy, neseb. A.

Nesîl : Kuşak, nesil. A.

Nesîb : Nasib, kismet. A. (Bazı yörelerde «**nîsîb**» şeklinde söylenir).

Neşxor : Hayvanların iyisini yeyip kötüsünü bırakıkları saman, hayvanların artığı olan saman.

Netew : Geçersiz, sayılmayan bir oyun ya da oyundaki herhangi bir hareket (bu sözcükle «**nelê**» sözcüğü aynı anlama gelir).

Ne'tik : Başın ön tarafı.

Netrik : Kadınların alın-

larına bağladıkları bir gümüş süs eşyası.

Netu : İyi olmayan, kalitesiz olan herhangi bir şey (bu nitelikteki insanlar için de kullanılan bu sözcüğün tam anlamı «hiç bir şey» dir).

Newerek : Cesaretsiz kimse. Bu nitelikteki hayvanlar için de kullanılır.

Newq : Vücutun kaburga kemikleri ile kalçalar arasındaki bölümü (bel).

Newroz : Rumi takvime göre Mart ayının 10. günü (Milâdi takvime göre 21 Mart) rastlayan bu gün, aslında Rumi Martin 10'una değil, 8'ine rastlar).

Ney : Sazdan yapılan çalğı, ney.

Neyar : Düşman.

Neynik : Ayna.

Neynük : Tırnak (yalnız insan tırnakları için kullanılır; kuşların ve kedi, köpek gibi yırtıcı

hayvanlarındaki «penc», diğer hayvanlara de «sim» denir).

Nezan : Bilgisiz, cahil kimse.

Nezanî : Bilgisizlik, cahillik.

Nezîr : Adak, nezir. A.

Nezîrkîrin : Adamak, nezretmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nezîr dîke».

Nêcir : Av, avlanması.

Nêcîrvan : Avcı, avlanan kimse.

Nêcîrkîrin : Avlanmak, av yapmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nêcîr dîke».

Nék : 1 — Örgü örerken kullanılan tiğ. 2 — Kürt kadınlarının yün gibi şeyleri eğirmekte kullandıkları iğlerin ucuna takılan çengel (bazı yörelerde «nik» şeklinde söylenir).

Nêm : Yara ve çibanlardan akan cerahat (bazı yörelerde «ním» şeklinde söylenir).

Nér : Erkek, «dişi»nin
karşısı.

Néremok : Cinsiyeti tam
olarak belirmemiş o-
lan kimse, hünsa (ay-
rica içiçe geçen dişli-
ler ve benzeri şeyler
için de kullanılan bu
sözcüğün sözlük anla-
mı «erkekçi dişi»dir).

Nérgiz : Nergis.

Néri : Teke.

Nérin : Eril, erkeğe men-
sup, «dişil»in karşıtı.

Nérnis : Hızan'da bir
köy. Bu sözcükleri top-
lamakta bize yardım
edenlerden biri olan
Melazade, bu köyden-
dir. Allah, kendisine
fazlasıyla iyilik versin.

Néz : Yakın.

Nézbün : Yaklaşmak an-
lamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«nêz dibe».

Nézi : Yakınlık, yakla-
şma.

Nézik : Yakın olan kim-
se ya da yer ya da
herhangi bir olayın
tarihi.

Nézikayı : Yakınlık, ya-
kınlaşma.

Nézikbún : Yakınlaş-
mak, yakın olmak an-
lamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«nézik dibe».

Nézikkirün : Yakınlaştır-
mak, yakın etmek an-
lamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«nézik dike».

Nézkirün : Yaklaştmak,
yakına getirmek anla-
mına bileşik fiil. Şim-
diki zaman fiili «nêz
dike».

Nicimin : Hafif topalla-
yarak yürümek, yü-
rürken hafif topalla-
mak anlamına fiil.
Şimdiki zaman fiili
«dinicime».

Nicis : Temiz olmayan,
pis olan şey. A. (Bazı
yörelerde «necis» sek-
linde söylenen).

Nifir : Beddua (sözcük-
teki «r» harfi kalın
okunur).

Nifirkirün : Beddua et-
mek anlamına bileşik

fiil. Simdiki zaman fiili «nifir dike».

Nifsi : Kaliteli bezden (patiskadan) yapılan yeni iç gömleği.

Nift : Ucunda kükürt bulunan ve pürüzlü bir seye sürüldüğünde tutuşan küçük çöp (kibrıt çöpü anlamına gelen bu sözcük bazı yörelerde «niftik» şeklinde söylenir).

Nivistin : Yatağa girecek uyumak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıvî».

Nivisti : Yatağa girerek uyumuş olan kimse.

Nivişt : Muska.

Nivin : İçinde yatılıp uyunan ve dösek, yorgan, yastıktan oluşan yatak (bunların tümü).

Nivisandin : Bir başkasına herhangi bir şey yazdırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıvisîne».

Nivisar : Yazılmış yazı, makale.

Nivisin : Yazı yazmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıvise».

Niviskar : Yazı yazmayı meslek edinmiş kimse, yazar.

Nivişk : Tereyağ.

Nihê : Bitlis'te bir köy.

Nihertin : Bakmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıhêre» (bazı yörelerde fiil «nêrin» şeklinde söylenir ve her ikisinde de çoğu kez simdiki zaman fiilinde «i» ve «h» harfleri düşerek sadece «dînêre» şeklinde söylenir).

Nîhriz : Bir kılıç çeşidi.

Nix : Deveyi yatırmak için söylenen sözcük.

Nixri : Ailenin ilk çocuğu. Hem erkek, hem kız çocuklar için söylenir.

Niqandun : Seçmek, ayıklamak, ayırt etmek anımlarına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıqîne» (bazı yörelerde fiil «Neqandın», şim-

diki zaman fiili «dine-qine» şeklinde söylenir).

Niqır : Çentik, kertik.

Niqırandın : Herhangi bir şeyde çentik açmak, kertik yapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıqırıne».

Niqre : Fazla derin olmayan büyük kazan.

Niqut : 1 — Sıvı madde-lerden herhangi birinin daması. 2 — Yazıda kullanılan nokta.

Niqutandın : Damlatmak, sıvı bir madde-ten damla akıtmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıqutıne».

Niqutin : Damlamak, sıvı bir maddeden damla akması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dınıqute».

Nik : Bir kimsenin ya da bir şeyin yanı, yoresi, nezdi, bulunduğu yer (örneğin «kitap benim yanımdadır» anlamı-

na gelen «pırtıklı nik mine» gibi).

Nikul : Kuş, tavuk, hindî, kaz gibi hayvanların gagası.

Nimêj : Namaz (bazı yôrelerde «mêj» şeklinde söylenir).

Nimêjker : Namazında niyazında olan, namazını kaçırmayan, dindar olan kimse (bazı yôrelerde «mêjker» şeklinde söylenir).

Nimêjkırın : Namaz kılmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nîmêj dîke» (bazı yôrelerde fiil «mêjki-rın», simdiki zaman fiili «mêj dîke» şeklinde söylenir).

Nığa : Nişasta (bazı yôrelerde «neşa» şeklinde söylenir).

Nışadır : Nışadır (bazı yôrelerde «neşadır» şeklinde söylenir).

Nışrandın : Çorap ve benzeri örgüleri sökmek, sökerek dağıtmak anlamına fiil.

Şimdiki zaman fiili «dınışırıne» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nışırın : Çorap ve benzeli örgülerin sökülmesi, sökülerek dağılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dınışire» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nışter : Neşter (bazı yörelerde «niştel» şeklinde söylenir).

Nışuv : Dik arazi, uçurum (bazı yörelerde «nişiv» şeklinde söylenir).

Nıtırandın : Birisini, herhangi bir şeyi gözetlemekle, kollamakla görevlendirmek, herhangi bir şeyi bir başkasına gözettirmek, kollatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dınıtırıne» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nıtırın : Gözetmek, kollamak anlamına fiil.

Şimdiki zaman fiili «dınıture» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Niyet : Niyet. A.

Nızar : Güneş görmeyen ya da çok az gören yer, toprak, arazi.

Nızım : Alçak, düşük seviyeli, engin yer ya da şey. «Yüksek»in karşıtı.

Nızimbün : Bir yerin ya da bir şeyin alçalması, düşük seviyeye gelmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «nızım dike».

Nızımkırın : Alçaltmak, düşük seviyeye getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «nızım dike».

Nızül : 1 — Nezle. 2 — Nezlenin geçmesi için yapılan ve başa takılan muska.

Nív : Yarım, herhangi bir şeyin yarısı.

Nivav : Bohtan'da bir köy.

Nivekar : Başkasının

toprağına onun tohumunu kendi çift-çubuguyla ekip biçen ve ürünün yarısını alan çiftçi (yarıcı).

Nîvi : 1 — Ortak mal.
2 — Herhangi bir şeyin ortası.

Nîvikirin : 1 — İkiye bölmek, herhangi bir şeyi iki eşit parçaya ayırmak anlamına bilesik fiil. 2 — Yarılamak, herhangi bir şeyi ya da işi yarıya getirmek anlamına bilesik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «nîvi dike».

Nivro : Öğle, öğle vakti.
Nik :

Değirmen çarkını kaldırıp indirmekte kullanılan bir direk (bazı yörelerde «tiğ» anlamına da kullanılır).

Nimet : Nimet. A. (Bazı yörelerde «namet», bazı yörelerde de «ni-met» şeklinde şeklinde söylenir).

Nîr : Boyunduruk.

Nisan : Nisan ayı.

Nisk : Mercimek.

Nişan : Nişan, alâmet, belirti.

Nışka : Ansızın, ani, bir denbire.

Nît : Bohtan'da bir köy.

Nobet : Nöbet. A. (çoğu yörelerde «payın» denir).

Nobedar : Nöbet tutan kimse, nöbetçi.

Nok : Nohut.

Not : Doksan sayısı (bazı yörelerde «nod», bazı yörelerde de «nehwêt» şeklinde kullanılır).

Nozdeh : Ondokuz sayısı.

Nuha : Şimdi, şu an, şu sırada.

Nuxaftın : Herhangi bir şeyin üstünü örtmek, kapatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dînuxêfe» (bazı yörelerde fiil «nixumandin», şimdiki zaman fiili de «dînixumîne» şeklinde söylenir).

Nuqul : Şekerlendiril-

miş, şekerle kaplanmış bademiçi.

Nû : Yeni. Her şey için kullanılır. Farsça, Yunanca ve Latincede de aynı sözcük vardır ve aynı anlamda kullanılır.

Nûbûn : Yenilenmek, yenileşmek, yeni duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nû dîbe».

Nûgin : Üç yaşını doldurmuş dişi inek yavrusu (bazı yörelerde «nûgon» şeklinde söylenir).

Nûjen : Yenileştirilen ya da tamir edilerek yeniden kullanılabilecek duruma getirilen demir ya da bakır araç (aslında yenilenen

her şey için kullanılır).

Nûqbûn : Suya ya da başka bir sıvuya batmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nûq dîbe».

Nûqkûrin : Herhangi bir şeyi suya ya da başka bir sıvuya batırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nûq dîke».

Nûkûrin : Yenilemek, yenileştirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «nû dîke».

Nûr : Işık, nur. A.

Nûranî : Nur yüzlü kimse.

Nûzin : Sirtına yeni eyer geçirilerek, yeni eyerlenerek binmeye alıştırılan at.

O (*)

Ode : Oda. T.

Of : Usanç belirtmek için kullanılan söz, öf.

Ox : Herhangi bir şeyden sevinç duyarken söylenen sözcük, oh.

Oxweş : Herhangi bir şeye sevinirken söylenen sözcük (bu sözcük, aslında «oh gü-

zel» anlamına gelen «ox» ve «xweş» sözcüklerinden oluşmuş bilesik bir sözcüktür; sonra «x» harflerinden biri düşerek «oxweş» şeklini almıştır.

Ooo : Şaşkınlık belirtmek için kullanılan sözcük.

Ore-or : Sığır sesini an-

(*) Bu harf yalnız, Kürtçeye başka dillerden geçmiş sözcüklerin, bir de herhangi bir duyguya ifade eden ya da kimi sesleri taklit ederken kullanılan sözcüklerin başında gelir. (M.E.B.)

Orın**Oy**

latırken kullanılan söz (bazı yörelerde «more-mor» denir ve «r» harfi hepsinde kalın okunur).

Orın : Sığırların böğürmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diore» (bazı yörelerde fiil «morin», şimdiden

ki zaman fiili «dumore» şeklinde söylenir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Oşı : Bamerd bucağında (?) bir köy.

Oy : Açı duyarken bunu belirtmek için söylenen söz.

P

Pace : 1 — Pencere. 2 — Çeşitli eşya koymak için duvarın içinde yapilan göz, ufk dolap.

Paç : Hamurun kabarması için üzerine örtülen ve birkaç kat basma ya da benzeri şeylerin üstüste konularak dikilmesiyle oluşan kalın örtü (bazı yörelerde üzerinde namaz kılanan seccadeye de bu ad verilir).

Paçeré : Yolda geçenlerden alınan ücret ya-

da haraç (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Padişa : Padişah, sultan. T.

Pageh : Tavla, atların barındığı yer.

Paxaf : Bir kişiden ya da hayvandan çekinme, kaygılanma duygusu (bazı yörelerde «pax» şeklinde söylenir).

Paxél : Üzerine eşya konulup hayvanların arkasına bağlanarak çekilen tahta araç.

Paxıl : İnsanın koynu, memelerin hemen altındaki yer (bazı yülererde «paşıl» şeklinde söylenir).

Paxır : Bakır (bazı yülererde «sıfır» denilir ve «s» ile «r» harfleri kalın okunur).

Paqıj : Temiz olan, kirli olmayan şey, «kirli»nin karşıtı.

Paqıjbún : Temizlenmek, temiz olmak, temiz hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «paqıj dibe».

Paqıji : Temizlik.

Paqıjkırın : Temizlemek, temiz duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «paqıj dike».

Paqlewa : Baklava.

Pak : Temiz, iyi, kaliteli. Her şey için kullanılır.

Pakbún : Temiz olmak iyi ve kaliteli olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «pak dibe».

Pakı : Temizlik, iyi ve kaliteli olma durumu (bazı yülererde «pakiti» şeklinde söylenir).

Pakkırın : Temizlemek, iyi ve kaliteli duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «pak dike».

Pal : 1 — Bir yere yaslanma. 2 — Tepelerin ve tümseklerin yamacı.

Palax : Çeşitli cins ve türlerin bulunduğu otlak ya da çeşitli cins ve türlerin karışımından oluşan herhangi bir şey (örneğin yiyecek).

Palan : At, katır, eşek sermeri, palan (çoğu yülererde «kurtan» denir).

Paldam : Yaslanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «pal dide».

Pale : İşçi (daha çok taram işçileri için kullanılır).

Paleyi : İşçilik (daha çok

tarım işçiliği için kullanılır).

Palık : Gür saçlar ve bıyıklar.

Palüke : Fabrika, işçilerin çalıştığı yer.

Pap : 1 — Sıvı maddeleinin, kapların dibinde kalan tortusu. 2 — Çocuk dilinde ayak.

Papax : Başa giyilen kalpak.

Papas : Hıristiyanların din adamı, papaz.

Papor : Şirvan'da bir köy.

Papuçık : Çocuk ayakkabısı.

Papûr : Araba yolu (şose).

Par : 1 — Pay, hisse. 2 — Geçen yıl (bu anlamda kullanıldığından «r» harfi kalın okunur).

Parçe : Bölüm, parça (bazı yörelerde «parçe» şeklinde söylenir).

Parçebün : Parçalanmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «parçe dibe».

Parçekirin : Parçalamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «parçe dike».

Parêv : Tandırda kebab edilerek pişirilen et.

Parêz : 1 — Henüz tarlada bulunan kavun ve salatalıkların genel adı. 2 — Perhiz.

Parêzdar : Koruyucu, muhafiz, himaye eden kimse.

Parêzvan : Kavun, hıyar gibi sebzelerin ekildiği tarlaya bakan, koruyan ve olgun ürünleri toplayan kimse.

Parêzgirtin : Perhiz tutmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «parêz digire».

Parvekirin : Paylaşımak, bölmek, hisselere ayırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «parve dike».

Parî : En ufak ekmek parçası, lokma (ayrıca mecazi olarak parça anlamında da kullanılır).

Paronek : Bir yılını dol-durmuş buzağı (bazı yörelerde «parone» şeklinde söylenir ve her iki söyleyiş biçiminde de «r» harfi kahn okunur).

Parpar : Bakla.

Pars : Dilencilik, dilen-me.

Parsek : Dilenci, dilenen kimse.

Parskırın : Dilenmek an-lamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pars dike».

Parzün : Sütü ya da peyniri süzmekte kullanılan ince, seyrek dokulu bez ve bu bezden yapılan torba.

Pas : Arka, ard, geri, arka taraf.

Paşa : Paşa. T.

Pasê : Sonra.

Pasil : İnsanın koynu, memelerin hemen alt tarafı (bazı yörelerde «paxıl» şeklinde söylenir).

Paşı : Bir işin, bir sözün, bir yolun ya da yolcu-

luğun sonu (bazı yö-relerde «dawî» de-nir).

Paşiv : 1 — Akşam ye-meğinden sonra yeden herhangi bir yiyecek. 2 — Sahur, Rama-zanda geceleyin yenilen yemek.

Paşketin : Bulunduğu durumdan daha kötü ve geri bir duruma düşmek anlamına bi-leşik fiil. Simdiki za-man fiili «paş dikeve».

Pato : Henüz pişmeden tandırдан ateşe düşen ekmek.

Payız : Sonbahar, güz.

Pazdeh : Onbeş sayısı.

Pehlewan : Pehlivân.

Pehn : Yassı.

Pehnbûn : Yassılaşmak, yassi hale gelmek an-lamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pehnd dibe».

Pehni : Ayak topuğu.

Pehnkırın : Yassılaştır-mak, yassi hale getirmek anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman fiili «pehn dike».

Pehtin : Pişirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dipéje».

Pehti : 1 — Pişmiş olan herhangi bir şey. 2 — Olgun kişi. Hem erkek, hem de kadınlar için kullanılır.

Pejiqandın : Bir yarayı ya da çibanı sıkarak içindeki cerahatın taziyikli bir şekilde dışa fışkırmasını sağlamak, ya da yumuşak bir şeyin üzerine ağır bir şey koyarak bunun ağırlığı altında parçalanmasını ve parçalarının çevreye sıçramalarını sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dipejiqine».

Pejiqin : Yaranın ya da çibanın açılıp içindeki cerahatın dışarı fışkırması, ya da yumuşak bir şeyin, üzerine düşer bir ağırlığın etkisiyle parçalanıp parçalarının çevreye sıç-

raması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dipejike».

Pejik : Yakmak üzere kesilen çalı-çırrı (bazı yörelerde «hejik», bazı yörelerde «percik», bazı yörelerde de «percin» denir).

Pejikandın : Su ya da herhangi bir sıvıyı sıçratmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dipejikine».

Pejikin : Su ya da herhangi bir sıvının sıçraması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dipejike».

Pejk : Suyun ya da herhangi bir sıvının sıçrayan daması.

Peqik : Vücutta ve su üzerinde beliren kabarcık.

Pel : Yaprak, hem ağaç, hem de kâğıt yaprakları için kullanılır.

Pelçim : Ağaç yaprağı.

Pelişandın : Herhangi bir işi sekteye uğratıp sonucusuz bırakmak

ya da bir grubu, bir topluluğu dağıtip işini bozmak ve amacına ulaşmasını engellemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipelişine».

Peluşin : Herhangi bir işin sekteye uğrayıp sonuçsuz kalması ya da herhangi bir grubun, bir topluluğun çözülüp amacına ulaşmakta başarısızlığa uğraması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipelişe».

Pelizandın : Bir yarayı ya da sulu bir meyveyi sıkmak, ezmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipelizine» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Pelizandi : Sıkılmış, ezilmiş yara, çiban ya da sulu meyve.

Penbü : Pamuk.

Penbügen : Pamuğu atan kimse, hallac.

Penc : Aslan, kurt, köpek, kedi gibi yırtıcı

hayvanların ön ayakları ya da kuşların ayakları.

Pencenar : Garzan ilçesindeki aşiretlerden biri.

Pencere : Pencere:

Penceşer : Bir hastalık. Bu hastalığa yakalanan kimsenin vücutunda delikler meydana gelir. Cüzzam hastalığının bir çeşididir. Allah bizi ondan korusun.

Penér : Peynir (bazı yörelerde «penir» şeklinde söylenir).

Peng : Halka biçiminde yumak yapılan iplik ve benzeri şeyler.

Pepik : Keçi ayağı.

Pepük : 1 — Guguk kuşu. 2 — Sadece kadınlar tarafından kullanılan bir üzüntü, bir ağıt sözcüğü.

Per : 1 — Kuş kanadındaki uzun tüyler. 2 — Herhangi bir şeyin ucu (örneğin «köyü ucu» demek olan «peré

gund» gibi. Her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur).

Perde : Perde.

Pere : Para. T. (çoğu yörelerde «dırap» denir).

Pergal : İyi görünüm, iç açıcı durum, kişinin iyi durumda olması (formunda olması).

Pergende : 1 — Perakende. 2 — Dağınık, düzensiz kimse.

Peritandin : Elbise ve benzeri şeyleri param parça etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diperitine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Peritin : Elbise ve benzeri şeylerin param parça olması, yırtık-pürtük hale gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diperite».

Perişan : Dağınık, düzensiz durumda olan, perişan.

Perperok : Kelebek (bazı yörelerde «fırkırok» denir).

Perpitandin : Çırpındırmak, çırpmır hale getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diperpitine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Perpitin : Çırpinmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diperpite» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pertal : Metah, eşya (da-ha çok dokuma maddeleri için kullanılır)

Perù : 1 — Pervane. 2 — Armağan olarak verilen elbise ve benzeri (her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur).

Perwane : Çıraya tutkun olan kelebek, pervane.

Pesin : Övgü (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Pesindan : Övmek, övgüyle anlatmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pesin dide» (sözcükteki

«s» harfi kalın okunur).

Pesinin : Övünmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipesine» (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Pesqelev : Şakacı, nükte-dan, yaptığı mizah ve şakalarla herkesi gül-düren kimse.

Pespende : Saygınılığı ol-mayan, itibarsız, kişi-liksız kimse.

Pespor : Çok konuşan, dırdırı fazla olan ka-dın.

Peşuş : Yumuşak, «katı»nın karşıtı. Her şey için kullanılır.

Petex : Ufak kavun.

Petot : Çürüük, çürümüş şey (sözcükteki her iki «t» harfleri de ka-lın okunur).

Petotbün : Çürümek, çürüük hale gelmek, çürü-müş olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki za-man fiili «petot dibe».

Petotkırin : Çürütmek, çürüük hale getirmek,

çürüük yapmak anla-mına bileşik fiil. Sim-diki zaman fiili «petot dike».

Pey : 1 — Arka, ard (söz-cükteki «p» harfi, bu anlamda kullanıldı-ğında kalın okunur). 2 — Sirvan'da bir köy. Burada sekiz bin er-mişin gömülü olduğu söylenir.

Peya : 1 — Yaya, «süva-ri»nin karşıtı. 2 — De-likanlı, güçlü kuvvetli genç erkek. 3 — Er-kek, adam (bu son an-la-mada sadece bazı yö-relerde kullanılır. Bü-tün anamlarda söz-cükteki «p» harfi ka-lın okunur).

Peyabün : Yaya olmak, yaya hale gelmek an-la-mına bileşik fiil. Sim-diki zaman fiili «peya dibe» (sözcükteki «p» harfi kalın okunur).

Peyakırın : Yaya hale getirmek, attan (ya da bir araçtan) indirmek an-la-mına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «peya dike».

Peyayı : Yaya olma hali.

Peydabün : Bulunmak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «peyda dibe».

Peydakırın : Bulmak, herhangi bir şeyi aradıktan sonra, arama sonucunda bulmak anlamına bileşik fiil. **Şimdiki zaman fiili «peyda dike».**

Peyik : Ayı pençesi.

Pez : Koyun ve keçilere verilen ortak ad (her ikisini içeren ortak cins ismi).

Pezizank : Horoz kursağı. Sadece onun için kullanılır.

Pezküvi : Yaban keçisi ve yaban koyunu (ikisini içeren ortak cins ismi).

Pezmijek : Koyun ve keçilerin memelerine yapışıp sütlerini emen küçük bir hayvan (bir maymun türü).

Pê : Ayak.

Pêçan : Sarmak, sarıp sarmalamak anlamına fiil. **Şimdiki zaman fiili «dipêçe».** Bazıları da fiili «pêçandîn», şimdiki zaman fiili de «dipêçine» şeklinde söylerler.

Pêçayı : Sarılmış, sarıp sarmalananş şey, ya da kimse. Bazıları da bunu «pêçandi» şeklinde söylerler.

Pêçik : Parmaklık. Hem ağaç, hem demir parmaklıklar için kullanılır (bazi yörelerde «bêçik» şeklinde söylenir).

Pêçi : Parmak (bazı yörelerde «bêçi» şeklinde söylenir; ayrıca bazı yörelerde de parmağa «tili» denir).

Pêxember : Peygamber, Allah'ın elçisi.

Pêxwarın : Ekmekle birlikte yenilen yiyecek, katık.

Pêxwas : Yalın ayak, ayağı çıplak olan kimse (çoğu yörelerde

«xwas» şeklinde söylenir).

Pêkanîn : Bir işi yapmak, uygulamak, oluşturmak, icra etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pêktîne».

Pêkhatûn : Bir işin oluşması, uygulanması, yapılması, icra edilmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pêktê».

Pêkhatî : Oluşan, uygunan, icra olunan iş.

Pêl : 1 — Su ya da hava dalgası, dalga. 2 — Zamanın bir kesiti, bir bölümü.

Pêlav : Ayakkabı (çoğu yörelerde «sol» denir).

Pênc : Beş sayısı.

Pênce : Elli sayısı.

Pêncok : Beştaş oyunu.

Pêr : Önceki gün, gün değil evvelsi gün.

Pêrar : Önceki yıl, geçen yıl değil bir önceki yıl.

Pêsar : Gömlek ve benzeri giyeceklerin gö-

ğüs bölümü, yakalığı.

Pêşirtengî : İnsanın uğradığı sıkışıklık, kişinin çıkmaza girmesi durumu (daha çok, kavgalarda yalnız kalan ya da köşeye kısıtılan kimseler için kullanılır ve sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Pêş : Ön taraf.

Pêşber : Bir kimsenin ya da herhangi bir şeyin önü, huzuru.

Pêşende : Gelecek, istikbal.

Pêşenk : Kervan kafili-sini oluşturan hayvanların başını çeken hayvan.

Pêşewa : Öncü, önder, lider.

Pêşik : Elbiselerin eteklik bölümü, eteklik (bazı yörelerde «daw» denilir).

Pêşî : Ön, altı yönden biri olan ön taraf, «arka»nın karşıtı.

Pêşin : İlk, birincil, ilk

sıradaki. Her şey için kullanılır.

Pêşû : Sivrisinek (bazı yörenlerde «kermêş» denilir).

Pêt : Alev, ateşten yükselen alev (bazı yörenlerde «pêtî» şeklinde söylenir).

Pêwir : Zühre (Venüs) yıldızı.

Piç : Az miktar, cüzi, azıcık.

Piçek : Biraz, bir miktar.

Pidû : Diş etleri.

Pif : Üfürük, üfleme.

Pifdanık : İçine üfürükle hava doldurulan balon.

Pifkîrîn : Üflemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pif dîke».

Pihîn : Tekme, ayak darbesi.

Pixk : Bir insanı ya da bir hayvanı korkutmak için ansızın söylenen söz.

Pijan : Güreş (sözcükteki «p» ve «j» harfleri kalın okunur).

Pijandîn : Pişirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipijine». Bâzları şimdiki zaman fiilini «dipêje» şeklinde de söylerler.

Pijin : Pişmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipiye».

Pijûn : Biçildikten sonra kurutulan ot.

Pilor : Suda pişirilen un, bulamaç.

Pin : İnsanın gizlemeye çalıştığı ve açığa çıkmasını istemediği bir kusuru, bir hatası ya da suçu (sözcükteki «p» ve «n» harfleri kalın okunur).

Pinc : Bir tutam ot (bazı yörenlerde «pûnc» şeklinde söylenir).

Pincar : Pişirilerek ya da çiğ olarak yenilebilen otların genel adı (örneğin semizotu, te reotu, ispanak gibi).

Pind : Anus. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır.

Pindam : Akarsuyun

akışını engelleyen çerçöp, ot, yosun gibi şeyleere verilen genel ad.

Pingav : Akış için yol bulamayarak biriken su, su birikintisi.

Pir : 1 — Köprü, 2 — Çok, bol (bu anlamda kullanıldığında «r» harfi kalın okunur).

Piranı : Coğunluk «azılık»ın karşıtı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırbün : Çoğalmak, bollaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pir dibe» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırç : İnsan ya da hayvan vücutundaki tüylerin toplu adı, tüyler (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırçıkkandın : Bir insanın ya da hayvanın tüylerini yolkmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipırçıkkine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırxeber : Konuşkan, çok konuşan, ağzı kabalalık olan kimse (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

Pırı : Çokluk, «azılık»ın karşıtı.

Pırkırin : Çoğaltmak, bollaştırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pir dile» (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Pirot : Cömlek yapan kimse, çömlekçi (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırpar : Semizotu.

Pırpızek : İlkbaharda yetişen ve yenilebilen bir bitki.

Pırs : 1 — Soru, sorulan soru. 2 — Kısa söz (bir çift söz. Her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur).

Pırsın : Sormak anlamına gelen fiil: Simdiki zaman fiili «dipırse» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırta : Zırkan bucağında bir köy.

Pırtı : Dokuma eşyasının genel adı (manifatura, metre işi eşya).

Pırzık : Sivilce (bazı yörelerde «pızık» ve «bızık» şeklinde söylenir).

Pıs : Oğul, erkek evlât.

Pısxaltı : Teyze oğlu.

Pısık : Kedi (bazı yörelerde «kitik» denir).

Piskule : Püskül. T.

Pismam : Amcaoğlu.

Pıspan : Elbiselere vurulan yama (çoğu yörelerde «pine» denir).

Pıspankırın : Yama vurmak, yamamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «pıspan dike».

Pıspıs : Kedi çağırılmakta kullanılan söz (bazı yörelerde «pişpiş» şeklinde söylenir).

Pıspısandin : Ateşi, feneri, çırayı ya da herhangi bir ışığı yakıp söndürmek an-

lamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıpıspısına» (sözcükteki her iki «p» ve her iki «s» harfleri kalın okunur).

Pıspısın : Bir ateşin, bir fenerin, bir çırının ya da herhangi bir ışığın yanıp yanıp sönmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıpıspıse» (sözcükteki her iki «p» ve her iki «s» harfleri de kalın okunur).

Pıspısol : 1 — Yanıp sönen ateş, fener, çira ya da herhangi bir ateş. 2 — Gece parlayan bir böcek, ateşböceği (sözcükteki her iki «p» ve her iki «s» harfleri kalın okunur).

Pisteq : Kalitesiz kuru üzüm.

Piste-pist : Fıslılı (bazı yörelerde «kure-pist» denir).

Pısyar : Garzan'da bir köy.

Pış : Kediyi kovmak için kullanılan söz. Bazıla-

rı da «pişte» şeklinde söylelerler.

Pişafık : Kurutulan çökeleği (kurutu) ayran haline getirmek için özel çömlekte erittikten sonra kalan ufak ufak parçaları.

Pişaftın : Yazın kurutulan ve «çortan» adı ve rilen çökelek topaklarını kışın ayran haline getirmek için özel bir çömlekte eritmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dipişefe»

Pişaftı : Özel çömlekte erilmiş olan kuru çökelek topağı.

Pişik : Akciğer. Hem insanların, hem de hayvanların akciğerleri için kullanılır.

Pişkul : Koyun, keçi ve deve dışkısı, Sadece bunlar için kullanılır.

Pışrûn : Bulgur pilavı (çoğu yörelerde «grar» denir).

Pışt : 1 — Sırt. Hem insan, hem hayvan sırtı için kullanılır. 2 — Ar-

ka taraf, ard. 3 — Bel bağlanan kuşak.

Pıştek : Herhangi bir şeyi ayakta tutmak için arkasına dayandırılan payanda.

Pıştı : Sırtlanarak taşınan yük.

Pıştivan : Sırtla yük taşıyan kimse, hammal.

Pıştmér : Birisine arka çikan, ona destek olan kimse.

Pışúvanık : Sirvan'da bir köy.

Pitat : Çok konuşan ve hep anlamsız sözler söyleyen kimse.

Pitek : Sivilardan az bir miktar, herhangi bir sıvı maddenin az bir miktarı.

Pite-pit : Dırdır, anlamsız ve boş sözler (sözcükteki «p» ve «t» harfleri kalın okunur).

Pitik : Küçük kız.

Pitpito : Çok dırdır eden kadın ve mızmızlanan adam (sözcükteki «p»

ve «t» harfleri kalmın okunur).

Pitrik : Hıristiyan din adamı, patrik.

Pızan : Hayvan yavrusunun doğduğu sırasında içinde bulunduğu ince perde, zar. Bazları da «pızman» şeklinde söylerler.

Pızor : Hayvanların iç organları ve bağırsaklarının genel adı.

Piç : Meşru olmayan çocuk. T.

Pivan : Buğday, arpa gibi ürünleri ölçekle, ve dokuma maddelerini uzunluk ölçüleriyle ölçmek anlamına gelen fiil. Simdiki zaman fiili «dipive».

Pivaz : Soğan.

Pivok : Fındık büyülüğünde beyaz kökü olan ve kökü yenilebilen bir bitki.

Pijik : 1 — Çubuk. 2 — Çubuk biçiminde olan ve içinde pamuk gibi beyaz bir madde bulunan, içindeki bu

madde yenilebilen bir bitki.

Pine : Yama, elbise ya da ayakkabıya vurulan yama (bazi yerlerde «pıspan» denir).

Pinekirin : Yama vurma, yamamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pine dike».

Pir : Yaşlı erkek ya da kadın (yaşlı hayvanlar için de kullanılır).

Piran : Rojkan'da bir köy (ayrıca Diyarbakır'ın Dicle İlçesinin eski adı).

Pirbün : Yaşlanmak, ihtiyarlamak, kocamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pir dibe».

Pireban : Kisan buağında (?) bir köy.

Pirejin : Yaşlı kadın, kocakarı.

Pirek : Kadın.

Piremér : Yaşlı erkek, ihtiyar adam.

Pırhevok : Cadı.

Piroz : Kutlu, mübarek.

Her şey için kullanılır.

Piroze : Bir kuş. Güvercine benzer.

Pirozkırın : Kutlamak, tebrik etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «piroz díke».

Pis : 1 — Kirli, pisliğe buluşmuş şey. 2 — Kötü, fena. Her şey için kullanılır.

Pısbün : 1 — Kirlenmek, pislenmek anlamına bileşik fiil. 2 — Kötüleşmek, kötü olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili her iki anlamda da «pis díbe».

Pisi : 1 — Pislik. 2 — Kötülük, fenalık.

Piskırın : 1 — Pislemek, kirletmek, kirli hale getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Kötüleme, kötülüklerini yüzüne vurmak, hakaret etmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlam-

da da şimdiki zaman fiili «pis díke».

Piso : Yanan ve duman çikaran çaput.

Pit : 1 — Güçlü, kuvvetli (bu anlamda, çoklukla yumruk, çekiç darbesi gibi şeyler için kullanılır). 2 — Katı, «yumuşak»ın karşıtı (bu anlamda daha çok, olgunlaşmamış armut, elma, ayva gibi meyveler için kullanılır). 3 — Bünyesi sağlam, dinç (bu anlamda daha çok, orta yaşı ya da yaşı geçkin insanlar ve hayvanlar için kullanılır).

Pitbún : Bünyesi sağlam olmak, dinç olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «pit díbe».

Piti : 1 — Katılık, «yumuşaklık»ın karşıtı (bu anlamda daha çok, olgunlaşmamış elma, armut gibi meyveler için kullanılır). 2 —

Bünye sağlamlığı, dinçlik (bu anlamda daha çok, orta yaşı ya da yaşı geçkin insanlar ve hayvanlar için kullanılır).

Pitkîrin : Sağlamlaştmak, dinç hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «pit dîke».

Pizpîzek : Beyaz renkte, uzun kuyruğu olan bir kuş.

Pizpizok : Bazı ağaç kabuklarından, bazı ot saplarından ya da kamıştan yapılan ve ince bir ses çikaran çalğı.

Poxik : Fese ve benzeri şeylere takılan püs-kül.

Poxin : Hububat unundan yapılan helva (bazı yörelerde, yalnız arpa unundan yapılan helvaya bu ad verilir).

Pol : Kuruş, mangır (bazı yörelerde «pûl» şeklinde söylenir). 2 — Kürek kemiği.

Pola : Çelik.

Polê : Şirvan'da bir köy.
Por : Saç, insanın başındaki killar (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Poşî : Kav (bazı yörelerde «pûşî» şeklinde söylenir).

Poz : Burun (mecazi olarak tümseklerin ve benzeri yükseltilerin doruguuna da bu ad verilir ve her iki anlamda da «z» harfi kalın okunur; ayrıca buruna bazı yörelerde «bêbil» ve «bêvil» de denir).

Pozbilind : Gururlu, kibirli, burnu havada olan kimse.

Pûç : Kof, içi boş ya da içi çürük olan ceviz, badem gibi yemişler (mecazi olarak, sağlığı bozulmuş kimselere ve boş, kof adamlara da bu sıfat verilir).

Pûng : Yayla çorbasına, ayran çorbasına katılan bir bitki.

Pük : Çok soğuk havada rüzgârla birlikte yanın ufak taneli karlar ve bu karlarla birlikte esen rüzgârdan oluşan fırtına, kar fırtınası (bazı yörelerde «pükke» şeklinde söylenir).

Pürt : Vücuttaki tüyler. Hem insan, hem de hayvan vücudundaki-ler için kullanılır.
Püt : Kış için hazırlanan hayvan yiyeceği.

R

Rabûn : Kalkmak, dikilmek, ayağa kalkmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra dibe» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raçavkırın : Herhangi bir şeyi ya da kimseyi sınamak için gözetmek, gözetlemek, kollamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «raçav dide» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raçandın : Bez, kumaş gibi şeylerin dokumak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra diciñe» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Radan : Kapıyı kilitlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra dide» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rade : Kapıya takılan ve duvarın içindeki oyuga girerek kapının kilitlenmesini sağlayan tahta parçası (bu tah-

ta parçası özel biçimde yapılarak arkadan kapıya takılır; birkaç dişli vardır; açılmasında da yine tandan yapılmış dişli bir anahtar kullanılır).

Ragırtın : 1 — Kendini tutmak, kendine hakim olmak, soğukkanlı davranışın, herhangi bir durum karşısında tahammül göstermek anlamına bileşik fiil (bu anlamda kullanıldığında, fiilin başında «kendi» anlamına gelen «xwe» zamiri gelir; örneğin «kendimi tuttum» anlamına gelen «mın xwe ragırt» gibi). 2 — Maddi bir ağırlığı kaldıramamak ya da manevi bir yükü, bir sorumluluğu yüklenemek, üstlenebilmek anlamına bileşik fiil. 3 — Birisinin taşıdığı bir maddi ağırlığı ya da yüklendiği manevi yükü, sorumluluğu kal-

dırabilmesini, üstesinden gelebilmesini ya da giriştiği işi başarılabilmeyi sağlamak amacıyla ona destek olmak, yardım etmek, yükünü hafifletmek anlamına bileşik fiil (bu anlamda kullanıldığında, fiilin başında yardımına koşulan kişinin adı ya da «onunla» anlamına gelen «pêra» sözcüğü kullanılır; Örneğin «ben Memo'nun yardımına koştum» anlamına gelen «mın bı Memo'ra ragırt» ya da kişinin adı geçmişse, «ben onunla birlikte o işi yaptım, ona yardımcı oldum» anlamına gelen «mın pêra ragırt» gibi). Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «ra dígire» (sözcükteki «r» harfi, her üç anlamda kalın okunur).

Rahıştin : Bir şeyi almak ya da bir kimseyi yakalamak, tutmak için

elini uzatmak, harekte geçmek, davranışına anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ra dîhêle». (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raxistin : Sermek, bir şeyi yere ya da herhangi bir şeyin üzerine sermek, yaymak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra dixe».

Raxisti : Serilmiş olan şey.

Raxwestin : Güvence istemek, emniyet ya da aman istemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ra dixwaze» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Raketin : Yatmak, uyumak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra dikeve» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raketi : Yatmış, uyumuş olan. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır (sözcükteki

«r» harfi kalın okunur).

Rakırın : Kalındırmak, dikmek, ayağa kaldırma anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra dîke» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rakırı : Kaldırılmış olan herhangi bir şey, ya da kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ran : İnsan ya da hayvan bacağındaki büt bölümünün iç tarafı, içe dönük yanı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rapêçan : Bir şeyi (örneğin bir çarşafı) toplayıp katlamak ya da toplayıp sarmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra dîpêçe» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rast : 1 — Sağ taraf, sağ yan, «sol»un karşıtı.
2 — Doğru yön, doğru çizgi, doğru istikâmet,

«eğri»nin karşıtı. 3 — Doğru söz, «yalan»ın karşıtı. 4 — Doğru davranış, doğru iş, «yanlış»ın karşıtı (bütün anlamlarda «r» harfi kalın okunur).

Rastbün : Doğrulmak, yönün ya da çizginin doğru olması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**rast dibe**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rast-çep : Ucu çengelli olan ve mermi kovanının, elle çıkarılamadığı zaman tüfekten çıkarılmasında kullanılan bir demir çubuk (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rastek : Demirden ya da tahtadan yapılan ve kağıt üzerinde çizgi çizmekte kullanılan araç (cetvel anlamına gelen bu sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rastgo : Doğru söz söyleyen, yalan söylemeye-

yen, sözüne inanılır kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rasthatın : Rastlamak, tesadüf etmek, rast gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**rast tê**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rasti : Doğruluk, doğru davranış, doğru söz.

Rastkırin : 1 — Doğrultmak, doğru çizgiye getirmek, düzgün biçimde getirmek anlamına bileşik fiil, «**eğmek**» ve «**eğriltmek**»in karşıtı. 2 — Bir kimseyi, herhangi bir şeyi kabul etmesi için ikna etmek, onu yola getirmek, istenen işi kabul etmesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**rast dike**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ratib : 1 — Medreselerde okuyan, bilim öğ-

renen öğrencilere tahsis edilen yemek (eski den medreselerde okuyan öğrencilere bu yemek ya yörenin beyleri ya da köy ve kasaba halkı tarafından verilirdi). 2 — Kürtlerin bellerine bağladıkları ve içinde barut, saçma gibi tüfek malzemelerinin bulunduğu avadanlık (her iki anlamda da sözcükteki «r» kalın okunur).

Rawestan : Durmak, bir süre gittikten, yol alıktan sonra durmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ra diweste» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rawestayî : Duran, olduğu yerde duran şey ya da kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ray : 1 — Güvenlik, güvence, emniyet, aman. 2 — Görüş, fikir (her iki anlamda da söz-

cükteki «r» harfi kalın okunur).

Raymezin : Kendini büyük gösteren, kibirli davranışan, üst perdeden atıp tutan, haddini bilmeyen kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raz : Sır, giz, saklanması gereken iş (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razan : Yatıp uyumak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ra dize» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razandin : Yatırmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ra dizine» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razayı : Yatmış, uyumus olan (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razi : Razi, herhangi bir şeye razi olan, rıza gösteren kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razibün : Razi olmak, rıza göstermek anla-

mina bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «razi dibe».

Razıkırın : Razi etmek, rıza göstermesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «razi dike» (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Reb : Rabb, Allah, Tanrı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rebab : Bir çalgı aleti, rubab (bazı yörelerde «ribab» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Rebase : Yaz ekini ekmek için sulanan tarla, toprak.

Reben : Zavallı, çaresiz, ezilen, perişan kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rebenoke : Bohtan'da bir köy.

Rebet : Sason'da bulunan ve Muş vilâyetine bağlı bir ilçe olan köy.

Bu köyün halkı uygarlıktan uzaktır.

Rebit : Çok çabuk ve hızlı gelişen hayvan ya da bitki (bazı yörelerde «bitür» denilir).

Redimandın : Bir kabı ağızına kadar doldurmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diredimine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ref : Kuş sürüsü (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Refandın : Çorabin, kılımin ya da benzeri bir örgünün yırtık yerini örerek tamir etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «direfine» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Refes : Hayvanın attığı tekme (bazı yörelerde «tızık» denir).

Refik : Duvarlarda yapılan raf ya da kör pencere.

Rev : Kaçış, kaçma (söz-

cükteki «r» harfi kalın okunur).

Revandin : Kaçirmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «direvine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Reva-rev : Telâşla kaçış (sözcükteki her iki «r» kalın okunur).

Revde : Köpek ya da kurt sürüsü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Revin : Kaçmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «direve» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Revo : Dağlardaki otlaklırlara götürülüp olatılan at ve katır sürüsü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Revovan : Dağlardaki otlaklırlara götürülüp olatılan at ya da katır sürüsünün koruyucusu, onları gözetlen kimse. Bazıları sürüye «revi» koruyucusuna da «revivan» derler

(hepsinde «r» kalın okunur).

Revok : Kaçan kimse, kaçıcı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Reh : 1 — Canlılarda sınr, kas. 2 — Bitki ve ağaç kökleri (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rehel : Gelin için, kocasının evine götürmesi için hazırlanan eşya (daha çok damat tarafının hazırlayıp kızın evine götürdüğü eşya-ya bu ad verilir; bu eşyaya, gelin tarafının hazırladığı ceyiz de katılarak gelinle birlikte damadın evine götürülür.)

Rehgirtin : Kökleşmek, kök salmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «reh dire» (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Rehmet : Rahmet. A. Bazıları «rehm» şeklinde söylerler).

Rehmeti : Rahmetli, merhum.

Rehn : Rehin. A.

Reht : Yorgun (çoğu yörelerde «westayî» şeklinde söylenir).

Rehtbûn : Yorulmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «reht dibe» (çoğu yörelerde fiil «westan», simdiki zaman fiili «diweste» şeklinde söylenir).

Rehtkîrin : Yormak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «reht dîke» (çoğu yörelerde fiil «westan-dîn», simdiki zaman fiili «diwestine» şeklinde söylenir).

Rehma : Bitlis yakınılarında bir ova. Bitlis'e bir saat kadar uzaklıkta bulunan bu ovanın soğuğu ve karı çok olur.

Rehwan : Hızlı yürüyen ve binicisini sarsmayan at. «Rehwal» şeklinde de söyleyenler

vardır (bazi yörelerde de «rewan» şeklinde söylenir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Rex : 1 — Herhangi bir şeyin yanı, sağ ya da sol tarafı. 2 — Satraç taşlarından biri (ka-le).

Rexdar : Çarşılarda ve kentin çeşitli yörelerinde dolaşıp halkın tütünlerini toplayan, halktan tütün alan kimse (yani bu işe uğraşan görevli).

Rexîne : Bohtan'da bir köy.

Rexne : Bozukluk, gedik, yarık (eleştiri anlamına da kullanılır).

Rext : 1 — Atların göğsüne takılan süs eşyası. 2 — Kürtlere bellerine bağlayıp kuşandıkları fişeklikler.

Req : 1 — Su kaplumbağası. 2 — Katı, sert, «yumuşak»ın karşıtı. Her şey için kullanılır. 3 — Tartışmada yenik

düşen, tartışmayı kaybeden kimse.

Reqandin : 1 — Bir hastanın üzerine, iyileşmesi için yararlı duaları okumak anlamına fiil. 2 — Bir sürüyü ya da birkaç kişiyi kovalamak, önüne katıp koşturarak uzaklaştırmak ya da bir yere götürmek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**direqine**».

Reqas : Rakseden kimse. A.

Reqbün : Katlaşmak, sertleşmek, katı olmak, sert olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Tartışmada yenik düşmek, tartışmayı kaybetmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**req dibe**».

Reqeçov : Sopalarla kovalama, önüne katıp koşturarak görmeye işi.

Reqem : Sayı, rakam. A.

Reqe-req : Kap-kacak gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan söz.

Reqis : Raks, oyun. A.

Reqisandin : Raksetirmek, oynatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**direqisine**».

Reqisin : Raksetmek, oynamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**direqise**».

Reqisandın : Su serpmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**direqisi-ne**» (bazı yörelerde fiil «**reşandin**», şimdiki zaman fiili de «**direşine**» şeklinde söylenir).

Reqin : 1 — Bir ya da birkaç hayvanın, ya da zamanın çabuk geçmesi anlamına fiil. 2 — Kap-kacak gibi şeylerin «tak-tuk» diye ses çıkarmaları anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**direqe**».

Reqkirlin : 1 — Katıştırmak, sertleştirmek,

katı ve sert duruma getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Birisini tartışmada yenilgiye uğratmak, öne sürdürdüğü tezleri çürütmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «req dike».

Reqreqok : El sürerken kâğıt gibi ses çıkaran sert dokulu elbise, bez ya da benzeri şeyler.

Reman : Aşitan'da (?) bir aşiret (ayırica Batman yakınlarında da aynı adla bir aşiret vardır).

Remezan : Ramazan ayı.
A.

Remil : Kum falı, kuma bakarak gelecektен haber verme sanatı.

Remildar : Kum falını bilen, kuma bakarak gelecektен haber verebilen kimse.

Remo : Kürtlerde kullanılan özel isimlerden biri (erkek ismi).

Reng : 1 — Renk 2 —

Tarz, şekil, durum (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rengdan : Renk vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «reng dide» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rengdayı : Renk veren şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rengin : Renkli.

Rengkirin : Renkleştirmek, bir ya da birkaç renge sokmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «reng dike».

Rep : Dik duran, dikelen şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Repal : Yırtık ve yamalı elbise (sözcükteki «r» kalın okunur)

Repbûn : Bir şeyin dik durması, dikelmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rep dibe» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Repe-rep : Düzenli ve

sert adımlarla yürüyenlerin ayaklarından çıkan sesi anlatmak için kullanılan söz (sözcükteki her iki «r» harfleri kalın okunur).

Repin : Düzenli ve sert adımlarla yürüyenlerin ayaklarının «rap-rap» diye ses çıkarması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «direpe» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Repkırin : Bir şeyi dikmek, dik hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «rep díke» (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Resim : Resim. A.

Reş : Siyah renkte olan herhangi bir şey (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Reşan : Siirt yakınlarında bir bucak.

Reşandîn : Su serpmek,

tarlaya tohum sermek ya da herhangi bir şeyi serpmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «direşine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Reşandi : Serpiştirilmiş, serpilermiş olan su, tohum ve benzeri şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Reşayı : Siyahlık, siyah renk.

Reşbelek : Benekli, siyah-beyaz renkli (sözcükteki «r» kalın okunur).

Reşbûn : Siyahlaşmak, kara renge girmek, karalaşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «reş dibe».

Reşçèle : Siyah renkli, güzel sesli bir kuş.

Reşes : Az miktarda yağan, kısa süren yağmur (çoğu yörelerde «xunav» denir).

Resgirêdan : Matem do-layısıyla kara giyinmek, karalara bürün-

mek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «reş gîrê dîde».

Reşik : Çaputtan ya da ketenden veya kıldan yapılan ayakkabı. Kürtler arasında böyle ayakkabılar giyenler vardır.

Reşikê : Beşiri'de bir köy.

Reşime : Hayvanın başına takılan yular.

Reşine : Bohtan'da bir köy.

Reşkirin : Karalamak, siyah renge sokmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «reş dîke» (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Reşkotan : Beşiri'deki aşiretlerden biri.

Reşo : Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. Kara anlamına gelir.

Reşotanki : Kara-kuru kimse.

Reşreşik : Ekinler arasında yetişen ve taneleri siyah olan bir bitki (çöreotu).

Rewac : 1 — Güç, takat,

fer. 2 — Rağbet, geçerlilik.

Rewal : Henüz bıyıkları terlememiş, sakalları çıkmamış genç.

Rewejek : Tahta kaşık ve benzeri şeyleri oymakta kullanılan araç.

Rewertin : Taş ve benzeri şeyleri yemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «durewêre».

Rewneq : Zerafet, güzel görünüm.

Rewş : 1 — Süs, takip takıştırılan şeyler. 2 — Tarz, durum, şekil, hal.

Rewt : Uzun sırik.

Reyin : Köpeğin havlaması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «direye».

Rez : Bağ, üzüm bağı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rezvan : Bağ bekçisi (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rezil : Düşük seviyeli, rezil. A.

Rezilbün : Rezil olmak,

rezil hale gelmek, alçalmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «rezil dibe».

Rezili : Rezillik, rezalet.

Rezilkirin : Rezil etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «rezil dike».

Rezzaq : Allah'ın isimlerinden biri. Rızk veren anlamına gelir. A.

Rê : Yol (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rêbir : 1 — Rehber, kılavuz, yol gösterici (bu anlamda kullanıldığından ilk «r» kalın, son «r» ince okunur). 2 — Yol kesici, haydut (bu anlamda kullanıldığından her iki «r» harfleri de kalın okunur).

Rêç : İnsan ya da hayvanların yürüken yerde bıraktıkları ayağ izi.

Rêhtin : Dökmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dirêje».

Rêx : Sığır dışkısı (bazi

yörelerde «rix» şeklinde söylenir).

Rêxo : Çok ve sık sık kişi bırakılan sığır.

Rêjnav : Bohtan'da bir köy.

Rêl : Ağaç topluluğu, orman.

Rêsî : Burularak kurutulan ve kışa saklanan ot destesi.

Rêwengî : Yolcular.

Rêwi : Yolcu.

Rêwiti : Yolculuk.

Rêz : 1 — Sıra, dizi (bazı yörelerde «qor» da denir). 2 — Satır, yazılardaki satır (her iki anlamda da «r» kalın okunur).

Rêzbûn : Sıralanmak, dizmek, sıraya girmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «rêz dibe».

Rêzkirin : Sıralamak, dizmek, sıraya koymak anlamına. bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «rêz dike».

Rıayet : Bir kurala, bir

söze, bir emre uyma, riayet. A.

Rıba : Paranın faiz yoluyla getirdiği kâr, faiz. A.

Ribat : Kurulmuş tuzağın önüne bırakılan ve öterek yabanıl kekliklerin başında toplanmalarını ve tuzağa düşmelerini sağlayan eğitilmiş keklik.

Rica : Rica. A.

Ricif : Ansızın gelip geçen titreme.

Ricifin : Ansızın titremek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diricife».

Ricim : Taşlama, recim. A.

Ricimkirlin : Taşlamak, recmetmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ricim dike» (bazı yörelerde fiil «ricimandın», simdiki zaman fiili «diricimi-ne» şeklinde söylenir ve hepsinde «r» kalin okunur).

Ricricin : Cildin, vurulan

şiddetli bir darp yüzünden kızarıp morarması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diricice».

Ricü : Dilencilik, ona buna avuç açarak geçim sağlama işi.

Ricukar : Dilenci, ona buna avuç açarak geçim sağlayan kimse.

Ricükirlin : Dilenmek, ona buna avuç açarak geçim sağlamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ricü dike».

Rih : 1 — Ruh, can, yaşamı sağlayan ruh (bu anlamda kullanıldığındaysa sözcükteki «r» ince okunur). 2 — Sakal (bu anlamda kullanıldığında «r» harfi kalin okunur).

Rihan : Reyhan (feslegen).

Rihet : Rahat. A.

Rixam : Yumuşak, yonlatabilecek beyaz taş.

Rijandin : Dökmek anla-

mına fiil. Şimdiki zaman fiili «dirijine».

Riji : Yağsız, içine yağ ve yağlı bir şey katılmayan yiyecek.

Rijin : Dökülmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dirije».

Rik : İnat, öfke (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rikandin : Öfkelendirmek, inat etmesine yolaçmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dirikine».

Rikin : Öfkelenmek, inat etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dirike».

Rikew : Kuş kafesi.

Rikêv : Atın hırsıla ve saldırganca yaptığı koşu.

Rikin : Binalarda iki duvarın birleşikleri yörenin dış tarafı, yükün köße. A.

Rikoyî : İnatçı, öfkeli, kaprisli kimse (bazı yörelerde «riko» şeklinde söylenir).

Rim : Mizrak.

Rimbaz : İyi mızrak kullanan, mızrak kullanmakta usta olan kimse.

Rimbêşik : Küçük bir tencere çeşidi.

Rimbêz : Mayhoş bir tadı olan ve yenilebilen bir bitki. Çiçeği kırmızı olur (bazı yörelerde «ribês» şeklinde söylenir).

Rincber : Rençber.

Rincberî : Rençberlik.

Rind : Güzel (yalnız kızlar ve kadınlar için bu sözcük kullanılır; diğer güzel şeyler için ise, yine «güzel» anlamına gelen «xewş» ve «xwesik» sözcükleri kullanılır).

Rindê : Kadın adlarının biri (güzel demek tir).

Rindi : Güzellik.

Ringe-ring : Bakır sesini anlatmak için söylenen söz (her iki «r» harfleri de kalın okunur).

Rıngın : Bakırın ses çikarması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diringe» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rıpın : Bitkilerden yapılan tutam, bitki tutamı.

Rıpından : Bitki köklerinin toprakta yayılması, bitkilerin toprakta kök salması ya da bitkilerin birbirlerine dolanmaları anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «ripin dide».

Risas : Kurşun, risas. A. (çoğu yörelerde «gule» denir).

Rıstık : Gerdanlık, boyuna takılan kolye.

Rıstin : Eğirmek, yün ya da pamuğu eğirip iplik haline getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dirêse».

Rısti : Eğrilmiş, eğrilip iplik haline getirilmiş yün ya da pamuk.

Rısk : Bit yumurtası, saç köklerine yapışan ve

daha sonra gelişip büyüyen bit yumurtası.

Rıste : Uzun parçalara ayrılarak kurutulan ve pirinç ya da mercimeğe katılarak pişirilen bir hamur işi yiyecek (erişte).

Rıtam : Sulu çamur, balçık.

Rıtıl : Ağırlık ölçülerinden biri olan batman (sekiz kilogram).

Rıtımardin : Bir yolu, bir su arkını ya da bir kanalı çamur ve balçıkla tıkamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diritimine».

Rıtımın : Bir yolun, bir su arkının ya da bir kanalın çamur ve balçıkla tikanması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diritime».

Riya : Riya, gösteriş için yapılan iş. A.

Riyakar : Riyakâr, gösteriş için iş yapan kimse.

Rıza : Razı olma, rıza. A.

(ayrıca erkek ismi olarak da kullanılır).

Rızandin : Çürütmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dırızine».

Rızinde : Kapıyu duvardaki kapı çerçevesine tutturan demir halka.

Rızı : Çürüük, çürümüş olan şey.

Rızın : Çürümek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dırize».

Rızq : Rızk, azık. A.

Rızyanık : Bir bitki.

Rışal : İçinde kabak ve benzeri şeýlerin kaynatıldığı pekmez (reçel).

Rıp : Hile, oyun, aldatmaca, kandırmaca, deşise, üçkâğıtçılık (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rıs : Yün iplik (bazı yörelerde «rês» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Risipî : Bir köyün ya da bir mahallenin yaşlı adamı (sözcüğün söz-

lük anlamı «aksakallı» demektir).

Rış : Vücutta meydana gelen çiban (örneğin «Şark çibarı» gibi).

Rışı : Yere serilen yaygilardaki püskül (bazı yörelerde «rişik» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Rıtın : Büyük abdest yapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dırı» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Ro : 1 — Küçük ırmak.
2 — Köriez.

Rodi : Bağırsak (bazı yörelerde «rovî» şeklinde söylenir).

Rovî : 1 — Tilki (bazı yörelerde «rûvî» şeklinde söylenir). 2 — Bağırsak (bazı yörelerde «rodî» şeklinde söylenir).

Rohnahî : İşima, ışıklı olma durumu, ışık, aydınlichkeit (çoğu yörelerde «ronahî» ve «ronayı» şeklinde söylenir).

Rohnî : Aydın yer, ya da aydın olan herhangi bir şey.

Rohnibûn : Aydınlanmak, aydınlığa kavuşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rohnî dîke».

Rohnikirin : Aydınlatmak, aydınlığa kavuşturmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rohnî dîke».

Roj : 1 — Güneş (güneş ışığı değil, Güneş'in kendisi). 2 — Gün, gündüz.

Rojin : Dumanın çıktıığı baca (bazı yörelerde «locin» biçiminde söylenir; bazı yörelerde de bacaya «bixêri» ya da «kulek» denir).

Roji : Oruç.

Rojkan : Bitlis'in ilçelerinden biri (aslında bir aşiretin adıdır; bu aşiretin bulunduğu bölgenin eskiden ilçe olduğu anlaşılıyor).

Rokırın : Buğday, arpa gibi şeyleri yiğmek

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ro dîke».

Rokırî : Yiğilmiş olan buğday, arpa gibi şeyleler.

Rokuj : Bohtan'da bir ırmağın adı.

Rol : Ağaçlara dolanan bir bitki (sarماşık).

Romî : Osmanlı ülkesinde oturan Rumlara verilen ad.

Ron : Sıvı. Bütün sıvılar için kullanılır.

Rû : Yüz. Hem insan yüzü, hem başka şeylerin yüzü için kullanılır.

Rûbar : Yüzüze olma hali.

Rûdan : Yüz vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rû dîke».

Rûgirtin : 1 — Birisinin yüz bulması, şımarması anlamına bileşik fiil. 2 — Süt gibi şeylerin katılıması, maya tutup katılıması anlamına bileşik fiil.

Her iki anlamda da
şimdiki zaman fiili
«rû dígire».

Rûgirtî : 1 — Yüz bul-
muş, şırmış olan
kimse. 2 — Maya tut-
muş, katılmış olan
süt ve benzeri şey.

Rûn : Yağ.

Rûniştandin : Oturtmak
anlamına fiil. Şimdiki
zaman fiili «rû dînîte».

Rûniştin : Oturmak an-
lamına fiil. Şimdiki za-
man fiili «rû dîne».

Rûniştî : Oturmuş olan.

Rûres : Yalancı, işi gü-
cü yalan söylemek
olan kimse.

Rûreşanî : Yüz kızartıcı
iş (bazı yörelerde «rû-
reşayı» şeklinde söy-
lenir).

Rûreşi : Çok yalancılık.

Rût : Tüysüz, köse (me-
cazi olarak işsiz-güç-
süz, boş gezen, evsiz-
barksız kimseler için
de kullanılır).

Rûtbün : Tüysüz olmak,
köse olmak (mecazi
anlamda da işsiz-güç-
süz, evsiz-barksız ol-
mak) anlamına bile-
şik fiil. Şimdiki zaman
fiili «rût dîbe».

Rûtkirin : Tüysüzleştir-
mek, tüysüz hale getir-
mek (ya da mecazi
olarak evsiz-barksız,
ihsiz-güçsüz hale getir-
mek) anlamına bile-
şik fiil. Şimdiki zaman
fiili «rût dîke».

S

Sabûn : Sabun.

Sabûnpêj : Sabun yapımı-
cısı, sabun yapan kim-
se, sabun pişiricisi.

Saçme : Kuş avında kul-
lanılmak üzere tüfek-
lere doldurulup atılan
kurşun taneleri (saç-
ma). T.

Sade : Aynı cinsten olan,
başka bir cinsle karı-
şık olmayan şey.

Sadiq : Sadık, bağlı, sa-
dakat gösteren kimse.
A.

Saet : 1 — Altmış dakik-

kadan ibaret olan za-
man parçası. 2 — Va-
kit gösteren araç, saat
(bu anlamdakine bazı
yörelerde «katjimêr»
ve «demjimêr» denil-
dir).

Saf : Söylenen sözlere
çabuk inanan kimse,
saf (bazı yörelerde
«saxık» da denir).

Safî : Duru olan, içinde
başka cinsten bir şey
bulunmayan şey. A.

Safibûn : Duru olmak,
başka cinslerden arın-

dırılmış olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*safi dibe*».

Safikirin : Bir şeyi duru hale getirmek, başka cinslerden arındırmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*safi dike*».

Savar : Buğdaydan yapılan bulgur.

Sahi : Gökyüzünün açık ve bulutsuz olması durumu (bazı yörelerde «sayı» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «s» kalın okunur).

Sax : 1 — Yaşayan kimse, «ölü»nün karşıtı. 2 — Hastalıklardan ve kusurdan uzak olan, sağlıklı ve kusursuz olan kimse ya da şey.

Saxbün : 1 — Sağ olmak, yaşamak, yaşıyor olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «*sax dibe*».

Saxî : Sağlık. 2 — Sağlıklı ve kusursuz, hasatalıksız olma hali.

Saxkırın : 1 — Diriltmek, yeniden yaşatmak anlamına bileşik fiil, 2 — Hastalıktan kurtarmak, iyileştirmek, sağlığa kavuşturmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «*sax dike*».

Saxlem : 1 — Sağlam, kusursuz, sağlıklı. 2 — Güvenilir, emin kimse.

Saq : Kişiń bacaǵa giyilen ve çorap şeklinde olan giyecek (çorapla arasındaki fark, bunun ayak bölümünün bulunmaması ve bacaǵın ayak bileğinden diz kapağının altına kadar olan bölümüne giyilmesidir).

Sak : Manda yavrusu.

Sakol : Çelimsiz, değerlez hayvan (bazı yörelerde değer verilmeme-

yen çocuklar için de kullanılır).

Sal : Yıl, sene (sözcükteki «s» harfi kalm okunur).

Salox : Kaybolan ya da bilinmeyen herhangi bir şeyle ilgili olarak verilen bilgi, haber, hakkında bulunan belirti, iz.

Salos : Riyakâr, ikiyüzlü, yaltaklanan kimse (bazı yörelerde «salüs», bazı yörelerde de «şalûz» şeklinde söylenir).

Samîtil : Öküzlerin boyununa geçirilen boyunduruğun her iki tarafından sarkıtılan çubukları bağlamakta kullanılan ip.

Sancûl : Köpeğin boyuna geçirilen tasma (sözcükteki «s» kalm okunur).

Sano : Bohtan'da bir köy.

Sap : Buğday ve benzeri ekinlerin demeti, sap.

Sar : Soğuk, «sıcak»ın

karşısı.

Sarîb : Rıdvân ilçesinde (?) bir köy.

Sarînc : Büyük su havuzu (sarnıcı). T.

Saro : Bohtan'da bir köy.

Sason : Muş'a bağlı bir ilçe. Son derece sarp bir yer olmakla ve kayaçlı dağlarının geçit vermemesiyle tanınır. Halkının bir bölümü Kürt, bir bölümü de Araptır. Her iki dil de konuşulur (günümüzde Siirt iline bağlıdır).

Satandîn : Pirinci kabuklarından soyukturken sonra dövmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîsatîne» (sözcükteki «s» ve «t» harfleri kalm okunur).

Satîl : Su bakracı.

Sator : Et kesmekte kullanılan büyük bıçak (satır).

Sawî : Düz olan, eğri olmayan şey. Her şey için kullanılır.

Sawibûn : Düzelmek, düz olmak, eğri olmamak

anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«**sawı dibe**».

Sawikirin : Düzeltmek,
düz hale getirmek, eğ-
ri olmaktan çıkartmak
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«**sawı dibe**».

Sawrı : Köylülerden al-
nip toplanan yiyecek-
ler.

Saz : 1 — Zurna. 2 — Çal-
gı áleti (saz).

Sazbend : 1 — Zurnacı,
zurna çalan kimse,
(doğrusu çalgıcı, her-
hangi bir sazi çalan
kimse).

Se : Köpek (sözcükteki
«s» harfi kalın oku-
nur).

Seavık : Suda yaşayan
köpek, deniz köpeği
(denizaslanı, denizayı-
sı ya da denizfili ola-
bilir).

Seb : Adam çekiştirme,
arkadan konuşma.

Sebkirin : Adam çekis-
tirmek, arkadan ko-
nuşmak anlamına bile-

şik fiil. Şimdiki zaman
fiili «**seb dike**».

Sebil : At tavası. Bazıla-
rinca böyle kullanılır
(sözcükteki «s» harfi
kalın okunur).

Sebir : Sabır. A.

Sebirkirin : Sabretmek
anlamına bileşik fiil.
Şimdiki zaman fiili
«**sebir dike**».

Secde : Namazda vari-
lan secde, basın yere
konulması. A.

Secere : Soyla ilgili bilgi-
lerin bulunduğu kâ-
ğıt, soy kütüğü. A.
(Arapça «secere»nin
bozulmuş şeklidir).

Sed : Yüz sayısı.

Sedefe : Sedef.

Sedex : Bohtan'da bir
köy.

Sedeqe : Sadaka. A.

Sedem : Sebep, neden
(bazi yörelerde «se-
med» şeklinde söyle-
nir).

Sef : 1 — İnsanlardan
oluşan saf, sıra. A. 2 —
Yüzük taşı.

Sefa : Sevinç hali, ferah, sefa.

Sefandin : Bal ve benzeri sıvıları süzmek, süzgeçten geçirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «disefine» (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sefandi : Süzülmüş, süzgeçten geçirilmiş şey.

Sefarker : Bakıcı, kelayıcı.

Sefer : Müslüman olmayanlara karşı yapılan cihad, savaş.

Sefik : Süzgeç (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sefih : Akli dengesi yerinde olmayan kimse. A.

Sefil : Yoksul, maddi durumu düşük olan kimse. A.

Sefine : Çeşitli şairlerin yazılı olduğu kitap (bazı yörelerde «berhevək» denir ve ikisi de «antoloji» anlamına gelir).

Sefre : Safra (sözcükteki «s» kalın okunur).

Seft : Büyük kovan (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sevi : Üzümün ya da benzer meyvelerin toplanarak taşınmasında kullanılan büyük sepet.

Seglawi : Soylu bir at türü.

Sehabî : Peygamberin arkadaşı (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sehaf : Kitapları ciltleyen kimse. A.

Sehan : Bakirdan yapılan bir yemek kabı. Bazıları da «sehenik» şeklinde kullanırlar.

Seher : Şafak vakti, seher. A.

Sehet : Sağlık, sıhhat. A.

Sehet bî : Bir şey yiyen ya da içen kimseye söylenen ve «afiyet olsun» anlamına gelen söz.

Sehetxweş : Takdir için kullanılan ve «aferin» anlamına gelen sözcük.

Sehêtî : Deneme, sınama, kontrol etme işi.

Sehêtikirin : Denemek, sınamak, kontrol etmek anlamına gelen bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sehêtî dîke».

Sehkirin : Dinlemek, işitmek (ayrıca aramak, araştırmak) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «seh dîke».

Sehl : Kolay. A.

Sehbûn : Kolaylaşmak, kolay olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sehl dîbe».

Sehlkirin : Kolaylaştırırmak, kolay hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sehl dîke».

Sexel : Küçük yavru, insan ya da başka canlıların yavrusu.

Sexî : Cömert, iyiliksever kimse. A.

Seq : Bileyi, bileme işi.

Seqandîn : Bilemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «diseqîne» (bazı yörelerde fiil

«seqakîrin», şimdiki zaman fiili de «seqa dîke» şeklinde söylenir).

Seqem : Şiddetli soğuk. A.

Sequer : Şiddetli soğuk, ayaz.

Seqet : Organlarından biri bozuk olan kimse, sakat, A.

Seqew : Hayvanların uğradığı bir hastalık, Bu hastalığa yakalanan hayvanlar çok öksürürler. Bu hastalıktan az kurtulunur.

Seqî : Sert bir taş. Renge maviye çalar.

Sekan : Gemilerin attığı demir. Ayrıca küçük gemileri yüzdürmekte kullanılan bir tahta (durgun su ya da durgun insan için de kullanılır).

Sekar : Saman sepeti, içine saman konulan büyük sepet.

Sekerât : Can çekisme.

Sekim : Duruş, durma.

Sekinandîn : Durdur-

mak anlamına fiil.
Şimdiki zaman fiili
«disekinine».

Sekinîn : Durmak anla-
mına fiil. Şimdiki za-
man fiili «disekine».

Sekitîn : Köpeğin ölmesi
ya da hakaret için kö-
peğe benzetilmek iste-
nilen kimsenin ölmesi
anlamına fiil. Şimdiki
zaman fiili «disekite»
(sözcükteki «s» harfi
kalın okunur).

Sekre : Ayran taşı, ay-
ran içmekte kullanılan
tas (bazı yörelerde
«sukre» şeklinde söy-
lenir).

Sel : Yassı taş (sözcük-
teki «s» kalın okunur).

Selbend : Yollara ya da
kaldırımlara döşenen
yassı taşların döşen-
miş şekli. Ayrıca yer-
leri tutan buzlar (söz-
cükteki «s» harfi kalın
okunur).

Selef : Bir ürünü, daha
olgunlaşmadan önce
parasını vererek sa-

tin alma işi (tefe, te-
fecilik).

Selexane : Mezbaha.

Selek : Sepet.

Selemas : İran ülkesin-
deki Şirvan'da bir köy.

Selende : Kürt evlerinde,
damların duvarları
aşan bölümleri. Saçak-
lar şeklinde bulunan
bu bölümler, duvarla-
rin yağmurdan ıslanıp
yıkılmaması içindir.
Çünkü Kürt evleri ço-
ğunlukla topraktan
yapılmıştır (sözcükte-
ki «s» harfi kalın oku-
nur).

Selecte : Hiyarın ayran'a
doğranmasıyla yapılan
yiyecek. İçine tuz ve
kimi zaman sarmisak
ve benzeri şeyler de
katılır (cacık anlamı-
na gelen bu sözcük,
salata için de kullanılır).

Selewat : Salavat. A.

Selxandin : 1 — Hayva-
nın derisini yüzdür-
mek anlamına fiil. 2 —
Birisine darp vurarak

canını açıtmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «d̄selixine».

Selixin : 1 — Hayvanın derisinin yüzülmesi anlamına fiil. 2 — Birbine vurulan darp sonucunda canının acıması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «d̄selixe».

Selilanık : Çocukların yürümeye alışmalarını sağlamak için yapılan ve bir tahtanın tekerlekler üzerine oturtulmasıyla oluşturulan araç (yürüteç).

Selim : Sağlam, salim, sağ-salim, yarasız-beresiz. A.

Selin : Mezarın içinde, ölüün konulduğu arka üzerine konulan ve üzerine toprak atılan taşlar (çoğu yerlerde bu taşlara «alıgor» denilir).

Selpene : Bohtan'da bir köy.

Semanek : Eti bol olmakla, etli olmakla tanınan büyük bir kuş.

Semawer : İçinde çay kaynatılan kap.

Semawi : 1 — Beyaza çalan mavi renk (gök rengi). 2 — Bu renkte olan şey. A.

Semer : İçinde tahta parçaları da bulunan hayvan palanı, semer.

Semerşex · Rojkan'da bir köy.

Semx : Kırmızı mürekkebe ve benzeri şeylere katılan bir ağaç sakızı.

Semûr : Yaz mevsiminde esen ve hastalık taşıyan rüzgâr. A.

Sendel : Sandal, sandalye (sözcükteki «s» harfi kahn okunur).

Sened : Borçlunun alacaklıya verdiği ve borcun miktarı ile vadisinin belirtildiği kâğıt, senet. A.

Senem : Put, sanem. A.

Sepet : Sepet. Bazen yal-

nız ufak sepetler için söylenenir. T.

Ser : 1 — Baş, kafa. 2 — Üst, bir şeyin üstü, üzeri.

Sera : Hükümetin çalışma yeri, saray (bazı yörelerde «sara» şeklinde söylenenir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Serac : 1 — Saracı. 2 — Eyer yapımıçısı.

Serad : Delikleri geniş olan kalbur (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Seraf : Altın alım-satımıyla uğraşan kimse, sarraf.

Serban : Binaların damı.

Serbar : Yükün üzerine konulan ufak-tefek şeyler.

Serbest : Yaptığı işlerde kimseye aldirış etmeyen, cüretkâr, cesur kimse (ayrıca bağımsız, serbest kimse).

Serbestbün : Serbest olmak, başına buyruk olarak yaptığı işlerde

kimseye aldirış etmemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «serbest dibe».

Serbesti : Serbest olma hali.

Serbestkirün : Serbest etmek, serbest bırakmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «serbest dike».

Serbidew : Bir yemek çeşidi. Dövmeden yapılır ve üzerine, kurutulmuş çökeleğin eritilmesiyle elde edilen ayran ve yağı dökülerek yenilir (bazı yörelerde «gebol» denir).

Serbidims : Bir yemek çeşidi. Dövmeden yapılır ve üzerine pekmez dökülerek yenilir.

Ser bi ser : Başa baş yapan ve üzerine bir şey alınmayan ya da verilmeyen takas.

Sercaxlı : İplik gibi ince kıyalan tütün.

Serceh : Atlarda görülen ve tehlikeli olan bir hastalık.

Sercil : Hayvan semeri-nin ya da palanının üzerine konulan örtü.

Serçerm : Hayvan başı-nın derisi.

Serdan : Birisini ziyaret etmek anlamına bileşik fiil (bazı yörelerde «seredan» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «ser dide».

Serdar : 1 — Topluluğun lideri. 2 — Ordunun başı, komutan.

Sere : Yaşılı kimse, yaşı-nı başını almış kişi.

Serek : Baş, başkan, bir topluluğun lideri.

Serfkırın : Harcamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «serf dike» (sözcükte-ki «s» harfi kalın oku-nur).

Sergindan : Yoksul, ca-resiz kimse.

Sergin : Hayvan dışkısı, zibil, gübre.

Sergo : Hayvan dışkısı-nın toplandığı yer ve dışkidan oluşan yi-gın.

Sorgum : Sürgün, uzak bir yere gönderme.

Serhel : Bohtan'da bir köy. Burada bir tuzla vardır.

Ser hingaftın : Birisini yükseltmek için, eli başa götürerek verilen selâm.

Serhişk : İnatçı ve ser-keş hayvan (inançlı insanlar için de kullanılır).

Serxete : Bohtan'da bir köy.

Serxweş : 1 — Sarhoş. 2 — Tüfek demirinin bir çeşidi.

Serxweşbûn : Sarhoş ol-mak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «serxweş dibe».

Serxweşî : 1 — Sarhoş-luk, sarhoş olma hali. 2 — Ölünün ailesi için yapılan başsağlığı dileği, taziye.

Serxweşkırın : Sarhoş etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «serxweş dike».

Seridandin : Buğday ve

benzeri hububatı kalburdan geçirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diseridine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Seridin : Ekinlerin başak vermesi ve taneleininin belirgin duruma gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diseride» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Seri : Baş, kafa. Hem insan, hem de diğer varlıkların başı için kullanılır.

Serkan : Kaynağın başı.

Serkanî : Pınarın başı, başpınar.

Serkar : Bir işi yapmakla görevlendirilen kimse (daha çok toprak ağalarının köydeki işlerini yürütmeyle görevli baş yönetmenlere denir).

Serkele : Gem demirine bağlanan ve hayvanın başına geçirilen kasnak.

Serker : Eşege benzeten kimse için söylenen söz, eşek başlı.

Serkêr : Kılıçın (ya da bıçağın) ucu, baş taraflı.

Serkom : Buğday yiğininin en kaliteli olan üst tabakası.

Serma : Soğuk, «sıcak»ın karşıtı.

Sermil : İki omuzun üstüne atılan giyecek (pelerin gibi).

Sermiyan : Tüccarın aamalı, sermaye (mecazî anlamda aile reisi ve aşiret reisi karşılığında da kullanılır).

Serniqab : Yazışmalarada yazının başına yazılan ve yazının gönderileceği kişinin niteliklerini, ona yapılan övgüleri ve kendisine duyulan özlemleri içeren sözler. Bazıları bunu «serqab» şeklinde söylerler.

Serok : Başkan, lider (bilinen ve belli bir başkan için kullanılır).

Herhangi bir başkan kastedildiğinde ise «serek» denilir).

Serpirê : Siirt yakınında bir köy.

Sersal : 1 — Yılbaşı.
2 — Ölüm için, ölümünün üzerinden bir yıl geçtiğinde verilen yemek ya da sadaka olarak dağıtılan yiyecekler.

Sersar : İhmalkâr, işlere önem vermeyen, her şeye boş veren kimse.

Serseri : İşlere önem vermeyen, sağı-solu belli olmayan, davranışlarında ölçü tanımiyan kimse, serseri.

Sersot : Ucu yanmış değnek, çubuk, odun gibi şeyler. İster ateşi sönmüş, ister sönmemiş olsun, böyle adlandırılabilir.

Serşe : Herhangi bir şeyin en kalitelisi, en iyisi.

Serşo : Yıkınma yeri.

Serta : İlk koparılan, ilk toplanan tütün.

Serwer : Bir topluluğun başı, reisi, lideri.

Setimandîn : Çukuru doldurmak ya da bir şeyi tahrip etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «disetimine» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Setimîn : Bir çukurun kapanması ya da herhangi bir şeyin tahrip olması, yıkılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «disetime» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Setme : Hayvan ayağının takılması durumu.

Setrenc : Satranç oyunu (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur.)

Sewadî : Bohtan'da bir köy.

Sewdeser : Başı dönen insan.

Sewik : Hamuru yağda yoğun olarak pişirilen ekmek (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sewil : Topraktan yapılmış su testisi.

Sews : Akli dengesi yerinde olmayan, deliler ve malenkolik kimse-ler gibi aklından yana sağlıklı olmayan kimse (bazı yörelerde «sewsî» şeklinde söyle-nir).

Sewsbün : Akli dengesi bozulmuş olmak, yarı-delî olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki za-man fiili «sews dibe».

Sewsi : Akli dengesi yerinde olmama, yarı-de-li olma durumu.

Sewskırın : Birisinin akli dengesini bozmak, akli dengesinin bozulmasına yolaçmak, onu yarı-delî durumuna getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki za-man fiili «sews dike».

Seyandin : Sıvamak an-lamina fiil. Şimdiki za-man fiili «diseyîne» (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Seyandî : Sıvanmış olan duvar ve benzeri şey.

Seyd : Av, avlanma. A. (çoğu yörelerde «nê-cîr» denir).

Seydvan : Avci, avcılık yapan kimse (çoğu yö-relerde «nêcirvan» de-nir).

Seyid : Fatma'nın (Pey-gamber'in kızı) evlât-larından olan kimse. A.

Seyidmîrim : Garzan'da bir köy.

Seyr : Bir şeye ya da bir şeylere, bir yerlere bakma, seyretme, te-mâşa etme işi.

Seyran : Çevreyi gör-mek, temasâ etmek için kırlara çıkma işi.

Seyrkırın : Bakmak, te-mâşa etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki za-man fiili «seyr dike».

Sê : Üç sayısı. «Sisê»nın kısaltılmış şeklidir.

Sêv : Elma.

Sêvanok : Elma biçimin-deki kalça kemiği (oy-luk kemiği).

Sêvik : Garzan'da bir köy. Bu sözlükte güvendiğimiz kimselerden biri olan Molla Mustafa o köydendir. Allah, her iki dünyada da derecesini yüceltsin. Amin.

Sêvkâr : Sipayert bucagında (?) bir köy.

Sêvle : İri tarla faresi (bazı yörelerde «cılboq» denir).

Sêgeh : Tahtadan yapılan ve buğday saplarının harmanda çevrilip aktarımrasında kullanılan üç parmaklı araç.

Sêqak : Sason'un köylerinden Kabilcevz'de bulunan ve suyunun güzelliğiyle bilinen büyük bir çeşme.

Sêqsêqok : Soğan gibi kökü bulunan ve yenilebilen bir bitki.

Sêk : Üzüm suyundan yapılan sirke. Çoğu tarafından kullanılır (bazı yörelerde «sırke» denir).

Sêl : Üzerinde yassı ekmek pişirilen geniş demir parçası (ekmek sacı anlamına gelen bu sözcük, aynı zamanda, üzerinde ekmek pişirilen yassı taş için de kullanılır).

Sêlax : Irmak kenarlarında biriken kum (bazı yörelerde «sêlxan» ve «sîlik» de denir).

Sêlexer : Beşiri'de bir köy.

Sêlxan : Irmak kenarlarında biriken kum.

Sêlim : Merdiven (bazı yörelerde «sîlim» şeklinde söylenir).

Sêlmî : Bir helva çeşidi. Kaynatılıp eritilen peynirden yapılır ve içine pekmez gibi tatlı bir şey ile az miktarda un katılır. Kürtlerin çok lezzetli yemeklerindendir.

Sênc : Bağların ve benzelişlerin çevresinde yapılan dikenden koruluk (çalı-çırپıdan ya da çitten yapılan

koruluğa da aynı ad verilir).

Sênckirin : Bağların ve benzeri şeylerin çevresini, dikenden (ya da çitten, çalı-çırkıdan) yapılan korkuluklarla çevirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «sênc dîke».

Sênckirî : Çevresi dikenden (ya da çitten, çalı-çırkıdan) yapılmış korkuluklarla çevrilmiş olan bağ ve benzeri şeyler.

Sêni : Bakırdan yapılan ve üzerinde yemek yenilen kap (sini).

Sêpê : Üzerine tencere konulan üç ayaklı bir demir araç.

Sêpîk : Ayran yayarken yaygın (tuluğun) asıldığı sehpa (ayrıca idam sehpası için de kullanılır).

Sêr : Piyasa, fiyatarketlerini belirleyen durum.

Sêriya : Zırkan'da bir

köy. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Sêrt : Siirt kentinin adı, il merkezi.

Sêw : Zehirli iri ari.

Sêwî : Yetim, anası-başı olmuş çocuk.

Sibat : Şubat ayı (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sibe : Sabah.

Sibetir : Ertesi gün, ertesi sabah.

Sibê : Yarın.

Sicade : Üzerinde namaz kılınan seccade (bazı yörelerde «secade» şeklinde söylenir).

Sican : Garzan'da bir köy.

Sidan : Ağaçtan yapılan küp biçimindeki kap (bazı yörelerde «sindan» şeklinde söylenir).

Sidîh : Dokuma ya da örmede bir uçtan bir uca çekilen iplik.

Sıdihkirin : Dokuma ya da örmede ipliği bir uçtan bir uca çekmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «**sıdih dike**».

Sifet : İnsanın niteliği, karakteri (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıfık : Kapının arkasındaki bölme, sofa (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıfir : Bakır (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıfn : Kök, köken, asıl. Her şey için kullanılır.

Siforı : Sincap (bazı yörelerde «**sıhor**», bazı yörelerde de «**pilür**» şeklinde söylenir).

Sifre : Sofra, üzerinde yemek yemek için konulan herhangi bir şey ve bunun üzerine konulan yemekler.

Sıfrı : Tüfeklerin uzun türden mermileri, örneğin Padişah askerlerince kullanılan tüfeklerin mermileri gibi.

Sıfto : Kirli, kokuşmuş,

iğrenilen şey (sözcükteki «s» ve «t» kalın okunur).

Sıftobün : Bir şeyin kırlenip kokuşması, iğrenilecek duruma gelmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıfto dibe**».

Sıvde : Binalarda kapının üstündeki bölüm.

Sıvē : Şirvan'da bir köy.

Sıvik : Hafif, «ağır»ın karşıtı.

Sıvıkbün : Hafif olmak, hafiflemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıvik dibe**».

Sıviki : Hafiflik, hafif olma hali (bazı yörelerde «**sıvıkayı**» şeklinde söylenir).

Sıvikkırın : Hafifletmek, hafif hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıvik dike**».

Sıvnık : Öküzlerin sırtlarını temizlemekte kullanılan süpürge (tüm süpürme işlerin-

de kullanılan süpürge-lere bu ad verilir).

Sıvsılık : Renkli oir kuş türü.

Sih : 1 — Gölge. 2 — Otuз sayısı (her iki anlamda da bazı yörelerde «sî» şeklinde söylenir).

Sıhbet : Güzel sözler söyleme, söyleşi söyleşide bulunmak için yapılan toplantı, sohbet.

Sıhık : Sirke.

Sıhiya : Garzan'da bir köy.

Sıhr : Meyvesiz ağaç.

Sıhrık : Tüfeğin kundağında bulunan bir delik. Ateş eden kimse, bu delikten bakarak ateş eder.

Sıxlet : Zorluk, meşakkat, zahmet. Arapça «sıklet»in bozulmuş şeklidir.

Sıqa : 1 — Başkalarına su taşıyan kimse, su taşıyıcısı, saka. 2 — Bıçak ve benzeri şeyleri bileme işi (her iki anlamda da bazı yöre-

lerde «seqa» şeklinde söylenir).

Sıqakırın : Bıçak ve benzeri şeyleri bilemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «sıqa dike».

Sık : Çirkin, kötü görünüşlü. Her şey için kullanılır.

Sıkbûn : Çirkinleşmek, çirkin olmak, kötü görünümlü olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «sık dibe».

Sıkır : Suyun akışını kesmek, yönünü değiştirmek için yapılan bent, su bendi.

Sıkke : 1 — Yere çakılan demir kazık. 2 — Para basma işi, sikke.

Sikkirin : Çirkinleştirmek, bir şeyi çirkin ve kötü görünümlü hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «sık dike».

Sıl : Yaptığı bir kötülügün, işlediği bir suçun, yaptığı çirkin bir

işin açığa çıkışmasından korkan, gocunan kimse.

Silav : Selâm. «Silam» şeklinde söyleyenler de vardır.

Silavkırın : Birisine selâm vermek, onu selâmlamak ya da ona selâm yollamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «silav dike».

Sileh : Silâh (çoğu yerlerde «çek» denir).

Sulgam : Bitlis yakınında bir köy.

Sulk : Nar kadar ve daha iri olan bir bitki kökü. Kırmızıdır. Kışın yetişir. Pişirilerek yenir.

Siloqan : Zırkan aşiretlerinden biri.

Sultanmût : Rojkan'da bir köy.

Silux : Muş yakınlarında, Fırat ırmağı üzerinde bir asma köprü.

Sılık : 1 — Bir şeyhin nezaretinde, halvette çekilerek yapılan iba-

det ve riyazet. 2 — Pürüzlü olup da daha sonra saydamlaşan şey (buna bazı yerlerde «hilû» da denir). 3 — İtibarı az olan, saygınlığı eksik olan kimse.

Sım : Hayvan tırnağı ve toynağı.

Sımaq : Sumak.

Sımaqpalan : Pirinç ve benzeri şeylerin eleyip ayıklamada kullanılan, çok delikli bir baki kap.

Simbêl : Üst dudağın üst tarafında biten tüyler, büyük.

Simbêlek : Sarı renkte bir balık türü.

Simbêlo : Böceklerin çok gür ve kalın olan kimse (palabıyıık).

Simbıl : Buğday başlığı.

Sımbır : Hayvan tırnaklarını kesmeye kullanılan demir araç (bazı yerlerde «simteras» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Sımidmıl : Çekirge yi-
yen bir kuş türü. Ba-
zılarinca böyle kulla-
nilır.

Sımkok : Bir bitkinin ta-
neleri. Kırmızı renkte
dirler. İçyağı ile birlik-
te dövülüp, çocukların
ağriyan kulaklarının
altına yapıştırılır.

Sımkot : Ayran gibi içe-
cekleri içmekte kulla-
nilan küçük maşrapa.

Simsiyarık : Leyleğe ben-
zeyen, fakat leylekten
daha ufak olan, kısa
gagalı bir kuş.

Sımsire : Üzümün sıkı-
lip suyunun çıkarılma-
sında sona kalan ka-
buk kalıntıları (posa-
sı).

Sımtaraş : Hayvan tır-
naklarını kesmekte
kullanılan demir araç
(bazı yörelerde «sim-
bir» denir ve her iki-
sinde de «r» harfi
kalın okunur).

Sımtın : Delmek anla-
ma fiil. Şimdiki zaman
fiili «dışime».

Sımtı : Delinmiş, içinde
delik açılmış şey.

Sımuż : Nemiran buca-
ğında (?) bir köy.

Sınbıl : Mavi renkli, gü-
zel kokulu bir çiçek.

Sıncı : Bir ağaç. Ekşi ve
yenilebilen meyveleri
olur (iğde ağacı).

Sıncéri : Bir üzüm türü.
Pekmez, coğunlukla
bu üzümün şarasından
yapılır.

Sıncık : Topraktan yapı-
lan ve abdestlerini
yapmaları için beşikte
çocukların altına ko-
nulan uzunlamasına
bir kap.

Sıncırandın : Tandırı (ya
da fırını) ekmek pi-
şirmek için ısıtmak
anlamına fiil. Şimdiki
zaman fiili «dışıncı-
ne» (bazı yörelerde fiil
«sıcırandın», şimdiki
zaman fiili «dışıcıne»
şeklinde söylenir).

Sıncırın : Tandırın (ya
da fırının) ısınması,
ekmek pişirilecek du-
ruma gelmesi anla-
mı-

na fiil. Şimdiki zaman fiili «dîsîcîre» (bazi yörelerde fiil «sîcîrîn» şimdiki zaman fiili «dîsîcîre» şeklinde söylenen).

Sincûq : Hayvan bağırsaklarından büyük olanları (bazi yörelerde «sîcûq» şeklinde söylenen).

Sîndan : 1 — Demircinin, üzerinde demiri dövdüğü örs. 2 — İçine yağ konulan toprak kap. 3 — Bitlis'te bir köy.

Sîndîk : Bulgur ufağı (bazi yörelerde «hûrîk» denir).

Sîndîya : Garzan'da bir köy.

Sînet : 1 — Nafile nazı. 2 — Sünnet.

Sînet : Sanat, zanaat.

Sînetker : Sünnetçi.

Sînetkîrîn : Sünnet etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sînet dîke».

Sînetkîrî : Sünnet edilmiş olan kimse.

Sînêb : Siirt yakınında bir köy. Bu köyde hiç akrep yoktur.

Sîng : 1 — Hayvan, çadır gibi şeyleri bağlamak için yere çakılan kazık. 2 — Çırkığın iplik sarılan şişi.

Sîngîk : Küçük çocukların vücutundan meydan gelen ve kızamıklardan daha büyük olan küçük sivilceler.

Sînsîl : 1 — Omurga kemiklerinden her biri, omurga. 2 — Tümsek.

Sîntîr : Hiç kimsesi olmayan öksüz çocuk.

Sîpendar : Hizan'da bir köy.

Sîpîh : Bit.

Sîping : Yenilebilen, peynire de karıştırılan bir bitki, ot.

Sîpi : Beyaz, beyaz renkte olan şey.

Sîpibûn : Beyaz olmak, beyazlaşmak, ağarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sîpi dibe».

Sîpîde : Şafak, fecir.

Sıpkırın : Beyazlaştırmak, beyaz renge sokmak, ağartmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**sıpi dike**».

Sıpitahı : Beyazlık, beyaz renk.

Sır : 1 — Gizli kalması gereken şey, sır. A. (çoğu yörelerde «raz» denir). 2 — Esinti, yelin esmesi.

Sırke : Üzüm ve benzeri şeylerin suyundan yapılan sirke.

Sırs : Zırkan'da bir köy.

Sırt : Baş eğmeyen, serkeş hayvan.

Sısē : Üç sayısı (bazı yörelerde «sē» şeklinde söylenir).

Sıst : Gevşek. Ayrıca tembel ve beceriksiz kimseler için de kullanılır.

Sıstahı : Gevsek, tembel ve beceriksiz olma hali.

Sıstbün : Gevsek olmak, tembel ve beceriksiz olmak anlamına bileşik

fiil. Simdiki zaman fiili «**sıst dibe**».

Sıstkırın : Gevsetmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**sıst dike**».

Sısto : Beceriksiz, elinden iş gelmeyen, gevşek, tenbel adamlar için kullanılan sözcük.

Sitar : Herhangi bir şeyi örten elbise gibi şey.

Sitare : Yağmurdan korunmak için yapılan üstü kapalı barınak.

Sıtarkırın : Örtmek, setretmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**sıtar dike**». Ayrıca fiil «**sıtıkırın**», simdiki zaman fiili de «**sıtır dike**» şeklinde de söylenir.

Sıtī : Şirvan'da bir köy.

Siwak : Dişleri temizlemekte kullanılan misvak.

Siwar : Binici, bir şeye binen, atlı.

Siwarbün : Binmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «sıwar dibe».

Sıwarxe : Küçük odun.

Sıwari : Binicilik, binme işi.

Sıwarkırın : Bindirmek anlamına bileşik fiili.

Şimdiki zaman fiili «sıwar dike».

Sıyanet : Saygı, hürmet, birisini sayma işi.

Sıyanış : Garzan'da bir köy.

Siyare : Bir buğday türü.

Si : 1 — Gölge. 2 — Otuz sayısı (bazı yörelerde «sih» şeklinde söylenir).

Six : Hayvan sırtına yüklenen çuvalları birbirine bağlamakta kullanılan sivri uçlu çubuk (bazı yörelerde «zıxt» denir).

Sixur : Vücutundaki tüyler diken biçiminde olan ve eti yenilebilen bir hayvan, kirpi (bazı yörelerde «jüji», bazı yörelerde de «jiyo» denir).

Sıqal : Yerleri ya da benzeri bir şeyi ovarak temizleme işi.

Sılık : Irmak kenarlarında biriken kum.

Siman : İnsan yüzünün şekli, sima.

Sımir : Eti yenmeyen iri bir kuş.

Sinan : Beşiri'de bir köy.

Sing : Göğüs.

Sinor : İki toprak arasındaki sınır, hudut.

Sipan : Ahlat yakınında yüksek bir dağ. Üzerinde her zaman kar vardır (Süphan dağı).

Sır : Sarmısap.

Sırık : Bir çeşit yabani sarmısap. Peynire karıştırılan budur.

Sirkut : Sarmısap dövmekte kullanılan tahta araç (tokmak).

Sırmük : Bir çeşit yabani sarmısap.

Siser : Şirvan'da yüksek bir dağ. Denilir ki; akrabın soktuğu kimse o sırada, uzaktan da olsa bu dağı görecek şekilde yönünü ona ce-

virse iyileşir ve rahata kavuşur.

Siwan : Yağmurdan ya da sıcaktan korunmak için başın üstünde tutulan şemsiye.

So : Peynire katılan ve ona tat veren bir bitki.

Soba : Yüzücü, suda yüzeme işini iyi bilen kimse.

Sobahî : Yüzücülük, yüzeme işi.

Sofî : Tarikat şeyhlerinden biri önünde tarikata giren kimse.

Sofîsalûm : Bohtan'da bir köy.

Sofyan : Elajgir'de (Eleşkirt), bir köy.

Sov : Kıtlık, yokluk.

Sohtin : Yakmak anlamına fiil. Sözcükteki «h» harfi bazen düşer. Simdiki zaman fiili «dişoje».

Soxin : Bir işin sonu, nihayeti.

Sol : Ayakkabı, kundura (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sole : Darı bitkisinin sapları.

Sond : Yemin, and (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sondxwarîn : Yemin etmek, and içmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «sondixwe».

Sep : Irmaklarda, suların sığ olduğu yerlerde balıkların takılması için yapılan bend (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sor : Kırmızı renkte olan şey (sözcükteki «s» ve «r» kalın okunur).

Soravîk : Kadınların, güzelleşmek ve yüzlerinin kırmızı olmasını sağlamak için yüzlerine sürdükleri bir ilaç (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sorahî : Kırmızı renk.

Soranî : Kırmızı renkte olan bir armut türü.

Sorboz : Rengi kırmızı

ile beyaz arasında olan şey.

Sorbün : Kırmızılaşmak, kırmızı renge bürünmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sor dibe».

Sorık : Kızamık.

Soring : Kırmızı boyaya ya da kırmızı renkte olan toprak.

Sorıçık : Yemek borusu.

Sorkırın : Kırmızı renge sokmak, kırmızı yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sor dike».

Soryaz : Yabanı sarmısağın bir türü.

Sosik : 1 — Keklige benzeyen, fakat daha ufak olan bir kuş. 2 — Bohtan'da bir köy.

Sosin : Çiçeği mavi renkte ve güzel kokulu olan bir bitki. (sarı renkte olanları da vardır).

Soz : Bir işi yapmak için verilen söz.

Spartın : Bir şeyi bir başka şeye dayandırmak;

insanın kendini bir şeye dayandırması ya da bir işte birisine güvenmesi, bel bağlamaşı anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dış pêre».

Spayırt : Hizan'da bir bucak.

Spehi : Güzel, gözalıcı, alımlı. Her şey için kullanılır.

Spehibün : Güzel olmak, gözalıcı ve alımlı olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «spehi dibe».

Spehikırın : Güzelleştirmek, güzel hale getirmek, gözalıcı ve alımlı duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «spehi dike».

Spindar : Uzun boylu, beyaz kabuklu bir kavak türü.

Standın : Almak, bir şeyi almak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dîstîne».

Stēn : Hizan'da bir köy.

Stēr : Yıldız.

Stiran : Türkü söylemek, şarkı söylemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dıstire*».

Stiranbēj : Türkü söyleyen, şarkı söyleyen, ses sanatçısı (bazı yorerlerde «*dengbēj*» denir).

Stūri : Diken.

Stiribırık : Dikenleri kesmekte kullanılan iki çatallı sırik (sözükteki ikinci «r» harfi kalın okunur).

Stū : Boyun. Hem insan hem hayvan boynu için kullanılır.

Stūn : Dikilen direk, sütn.

Stûr : Kalın olan yuvarlak şey.

Stûrahî : İnsanın gururlanması durumu, kendisini büyük görüp göstermesi, başkalarına tepeden bakması, başkalarını horlaması hali.

Stûrbûn : Yuvarlak bir

şeyin kalınlaşması, kalın olması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*stûr dibe*».

Stûrîkan : Şirvan aşiretlерinden biri.

Stûrkîrn : Yuvarlak bir şeyi kalınlaştırmak, kalın duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «*stûr dike*».

Suxme : Üzüm ağacının yanında yere çakılırak ağacın dallarının üzerine atıldığı (ya da bağlandığı) çubuk.

Suxre : Angarya, başkasına ücretsiz olarak ya da az bir ücretle zorla yaptırılan iş.

Suxte : Öğrenime yeni başlayan öğrenci.

Sukum : İnsan yüzünün şekli, siması, cehresi.

Suwê : Zırkan'da bir köy.

Sûc : Kabahat, suç. T.

Sûxar : Pirinç sapları.

Sûk : Çarşı.

Sûr : Kentlerin çevresini saran sur.

Süre

Süre : Kur'ân-ı kerimin her bir bölümü, süre.

Süret : İnsanın yüzü, cehresi.

Sûrêm : Bitlis yakınında bir köy.

Sûs : Güzel kokulu bir bitki.

Süt : Üzerine, kuşları avlamakta kullanılan bir tahta bırakılan çukur.

Sûtar : Kötü işler yap-

Sûtin

maktan sakınmayan, hiç bir şeye aldıriş etmeden her şeyi yapan kimse.

Sûtin : Bıçak gibi şeyleri taşa sürerek bilemek (ayrıca yeni yapılmış keçeyi ayak tabanıyla döverek sıkmak, rüzgârlı havalarda karların çukurluk yerlere dolması) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışû».

Ş

Şabaş : Düğünde damad için verilen paralar. Topluluk içinde duran bir kişi, her para verilişinde, «filân oğlu filân şu kadar verdi» diye bağırrır. Bu, Kürtlerde bir gelenektir.

Şabûn : Sevinmek, sevinçli olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şa dîbe».

Şağırt : Çırak, öğrenci, bir ustanın yanında yetişmekte olan kimse.

Şahî : Sevinç, sevinçli clma hali, şenlik.

Şahin : Şahin kuşu. A.

Sax : 1-Dal. 2-Tahtadan yapılan ve bele bağlanarak taşınan barutluk, barut kutusu.

Şaqûl : Ekinlerin içindeki fareleri ve kuşları avlamakta kullanılan, yay şeklindeki av tuzağı.

Şaqût : Ceviz ağacının dallarından kesilen parçalar.

Şakırın : Sevindirmek,

sevinçli duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*şa dike*».

Şal : Dokuma yünden yapılan pantolon.

Şamderzi : Bir kılıç çeşidi.

Şammışrı : Bir kılıç çeşidi.

Şamûyi : Düşük kaliteli bir tütün çeşidi.

Şan : Bal peteği (zehirli olup da bal yapmayan diğer arıların yaptığı peteklere de aynı ad verilir).

Sandêz : Garzan'da bir köy.

Şandın : Göndermek, yollamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «*dışine*».

Şandi : Gönderilmiş, yollandmış şey.

Şape : Yüksek dağların tepelerinden engin yerlere kayarak düşen büyük kar parçası. Korkunç olur (bazı yörelerde buna «*aşit*»

denir ve her ikisi de «*çığ*» anlamına gelir).

Şapık : Dokuma yünden yapılarak üste giyilen ve beli geçmeyen bir giysi.

Şaran : İpliğe takılan ceviziçi gibi yemişler.

Şas : 1 — Bir işi yapmak isteyip de, yanlışlıkla, yapmak istediğiñin tersi bir iş yapan kimse. 2 — Beyaz renkte olan sarık (doğrusu, hangi renkte olursa olsun, sarıga bu ad verilir).

Şaşbûn : 1 — Yanlışlıkla, bir işi istenenin tersine bir şekilde yapmak anlamına bileşik fiil. 2 — Bir işe şaşırıp kalmak, ne yapacağını bilemez duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdi ki zaman fiili «*şaş dibe*».

Şaşkapın : Beyaz sarıklı olduğu için kendisinden hile ya da sahte bir şey umulmayan,

fakat sonradan sahteci olduğu ve halkı sarıgi ile kandırıldığı ortaya çıkan kimse. Böyleleri şeyh kılıklı decallardır.

Şaşı : 1 — Şaşıp kalma durumu, şaşkınlık.
2 — Yanlışlık, hata.

Şaşkırın : 1 — Bir kimseyi, istediginin tersine bir iş yapacak duruma getirmek, onu şaşırtıp yanlışla itmek anlamına bileşik fiil.
2 — Bir işi yanlış yapmak, şaşırırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «şaş dile».

Şawire : Bohtan'da bir köy.

Sazdeh : Onaltı sayısı.

Şe : Tarak.

Şeb : İlâçlardan biri olan sap.

Şebek : Balık avlamakta kullanılan ağ (çoğu yörelerde «tor» denir ve «t» ile «r» harfleri kalın okunur).

Şebikin : İnsanın organlarının soğuktan katisması ve eğilip büükülmeyecek, yürümeyi güçlestirecek duruma gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışebike».

Şebik : Davar gütmekte kullanılan değnek.

Şebot : Bir balık türü (sözcükteki «t» kalın okunur).

Şefeq : Fecir, şafak.

Sev : Gece, «gündüz»ün karşıtı.

Sevder : Geceleyin kırda, dışarda kalmış kimse (bazı yörelerde «şeveder» denir).

Sevgîr : Geceleri dolaşan kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Şevin : Geceleyin sıgırları kırda otlatma işi (bazı yörelerde «şevini» denir).

Şevkor : Geceleyin gözleri göremeyen kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Sevrevinik : Yarasa (bazı yörelerde «şevşevok» denir).

Şehbaz : Sen, neşeli, keyifli, sevinçli. (Hem insanlar, hem de hayvanlar için kullanılır).

Şehbelot : Siyah renkli kabukları olan bir yemiş. Türkçede buna «Kestane» diyorlar.

Şehde : 1 — Davalarda şahitlik eden kimse. 2 — Şahitlik.

Şehdedan : Davalarda şahitlik etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şehde de».

Şehin : Tartıda kullanılan terazi.

Şekirin : Saçları (ya da benzerini) tarakla taramak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şerike».

Şekiri : Taranmış saç (ya da benzeri).

Şehne : Köyden toplanan aşarı (ya da toprak sahibine verilecek icarı) kontrol etmekle gö-

revlendirilen ve halkın bunu çalmasını önleyen görevli.

Şehreza : Bilgili, konuları bilen, durumlardan haberi olan kişi.

Şeht : İki eli felç olan kimse.

Şehtbün : Felç olmak, felçli duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şeht dibe».

Şehtkirin : Felç etmek, felçli duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şeht dike».

Şehweli : Bohtan'da bir köy.

Şexef : Damin üzerine sıvanan toprak ya da kireç tabakası.

Şexefkirin : Damin üzerine topraktan ya da kireçten bir tabaka sıvamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şexef dike».

Seq : Ortadan yarılan bir şeyin iki yarısından her biri. A.

Şeqıl : Hububat ve tuz yığınından bir şey çalınmasını önlemek için bu yığınları işaretlemekte kullanılan ve üzerinde istenen ad ve nakkışlar kazılarak işlenen tahta parçası.

Şeqılker : Hububat ve tuz yığınlarını «şeqıl» denilen tahta parçası ile işaret eden kimse.

Şeqi : Yorgun, bitkin kimse.

Şeqibün : Yorulmak, yorgun ve bitkin düşmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şeqi dibe».

Şeqikirin : Yormak, birisini yorgun ve bitkin duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şeqi dike».

Şeqletiz : Beşiri'de bir köy.

Şeqoq : Meyve tutmayan bittim ağacı (bazı yörelerde bir armut türüne bu ad verilir).

Şekal : Eskimiş, yırtık ayakkabı (bazı yörerlerde «çikal» şeklinde söylenir).

Şekir : Şeker.

Şekirok : Yenilebilen bir bitki kökü.

Şel : 1 — İki eli felç olan kimse. A. 2 — Topraktan koparılan parça.

Şelandın : İğne gibi bir şeyi bir yere saplamak ya da giysiye ve benzeri bir şeye sokmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişeline».

Şelik : İçine süt sağlanan kabin ağızına konan bez. Süt bunun üzerine sağlanınca süzülerek kaba dolar.

Şelipandın : Birisini kaydırırmak, ayağını kaydırarak yanlış yola itmek, doğru yoldan sapmasına neden olmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişelipine» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Şelipin : Ayağı kaymak, yanlış yola girmek, doğru yoldan sapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişelipe» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Şelin : 1 — İgne ve benzeri bir şeyin bir yere batması ya da bir şeye girmesi anlamına fiil. 2 — Yılanın süzülerek deliğe, ağaçların arasına, kayanın altına ya da benzeri yerlere girmesi anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dişele».

Şeluf : Küçük horoz doğrusu yavru horoz).

Şemar : Kırkayak.

Şembelilik : 1 — Irmak kenarlarında yetişen ve koyun dışkısı biçiminde olan bir bitki kökü. 2 — Yağmur oluğu ve benzeri şeylerden dökülen suların buz tutarak yuvarlak biçimde sarkmış hali.

Şemixin : Pişmiş yeme-

gin sıcaktan dolayı kokması, kokusunun bozulması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişemixe».

Şemirandin : 1 — Terketmek, bir kenara bırakmak, bir yana itmek anlamına fiil. 2 — Kolları ya da bacakları sıvamak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dişemirine» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Şemitandin : Kaydırmak, kaygan bir zemin üzerinden kaydırmak, bırisinin ayağını kaydırarak yanlış yola girmesini sağlamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişemitime» (bazı yörelerde fiil «şimitandin», şimdiki zaman fiili «dişimitine» şeklinde söylenilir ve her ikisinde de «t» harfi kalın okunur).

Şemitin : Kaymak, kaygan bir zemin üzerin-

den kaymak, farkında olmadan yanlış yola sapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişemite» (bazı yörelerde fiil «şımıtın») sindiki zaman fiili «dişimite» şeklinde söylelenir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Şemî : Cumartesi günü.

Şemsê : Aştıyan'da (?) bir köy. (*)

Şemtok : Kaygan zemin ya da kaygan olan herhangi bir şey (bazı yörelerde «şımtok» denir ve her ikisinde de «t» kalın okunur).

Şemûz : Huysuz, serkeş, tekme atan katır (mecazi olarak huysuz, geçimsiz insanlar için de kullanılır).

Şe'n : Siyah-beyaz renkte olan, benekli keçi.

Sepal : Güzel, zarif (da-ha çok erkekler için kullanılır ve yakışıklı anlamına gelir).

Ser : 1 — Kötü iş, «hayr» in karşıtı. A. 2 — Kavga, savaş (her iki anlamda da sözcükteki «r» kalın okunur).

Şe'r : Kadınların başlarına örtükleri siyah başörtüsü.

Şerab : Şarap, içki. A. Allah bizi ondan korusun.

Şerbet : İçine şeker gibi tatlı bir şeyin karıştırıldığı su, şerbet. A.

Şerbik : Küçük su testisi.

Serîh : İçinde kemik olmayan et parçası.

Şerkar : Savaşçı, militan, kavga veren kimse (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

(*) Bu yer ismi kimi yerlerde «Aşitan», kimi yerlerde de buradaki gibi «Aştıyan», şeklinde yazılmıştır. Biz de originalını aynen koruduk. (M.E.B.)

Şerker : Fiilen savaşmaka-
ta olan, savaşın içinde
bulunan kimse. (sözcükteki ilk «r» harfi
kalın okunur).

Şerkirin : Savaşmak,
kavga etmek anlamına
bileşik fiil. Şimdiki za-
man fiili «şer dike».

Şerm : Utanma, mahcup
olma, utanç, mahcu-
biyet.

Şermi : Bir kusurundan
ya da bir ihmaliinden
dolayı başkasına kar-
şı mahcup duruma dü-
şen kimse (bazı yöre-
lerde «şermende» de-
nir).

Şermker : Utangaç kim-
se (bazı yörelerde
«şermok» denir).

Şernex : Bohtan'da bir
köy. O köydeki bucak
da aynı adla adlanı-
rılır (şimdiki Şırnak
ilçesi).

Sert : 1 — Şart, koşul.
2 — Bahis, bahse gir-
me durumu. 3 — Bah-
si kazanan tarafın
kaybeden taraftan al-

dığı para ya da başka
sey (her üç anlamda
da sözcükteki «r» ka-
lin okunur).

Şertkirin : Bahse girmek,
bahse tutuşmak anla-
mına bileşik fiil. Shim-
diki zaman fiili «şert
dike» (bazı yörelerde
fiil «şertgirtin», şimdiki
zaman fiili de «şert
digre» şeklinde söyle-
nir ve hepsinde ilk «r»
harfi kalın okunur).

Şeş : Altı sayısı.

Şesagır : Ateşli silâhlar-
dan olan tabanca.

Şeşek : Ramazan bayra-
mindan hemen sonra
tutulan altı gün oru-
cu.

Şeşek : Altında bir, her-
hangi bir şeyin altında
biri «Şeserek»in hafif-
letilmiş şeklidir.

Şesxane : Namlusunun
içinde birbirinden ay-
rı, birbiriyle keşime-
yen hatlar (yiv ve set-
ler) bulunan tüfek.

Şeso : Altıparmaklı, altı
parmağı olan kimse.

Şet : Büyük ırmak A. (Sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Şetat : 1 — İstenen yerden başka bir yere bakma durumu, şaşılık. 2 — İstenen yerden başka bir yere bakan kimse, şaşı olan kimse.

Şetitandın : Bir şeyi, bir işi ya da bir topluluğu dağıtmak, darmadağın hale getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişetitine».

Şetitin : Dağılmak, dağılık duruma gelmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişetite».

Şetrük : Bohtan'da bir köy.

Şetwan : Kavaş ilçesinde (Gevaş) bir köy.

Şetyan : Büyük ırmak. Bazıları böyle kullanır.

Şewat : Yanma (mecazi olarak acıma duygu-suna da denir).

Sewate : Ormanlarda, ekinlerde, binalarda meydana gelen yanğın.

Şewibin : Ekin başaklarının normal zamanından önce kuruması ve tanelerinin büzüşmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişewibe».

Şewisandın : Bir işi ya da bir şeyi karıştırmak, karışık duruma getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişewisine».

Şewisî : Karışmış, karışık duruma gelmiş şey.

Şewisîn : Bir şeyin ya da bir işin karışması, karışık duruma gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiilli «dişewishe».

Sewitandın : Yakmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişewitine».

Şewiti : Yanmış olan şey.

Şewitin : Yanmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dışewitte*».

Şewq : Özenme, heves etme, şevk. A.

Şewk : 1 — Bir kadın süs eşyası. Yarım zira' (dirsekten parmak uçlarına kadar) uzunluğunda ve iki parmak kadar kalınıktadır. Her iki ucunda bir kanca vardır. Bunlardan birinin ucunu kulağının hizasında başörtüsüne takar ve öbürünü çenesinin altından geçirerek yüzünün çevresinden dolar; böylece öbür kançanın ucu da öbür tarafta aynı hizaya takılır. 2 — Bükülebilen ve uçları keskin olan herhangi bir şey.

Şewşibin : Sendelemek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dışewşibe*».

Şewt : 1 — Koyun ve sığırların kulaklarında meydana gelen bir ağ-

rı. 2 — Yara ya da çibaların yanıyormuş gibi yaptıkları ağrı.

Şeytan : Şeytan, uğursuz lanetli.

Şe : Rengi sarıya çalan at ya da katır.

Şex : Tarikat şeyhi ve onun soyundan olan kimse.

Şexan : Sason dağında bir köy.

Şelandın : Birisinin paralarını ya da mallarını soymak, elinden zorla almak ya da elbiselerini çıkarıp soymak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dışeline*».

Şelin : Soyunmak, elbiselerini çıkarmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dışele*».

Şelim : Salgam.

Şemi : Kırmızı dut, ahududu.

Şen : 1 — Güzel ve alımlı kadın. 2 — İyi, güzel ve kaliteli şey. Her şey için kullanılır. 3 — Kalabalık olan, nüfu-

su çok olan köy ya da kent.

Şenahî : İnsanların oturduğu yer, issız olmayan meskün yer.

Şeni : Kız ismi. Güzel ve alımlı demektir.

Şer : Yırtıcı hayvanlardan aslan (mecazi olarak da yiğit, cesur adamlara denir).

Şerin : Tatlı.

Şerini : Tatlılık, tatlı olma durumu (bazı yörelerde «şiranı» şeklinde söylenir).

Şerwan : Siirt'e bağlı ilçelerden biri. Bu ilçeden olan kimselere de «Şerwî» denir.

Şest : Altmış sayısı.

Şewirin : Birisine danışmak, bir konu hakkında onun görüşünü almak, istişarede bulunmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişewire».

Şêwr : Danışma, istişare.

Şibak : Evlerin penceresine takılan tahta ya-

da demir çubuklar (doğrusu pencerenin kendisine «şibak», takılan çubuklara ise «bêçik» denir. «Şibak» da bazı yörelerde «şebak» şeklinde söylenir).

Şibibi : Aştiyan'da (?) bir köy.

Şidade : Bohtan'da bir köy.

Şidan : Sıkışmak, sıkılmak, sıkı duruma gelmek anlamına fiil (bazı yörelerde «şidin» denir). Simdiki zaman fiili «dişide».

Şidandin : Sıkmak, sıkıştırmak, sıkı duruma getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişidine».

Şidiyayı : Sıkı olan şey (bazı yörelerde «şidayı» şeklinde söylenir).

Şiey : Beyaz renkli bir üzüm türü. Diğer türlerden önce yetişir.

Şivan : Çoban, koyun-

keçi güden kimse (sıgır güden kimseye ise «gavan» denir).

Şiverê : Patika, genel olmayan dar yol (bazı yörelerde «şivile» denir).

Şivik : Küçük ve ince değnek, çubuk.

Şivile : Patika, genel olmayan dar yol (bazı yörelerde «şiverê» denir).

Şıvtîl : Herhangi bir şeyin etrafında sarılabilen yaş ve ince çubuk.

Şixab : Ağaç ve tahtaları delmekte kullanılan demir delici, matkap.

Şixre : Üzerine buğday (ya da arpa) sapları konulup bağlanan tahta.

Şixrebini : Buğday (ya da arpa) saplarını «şixre» diye adlandırılan tahtaya bağlayıp harman yerine getiren kimse (çoğu yörelerde «şixrevan» denilir).

Şixul : İş, uğraş, meşale. A.

Şixulker : Bir işle uğraşan kimse.

Şixulkırın : Bir işle uğraşmak, istigal etmek anlamına bilesik fiil. Simdiki zaman fiili «şixul dike».

Şıqaqî : Ayağında bir hastalık bulunan ve bu yüzden suya giremeyeen, sudan geçmeyeen hayvan. Sudan geçmeye zorlandığı zaman ise ya serkeşlik eder ya da suda uyur.

Şıqam : Birisinin yüzüne avuç içiyle vurulan tokat (bazı yörelerde «şeqam» şeklinde söylenir).

Şıqıtandin : Bir şeyi yarmak, yırtmak (ayrıca bir kimseyi ya da bir şeyi kaydırma) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışıqıtine».

Şıqıtın : Bir şeyin yarılmazı, yırtılması (ya da bir kimsenin, bir şeyin kayması) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dışıqıte».

Şık : Süphe, kuşku. A. (çoğu yörelerde «guman» denir).

Şikakan : Van dolayalarındaki aşiretlerden biri.

Şikarte : Bir çiftçinin, çifti-çubuğu olmayan birisi için ektiği ekin

Şikeber : Yalnız taşlardan yapılan harçsız duvar (bazı yörelerde «hişkeber», bazı yörelerde «şkeber», bazı yörelerde de «hişkebend» şeklinde söylenir).

Şikeft : Mağara (bazı yörelerde «şkeft» şeklinde söylenir).

Şikev : İçinde yemek yelenen çömlek (bazı yörelerde «şkev» şeklinde söylenir).

Şikeva : Hamuru kabarmadan pişirilen, hamuruna ekşimik katılmış ekmek (bazı yörelerde «şkeva» denir).

Şikér : Üstüste duran kayalıklar, kayalarдан oluşan uçurumlar (bazı yörelerde «şkér» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Şikil : 1 — Şekil, biçim. 2 — Resim, fotoğraf. A.

Şikir : Allah'a edilen şükür.

Şikok : Meyvelerden armut (doğrusu armudun bir türü).

Şikranı : İstenen işi yapan işçiye, iyilik olsun diye, ücretine ek olarak verilen şey (para ya da başka bir şey).

Şıl : Islak, ıslanmış şey.

Şilahı : Islaklık, ıslak olma durumu.

Şılbur : Islanmak, ıslak hale gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şıl dibe».

Şilek : Islak olan, sürekli olarak altında su bulunan çimenlik ya da benzeri yer.

Şileki : Sıvı olarak yoğrulan hamurdan yapılan ve yassı taşların üzerinde pişirilerek üzerine pekmez döküllüp yenilen delikli ekmek (bazı yörelerde «şilek» şeklinde söylenir; bazı yörelerde ise «delikli ekmek» anlamına gelen «nan ê kunik» ya da «sulak ekmek» anlamına gelen «nan ê avkî» ya da sadece «avkî» denir).

Şiləl : Hububattan olan çavdar.

Şılf : Bıçak, hançer, çakı gibi şeýlerin demir bölümü.

Şilkak : Şakrak kuşu.

Şılkırın : Islatmak, ıslak duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şıl dike».

Şilor : Kara erik gibi ekşi olan bir meyve.

Şima : Balmumu.

Şımaq : «Şıqam» sözcüğünün bir başka söy-

leniş şekli. Birçoklarla birinde böyle kullanılır.

Şımamok: Bir kavun türü. Sarı renkte ve çizgilidir (bazı yörelerde «şemamok» şeklinde söylenenir. Daha çok güzel kokusu için yetistirilir).

Şımaše : 1 — Hristiyanların bir din adamı.
2 — Zırkan'da bir köy.

Şımarûn : Balmumu ve yağdan yapılan bir ilâç (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Şımık : Kadınların ve tarikat şeyhlerinin giydikleri bir ayakkabı çeşidi (terlik).

Şıpne : Üzerinde bir kışının durduğu ve öküzler tarafından ekilmiş toprağın üzerinden çekilerek toprağın tohumları örtmesini sağlayan bir tahta (meşe ağacının dallarının birbirine geçirilerek de yapılan bu araca

bazı yörelerde «şa-fun», bazı yörelerde de «sak» denir).

Şire-şır : Oluk gibi bir şeyden akan suyun çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük (aynı anlamda «şırın» sözcüğü de kullanılır ve her ikisinde de «r» harfleri kalın okunur).

Şırık : İçinden su akan oluk (bazı yörelerde «çırık» ya da «çiranek» şeklinde söylenilir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Şırık : Ortak, şerik. A.

Şirit : Taneleri yenilen bir bitkinin kabuklarından yapılan ip, şerit.

Şırn : Domuz dişi.

Şırtık : Üzüm ağacının kesilen dalları, çubukları. Bazıları da «şiftik» derler (binaların bölmelerini birbirinden ayırmak için aralarında yapılan ve meşe ağaçlarının dallarının birbirine geçiril-

mesiyle oluşturulan çite benzer ince duvara da «şırtık» ve «şirt» denir).

Şist : Gevşek. «Sist»ın bir başka söyleniş şeklidir.

Şistbün : Gevsemek. «Şistbün» fiilinin bir başka söyleniş şeklidir.

Şistikirin : Gevsetmek. «Şistikirin» fiilinin bir başka söyleniş şeklidir.

Şitil : Bitki ya da çubukların küçüklerinden, yerlerinden alınarak yeniden dikilenleri, fide (ayrıca nesil, kuşak anlamına da kullanılır).

Şitilandın : Küçük bitki ya da çubukları yerlerinden alarak başka yerde yeniden dikmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişitiline».

Şitran : Yumuşak bir taş çeşidi.

Şitû : Kişi kadar kalabilen, kişi saklanan bir armut çeşidi (ayrıca kabukları sertçe olan diğer tüm meyvelere de aynı ad verilir).

Şitük : Ayran kaynatıldığında üzerinde biriken sarı renkte bir su. Güneşten etkilenen kırnselerin vücut duna bu su sürürlür.

Şiyar : Uyanık olan kırmızı (bazı yörelerde «hişyar» denir).

Şiyare : Buğday gibi ürünlerin konulduğu çukurun çevresine bırakılan ve böylece ürünü nemlenmekten koruyan saman.

Şifa : Hastalıktan iyileşme, şifa.

Şiv : Akşam yemeği.

Şiqın : Yüksek ses, yüksek sesle bağırma.

Şilan : Bağların çevresinde dikilen bir diken türü.

Şile : Henüz şarap haline gelmemiş olan üzüm suyu. (üzüm suyuna bazı yörelerde «şire» denir).

Şilo : Bulanık su (bazı yörelerde «şelo», bazı yörelerde de «selo», diğer bazı yörelerde ise «leyişo» denir).

Sîn : 1 — Matem, yas. 2 — Mavi renkte olan şey (bu anlamdakine bazı yörelerde «heşin» ve «hêşin» denir).

Şinayı : Mavi renk (bazı yörelerde «heşinayı» ve «hêşinayı» denir).

Şini : Bir yakınının ölümü dolayısıyla matemme giren, yas tutan kimse.

Şip : Irmakların ya da herhangi bir akarsu yun, akışı çok güçlü olan bölümü.

Şipane : Kapı eşiği.

Sîr : 1 — Süt. 2 — Bazılarının söyleyiş biçiminde kılıç (bu anlam-

da çoğu yörelerde «şûr» şeklinde söylenir).

Şirazı : Kitap kapaklarındaki bağlama kaytanı, şiraze.

Şiret : Nasihat, öğüt.

Şirêz : Yapıtırıcı olarak kullanılan bir bitki kökünün tozu.

Şırker : Kılıç yapımacı. Bazılarinca böyle kullanılır (çoğu yörelerde «şürker» şeklinde söylenir).

Şış : Şiş.

Şisan : Sarı renkte ve güzel kokulu çiçekleri olan bir bitki.

Şişek : İkinci yaşına giren erkek kuzu.

Şışkebab : Kıyılmış haline getirilip şıslere takılarak ateşte pişirilen et.

Şışman : Semiz ve iri hayvan (bu nitelikteki insanlar için de kullanılır).

Şkestün : Kırılmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «düşke».

Şkênandin : Kirmak anlamına fiil (bazı yörelerde «şikandin» şeklinde söylenir). Simdiki zaman fiili «dışkıne».

Şobe : Hastanın rengini değiştiren, sinirlerini bozan, ıstırap çekmesine yolaçan hastalık (çoğunlukla salgın grip anlamında kullanılan bu sözcük, bazı yörelerde «şûbe» şeklinde söylenir).

Şoqıl : Susuz yetişen yabanı bakla.

Şolik : Bir mercimek türü.

Şom : Uslu durmayan, sıçrayıp zıplayan hayvan.

Şonik : Yikanan elbiseleri (ve benzeri şeyleri) dövmekte kullanılan tahta.

Şop : İz.

Şor : Gereğinden fazla tuzlu olan şey, tuzlu yiyecek ya da içecek.

(sözcükteki «r» kalın okunur).

Şorav : Tuzlu, su, tuz katılmış su.

Şorbe : Çorba.

Sorbûn : Tuzlanmak, gereğinden fazla tuzlu olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şor dibe».

Sorek : Üzerinde bitki yetişmeyen çorak arazi.

Soreş : İhtilâl.

Soreşvan : İhtilâlcisi, ihtilâlden yana olan.

Soreşgér : İhtilâlcisi, fiilen ihtilâl yapan, ihtilâlin içinde olan kimse.

Şorisbah : Aştiyan'da (?) bir köy.

Şorkurin : Gereğinden fazla tuzlamak, tuzlu hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «şor dike».

Şoş : Eşek ya da katırı durdurmak için söylenen söz.

Şuv : Bir kez ya da daha fazla sürülen ve daha sonra ekilmek üzere bırakılan toprak (bazı yörelerde «şov» şeklinde söylenir).

Şûvan : Bohtan'da bir bucak.

Şujin : Çuvaldız.

Şûn : Bir cismin işgal ettiği yer, mahall.

Şûr : Kılıç (bazı yörelerde «şir» şeklinde söylenir).

Şûrker : Kılıç yapımı (bazı yörelerde «şirker» şeklinde söylenir).

Şûşan : Zırkan'da bir köy.

Şûşe : Şişe.

Şuştın : Yıkamak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dişo».

Şút

Şüz

Şút : Kurnaz, zeki, açık-
göz kimse.

kuşak. Kürtler bunu
bellerine bağlarlar.

Şútik : Kısa ve enli bir

Şüz : Bohtan'da bir köy.

T

Ta : 1 — Sıtma. Allah bizi ondan korusun.
2 — Dikiş ipliği. 3 — Bitki tanesi, bir tek bitki (son iki anlamda kullanıldığından «t» harfi kalın okunur).

Tabır : Sıtmalı hastaların sıtmalarının yalnız Allah'ın izniyle kesilmesi için onlara büyü yapmak ve kollarına iplik takmakla tanınmış kimse (ayrıca sıtmalının koluna taktılan ipliğe de aynı ad

verilir. (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Tabût : Ölülerin konduğu tabut. A.

Tac : Tarikat şeyhlerinin ve dervişlerin başlarına giydikleri kullah (ayrıca kralların tacı).

Tacır : Ticaretle uğraşan kimse. A. (bazı yerlerde «tēcīr» şeklinde söylenir).

Tav : Güneş ışığı (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tavdan : Güneşin işimasisı, doğup ışık saçması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tav dide» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tavehiv : Ay ışığı, mehtap (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tavi : Az yağmur, kısa süre yağıp kesilen yağmur (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tax : Mahallenin, kentin ya da köyün bir mahallesi, bir semti.

Taxe : Tütün ve benzeri şeylerden oluşan demet (bazı yörelerde «taxık» şeklinde söylenir).

Taxım : Pipo çubuğu un ucuna takılarak tütün içmekte kullanılan kehrivar ağızlık (ayrıca genel olarak sigara ağızlığı anlamına da kullanılır).

Taxük : Çekilerek yol alan bir çeşit araba.

Rojkan ve Motkan gibi soğuk ve çok karlı yerlerde, donmuş karların üzerinden, çoğunlukla adamlar tarafından, kimi zaman da hayvanlar tarafından çekilen bu araba, birbirine çaprazlama geçirilerek bağlanan direklerden yapılır ve üzerinde oturulur. Ben de birkaç kez bu çeşit arabalara bindim ve çok rahat buldum (kızak).

Tajî : Av köpeği, tazi.

Taqet : Güç, kuvvet, takat. A.

Taqî : Koyun postu.

Tal : 1 — Talih, ikbal, şans. «Talî» şeklinde de söylenir. 2 — Aci (bu anlamdakine bazı yörelerde «tehl» denir).

Talan : 1 — Yağma, yağma etme işi. 2 — Başkalarından zorla, gasp edilerek alınan mal.

Talanker : Talancı, başkalarının malını yağma eden, zorla ellerinden alan, yağmalayan kimse.

Talankırın : Talan etmek, başkalarının mallarını zorla ellerinden almak, yağmamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**talan dike**».

Talbün : Acı olmak, acı tat vermek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**tal dibe**». (bazı yörelerde fiil «tehbün», simdiki zaman fiili de «tehl dibe» şeklinde söylenir).

Talib : Bilim okuyan öğrencilerden (yani eski medrese öğrencilerinden), Mevlânâ Camî'nin «El-Fevaîd El-Diyaiyye» adlı kitabına ulaşan kimse. Öğrenimini tamamlayıp mezun oluncaya kadar bu adla adlandırılır (ayrıca istekli, talip

anlamına da kullanılır).

Tali : 1 — Sonra, daha sonra, sonuncu. A. 2 — Acılık, acı olma durumu, acı tat vermeye durumu.

Talkırın : Acı duruma getirmek, acı tat verecek duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**tal dike**».

Tam : 1 — Eksiksiz, tamam, tam. A. 2 — Tat (bu anlamda kullanıldığı zaman «t» harfi kalın okunur).

Tamdan : 1 — Tat vermek anlamına bileşik fiil. 2 — Altınla kaplama, altın kaplama yapmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da simdiki zaman fiili «**tam dide**».

Tamdayı : Altınla kaplanmış, altın kaplamalı şey.

Tametitik : Lezzetli, güzel yemekler.

Tamijandın : 1 — Küçük çocuğa yemek yemesini öğretmek anlamına fiil. 2 — Birisini herhangi bir şeye alıştırmak, bir şeyin tadını almasını sağlamak (yani ağzına bir parmak bal çalmak gibi) anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıtamijine**».

Tamiji : 1 — Yemek yemeYE alışmış küçük çocuk. 2 — Herhangi bir şeyden çıkar sağlamaya alışmış kimse.

Tamjin : 1 — Küçük çocuğun kendi kendine yemek yemeYE alışması anlamına fiil. 2 — Herhangi bir şeyden çıkar sağlamaya, bu çıkarın tadını almaya, alışmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıtamije**».

Tamkırın : Yemeğin ya da herhangi bir yiye-

ceğin tadına bakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tam dike**».

Tamsar : Güzel tat vermeyen, lezzetli olmayan yiyecek ya da içecek.

Tan : Binanın bir bölümünü ikiye ayırmak amacıyla, birbirlerine geçirilerek bağlanan ve ayrılmak istenen yere konulan çubuklar (bazı yörelerde bu na «**şirt**» ve «**şırtık**» denir).

Tapo : Tapu. Bazıları «**tapi**» şeklinde de söylelerler. T. (Her iki söyleyiş şeklinde de «t» harfi kalın okunur).

Tar : 1 — Kalbur, davul gibi şeylerin kasnağı. 2 — Ekin biçen kimsenin, sapların dökülmesini önlemek için sol eliyle tuttuğu yamuk tahta. (Her iki anlamda da «t» harfi kalın okunur).

Tarigan : Kalitesi iyi olmayan buğday (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tarı : Karanlık şey (örneğin karanlık gece ya da karanlık yer).

Taribün : Karanlık olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tarı dibe».

Tarıkırın : Karanlık etmek, karanlık duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tarı dibe».

Tariti : Karanlık, karanlığın kendisi, karanlık olma durumu.

Tarkırın : Paylaşmak, bölmek, taksim etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tar dibe».

Taronı : Bohtan'da bir köy.

Tas : İçinde su içilen kap, tas. T. (Sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Taştē : Sabah vakti yenilen yemek.

Tawe : İçinde yemek kizartılan kap, tava.

Tawī : 1 — Sıtmalı, sıtmaya yakalanmış kimse. 2 — Tespih taneleri iriliğnde, sarı renkli, az tatlı taneleri olan ve taneleri yenilebilen bir ağaç. 3 — Bu ağaçın taneleri (son iki anlamda kullanıldığından «t» harfi kalın okunur).

Taze : 1 — İyi, kaliteli şey. Her şey için kullanılır. 2 — Yeni, taze (bazı yörelerde «teze» şeklinde söylenir).

Tazebün : 1 — İyi, kaliteli olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Yenilenmek, yeni olmak, tazelenmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «taze dibe» (bazı yörelerde fiil «tezebün», şimdiki zaman fiili «teze dibe» şeklinde söylenir).

Tazekirin : 1 — Bir şeyi iyi duruma getirmek anlamına bileşik fiil.
 2 — Bir şeyi yenilemek, tazelemek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «*taze dike*» (bazı yörelerde fiili «*tezekirin*», şimdiki zaman fiili «*teze dike*» şeklinde söylenir).

Tazi : Çiplak, elbiseden soyunuk kimse (sözcükteki «t» ve «z» harfleri kalın okunur).

Tazibün : Çiplak olmak, çiplak duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*tazi dike*».

Tazikirin : Soymak, elbiseden soyup çiplak duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «*tazi dike*».

Tazim : Deliler için yazılan muska.

Taziti : Çiplaklık, çiplak olma durumu.

Teba : 1 — Tebaa, uyruk.
 A. 2 — Şey, hiç bir şey, herhangi bir şey (bu anlamda kullanıldığında sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tebax : Ağustos ayı.

Tebaxçe : Kahve fincanlarının konulduğu tabak (ayırica, sofraya getirilecek ekmeklerin, kaşık ve benzeri şeylerin konulduğu geniş ve kulpsuz sepete de aynı ad verilir).

Tebane : Toprak damları, yağmur sırasında akmamaları için dövmekte kullanılan bir tahta araç.

Tebat : Sebat, istikrar, sükünete kavuşma, karar kılma.

Tebeq : 1 — İçinde yemek yenilen kap, tabak. A (çoğu yörelerde buna «*teyfik*» denir ve «t» harfi kalın okunur). 2 — Hayvanların (çift tırnaklılarının) tırnaklarında meydana gelen bir

hastalık. Bu hastalığa yakalanan hayvan yürüyemez olur. Bazen tırnakları da dökülür (şap hastalığı).

Tebeqî : Şap hastalığına yakallanmış hayvan.

Teberik : Ermiş kimselein verdikleri yiyecek ve benzeri şeyler. Bunlar kutsal sayılır.

Tebeş : Bir koyun türü. Bazıları tarafından kullanılır.

Teb'et : İnsan ve başka varlıkların yapısı, tabiatı. A. (bazı yörelerde «tebiet» şeklinde söylenir).

Tebûr : Buğday ve benzeri hububatın tohumunun ekilmesinde kullanılan bir araç.

Te'dâ : Zulüm, başkasına yapılan zorbaca haksızlık, baskı. A. «Te'dahî» şeklinde söyleyenler de vardır.

Tedarîk : Bir şey için yapılan hazırlık (bazı yörelerde «tedarek» şeklinde söylenir).

Tedbir : Bir iş için düşünlerek alınan önlem, bulunan çare, tedbir. A.

Tefan : Ateşin ya da lâmba, çira gibi şeylerin sönmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîtefe» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tefandîn : Atesi ya da lâmba, çira gibi şeyleri söndürmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîtefine».

Tefar : Şirvan'da bir köy.

Tefarî : İyi ve kaliteli bir incir türü (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tefarîk : 1 — Bir köyde oturan ve fakat aslen o köyden olmayan kimse. 2 — Çift-çubuk sahibi olmayan yoksul köylü.

Tefşo : Marangozlukta kullanılan keser (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Teftef : 1 — Dolgun ve pek olmayan, yumuşak ve gevşek olan et (bazı yörelerde «lax» denir). 2 — Vücutun yan tarafında, kaburga kemiklerinin altın-da bulunan yumuşak bölüm (bazı yörelerde «xavık» denir).

Tefti : Buğdaydan (daha doğrusu kaynatılmadan dövülüp kabuklarından soyulan ve bulgur gibi öğütülen buğdaydan) yapılan çorba (bazı yörelerde «simedi» denir).

Teftik : Keçi kılları arasında bulunan yumuşak tüyler. Coğunlukla tarakla çıkarılır. (tiftik anlamına gelen bu sözcük, bazı yörelerde «tiftik» şeklinde söylenir).

Tev : Birlikte, hep beraber. «Tevda» şeklinde de söylenir.

Tevdan : Tenceredeki yemeği ve benzeri şeyleri karıştırmak (me-

cazi olarak da işleri karıştırmak, karıştırıcılık yapmak) anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tev dide».

Tever : Küçük bir balta çeşidi. Kürtlərin kullandıkları silahlardan biridir.

Teviz : Uyuşma, uyuşukluk (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tevizandin : Uyuşturmak, uyuşuk duruma getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditevizine».

Tevizin : Uyuşmak, uyuşuk duruma gelmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditevize».

Tevlihev : Karışık, karma, karmakarışık.

Tevlihevbün : Birbirine karışmak, karma duruma gelmek, karma-karışık olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tevlıhev dibe» (fiil «tevlıbün», simdiki zaman fiili de

«tevlî dibe» şeklinde de söylenir).

Tevlîhevkirin : Birbirine karıştırmak, karışık duruma getirmek, karışık yapmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tevlîhev dike» (fiil «tevlîkirin», şimdiki zaman fiili de «tevlî dike» şeklinde de söylenir).

Tevn : 1 — Dokunmakta olan ve henüz tamamlanmamış bulunan elbise ve benzeri dokuma. 2 — Dokuma aracı.

Tevr : Toprağı kazmakta, çapalamakta kullanılan kazma, çapa (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tevtevîk : Bir çalgı aleti (sözcükteki her iki «t» de kalın okunur).

Tevz : 1 — Alay etme, dalga geçme, gırıra alma. 2 — Gerinme, el ve ayakları uzatarak gerinme durumu (son

anlamdaki, bazı yörelerde «tevzik» şeklinde de söylenir ve hepinde «t» harfi kalın okunur).

Teharet : Abdest yaptıktan sonra su ile temizlenme işi. A. (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tehfil : Ağır pislikten (doğrusu köpek ve domuza dokunmaktan) yapılan temizlik ve bir keresi topraklı suda olmak üzere yedi kez yıkama işi.

Tehisin : Ayağın kayması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «ditehise» (çoğu yörelerde fiil «şimitin», şimdiki zaman fiili de «dişimihte» şeklinde söylenir ve «t» harfi kalın okunur).

Tehl : Aci (bazı yörelerde «tal» denir).

Tehlbûn : Aci olmak, acıtat vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tehl dibe»

(bazı yörelerde fiil «talbün», şimdiki zaman fiili de «tal dibe» şeklinde söylenir).

Tehlesəv : Ceviz kadar meyvesi olan ve yenilebilen bir bitki.

Tehlik : Koyu esmer renkte olan erkekler için kullanılan sözcük. «Tehle» şeklinde de söylenir (ayrıca acı ve geniş yapraklı bir bitkiye de «tehlik» denir).

Tehli : 1 — Acı bir bitki (bazı yörelerde «tehlik» şeklinde söylenir). 2 — Acı tat, acılık, acı olma durumu.

Tehlişik : Acı ve tuzlu karışımı bir tat veren su.

Tehlkırın : Acı yapmak, acı tat verecek duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tehl dike» (bazı yörelerde fiil «talkırın», şimdiki zaman fiili «tal dike» şeklinde söylenir).

Tehluke : Tehlike. A. (Bazı yörelerde «taluke» şeklinde söylenir).

Tehn : Başkasına atılan lâf, birisini kastederek söylenen söz.

Tehre : Yaz günlerinde öğlen vakti sıcaklığın çok şiddetli olması durumu (bazı yörelerde «qèle» denir).

Teht : Yassı taş.

Tex : Öküze, dönmesi istediği zaman söylenen söz.

Texdeme : Harmanlarda sapların ayıklanmasından önce, yiyecek ihtiyacını karşılamak üzere hemen ayıklanan buğday ve benzeri ürünler.

Texlit : Tarz, biçim.

Texmîn : Tahmin, bir şeyi kestirme. A.

Texminkırın : Tahmin etmek, bir şeyi önceden kestirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki

zaman fiili «texmîn dîke».

Texnik : Tütünlerin içine konulup kiyıldığı çanak.

Text : Üzerinde yatılan karyola (ayrıca kral tahtı).

Texte : Tahta.

Texterewan : İnsanlar ya da hayvanlar tarafından taşınan binek aracı, tahtirevan.

Texsir : 1 — Hafif sıtmaya (bazi yörelerde «tek-sir» şeklinde söylenir).
2 — Bir şeyi esirgeme işi.

Teibandin : Birisini yormak, yorgun duruma getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîteibîne».

Teibin : Yorulmak, yorgun düşmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîteibe».

Tejik : Yere serilen kilim (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Teqal : Yuvarlak yassı şey.

Teqalik : Çırığın iplik sarılan şişine takılan yuvarlak parça. İplik bu parçanın önüne kadar sarılır, onu geçmez.

Teqan : Patlamak, infilâk etmek anlamına fiil (bazi yörelerde «te-qin» şeklinde söylenir). Simdiki zaman fiili «dîteqe».

Teqandın : Patlatmak, infilâk ettirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîteqîne».

Teqıl : Ağırlığı olan herhangi bir şey.

Teqilandın : Bir şeyin ağırlığını kestirebilmek, tahmin etmek için onu elle kaldırıp tartar gibi yapmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîteqîline».

Teqilin : Birisinin ayaıyla bir seye takılması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dîteqile».

Teqin : Çamur, balçık, dizboyu çamur.

Teqinîn : Çamura batmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diteqine».

Teqteqok : Değirmen teknesine bağlanarak değirmen taşının üzerine salınan ve teknenin sallanmasıyla sallanarak tanelerin taşın deligine düşmele-rini sağlayan tahta parçası, çakıldak (çoğu yörelerde «çeqçeq» ve «çeqçeqo» denir).

Tek : 1 — Bir, tek (çoğu yörelerde «kit» denir).
2 — İki buçuk kuruşluk bir para birimi.

Tekbir : 1 — Tedbir.
2 — Bayramlarda Allah'ı yükseltmek için getirilen tekbir. A.

Tekelek : Yük taşıyıcılarının altına takılan yuvarlak tahta, tekerlek. T.

Teksir : Hafif sıurma (bazı yörelerde «texsir» denir).

Tekya : Sevap kazanmak için misafirlere yemek yedirilen yer, tekke.

Telaq : Erkeğin karısını boşamak için kullandığı sözcük, kararı boşama işi. A.

Telaqdan : Erkeğin karısını boşaması anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «telaq dide».

Telas : Balta ile büyük bir direkten kesilen parça, yarılan parça, yarma.

Teleb : Dişi bir hayvanın, örneğin kırşagın, erkek hayvana karşı duyduğu çiftleşme isteği.

Telifandin : Telef etmek, yok etmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditelhfine».

Telifin : Telef olmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditelife».

Telis : Büyük çuval (dogrusu, kendir ipliginde yapılan seyrek dokulu çuval).

Temam : Tamam. A.

Temambún : Tamamlanmak, tamam olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «temam dibe».

Temamkırın : Tamamlamak, tamam etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «temam dike».

Temar : Bir şeyin toprak altında (ya da herhangi bir şeyin altında) örtünmesi, gömülmesi durumu (sözcükteki «t» kalın okunur).

Temartın : Bir şeyi toprağa gömmek (ya da herhangi bir şeyin altında sarıp sarmalararak örtmek) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditemere» (bazı yörelerde fiil «temirandin», simdiki zaman fiili de «ditemirine» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» ve «r» kalın okunur).

Temartı : Toprak altına gömülmüş (ya da herhangi bir şeye sarılıp sarmalanarak örtülmüş) şey.

Temaşe : Seyretme, sevindirici bir şeye bakma, temaşa.

Tembeki : Nargileyle içilen tömbeki.

Temburi : Erkeklerin ar- kaya doğru taradıkları saçları (bazı yörelerde «temori» şeklinde söylenilir ve daha çok, başın ön tarafındaki saçlara denir).

Temehkar : Cimri, eli sı- ki olan kimse (bazı yörelerde «tumakar», bazı yörelerde de «ti- ma» şeklinde söylenilir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Temel : 1 — Mal, varlık. 2 — Binanın esası, temeli. T. (bu anlamda çoğu yörelerde temele «hîm» ve «xîm» denir).

Temenna : Birisini yücelterek selâmlamak için elin basın hizasına

götürülerek verilen selâm, temennah.

Temezi : İpekcli başörtüsü. «Temesi» şeklinde de söylenir.

Temürin : Köpeğin ölmesi ya da hakaret için ölümü köpeğinkine benzetilmek istenen kimseyin ölmesi anlamına fiil (mecazi olarak hakaret için uyumak, uykuya dalmak anlamına da kullanılır). Şimdiki zaman fiili «ditemire» (sözcükteki «t» ve «r» kalın okunur).

Temiz : Pak, temiz. (Çoğu yörelerde «paqıj» denir).

Temizbûn : Temizlenmek, temiz olmak, temiz duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «temiz dibe».

Temizkirin : Temizlemek, temiz duruma getirmek anlamına bi-

man fiili «temiz dike». leşik fiil. Şimdiki za-

Temûz : Temmuz ayı.

Tenbih : Uyarı, dikkat çekme, tenbih. A.

Tenbihkîrin : Uyarıda bulunmak, dikkat çekmek, tenbih etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tenbih dike».

Tenbû : Coğunlukla koynularda görülen ve kulakları ile memelerini ısıran bir hasere (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenbûr : Çalğı aletlerinden tanbur (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tendûr : Tandır. Birçokları böyle kullanırlar (bazı yörelerde de «tenûr» şeklinde söylenir).

Teneke : Beyaz ve ince bir maden. Levhalar

halinde satılır (teneke)

Teng : 1 — Dar yer (ya da dar olan herhangi bir şey). 2 — Binek ve yük hayvanının kolanı (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tengav : Dar yer, dar olan herhangi bir yer. Çoğunluk tarafından bu anlamda kullanılır. Bazıları da akarsuyun daraldığı yer anlamına kullanırlar.

Tengayı : Darlık, dara düşme, sıkıntı (bazı yörelerde «tengî», bazı yörelerde de «tengası» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Tengbün : Daralmak, dar olmak, dar hale gelmek anlamına bileşik fiil (mecazî olarak da ağlayacak duruma gelmek, gözleri dolmak anlamına kullanılır). Simdiki zaman fiili «teng dibe».

Tengezar : Yerinden yurdan kopmuş kimse.

Tengijin : Çok kızmak, çok öfkelenmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditengije» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tengkirin : Daraltmak, dar duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teng dike».

Tenha : Issız, tenha.

Tenik : İnce, yufka. Hem ince elbiseler, hem de diğer ince şeyler için kullanılır (sözcükteki «t» kalın okunur).

Tenikbün : İncelmek, ince olmak, ince duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tenik dibे».

Tenikkirin : İnceltmek, ince yapmak, ince duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Sim-

diki zaman fiili «te-nik dike».

Tenisder : Kapının iki yanına, duvarın içine yerleştirilen iki direk. Kapı, kapandığı zaman bu direklere dayanır (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenist : Yan, bir şeyin yanı, yanı başı (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Teni : Ateşteki kapların altında (ya da bacaklarda, ocaklıarda) dumandan etkisiyle meydana gelən is (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenür : Tandır (bazı yörelerde «tendür» şeklinde söylenir).

Tenzé : Bohtan'da bir köy.

Tep : Hile, aldatmaca, sahte iş, üçkâğıtçılık (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tepan : Geniş başlı bir tahta araç. Kürtler, kışın evlerinin damla-

rını, sıkışın ve akmasın diye bu araçla döverler.

Teparık : Tezek yiğinin üstünü sıvayla kappattıktan sonra bırakılan deliği tıkamak için çamur ve dışkıdan yapılan tıkaç.

Tepelik : Çalgı aleti olarak kullanılan dümbelek (bazı yörelerde «dünbilik» şeklinde söylenir).

Tepē : Silivan (Silvan) bucagında bir köyün adı.

Tepik : Serçe ve benzeri kuşları avlamak için yerde kazılan küçük çukur (ayrıca elle yapılıp duvara yapıştırılan ve kurumaya bırakılan tezeğe de aynı ad verilir).

Tepkırım : Bir kişinin, kendisine gelen darbeden korunmak için sırtını eğmesi anlamı-

na (ya da hayvan dışkısını elle tezek yapıp duvara yapıştırmak anlamına) bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tep dike» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Teplû : İnsanlarda görülen ve baygınlığa yolayan bir hastalık.

Ter : Yaş bitki, ağaç, meyve gibi şeyler (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Terabûn : Yüksek bir yerden düşmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teradibe».

Terafkırın : Ekinlerin içindeki yabani otları yolar gibi üzüm ağacının çevresindeki zararlı bitkileri yolkmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teraf dike».

Terakırın : Yüksek bir yerden atmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teradike».

Teral : Tembel, çalışmayı sevmeyen, çalışmaktan hoşlanmayan kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Terane : Mizah, eğlence, güldürü.

Teras : 1 — Ağaç dallarını budama işi. 2 — Sason'da bir köy.

Teraşkırin : Ağaç dallarını budamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teras dike» (bazı yörelerde fiil «terastın», simdiki zaman fiili «diterese»; bazı yörelerde de fiil «terişandın», simdiki zaman fiili «diterişine» şeklinde söylənir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Terbiye : Edep, terbiye. A.

Terciman : Çevirmen, tercüman. A.

Teredîn : Akıldan yana hafif olan kimse, hafif kişi.

Teref : Yan, taraf. A.

Terefdar : Yandaş, taraftar.

Teres : Sövgü sözü (korak, yüreksiz anlamına gelir).

Terfik : İpin bir parçası (bazı yörelerde «qet» denir).

Terhem : Bohtan'da bir köy.

Terhî : Kadınların başlarını örttükleri tül-bent.

Terifandın : Göze bir şey sokarak acıtmak, acımasına neden olmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diterifi-ne».

Terifin : Gözün, içine giren bir şeyin etkisiyle acıması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diterife».

Teriqandın : 1 — Birisini çok kızdırmak, neredeyse çatlayacak derecede öfkelendirmek anlamına fiil. 2 — Bir hayvanı kovalayarak kirlara sürmek, kirlara salmak anlamına fiil.

Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «diteriqine».

Teriqin : 1 — Çok kızmak, neredeyse çatlayacak derecede öfkelenmek anlamına fiil. 2 — Hayvanın kirlara gitmesi, başıboş olarak kirlarda dolaşması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «diteriqe».

Terikandın : 1 — Terk etmek, bırakmak anlamına fiil. 2 — Bir şeyi, örneğin bir camı çatlatmak, çatlak duruma getirmek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «diterikine».

Terikin : Çatlamak, çatlak duruma gelmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diterike».

Terî : Koyun kuyruğu (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Teriti : Bitki, ağaç gibi şeylerin yaş olma durumu, yaşılık (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Terk : 1 — Bırakma, terk. A. 2 — Bir seyde meydana gelen çatlaklık.

Terkkirin : Terk etmek, bırakmak, anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «terk díke».

Terlan : Güzel, yakışıklı, zarif delikanlı.

Term : 1 — Büyükyayı takyımları (bazı yörelerde «Termê Maxîrê» denir). 2 — Toprak üzerine yayılmış üzüm ağacı. 3 — Hayvan ölüsü (doğrusu genel olarak «ölü» anlamına gelir ve hem insan, hem hayvan ölüsü anlamına kullanılır).

Termal : Hayvan kalçası.

Terno : Garzan'da bir köy.

Terş : Keçi, koyun, sığır gibi hayvanların ge-

nel adı, sığır ve davalar.

Tert : Yerden koparılan, kurumuş toprak ya da hayvan dışkısı parçası.

Tertül : Ekinleri ve üzüm yapraklarını yiyen bir kurt. Sanırım Avrupa'da «filoksera» olarak bilinen türdendir.

Terwende : Az, ender bulunan değerli şeyler.

Terz : 1 — Biçim, şekil, tarz. A. 2 — Uygun iş, müناسip iş.

Terzi : Elbise dikicisi, terzi.

Terzîti : Terzilik.

Tes : At ya da katırı gerisini sürmek için kullanılan sözcük.

Tesbih : Namazdan sonra okunan tesbih ve dualar. A.

Teslim : Verme, teslim. A.

Teşî : Başı kalın, kuyruğu ince, başında eğik bir çivi (çengel) bulunan ve yün gibi şeyle-

ri eğirmekte kullanılan bir tahta araç (iğ).

Teşilok : Bir kuş türü. Birçokları tarafından da «teztezok» diye adlandırılır (Her iki sözcükteki «t» harfleri kalın okunur).

Teşqele : İşin yürümesini önleyen engel, karışıklık, pürüz.

Teşk : Bacağın aşık kemiği ile kalça arasındaki bölüm.

Teşt : Hamur teknesi.

Teter : Özel olarak hükümetin yazlarını götürüp getiren posta, postacı. T.

Tetergazi : Sipan-Xelat (Süphan-Ahlat) dölaylarında bir köy.

Tetik : Eldiven (çoğu yörelerde «Lepik» denir ve «l» harfi kalın okunur).

Tewaf : Allah'ın Evi'ne (Kâbe'ye) ya da ermiş kimselere yapılan ziyaret. A.

Tewan : Katlanmak anlamına geçisiz fiil.

Şimdiki zaman fiili «ditewe» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tewandın : Katlamak anlamına fiil. «Yaymak»ın karşıtı. Şimdiki zaman fiili «ditewine».

Tewandi : Katlanmış şey.

Tewaş : Yağ (çoğu yörelerde «rûn» denir ve «r» kalın okunur).

Tewb : Dokuması tamamlanmış ve katlanmış kumaş, elbise gibi şeyler.

Tewir : Çeşit tür.

Tewl : Otlakta, hayvanın ayağına bağlanan ip.

Tewr : Hatta, o kadar ki.

Teyan : Çadırlarda yaşayan Bohtan aşiretlinden biri.

Teyfik : Yemek tabağı, tabak (sözcükteki «t» kalın okunur).

Teyr : Kuş. A. (Sözcükteki «t» talın okunur).

Teyrok : Dolu, yağdığı zaman ekinlere, mey-

velere zarar veren dolu (bazı yörelerde «teyrik» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Teze : Yeni, taze (bazı yörelerde «taze» şeklinde söylenir).

Tezebün : Yenilenmek, tazelenmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teze dibe» (bazı yörelerde fiil «tazebün», simdiki zaman fiili «taze dibe» şeklinde söylenir).

Tezekirin : Yenilemek, tazelemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «teze dike» (bazı yörelerde fiil «tazekirin», simdiki zaman fiili «taze dike» şeklinde söylenir).

Tezeti : Tazelik.

Tezin : Ayak gibi bir organın uyuşması, uyuşuk hale gelmesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diteze». Çoğu böyle kullanır. (ba-

zı yörelerde fiil «tevîzîn», simdiki zaman fiili de «dîtevîze» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» kalın okunur).

Tecir : Ticaretle uğraşan kimse, tüccar, tacir.

Tehn : Susuz, susamış kimse (bazı yörelerde «ti» şeklinde söylenir).

Tehnbün : Susamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «têhn dibe» (bazı yörelerde fiil «tibün» simdiki zaman fiili «ti dibe» şeklinde söylenir).

Tehnkirin : Susatmak, susuz duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «têhn dike» (bazı yörelerde fiil «tikirin», simdiki zaman fiili «ti dike» şeklinde söylenir).

Tejik : Yurtıcı vahşi hayvanların küçük yavrularına verilen ad.

Tekdan : Karıştırmak, birbirine katmak, karma hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tēk dībe».

Tekilhev : Karışık, birbirine katılmış şey.

Tekilhevbün : Karışmak, birbirine katılmak, karma duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tēkīlhev dībe».

Tekilhevkirin : Karıştırmak, birbirine katmak, karma duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tēkīlhev dīke».

Telan : Garzan'da bir köy.

Tēr : 1 — Tok, doymuş, karnı tok olan insan ya da hayvan. 2 — Ortadan birbirine yapışık iki çuval (bu anlamda kullanıldığından sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Terbün : Doymak, tok olmak, tok hale gel-

mek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tēr dībe».

Terkirin : Doyurmak, tok duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tēr dīke».

Tēz : 1 — Tüfek ateşleneceği sırada, alt bölümündeki deliğin üstüne konulan az mikardaki barut. 2 — Tadı keskin ve dili yakıcı nitelikte olan sıvi.

Tif : Tükrük.

Tifaq : Belâ, felâket, misibet.

Tifiqin : Rastlamak, karşılaşmak, ansızın olmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «ditifiqe» (bazı yerlerde fiil «tefiqin», simdiki zaman fiili «ditefiqe» şeklinde söylenir).

Tiflik : Üzerine tencere konulan ateş ocağı. İster topraktan olsun, is-

ter taştan, aynı adla adlandırılır.

Tıfkırın : Tükürmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**tif dike**».

Tıfsı : Bakırдан yapılan geniş tabak. «**Tepsi**»nin bozulmuş şeklidir. T. (Bazı yörelerde «berkesok» denir).

Tiftik : Tiftik (bazı yörelerde «teftik» denir).

Tıvık : Hıristiyanların, birisinin başına üşüşüp onu dövmeleri anlamına gelen sözcük. Kürtlerin garip sözcüklerinden biridir (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tıvılık : Güvercine benzeyen bir kuş (bazı yörelerde «kotel» denir).

Tıhnüşik : Ensede görülen bir ağrı, boyun ağrısı.

Tıhnüyi : Yakalandığı bir hastalık yüzünden çok su içen kimse.

Tıhtavık : Nane bitkisi. Bilinen bir bitkidir.

Tıxa : Hıristiyanların erginlik çağına gelmiş erkek çocukları (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tıji : Dolu olan herhangi bir şey.

Tıjbün : Dolmak, dolu hale gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**tıji dibe**».

Tıjikırın Doldurmak, dolu hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**tıji dike**».

Tıl : Bohtan ve Diyarbekir (Dicle) ırmaklarının arasında ve iki ırmağın birleştiği yerde bir köy. Süleyman peygamber'in bu köyde kaldığı ve kuşların bu köyün üzerinden geçerken O'na saygı için kondukları söylenir.

Tılık : Üzüm salkımından bir parça (bazı yörelerde «çiqulık»,

bazı yörelerde de «xıslık» denir).

Tili : Parmak (bazı yörelerde «bęcī» denir).

Tılılı : Kadınların sevinçli günlerde (özellikle düğünlerde) söylemekleri ve uzun süre tekrarladıkları söz.

Tillo : Siirt'e iki saat kadar yakın bir köy. Işıklı bir yerdedir. Havası sağlamdır ve güzeldir. Bu köyde, Halit bin Veli'din soyundan olan mücahitlerin türbeleri vardır. Onun soyundan gelenler, hâlâ bu köyde oturuyorlar. onlardan bazıları da Siirt'te ve çevresindeki bazı köylerde oturuyorlar. Eruh ilçesinde de onlardan çok kimse vardır. Onların Kürtler arasında en ünlü olanları, ünlü Bedirhan Paşa ailesidir. Tillo'da, onlardan başka da bazı ermişlerin türbeleri vardır. Örneğin Şeyh Fakirullah

El-Abbasî'nin ve Türkçe «Marfetnâme» kitabıının sahibi (yazarı) İbrahim Hakkı'nın türbeleri gibi. Allah onlara rahmet eylesin.

Tilmis : Beşiri'de bir köy.

Tilol : Sıvı, sulu çamur, balçık.

Tilolok : İçine şeker katılmış sütle pişirilen pirinç unundan elde edilen yemek (muhallesi).

Tılپ : Zeytinyağı ve benzerlerinin tortusu.

Tıma : Cimri, eli sıkı kimse.

Timatım : Öfkeli kimse nin söylediği anlaşılmaz sözler.

Tımayı : Cimrilik.

Timoq : Sason dağında bir köy.

Tinaz : Şaka, mizah, alay, alaya alma, dalga geçme (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tinazkirin : Şaka yapmak, alaya almak, dalga geçmek anlamı-

na bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tınaz dile».

Tırb : Mezar, türbe. A.

Tırbit : Tanıdık, tanış olan kimse.

Tırxel : Yürümek gücüne sahip olamayacak kadar yumuşak ve gevşek olan kimse ya da hayvan.

Tırı : Üzüm. Çoğu böyle kullanır. «Tırıh» şeklinde de kullananlar vardır.

Tırince : Merdiven (bazı yörelerde «dırince» ve «derence» şeklinde kullanılır ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Tırkanı : Vücudun organlarını titreterek yapılan bir raks, oyun.

Tırtır : Rojkan'da bir köy.

Tıs : Oyun dışı kalan oyuncu.

Tısı : Katıksız yenilen ekmek, yavan ekmek.

Tıstı : Şey, eşya.

Tıstır : Bir yaşını doldurmuş keçi.

Tızbı : Elle çekilen tızhı.

Tı : 1 — Kadının kocasının erkek kardeşi (kaçın). 2 — Susuz, susamış kimse (bu anlamdaki, bazı yörelerde «tēhn» şeklinde söylenir).

Tıj : Keskin, sıvri «Tûj» şeklinde de söylenir.

Tıjbûn : Keskinleşmek, sıvrilmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tıj dile». Bazılarında da fiil «tûjbûn», şimdiki zaman fiili de «tûj dile» şeklinde söylenir.

Tıjkırın : Keskinleştirmek, sıvriltmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «tıj dile». Bazıları da fiili «tûjkırın», şimdiki zaman fiilini «tûj dile» şeklinde söylerler.

Tık : Gömleğin birbirine eklenen parçaları (ay-

rıca dik anlamına da kullanılır).

Timar : Ata yapılan timar. T.

Timarkırın : Atı timar etmek anlamına bilesik fiil. Simdiki zaman fiili «timar dike».

Tır : 1 — Ok, 2 — Koyu olan, katıya yakın sıvı madde.

Tiremar : Küçük yılan, ince yılan, ok biçimindeki yılan.

Tıroj : Açık bir yerden, pencereden binanın içine giren güneş ışığı, işin (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Tış : Dağ, ister büyük, ister küçük olsun, bu adla adlandırılır.

To: Kaymak (sözcükteki «t» kalın okunur).

Tobe : Tövbe, tevbe. A.

Tofan : Nuh Peygamber'in tufanı (ayrıca fırtına anlamına da mecazi olarak kullanılır).

Tov : Tohum (sözcükteki «t» kalın okunur).

Tovıl : Ağaç ya da benzeli seylerin kabuğu.

Tovi : Tohum için sararmaya bırakılan hiyar.

Tol : 1 — Kısa tüylü köpek. 2 — Delikanlı (doğrusu fahişe kadın ya da ona benzer genç erkek anlamına gelir ve her iki anlamda da «t» ve «l» kalın okunur).

Tolaz : Ahlakça düşük olan, itibarının düşmesine aldırmayan, davranışlarında sınır tanımayan erkek (sözcükteki «t» ve «l» kalın okunur).

Tolık : Bir bitki.

Tom : Siirt yakınlarında bir köy.

Tomanı : Meyvelerden bir armut türü.

Top : Bilinen silâh, top. T.

Toraq : İyi peynirin tortusundan yapılan kalitesiz peynir (Türkçede «çökelek» ve «nor» adlarıyla bilinir).

Toranı : 1 — Boş oturmayı, boş gezmeyi seven, çalışmaya heves etmeyen kimse. 2 — Sahibinin evinde barınmayan köpek (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Tore : Üzüm ağacının ve benzeri ağaçların dallarından kesilen çubuk (ayrıca gelenek, töre anlamına da kullanılır).

Torik : Bohtan'da bir köy.

Torı : Çakal (bu sözcük bazı yörelerde «torık» şeklinde söylenir).

Tortor : Ufak taneli, siyah bir üzüm türü (sözcükteki her iki «t» ve «r» de kalın okunur).

Tortore : Boş oturmayı, boş gezmeyi seven, çalışmaktan hoşlanmayan kimse (sözcükteki «t» ve «r» harflerinin hepsi kalın okunur).

Toşıl : Direk, çubuk ve

benzeri şeylerin kabuğu.

Totak : Bir kuş. Kumru olduğunu sanıyorum.

Totırne : Uzun boylu, iri yarı, yayvan erkek (sözcükteki her iki «t» ile «r» kalın okunur).

Toz : Havada dağılan, yayılan ufak toprak, toz.

Tu : İkinci şahıs tekil zamiri, «sen» anlamına gelir (cümle içindeki yerine göre bazen «te» şeklini de alır).

Tuxm : Soy, sülale.

Tuxmanıṣ : Kavaş'ta (Gevaş) bir köy.

Tuxmeyn : Kötü beslenme yüzünden karnı şişen ve ağrıyan kümse.

Tuxt : Eski bir ağırlık ölçüsü, kıyyenin dörtte biri.

Tuxub : Sınır (bazı yörelerde «tuxum» şeklinde söylenir).

Tukme : Güçlü, sağlam.

Her şey için kullanılır.

T.

Tuman : Don, kilot (bazı yörelerde «tuman» şeklinde söylenir ve çoğu yörelerde dona «derpē» derler).

Tune : Yok, bulunmuyor anlamına gelen sözcük. «Tunne» şeklinde de söylenir.

Tunebün : Yokluk, yok olmak, bulunmamak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tune dibe».

Tunekirin : Yok etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tunekirin».

Turme : Bembeyaz ya da sarıya çalan beyaz ipekle işlenen beyaz sarık.

Tut : Köpeği kovmak için söylenen söz (bazı yörelerde «hoşt» denir).

Tü : Dut.

Tüp : Keskin, sivri, kesici olan şey. İster silâh, ister başka şey olsun, hepsi bu adla adlan-

dırılır (bazı yörelerde «tij» şeklinde söylenir).

Tübün : Keskinleşmek, keskin olmak, sivrilmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tübün» (bazı yörelerde fiil «tijbün»), simdiki zaman fiili de «tij dibe» şeklinde söylenir).

Tük : Kesici silâhlar- dan biri olan hançer. Birçokları tarafından kullanılır.

Tüji : Keskinlik, sivrililik.

Tükirin : Keskinleştir- mek, sivrlitmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «tükirin» (bazı yörelerde fiil «tijkirin»), simdiki zaman fiili «tij duke» şeklinde söylenir).

Tük : 1 — Hayvan tüyleri. 2 — Tükrük.

Tüle : Küçük av köpeği (ayrıca tüyleri dökülmüş, cilizlaşmış sokak köpeği için de aynı sözcük kullanılır).

Tûnc

Tûnc : Sarı bir maden
(tunç). T.

Tûncık : Kadın ya da er-

Tûzık

keğin alnına dökülen
saçları.

Tûzık : Yenilebilen bir
bitki.

U (*)

(*) Kürtçede bu harf, sözcüklerin başında gelmez.
(M.E.B.)

Ü (*)

(*) Kürtçede bu harfle başlayan sözcük yoktur.
(M.E.B.)

W

Wax : Elden kaçırılan bir şeyden ya da istenmeyen bir şeyin başa gelmiş olmasından dolayı söylenen ve hayıflanma ifade eden sözcük.

Wali : Bir vilâyetin siyasetini yürütmek üzere devlet tarafından atanın yönetici, vali.
A.

Wan : Üçüncü şahıs çoğul zamiri. Hem eril, hem de dişil varlıklar için kullanılır (cümle

içindeki yerine ve durumuna göre bazen «ew» şeklini alır).

Wanêha : Biraz uzak olan iki ya da daha fazla varlıklar için kullanılan işaret sözcüğü (bazı yörelerde «ewên ha» şeklinde söylenir).

War : Göçbe olan ve çadırlarda yaşayan Kürt aşiretlerinin indikleri, konakladıkları yerler ve köylülerin yazın direklerden ve

yapraklardan kurdukları evlerde oturdukla-

rı soğuk, serin yerler.

Waswas : İbadet ve diğer işlerde bazıadalarda görülen vesvese (kuruntu, kuşku, tareddüt). A.

Way : Üzüntü ya da acı, acıma ifade eden sözçük.

Wefat : Ölüm, vefat. A.

Wefatkırın : Olmek, vefat etmek, eşraf kimselein ölmesi anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «wefat díke». Ayrıca fiil «wefat bún», simdiki zaman fiili de «wefat díbe» şeklinde de söylenir.

Weh : Şaşkınlık sırasında, bir şeye şaşarken söylenen söz.

Weha : Böyle, bu şekilde.

Wehakî : Böylece, böylesine.

Wehid : Ev işlerinde ya da diğer işlerinde yardımıcısı olmayan, tek başına işlerini yapmak

durumunda olan kimse.

Wehş : Domuz (çoğu yörelerde «beraz» denir).

Weqî : Eski bir ağırlık ölçüsü (kriyye).

Wek : Gibi, benzer.

Wekal : Vekil, «vekil»in bozulmuş şeklidir. A. (Bazı yörelerde «wekil» şeklinde söylenir).

Wekî : 1 — Madem, madem ki. 2 — Gibi, benzer.

Wekok : Örnek.

Welat : Vatan, yurt, memleket.

Welê : Öyle, o şekilde.

Weli : Allah'ın ermiş kulu, veli. A.

Were : Gel anlamına emir. Tekil şahıs için dir. Çoğulu ise «werün»dir.

Werem : İnce hastalık, verem (çoğu yörelerde «jana zirav» denir).

Wergeran : Dönmek, ters-yüz olmak, tersine dönmek, devrilmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «wer díge-

re» (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Wergerandin : Devirmek, ters-yüz etmek, tersine çevirmek anlamına fili. Simdiki zaman fiili «*wer digerine*» (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Wergirtin : Giymek, elbise giymek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*wer digire*».

Wergirti : Giyilmiş olan elbise.

Werine : Getir, al getir anlamına emir. Tekil şahıs için kullanılır. Çoğulu ise «*werinun*» dir.

Weris : Kinnap ve benzeri şeylerden yapılan ip.

Werimandın : Şişirmek, şişkin duruma getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dixerimine*».

Werimin : Şişmek, şişkin duruma gelmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dixerime*».

Werm : Şişkinlik, şişme durumu.

Werz : Hiyar ve kavun ekilen ve sülak olmayan tarla, arazi.

Wesiyet : İnsanın varlığı, malı ve çocukları için yaptığı vasiyet. A.

Westan : Yorulmak, yorgun duruma gelmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dweste*».

Westandin : Yormak, yorgun duruma getirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*dwestine*».

Westayı : Yorgun, yorulmuş olan kimse ya da hayvan.

Weş : Hayvana, yoldan saptığında söylenen sözcük.

Weşan : Sallanıp dağılmak (örneğin ağaçtan düşen meyvelerin dağılması) anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «*diveşe*».

Weşandın : Sallayarak dağıtmak anlamına

fiil. Simdiki zaman fiili «diweşine».

Weşandi : Sallanıp dağılmış olan şeyler.

Wezin : Tartı. A.

Wezinandin : Tartmak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diwezini-ne».

Wezir : Yüce devletin veziri (bakani). A.

Weziri : İri taneli, kaliteli bir incir türü.

Wey : Şaşkınlık sözcüğü.

gü, bir şeye şaşarken söylenen sözcük.

Wêran : Harabe, yıkıntı, yıkılmış bina.

Wêrin : Cesaret etmek, göze almak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «diwêre».

Wird : Şeyhin müridine öğütlediği ve sürekli okumasını istediği zikirler.

Wisa : Öyle, o şekilde. Bazen de «wisan» şeklinde söylenir.

Y

Ya : 1 — İmdat, medet umma, yakarış sözcüğü. Ancak Allah'tan yada O'na yakın olan kimseden medet dilemeye kullanılır. Örneğin «ya Xwedê» (ya Allah) ve «ya Şex'ê Bexda'yê» (ya Bağdat Şeyhi) gibi. 2 — Tam lamada aidiyet ifade eder (Türkçedeki «ki» edatı gibi; örneğin «benimki» anlamına gelen «ya min» gibi. Ancak tamlayan dişil olursa

bu sözcük kullanılır, bazı yörelerde de «a» şeklinde söylenir; tamlayanın eril olması durumunda ise bunun yerine «yê» ya da «ê» kullanılır).

Yahi : Birisinden iyilik gören kimsenin, kendisine iyilik edene söyleiği ve memnunluk ifade eden sözcük. Bazi ları tarafından da «yahû» şeklinde söylenir.

Yan : Bağlaç. İki şeyden birisinin olacağını (örneğin «ya o gelecek, ya ben gideceğim» anlamına gelen «yan ew dê bê, yan ez dê biçim» cümlesindeki gibi) ya da iki şeyden birisinin seçilmesi gerektiğini (örneğin «ya okuyaçaksın, ya çalışacaksın» anlamına gelen «yan tu dê bixwîni yan tu dê bixebiti» cümlesindeki gibi) ifade eder (bazı yörelerde «an», bazı yörelererde de «ya» şeklinde söylenir).

Yanxwe : Bağlaç. «Yan» la aynı anlamda gelir.

Yar : Sevgili, yar.

Yarı : 1 — Şaka, lâtife, mizah. 2 — Sevgi, dostluk.

Yazdeh : Onbir sayısı.

Yeqin : Sağlıklı bilgi. A.

Yeqinkîrîn : Sağlıklı şekilde bilmek, inanmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «yeqin dike».

Yek : Bir sayısı.

Yekane : Ev işlerinde ya da diğer işlerinde kendisine yardım edecek kimsesi bulunmayan ve işlerini tek başına yapmak durumunda kalan kimse. Kurt için de kullanılır, «gur ê yekane» (tek başına olan kurt). denir. Yani güçlü ve cesur olduğu için tek başına ve arkadaşsız olarak dolaşır; bu nedenle ondan korkulur (bu sözcük ayrıca tek, eşsiz, emsalsiz anlamına da kullanılır).

Yekbûn : Birleşmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «yek dibin» (Simdiki zaman fiili çoğul olarak gelir. tekil olmaz).

Yekîti : Birlik, birleşme, bir olma durumu.

Yekkîrîn : Birleştirmek, bir araya getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «yek dike».

Yeman : Başa, istenmeyen bir şey geldiğinde imdat istemek için söylenen sözcük. «Aman»ın bozulmuş şeklidir (ayrıca yaman,

hünerli, becerikli, cesur anlamına da kullanılır).

Yezdan : Allah, Tanrı, Yaradan (çoğu yülerde «Xwedê» denir).

Z

Zaboq : Çöplerin döküldüğü yer, çöplük, zibillik.

Zac : Derileri boyamakta kullanılan kaliteli boyası.

Zad : Yiyecek, yemek, hububat ürünü.

Zado : Elajgır : (Eleşkirt) bucağında bir köy.

Zava : 1 — Güveyi, damat. 2 — Ailenin kızıyla evli olan kimse, damat (örneğin «sizin damadınız» anlamına

gelen «zavayē we» gibi).

Zavatî : Güveyi olma durumu, damathık.

Zahid : Dünyadan elini eteğini çekip kendini Tanrı yolunda ibadete veren kimse, zahit. A.

Zahir : Açık, zahir, «gizli»nin karşıtı. Çoğu tarafından kullanılır (çoğu yörelerde «eskerre» ya da «eskera» denir).

Zax : Çizgi, hat (çoğu yörelerde «xêz» denir).

Zaxo : Musul ile Cizre arasında bir kasaba (şimdi Irak sınırları içindedir).

Zaxor : Güçlükle yürünebilen taşlık ve sarp yer.

Zaxoran : Aşitan'da (?) bir köy.

Zaxori : Başa bağlanan bir ipekli turban.

Zal : Yoksul, çaresiz, fakir kimse.

Zana : Bilgili, bilgi sahibi, bilgin.

Zanabûn : Bilgili olmak, bilgi sahibi olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zana dibe».

Zandor : Yerde kazılarak kışın kar doldurulan büyük çukur. Burada doldurulan kar yaza kalır, saklanır (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zanîn : Bilmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dizane» (ayrıca bilgi anlamına da kullanılır).

Zape : Van gölü yakınında bir köy.

Zar : Konuşulan dil (konuşma organı olan ve «ziman» denilen ağızdağı dille karıştırılmamalı).

Zare-zar : Bir belâya, bir felâkete uğramış kimseyin feryadı.

Zarin : Bir belâya, bir felâkete uğramış kimseyin feryad etmesi, ağlaması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dizare» (sözcükteki «z» ve «r» harfleri kalın okunur).

Zarûk : Küçük çocuk (ayrıca evlât anlamına da kullanılır; bazı yülerde «zarû» şeklinde söylenir ve her iki söyleyiş biçiminde de «r» harfi kalın okunur).

Zarûkî : Çocukluk, çocuk olma durumu.

Zarû-zêç : Çoluk-çocuk.

Zatik : Hristiyanların bayramı. Bazılarinca kullanılır (sözcükteki

«z» harfi kalın okunur).

Zayı : Kayıp, zayıf. A.

Zayıbün : Kaybolmak, zayıf olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zayıf dibe».

Zayıkırın : Kaybetmek, zayıf etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zayıf dike».

Zayın : Doğurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dızē».

Zeb : Katı, sert şey (sözükteki «z» harfi kalın okunur).

Zebanî : Cehennemdeki görevli. A.

Zebeş : Karpuz (bazı yörelerde «jebes», bazı yörelerde de «şebes» şeklinde söylenir).

Zebloq : Saydam, düz. Her şey için kullanılır.

Zebün : Birisiyle her zaman iş yapan, sürekli müsterisi durumuna gelen kimse.

Zevî : Tarla.

Zevzîk : Şirvan'da bir köy. Narları boldur.

Zegür : Taşın parçalanıp ufaltılmasıyla meyda-na gelen ufak taş parçaları.

Zehf : Çok, bol. Her şey için kullanılır.

Zehfbün : Çoğalmak, bollaşmak, bol olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zehf dibe».

Zehferan : Safra (bazı yörelerde «zavir», bazı yörelerde de «zirav» şeklinde söylenir).

Zehfkırın : Çoğaltmak, bollaştırmak, bol hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zehf dike».

Zehmet : Meşekkat, eziyet, zahmet. A.

Zehmetkêş : Zahmet çeken, eziyet çeken kimse.

Zexire : Evde ilerisi için hazırlanıp saklanan yiyecek, ya da yolcu-luğa çıkan kimsenin birlikte götürdüğü a-zık (azığa bazı yörelerde «zewade» denir).

Zexm : Sağlam, pek, güçlü. Her şey için kullanılır.

Zexmik : Üzengiyi eyere bağlayan bağ.

Zexmkırın : Sağlamlas- tırmak, pekiştirmek, güçlendirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**zexm dike**».

Zexmbün : Sağlamlas- mak, pekişmek, güç- lenmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**zexm dibe**».

Zeqnepürt : Son derece acı tat veren şeylerin benzetildiği şey. «**zeqnepürt xwar**» denilir. Yani yediği afiyet olmasın demektir. «**Ziqüm**» da aynı anlamda gelir. Kürtler, bunun Cehennemde bir ağaç olan asıl anlamını bilmeyorlar.

Zekem : Nezle, grip. Bili- nen bir hastalıktır.

Zekemi : Nezleye yaka- lanmış kimse.

Zelal : Duru, berrak, Su

ve benzeri şeyler için kullanılır.

Zelalbün : Durulaşmak, berraklaşmak, duru hale gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**zelal dibe**».

Zelalet : Dalalet, sapık- lik, doğru yoldan sapma. A.

Zelalî : Duruluk, berrak- lik.

Zelalkırın : Duru hale getirmek, berraklaştırmak anlamına bilesi fiil. Simdiki zaman fiili «**zelal dike**».

Zele : Birisinin yüzüne ya da ensesine vuru- lan el darbesi, tokat (bazı yörelerde «**şe- qam**» denir).

Zeliqandin : Bir şeyi bir başka şeye yapıştır- mak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «**dizeliqine**».

Zeliqin : Bir şeyin bir başka şeye yapışması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «**dizeliqe**».

Zelil : Düşük seviyeli, degersiz kimse. A.

Zelqok : Yapışkan olan şey (bazı yörelerde «zeleqok» ya da «zeleqoki» şeklinde söylenir).

Zelül : Düşük seviyeli, değerlez kimse, zelil.

Zem : Adam çekiştirme, başkasının aleyhine konuşma. A.

Zeman : Vakit, zaman. A.

Zemkirin : Adam çekiştirmek, başkasının aleyhine konuşmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zem dike».

Zen : Sanı, sanma, zan. A.

Zend : Bilek, kolun dirsekle el arasındaki bölümü.

Zendedar : Bilek kalınlığında olup bilek uzunluğunda kesilen sırik parçaları.

Zendek : Çalışırken ve iş yaparken bilezik gibi bileğe giyilen bir do-

kuma maddesi (kolluk demek olan bu parça ya bazı yörelerde «dest-hüçik» denir).

Zeng : Demirde beliren kir, pas (bazı yörelerde «zengar» ya da «zungar» şeklinde söylenir ve «r» harfi kalın okunur).

Zengal : Taneleri az olan üzüm salkımı.

Zengan : Aşitan'da (?) bir köy.

Zengo : Eyere bağlanan üzengi (bazı yörelerde «zengû» şeklinde söylenir).

Zengün : Varlıklı kimse, zengin (bazı yörelerde bu sözcük «zengin» şeklinde söylenir; bazı yörelerde de varlıklı kimseye «dewlemend» denir).

Zenkirin : Sanmak, zan netmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zen dike».

Zeptîye : Hükümet zaptiyesi (güvenlik güçle-

ri). «Zeptî» şeklinde de söylenir).

Zer : Sarı renkte olan şey.

Zeraqe : Duvarlarda açılan ve içерinin ışık almasına yarayan küçük delik.

Zerayı : Sarı renk, sarılık. «Zerî» şeklinde de söylenir.

Zerbûn : Sararmak, sarı olmak anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zer dibe».

Zercil : Beşiri'de bir köy.

Zerçinik : Sonbaharda çimenliklerde, otlaklarda biten kısa boylu çayır, otlar (bazı yörelerde «payızxér» denir).

Zerde : Pirinçle şekerin, balın ya da pekmezin birlikte pişirilmesiyle yapılan bir yemek.

Zerdele : Meyvelerden kayısı.

Zere : Rengi sarıya çalan şey.

Zerebi : Söğüt ağacının bir türü (bazı yöre-

lerde «zerbi» şeklinde söylenir).

Zerek : 1 — Kehribar tanelerinden yapılan kolye, kehribar gerdanlık. 2 — Gözün beyaz bölümünün sararmasına neden olan bir hastalık (sarılık hastalığı olan bu hastalığa bazı yörelerde «zerik» denir).

Zereket : Hayvanlar için kışa saklanan bir bitki.

Zerekew : Keklige benzeyen ve rengi sarıya çalan bir kuş.

Zerekî : Sarılık hastalığına yakalanan kişi (bazı yörelerde «zeriki» şeklinde söylenir).

Zerg : Mızrak ucu.

Zergûz : Ceviz ağacına benzeyen ve fakat meyve tutmayan bir ağaç.

Zeriqin : Güneşin doğması ve ışık vermesi anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dizeriqe».

Zerik : Yumurta sarısı.

Zerisk : Kabuğundan göz ilacı yapılan bir ağacın çubuğu.

Zerî : 1 — Sarı renk, sarılık. 2 — Sarışın kız ya da kadın.

Zerile : Sarı renkte, ufak bir kuş.

Zerinkas : Kavaş (Gevaş) ilçesinde bir köy.

Zerketav : Güneşin batmak üzereyken saçtığı ışık (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Zerkirin : Sarartmak, sarı renge sokmak anlamına bilesik fiil. Simdiki zaman fiili «zer dîke».

Zerneqêt : Sason'da bir köy.

Zernix : Zırnik. Bilinen bir şeydir (bazi yörülerde «zirniq» şeklinde söylenir).

Zerpiçi : Zayıflamış, renge sararmış kimse. Bir çokları da «zer'ili» şeklinde söyleler (bazi yörülerde de «zerhimi»

ya da «zermihî» şeklinde söylenir).

Zerzaniq : Uzunlaması na, taş gibi bir şeyin üzerine konulan ağaç. Her iki ucuna birer kişi oturur. Bir kez, bir ucundaki öbür uçtanıni kaldırır; bir kez de bunun tersi yapılır. Bu oyunu en çok çocukların oynarlar (tahtaravalılı).

Zerzûr : Bir kuş.

Zewac : Evlenme, evlilik.

Zewade : Yolcunun yanına aldığı azık (bazi yörelerde buna «zexire» denir).

Zewd : İşçinin, ücret almadan ve istemeyerek başkası için yaptığı iş, angarya (bazi yörülerde «suxre» denir).

Zewicandin : Evlendirmek anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dizewicine».

Zewq : Bir şeyden duyu lan haz, zevk. A.

Zeyt : Zeytinyağı. A.

Zeytün : Zeytin.

Zede : Fazla, zait, artı.

Zêdêbûn : Fazlalaşmak, zait olmak, artmak, artış göstermek, fazla olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zede dibe».

Zêdekirin : Artırmak, fazlalaştırmak, çoğaltmak anlamına bileşik fiil (kendi kendine gitmişce artış gösteren şeyler, örneğin yağmurun gittikçe artması, şiddetlenmesi gibi durumlar da bu fiille ifade edilir). Şimdiki zaman fiili «zêdedike».

Zêdeyi : Fazlalık, artış, fazlalaşma.

Zêr : Altın (sazcüktekı «z» harfi kalın okunur).

Zêrin : Altından yapılmış şey.

Zêwîk : Garzan'da bir köy.

Zêwî : Şirvan'da bir köy.

Zibare : Birçok kişinin, bir kimseye, herhangi bir içinde yaptıkları yardım (imece).

Zibil : Zibil. A.

Zift : Zift. Bilinen bir şeydir.

Ziving : Bohtan'da bir köy. Güzel tütünü ünlüdür.

Zivir : Pürüzlü şey (bazı yörelerde «gizre» denir).

Zivirandın : Bir şeyi çevirip bir başka şeyin etrafına sarmak, döndürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dızivirine» (sazcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zivirin : Dönmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dızivire».

Ziha : Büyük yılan, ejderha (bazı yörelerde «ziya» denir).

Zixrik : Ufak taş, çakıl.

Zixt : Ucunda iğne gibi sivri bir demir bulunan uzun sırık. Bununla, hızlı yürütüler diye öküzlere vurulur (aslında, sıriğin ucundaki sivri demire

«zıxt» denir; sıriğin kendisi ise «mısas»tır)

Zixur : İki dağın arasındaki derin geçit (genellikle bir akarsuyunda bulunduğu «zixur»un «geli»den farkı, «geli»nin uzun, «zixur»un kısa olmasıdır).

Zıqaf : Karasaban demirinin çift sürme sırasında toprağa derinlemesine işlemesi durumu.

Zıqafkırın : Karasaban demirini çift sürme sırasında toprağa derinlemesine batırmak, derinden çift sürerek toprağı işlemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zıqaf díke».

Zıqumandın : Zikkimlaman mak anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dızıqumine».

Zıqüm : Zikkim.

Zık : Karın.

Zıkkak : Sokak, binalar arasındaki yol. «Zıqaq»

ın bozulmuş şeklidir.
A.

Zikat : Malın, seriata göre ödenmesi gereklili olan zekâti.

Zükir : Yüce Allah'ın zikri. Örneğin «Allah Hay» gibi.

Zükirkırın : Zikir getirmek, yüce Allah'ın zikrini söylemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zükir díke».

Zıkmakî : Hayvan'da (ya da insanda) doğumundan önce beliren nitelik. Örneğin ana karında beliren sakatlık, bir organın eğik olması durumu gibi (krısa «doğuştan» demektir).

Zıkmeyzîn : Obur olan, çok yemek yiyan kimseler için söylenen söz (sözcüğün sözlük anlamı «büyük karınılı» demektir).

Ziko : Midesine çok düşkün olan kimse, mideci (bazı yörelerde

böylelerine «zikonî» denir).

Zikreş : Başkasını çekemeyen, kıskanan kişi, kıskanç. Asıl anlamı (sözlük anlamı) «karnı kara olan» demektir (bazı yörelerde böylelerine «dılreş» denir; «kara kalpli» demektir).

Zıl : Saz, kamış.

Zilam : Erkek, adam (bazı yörelerde «zelâm» şeklinde söylenir ve her iki söyleyişte de «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zilek : Sazlık, sazların yeşerdiği yer.

Zıl : Saz, kamış.

Zilam : Erkek, adam (bazı yörelerde «zelam» şeklinde söylenir ve her iki söyleyişte de «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zilek : Sazlık, sazların yeşerdiği yer.

Zılınbo : Bir çeşit kudret helvası. Kudret helvasının görüldüğü

yerlerde görülür. Nadir bulunan bir kudret helvasıdır. (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zilm : Zulüm. A. (Sözcükteki «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zilumat : Karanlık. A.

Zılık : Sazlardan yapılan hasır.

Zilüke : Uçlarında kibrit (küükürt) bulunan ve pürüzlü bir şeye sürtüldüğü zaman tutuşan küçük çubuklar (kibrit çöpü).

Zılüt : Tüysüz, çıplak, örtüsüz. Her şey için kullanılır (sözcükteki «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zıman : Dil (bu sözcük, çoğu zaman ağızdaki organ olan dil ile konuşulan dil anlamında birlikte kullanılıyorsa da, aslında ağızdaki organ anlamındadır; konuşulan dil ise «zar»dır).

Zimandirêj : Uzun dilli, kırıcı konuşan, küstahça sözler söyleyen kimse.

Zımanzérin : Sır saklamayan, kendisine söylemiş gizli şeyleri ya da söylemenesinde herhangi bir açıdan sahınca görülen şeyleri ona buna söyleyen kimse (sözcüğün sözlük anlamı «altın dilli»dir; alay için bu anlamda kullanılır).

Zımin : Cami, hamam gibi kubbeli bir yerde ya da mağarada yapılan uğultunun çıkarıldığı sesi belirten sözcük.

Zımrût : Değerli taşlar dan zümrüt.

Zina : Zina. Allah bizi ondan korusun. A.

Zinakırın : Zina etmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «**zina dike**».

Zinar : Büyükk, yüksek, iri taş. Kaya.

Zından : Zindan. Bilinen bir şeydir.

Zındî : Diri, sağ, «ölü» nün karşıtı.

Zinexf . Garzan'da bir köy.

Zinge-zing : Çingirak gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Zıngıl : Çingirak (bazı yörelerde «**zengıl**» şeklinde söylenir).

Zıngırın : Sadece köpeklerin ölümünde kullanılan ve köpeğin ölümese anlamına gelen fiil. Simdiki zaman fiili «**dizingire**».

Zintot : İri-yarı insan ya da iri hayvan (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zıpık : Vücutta meydana gelen sivilce (bazı yörelerde «**pızık**» ya da «**pısık**» veya «**bızık**» şeklinde söylenir).

Zır : İri cisim, iri olan şey. Her şey için kul-

lanılır (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zıra : İnce, «kalın»ın karşıtı. Her şey için kullanılır (bunun yufka anlamındaki ince ile karıştırılmaması gereklidir; o anlamındaki incenin karşılığı Kürtçede «tenik» sözcüğüdür; «zıra» sözcüğü ise uzunlamasına ince olan şeyler, örneğin ip, çubuk, dal gibi şeyler için kullanılır).

Zıravbün : İncelmek, ince olmak, ince duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zıra dibe».

Zıravı : İncelik, ince olma durumu.

Zıravkırin : İnceltmek, ince duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zırav dike».

Zırbab : Üvey baba, kişinin anasının kocası olup da babası olmayan erkek (sözcükteki «r» kalın okunur;

ayrıca bazı yörelerde üvey babaya «bamarı» denir).

Zire-zır : Zırlama, zıriltı çıkarma.

Zırıx : Zırh, demirden yapılmış zırh.

Zırxesü : Kişinin karısının üvey anası (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zırxezür : Kişinin karısının üvey babası.

Zırıç : Kurşun.

Zırın : Eşeğin zırlaması, anırması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dızıre» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zırıyet : Soy, sülâle, zırriyet. A.

Zırqetik : Sarı renkte, balarısına benzer bir arı. (Eşek arısı).

Zırkan : Şirvan ilçesinde bir bucak.

Zırne : Zurna (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zırt : Kişinin, kendisinde bulunmayan ve

haddi olmayan cesaret, yiğitlik gibi niteliklere sahip olduğunu iddia etmesi (palavra).

Zirtek : Kendisinde bulunmayan cesaret, yiğitlik gibi niteliklere sahip olduğunu iddia eden kimse. «Zirtker» de aynı anlama gelir (palavracı, palavra atan kimse).

Zırtılı : Zayıf-nahif, renge sararmış kimse.

Zırtawî : Kürtlerin «tawî» diye adlandırdıkları ağacın bir türü. Ancak bu, «tawî»den daha kalitesizdir (sözcükteki «t» kalın okunur).

Zırtol : Elbise, deri gibi şeylerden kesilen uzun ince parça.

Zıtımkırin : Zaptemek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zıtım dükे».

Zıyan : Zarar, ziyan.

Ziyaret : 1 — Ermiş kimselerin elini öperek kutsanmak. 2 — Mü-

barek, kutsal yer, türbe.

Zibeq : Cıva, Bilinen bir şeydir.

Ziv : Gümüş.

Zivin : Gümüşten yapılmış şey.

Zivker : Gümüş ve benzeri madenlerden çesitli eşya yapan kimse (kuyumcu).

Zik : Mumlanmış, balmumu sürülmüş iplik.

Zil : Topraktan yeni çikan, yeni uç veren bitki.

Zilan : Rojkan aşiretlinden biri.

Zilo : Suda yaşayan ve kan emen bir kurt, sülük (bazı yörelerde «zelû» şeklinde söylenir).

Zin : Ata binerken üzerinde oturulan eyer.

Zinet : Süs eşyası, zinet A.

Zinî : Toprağın üzerindeki yükseklikler (tümsek).

Zip : Yılın uğursuz sayılan günleri. Kürtler

arasında bilinen günlerdir (Rumi takvime göre 26 Şubat ile 5 Mart tarihleri arasındaki günler).

Zipik : 1 — Dolu, ekinle-re zarar veren dolu-nun tanesi. 2 — Ter-damlacıkları.

Zırç : Tavuk, kaz, hindi, güvercin gibi kuşların dışkısı (kısaca kuş dışkısı).

Zirek : Zeki, akıllı kim-se (bazı yörelerde «jí-rek» ve «jír» şeklinde de söylenir).

Zitik : At, katır gibi hay-vanların attığı tekme.

Ziz : Sevgi, şefkat dolu-kalp, başkasına acı-yan yürek (ayrıca alıngan kimseler için de kullanılır; öyleleri-ne «dılzız» de denir).

Zızık : Balarısı şeklinde yeşil renkli bir sinek. Bağırarak ses çıkarır. Üzüm ağacının dallarını ısırinca ölürlü.

Zobaşı : Bucak yöneticisi ve en büyük amiri.

Türkçesi «subası»dır (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zov : Akreplerden kırka-yak.

Zoq : Garzan'da bir köy.

Zoqan : Bohtan'da bir köy.

Zoqeyd : Garzan'da bir köy.

Zoqpırt : Garzan'da bir köy.

Zol : Deriden uzunlama-sına kesilen parça.

Zolkırın : Deriyi uzun parçalara ayırmak an-lamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «zol dike».

Zonp : Taş kırmakta kul-lanılan balyoz (bazı yörelerde «giran» de-nir ve «r» harfi kalın okunur).

Zope : İri asa, sopa. T.

Zor : 1 — Baskı, zor (ay-rıca güç). 2 — Baskıcı, başkalarını bir şeye zorlama gücüne sahip olan kimse.

Zorave : Bohtan'da bir köy.

Zorbe : Zor kullanan kimse, zorba. T.

Zordesṭ : Başkasına karşı zor kullanabilen kimse, zorba.

Zozan : Yayla.

Zuha : Kuru, «yaş»ın karşıtı (bazı yörelerde «zuwa» şeklinde söylenir).

Zuhabûn : Kurumak, yaşken kurumuş olmak, kuru hale gelmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zuha dibe».

Zuhakırın : Kurutmak, yaşken kuru hale getirmek anlamına bileşik fiil. Simdiki zaman fiili «zuha dile».

Zuhayı : Kuraklık.

Zuhüm : Ette bulunan yağ, iç yağı.

Zû : Erken.

Zûr : Toprak bakımından yoksul olan, toprağı az olan yer (çorak yer).

Züre-zûr : Kurt ulumasını anlatmak için kullanılan söz.

Zûrî : Kan emen ve suada yaşayan kurt, sülük.

Zürin : Kurtların uluması anlamına fiil. Simdiki zaman fiili «dizüre» (sözcükteki «z» ve «r» harfleri kalin okunur).

ÇIRA YAYINLARI : 2

Mehmet Emin BOZARSLAN

M E Y R O

(Hikâyeler)

Kapak resmi :

Tan ORAL

Yakında çıkacak

MEHMET EMIN BOZARSLAN'IN DİĞER ESERLERİ

İSLÂMÎYET AÇISINDAN ŞEYHLİK - AĞALIK
(1964)

DOĞU'NUN SORUNLARI (1966)

ALFABE (Kürtçe, 1968)

**MEM Ü ZÎN (Kürt Ozanı Ehmed'ê Xani'den çeviri,
ri, 1968)**

HİLÂFET VE ÜMMETÇİLİK SORUNU (1969)

SOSYAL DEVRİMLER ULUSAL SAVAŞLAR (Hindistan eski Başbakanı Nehru'dan çeviri, 1970)

FİLİSTİN'DE HALK SAVAŞI VE ORTADOĞU
(Nayif Havatme'den çeviri, 1970)

ARAP DEVRİMİNİN YÖNTEMLERİ (Misir eski Cumhurbaşkanı Nâsır'dan çeviri, 1970)

ŞEREFNAME-I KÜRT TARİHİ (Şeref Han'dan çeviri, 1971)

ŞEREFNAME-II OSMANLI - İRAN TARİHİ (Şeref Han'dan çeviri, 1971)

İÇERDEKİLER VE DIŞARDAKİLER (12 Mart'ın Doğu'daki uygulamalarına ilişkin hikâyeler, 1974)

MERVANI KÜRTLƏRİ TARİHİ (İbn'ül-Ezrak'tan çeviri, 1975)

MEHABAD KÜRT CUMHURİYETİ (William Aegleton'dan çeviri, 1976)

SAVAŞAN LÜBNAN (1976)

«ANARSİSTLER» (12 MART'ın toplumda köküleceği junalcılığın hikâyesi, 1977)

www.arsivakurdji.org

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA

KÜRTÇE-TÜRKÇE
SÖZLÜK

Aslen Kudüs'lü olan Yusuf Ziyaeddin Paşa, XIX. yüzyılın sonlarında Bitlis'in Modkan (Mutki) ilçesinde kaymakamlık yaptığı sırada, bu sözlüğü, bölgede ki din adamlarının yardımıyla ve Kürtçe-Arapça olarak hazırlamıştır.

Ciddi bir çalışma sonucunda ortaya çıkan sözlük, ilk kez 1310 (1894) yılında İstanbul'da «Şirket-i Mürrettibiye Matbaası»nda eski harflerle basılıp yayımlanmış ve geniş ilgi görmüştür.

O dönemden günümüze kalmış önemli bir eser olan bu sözlük, Mehmet Emin Bozarslan tarafından uzun süren titiz bir çalışma sonucunda gözden geçirilip yeniden düzenlenmiş ve Arapçası Türkçeye çevrilerek Kürtçe-Türkçe Sözlük adıyla yenibaştan hazırlanmıştır.